This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

Google

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

Digitized by Google

Litt. recentiores.
Oct. n° 2050

SOL IUSTITIAE ILLUSTRA NOS

GESCHENK

VAN

Z. M. DEN KONING

AAN HET VIERDE

NEDERLANDSCH TAAL- EN LETTERK. CONGRES.

1854.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

C. HUYGENS

KOREN-BLOEMEN.

AANTEEKENINGEN.

Digitized by Google

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT
0355 4304
Digitized by Google

C. HUYGENS KOREN-BLOEMEN.

NEDERLANDSCHE GEDICHTEN.

MET OPHELDERENDE AANTEEKENINGEN

VAN

Mr. W. BILDERDIJK.

ZESDE DEEL.

AANTEEKENINGEN.

TE LEYDEN, BIJ
L. HERDINGH EN ZOON,
MDCCCXXV.

Digitized by Google

Digitized by Google

AANTEEKENINGEN

OP HET

TWEEDE DEEL,

NEGENDE BOECK.

MENGELINGH.

Digitized by Google

Digitized by Google

AANTEEKENINGEN

OP HET

TWEEDE DEEL,

NEGENDE BOECK.

MENGELINGH.

Bladz. 159.

NOOD-WEER. JOACHIM OUDAEN trekt zich dit vers aan, als tegen hem gericht, in andwoord aan zijnen vuilaartigen aanval op HUYGENS, wegens de *Klucht* van *Trijntjen Kornelis* niet alleen, maar ook wegens de Boeren-vrijaadje in *Hofwijk*, en 't een en ander in de *Sneldichten*. De scherpte van dezen fellen zedenmeester moest inderdaad den goeden grijzaart diep kwetsen, en verraadt ook een persoonlijke kwaadwilligheid waarvan de oorsprong niet verr' te zoeken is. — Nog ruim zoo vuilaartig is OUDAENS *Afkeer der Nood-weer* (zoo hy 't noemt) tegen dit andwoord onzes Dichters, en schoon dan op het eind wat bezadig-

 der,

Digitized by Google

der, echter zoo, dat niemand hem voor zijn vriend wenschen, of voor dien van waarheid en echte Christen-ijver of liefde, erkennen kan.

Bladz. 160 reg. 9 v. b.
Jepht voor *Jephta*. Kwalijk. De verkorting der Eigennamen is alleen in de Latijnsche uitgangen van *as* en *ius* geoorloofd; en dit nog niet, wanneer zy ze tot monosyllaba zou maken.

Bladz. 160 reg. 11 v. b.
Veer of haer. Jachtwoord voor *wild* (in engen zin genomen) en *vogel*.

Bladz. 160 reg. 14 v. b.
Uwer sinnen geen, voor *geen uwer zinnen*. Dus meermaals. Verouderde constructie.

Bladz. 160 reg. 18 v. o.
Waer, waarheid. Waarachtige braafheid en den goeden naam en lof, daaraan verknocht en die HUYGENS zonder den minsten zweem van verdenking, naging.

Bladz. 160 reg. 16 v. o.
Uyt te trecken. Uit de schede; maar gebruikt men den priem op iemands aangezicht? — Hy verklaart het: Ja, om hem een oog uit te steken.

Bladz. 160 reg. 12 v. o.
En weten niet, en niet te weten. Of: en dit, zonder te weten waarom.

Bladz. 160 reg. 11 v. o.
Onlust-lust', lust tot onlust; of lust van onlust, in onlust (in nijdig grijnzen) bestaande.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 161 reg. 6 v. b.
Het goed te recken, breeder uit te meten, te vergrooten. *Het quaede te vermind'ren*, te verkleinen.

Bladz. 161 reg. 11 v. b.
Houdt ghy van den aerd. Houden van iemand is hier niet als men het tegenwoordig gebruikt, hem lief hebben of hem welgezind zijn; maar het is *aarten naar iemand*, van zijn aart zijn. Ook is het niet dan door toepassing en ingevolge van den regel, *similis simili gaudet*, dat men het ter aanduiding van iemands welwillendheid voor een ander dienen doet.

Bladz. 161 reg. 18 v. b.
Op het duizendste. Op eenig klein gedeelte, hoe klein ook; ten minste eenigermate.

Bladz. 161 reg. 19 v. b.
Het ambacht, zes regels hooger de *kunst* van lasteren.

Bladz. 161 reg. 14 v. o.
Naer, voor *na*, als doorgaands.

Bladz. 161 reg. 14 v. o.
Hals-werck is eigenlijk waar de hals meê gemoeid, by gewaagd wordt; maar het is door het gebruik in den zin van zeer zwaar en moeilijk (schoon juist niet altijd gevaarlijk) werk aangenomen.

Bladz. 161 reg. 13 v. o.
De schoone Vrouw. T. w. de Waarheid. 't Volgende vers is eene verklaring van dit.

Bladz. 161 reg. 10 v. o.
Meestendeel. Meestendeels zegt men, of *ten meesten deele.* Adverbialiter.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 162 reg. 5 v. o.
Noyt roerd' hy't my. Lees: *noyt roerd'* HET *my.* D. i. nooit ging 't my aan, of trok ik het my aan, wie hy zijn moge.

Bladz. 162 reg. 3 v. o.
Smeedd of putten. D. i. Smeedde of puttede. De *n* is toegevoegd om de volgende vokaal.

Bladz. 163 reg. 7 v. b.
En soo my. Even zoo my, my ook.

Gezegend zij uw nagedachtenis, recht Christelijke HUYGENS!

Bladz. 163 reg. 17 v. o.
De mist om laegh. De nevel gezakt. Wy zouden in tegendeel zeggen, *opgetrokken.*

Bladz. 163 reg. 15 v. o.
Koninckliche twee. De twee Prinsen, KAREL en JACOBUS.

Bladz. 163 reg. 14 v. o.
U —— onthoofde. De bijl die Koning KAREL (Englands hoofd) onthoofde, onthoofde Engeland.

Bladz. 163 reg. 11 v. o.
Begon en spoude, begon te spouwen, als elders *stond en zag*, voor *stond te zien* en dergelijke. Zie I. D. bladz. 375 reg. 13 v. o. en bl. 363 reg. 14 v. b. (Aant. I. D. VI. B. bl. 268).

Het ziet op Joann. IX. 6. — Doch was KAREL de II, was JACOBUS *die zon?* Ach wat is menschen betrouwen! — Dan (om billijk te zijn,) waren niet alle de verkeerdheden van die twee, de gevolgen van hunne opvoeding in het diep bedorven Frankrijk, en van de inboezemingen daar ontfangen, en moesten zy ook niet als rechtvaardige straffen op 't vloekvolle Land en Volk te rug vallen, dat tot het uiterste aller gruwelen doorgehold was? — ô Wijze en rechtvaardige Voorzienigheid!

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 163 reg. 5 v. o.
Carel — en nog eens Carel. Den Vader en des Vaders zoon.

Bladz. 163 reg. 4 v. o.
Standvastigh, *geduldigh*, voor *ſtandvastigheid* en *geduldigheid*. Huygens gebruikt de adjectiven veel op die wijze. 't Is niet anders dan 't *vriendelick* van twee regels hooger. Maar hier is de hapering van de daarby gevoegde epitheta *edele*, *ſtaetige*, met de *e*, die ons by het onzijdig geſlacht vreemd is; doch waarvan mijn I. Deel van T. en D. Verſcheidenheden uitſluitſel geeft.

Bladz. 163 reg. 1 v. o.
Allerſpijtighst. Schoon *ſpijt* zelf niet, *ſpijtig* heeft by ons een kleine en met alle groot- en deftigheid ſtrijdende beteekenis gekregen; doch hetgeen Huygens niet te wijten is.

Bladz. 164 reg. 1 v. b.
All 't geweld. De kracht van ziel, *virtus*, *magnae robur mentis*, die den Held maakt.

Bladz. 164 reg. 13 v. b.
De witt' en roode Roos. York en Lancaster, in hem als afſtammeling van beide die twee tegen elkander zoo lang om de kroon dingende ſlammen.

Bladz. 164 reg 20 v. b.
Dit —— *dit.* Lees: *die*, dat het demonſtratif met het relatif, en beide met het voorwerp, overeenſtemmen.

Zonderlinge dubbelzinnigheid ligt in deze woorden. Huygens verſtond er door: *die gy uit* alle koningen *u* tot koning *wenſchen moest.* Doch het kan tevens opgenomen worden in den zin van: *die gy* uit de wareld *moest wenſchen*, d. i. die gy wenſchen moest dat niet beſtond. Wat van beide paste beter op Karel den II?

Digitized by Google

Bladz. 164 reg. 3 v. o.

Daer ſtaeter —— *en roepen.* Hoe hangt dit ſamen? Zeer goed. *Daar ſtaan er*, als wy thands ſpreken, is (wel ingezien zijnde,) volſtrekte onzin. Het partikel *er* is het zelfde als *het*, gelijk onze Ouden ſpraken en ſchreven, en (om het dus te noemen) de imperſoneele perſoon van *het regent*, *het gebeurt wel*, enz. En dus, even als ons tegenwoordig *men*, enkelvoudig. *Daar ſtaat* ER is *daar ſtaat* MEN, en dus moet daar in 't enkelvoudige *en roept* op volgen als afhangende van dat *er*, dat *het*, of dat *men*. Even zoo zeiden onze Ouden altijd en volſtandig *daer is er*, 't geen onze latere wel navolgden, als b. v. POOT:

Daer is er die alleen op piſtoletten
En klank van zilvre munt
Hun ijdel hart en dwaeze zinnen zetten.

maar zonder te begrijpen, waarom. Maar hoe dan *en roepen* in 't meervoudige? hoe *en zetten*, in de plaats van POOT, en al dergelijke? Dit is eene *enallage* in numero, even als wy aanhoudend in de geſlachten gebruiken, als wanneer wy, DE MIN *ſcherpt* ZIJN *pijlen*, zeggen. 't Slaat op hetgeen onder dat enkelvoudige gedacht wordt; even als het *genus humanum*, QUORUM *cauſa* van Lucretius. — Even zoo *daer gaet er* en *wilden liever niet*, bladz. 187. Men vergelijke mijne Verhandel. over de Geſlachten § 62, 64, en Aant. *a*.

Bladz. 165 reg. 11 v. o.

Van ſijn' toon. D. i. van of buiten den toon die dat woord (naar zijn aart en naar het vereisch van de rede) eigen is.

Bladz. 165 reg. 7 v. o.

Min afgerecht. D. i. minder door lesſen gevormd, minder als in de *manège* afgerecht.

Bladz. 165 reg. 4 v. o.

Van twe'en, voor *van* DE *twee*, ('tgeen eigenlijk iets anders

Digitized by Google

ders gezegd is dan *van tweën*). *Van tweën* is flechts *uit twee*, en heeft, zonder 't demonftrative lidwoord, geene demonftratie in. De zin is: *van de twee gebreken* die my in uw preken voorgekomen zijn.

Bladz. 165 reg. 3 v. o.
Hands-gemeen. Lees: *Handgemeen*.

Bladz. 166 reg. 4 v. b.
Moght ghy te fpillen. Kwalijk. *Mocht gy fpillen*, zegt men om dat *mogen* een hulpwoord is even als *zullen*, *hebben*, *zijn*, *moeten*, *willen*, *kunnen*, *gaan*, (*komen* fomtijds ook); maar *vermocht te fpillen* waar goed om dat vermogen een zelfftandig werkwoord is even als *ftaan*, *zitten*, enz. waarom men even weinig *ik vermag doen* zeggen kan, als *ik fta doen* of *zit doen*. 't Eischt den overgang door *te*, terwijl de auxiliairen door zich-zelve 't verbum waar zy by gevoegd worden, aankleven.

Bladz. 166 reg. 17 v. o.
En die. Verfta: *en deze*, uw lippen naamlijk, in accufativo.

Bladz. 166 reg. 12 v. o.
Waer 't u niet geleert. D. i. *zoo het u niet geleerd was*, zoudt gy 't dan toch niet geweten hebben? — Zeker ja, want de Natuur geeft het in.

Bladz. 166 reg. 9 v. o.
Hoe wy doen? Hoe wy gaan, hoe wy ftaan, hoe wy alle natuurlijke verrichtingen doen. —

Met dat al! Geen kunst is er of zy beftaat uit de waarnemingen van 'tgeen de Natuur doet, en in het in verband brengen daarvan, met het bevattelijk maken en geregeld in oefening over doen gaan. En dus moet men de kunst niet verwerpen. Doch het is ongelukkig, dat

in die waarnemingen, in dat verband, en in die regeling, zoo veel valsch, gebrekkig, en tegen de natuur aandruischende is, waardoor de natuur verwrongen, en de kunst een belachlijk tooneelspel wordt. En zoo is 't niet alleen met de uiterlijke welsprekendheid. Het is thands met alles, inzonderheid met geheel de taal zoo, waarvan die uiterlijke beweging-taal slechts een tak is.

Bladz. 167 reg. 14 v. b.
Eigen driftigh. Uit eigen, innige, aandrift. *Instinctu.*

Bladz. 167 reg. 13 v. o.
Aerdigh. Zie boven, bladz. 125 reg. 3 v. o. (Aant. II. D. VIII. B. bl. 365.)

Bladz. 167 reg. 5 v. o.
T'ondegen. Verouderd. Hier adverbialiter gebruikt. 't Adjectif-zelf leest men in 't volgende vers.

Bladz. 168 reg. 7 v. o.
Noyt, voor *noodt*, *noodigt*, uit valsche en triviale uitspraak dus geschreven. *Nooit* (d. i. niet *ooit*) kan dus geschreven worden als samentrekking uit *node* (niet *ode*); maar *nooden* heeft de dubbele *o* die naar *au* trekt.

Bladz. 170 reg. 5 v. b.
Betrecken, *bekoren*; eigenlijk: omvangen, gevangen nemen, of ook wel verstrikken.

Bladz. 170 reg. 7 v. o.
Uytgeblust. Kan de lust voor het schoone ooit uitgebluscht worden? — Maar HUYGENS smaak voor Schilderkunst was ook slechts aangenomen, niet, als dien hy voor de muziek had, innig en eigen. — Wonderlijke zucht voor schoon of kunst inderdaad, waar men wijn voor verkiest!

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 171 reg. 3 v. o.
Diens sinnen, wier, welker. Maar HUYGENS gebruikt niet alleen het aanwijzende *die*, voor het te rug ziende *wie*, (dat nog wel geschiedt,) maar *sommige* was ook by onze Ouden wel enkelvoudig, en had (wel of kwalijk vraag ik hier niet, en daar zou veel over te zeggen zijn, en 't besluit zou moeten zijn, te recht) dan overzulks ook zijn pronomen in 't enkelvoudige. *Somebody*, *someway* zegt ook 't Engelsch. Hier echter schijnt *sommige* een meervoudig te moeten uitdrukken, om het verband der rede, en dus zou het *dier* moeten zijn.

Bladz. 171 reg. 1 v. o.
Wat langh. Een poos.

Bladz. 172 reg. 8 v. b.
Welck waerheit was van beiden. Welk (of wat) van beide waarheid was.

Bladz. 172 reg. 9 v. b.
Die Richter, Pilatus. Joann. XVIII, 33, en Matth. XXVII, 19.

Bladz. 173 reg. 18 v. b.
Betaelt, voor *vergoedt*, (compensat).

Bladz. 172 reg. 16 v. o.
Meer onlusts ongelijck. Ongelijk meer onlust, aan (of voor) een liefelijken (d. i. zich verblijdenden) geest.

Bladz. 172 reg. 5 v. o.
Schickt, voor *meent*, als in HUYGENS tijd veelal.

Digitized by Google

Bladz. 172 reg. 1 v. o.
En wáer. Lees: *en 'k waer.* —

Bladz. 173 reg. 8 v. b.
Verrafté. Oud, eigenlijk Hoogduitsch woord, *verrochte*, d. i. vervlogene, maar met eene nuance van verwensching, of van leedwezen daarby.

Bladz. 174 reg. 9 v. b.
Machtige Rivieren haer' bedden. D. i. *de bedden van* machtige rivieren. Zie boven.

Bladz. 174 reg. 14 v. b.
Gaerdes, touwen.

Bladz. 174 reg. 14 v. o.
Toren, gramschap. *Tot in 't water.* D. i. ook zelfs in 't water.

Bladz. 174 reg. 2 v. o.
Ontfutselt. Had HUYGENS hier de ware beteekenis en 't lage van het woord *futselen* bedacht, hy had het zeker niet gebruikt. Doch men vatte 't op in den zin van *ontnomen* als een *vod*.

Bladz. 175 reg. 5 v. o.
Borstel enz. Dat *schrobben* en *boenen* met borstels en bezems (waarom geen luiwagens ook?) is zeker in huis niet altijd, maar voor vast in een vers nooit, zindelijkheid.

Bladz. 175 reg. 1 v. o.
CONSTANTER. Wederom dubbelzinnigheid van woordspeling. In den text waar 't by behoort, is 't het Neêrduitsche com-

pa-

Digitized by Google

paratívum van *constant*. Als onderschrift en zijn zinspreuk of *devis*, een positivum.

Bladz. 176 reg. 5 v. b.
Doop, voor *naam*, als telkens. Weinig misbruiken hebben my van kindsbeen af zoo gestooten.

Bladz. 176 reg. 12 v. b.
Woonste. Dit woord heeft men in de vorige drukken met een accent op de laatsten lettergreep geteekend, als of 't *woonstede* moest zijn. Even of de accent dit dan uitdrukken zou. — Allerkwalijkst; niet alleen, om dat het rijm dan wegvalt, maar ook om dat *woonste* een zeer goed Nederduitsch woord is, en van God sprekende, beter dan *woonstede*, 't geen den Alomtegenwoordige aan *plaats* verbindt. — Of is 't de verbetering van een discipel van Newton, die de ruimte 't *sensorium van God* noemde?

Bladz. 176 reg. 15 v. b.
Strafte, bestrafte. Welk onderscheid van woord men in HUYGENS tijd niet kende, of liever, niet opmerkte.

Bladz. 176 reg. 12 v. o.
Vier en wel dry. D. i. vier en *nog wel* drie, 't geen *zeven* maakt.

Bladz. 176 reg. 8 v. o.
Hoor, *behoor*.

Bladz. 176 reg. 5 v. o.
Halvervoetsche deel. - D. i. Deel des levens, dat slechts op een halven voet gaat, en dus een kruk noodig heeft. Zekerlijk ziet hy op het *hinken*, Psalm XXXIII, 18. Of hy mocht meenen: het leven dat slechts ten halve *op de voeten* staat, en half liggende doorgebracht wordt.

Bladz. 176 reg. 4 v. o.
Het verwaken, het deel des levens dat ik verslaap, met waken doorbrengen.

Bladz. 176 reg. 1 v. o.
Reden-sien. 't Gezicht van mijn reden.

Bladz. 177 reg. 4 v. b.
Mis. Kwalijk, naamlijk besteed.

Bladz. 177 reg. 15 v. o.
Geen enz. D. i. Geen zeggen, van „ iemand (dezen of genen) past die schoen beter, of die is er nader (meer gerechtigd) toe!" Zulk een zeggen koomt hier niet te pas.

Bladz. 177 reg. 8 v. o.
Seuteringh. Seuteren werd gezegd voor onschadelijke kinderlijke futselary, en is van *seut* voor *suet* d. i. *zoet.* — In mijn jonkheid zei men veelal: 't Is het zelfde wat de kinderen doen, als zy *maar zoet zijn.* Vroeger: als zy maar *seuteren mogen.* Dit misverstand van het oude woord keerde geheel den zin om. Men meende toen: 't is *ons* (Ouderen) het zelfde; maar de echte zin was: 't Is *den kinderen* 't zelfde hoe, *zoo zy slechts* wat *futselen*, zoo men hun maar iets te futselen geeft.

Bladz. 178 reg. 6 v. b.
De wijse Wilm. Willem de Eerste. Op deze samentrekking van den naam zal ik geene aanmerking maken, dan alleen, dat, zoo zy in zich-zelve goed ware, ('tgeen verr' van daar is,) dan nog een monosyllabum, als naam, iets verachtelijks heeft.

Bladz. 178 reg. 11 v. b.
Die. Versta dit *die* in accusativo. Het slaat op *Landen.* De dubbelzinnigheid is te erger, om dat hy (ter gunst' van het Rijm,) *vermanden* in plaats van *vermande* zegt.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 178 reg. 13 v. o.
Uytterste. Onze *grens* of buitenste plaats. — *Inner mergh.* 't Midden in de uitgebreidheid van onzen Staat.

Bladz. 179 reg. 3 v. b.
Die 't hem lust. D. i. den wensch dien 't hem (elk) lust te geven. Elk, een wensch naar eigen welgeval.

Bladz. 179 reg. 10 v. b.
Item en *niet hem.* Valsche rijm, om dat *item* den accent op de eerste sylbe heeft, maar *niet hem* op dit laatste *hem*, als gescherpt door de tegenstelling van 't *gebouw* en *hem.* — Mocht men zich de echte kennis van de accentuatie toch verkrijgen, zou onze geheele prosodie klaar zijn, en onze uitspraak wederom beschaafd en welluidend worden, daar men ze nu in gehoorverwoestende en verstandtergende barbaarschheid ontaarten doet.

Bladz. 179 reg. 11 v. o.
Droeghvoets tot Londen. Men wachte nog een poos, eer 't zoo verr' koomt! Doch waar is Soetenburg nu, of het erf daar het lag?

Bladz. 179 reg. 10 v. o.
Als. Gewone samentrekking van *alles*, in HUYGENS tijd.

Bladz. 179 reg. 5 v. o.
Atender sich uyt. D. i. *Atén zich er uit.*

Bladz. 180 reg. 6 v. b.
Overschiett. Overschot, overblijffel van 'tgeen de mensch eerst bezat, en verwaarloosd heeft.

Bladz. 180 reg. 15 v. b.
Nauwlick. Dit is niet *naauwlijks*, bezwaarlijk; maar *byna.* Ik zie hem byna zonder nijd. — *Ten naauwsten* zei men in vroeger tijd, 't geen iets meer, iets sterker, iets meer volkomen is, dan ons *ten naasten by* of *byna*; en om 't uit te drukken, moeten wy thands *genoegzaam* zeggen: *genoegzaam zonder nijd.*

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 180 reg. 10 v. o.
Ondeughd. Men leze 't woord toch niet met den toon op de laatste sylbe. Zie hier boven, op bladz. 126 reg. 13 v. b.

Bladz. 180 reg. 9 v. o.
Staet den Vromen toe. *Toestaan* is een verbum transitivum, en het moest dus hier in passivo gesteld zijn. Iets anders is het met *koomt toe*, 't geen een volstrekt neutrum is en voor geen overgang in de toepassing vatbaar. Doch in HUYGENS tijd sprak men zoo.

Bladz. 180 reg. 3 v. o.
Masteluynigh, gemengeld; naamlijk uit goed en kwaad. 't Woord is verbasterd uit *mascellano* en *mescellano*, van *miscellaneus*.

Bladz. 182 reg. 7 v. b.
Smert en smaeckt. *Pijn* en *genoegen* doet. Maar *pijn* raakt eigenlijk het zintuiglijk gevoel, en voor 't zintuiglijk gevoel dat daar tegen over staat, hebben wy geen woord in de taal. — Die dit bedenkt en eens heeft leeren inzien wat de taal is, wordt die niet gewaar, dat er geen tegenovergestelde van lichaamlijke pijn is of bestaan kan, maar 't genoegen louter onzintuiglijk zij; en dat al wat wy lichaamlijk genoegen heeten inderdaad een bedrieglijk ontstellen van 't zintuig, en dus, in aart en wezen *pijn* is? Wy gebruiken daarom ook het woord *ketelen* in tegenstelling van *smarten*, of *pijn doen*; want ieder weet dat *ketelen* een gevoel is, het welk in een soort van bedrieglijke pijn bestaat, welke het daardoor opgewekt lichaam een tijd lang verduurt en tegenstaat, maar die, wanneer deze tegenstand door de vermoeiing die hy met zich sleept, eenigzins duurt of aflaat, onlijdelijk wordt.

Bladz. 182 reg. 11 v. b.
Ondoender. Meer ontdoende, vernietigende. Kwalijk. Men maakt

maakt geene comparativen of superlativen van participia activa by ons.

Bladz. 183 reg. 2 v. o.
Metter tijd. Versta dit of 't één woord ware, en als een adverbium.

Bladz. 184 reg. 9 v. b.
Amalie. Prinses AMALIA van Solms, Douariere van Prins FREDRIK HENDRIK.

Bladz. 184 reg. 9 v. b.
Haer' Doorluchtigh bloed. Haar Zoons Zoon WILLEM HENDRIK, en zijne Moeder.

Bladz. 184 reg. 11 v. o.
Heeren-Huys. 't Heeren-logement.

Bladz. 184 reg. 1 v. o.
'*t Groot Achtiende deel.* 't Groote Lid van de achttien Leden der Provincie.

Bladz. 185 reg. 1 v. b.
De Kroon van een der seven Kroonen. Van een der zeven Provincien.

Bladz. 185 reg. 14 v. b.
Niet nieuws. Vergelijk Boek XXIII, 65.

Bladz. 186 reg. 2 v. b.
Toe. Gesloten. Adverbium, hier voor adjectivum gebruikt.

Bladz. 186 reg. 13 v. b.
Onsondight. Lees: *ontsondigt.* 't Boetvaardige nieuw is het ontzondigde oude.

Bladz. 186 reg. 1 v. o.
Daer het tijd waer dat ick waer. Dat is te zeggen: Daar, waar ik wenschte dat ik reeds zijn mocht.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 187 reg. 4 v. b.
Gescheiden. Oude Constructie, nog niet gants verouderd, schoon wy tegenwoordig meestal zouden zeggen, *'t waar tijd te scheiden*, of *'t waar tijd tot scheiden*, waarop dan ook volgen zou: *en my ter neêr te stellen*, enz.

Bladz. 187 reg. 14 v. b.
Verwert. Veellicht moet men lezen: *verwent.* Schoon men zekerlijk ook zeggen kan, dat het warm bed iemand vasthoudt, en dus, verstrikt.

Bladz. 187 reg. 16 v. b.
Wel gesint, is hier *wel te vreden*, *wel te moede.*

Bladz. 187 reg. 12 v. o.
Daer gaet 'er — en stond het in haer' keur. Zie boven bladz. 164 reg. 3 v o. (Aant. II. D. IX. B. bl. 8).

Bladz. 187 reg. 9 v. o.
Harde kans, voor *hard lot.*

Bladz. 188 reg. 5 v. b.
Schrobbers. Schrobber is eigenlijk *schraper*, of als men veelal plach te zeggen, *schrabber.*

Bladz. 188 reg. 11 v. o.
Vry? Niet vreemd, sedert dat de koophandel door rijkdom machtig werd, en de Hanseesteden aanzien verkregen en hun verbond sloten, het welk even zoo op de algemeene heerschappy toelei, als het Jesuitismus, Illuminatismus, Liberalismus, en Vorsten- of Statenverbond van HENDRIK den IV, en die hem nafpelen, en 't weten of niet weten. — Doch met dit alles, en ondanks de Monopolie, die by schaarschheid uit het zich onderling verstaan van Kooplieden in de zelfde waar, uitdrukkelijk of stilzwijgend ontstaat, is 't de behoefte-zelve, die, onafhank-

lijk

Digitized by Google

lijk van alles, het zij by gebrek, het zij by de vrees voor gebrek, den eenen kooper boven den ander doet opbieden, om in 't verkrijgen der waar anderen voor te wezen. De duurte is dus niet bloot aan de Verkoopers te wijten, ja somtijds volstrekt niet. Maar in deze soort van zaken zag onze Dichter niet door. — Een *dwinge-merkt* is die de markt dwingt, door zich meester van de waar te maken.

Bladz. 189 reg. 1 v. o.
De groote Stadt van ongeruste sinnen. D. i. waar 't immer verdeeldheid en oproer of oorlog was. Deze uitdrukking schildert LUIK in zijne geschiedenis volkomen.

Bladz. 190 reg. 5 v. b.
Cobelents. Zeer ondeugdelijke letterverzetting van *Coblents*, daar het inderdaad *Confluens* is. Had hy *Cobloënts* gezegd, het kon nog iets beter door den beugel.

Bladz. 190 reg. 6 v. b.
Moers, voor *Meurs* gelijk men 't noemt. HUYGENS schrijft dus *oe*, om dat men 't in zijn tijd dus in 't Latijn uitsprak, en voor *foedus*, *feudus* of *foidus* deed hooren, zekerlijk meer echt en oud, daar die *oe* voor 't Grieksche *οι* in de plaats kwam, dan of men 't als lange *ee* uitbrengt. Het is ook hier van, dat men *feudum* schrijft; 't geen van het oud Duitsche *foe* is, doch welk *oe* den klank van ons *ie* uitdrukte.

Bladz. 190 reg. 17 v. o.
Hoofd' of Haeghden. D. i. betrekking op het Hof, of op de Haag had.

Bladz. 190 reg. 11 v. o.
Mompeer. Gemeenzame uitdrukking, voor nog minder dan honderd jaar, van 't Fransche *mon père.* Even zoo. zei men *mameer*, en noemde zich *uw monfreer* en *zijn masеur*,
en

en, ('t geen nog veel langer in gebruik bleef) *kosijn*, maar dit laatste zonder 't *mon* daar voor. — Het *Tante*-alleen houdt stand by ons, en, by de Duitschers, *onkel*.

Bladz. 190 reg. 8 v. o.
Puntigh is *net*, *zindelijk*.

Bladz. 190 reg. 5 v. o.
Het water in den mond quam, van lust naar Schelvisch, enz.

Bladz. 190 reg. 4 v. o.
Sueringh-Scholl. Ik weet niet of men 't in Holland nog weet, dat wy altijd den schol met een *zuringsaus* plachten te eten, waarnaar men dien visch ook noemde. 't Onderscheid was *zuringschol* en *bakschol*. De eerste tot koken, de laatste tot bakken bestemd.

Bladz. 191 reg. 5 v. b.
't Sweedsch-Engelsche gespuys. De twee Natien met wie men toen in oorlog was.

Bladz. 191 reg. 12 v. b.
Met lesen. Dat is, met peuzelen. 't *Lezen* ziet hier op 't uitzoeken van graten, als men visch eet, noodzakelijk.

Bladz. 191 reg. 17 v. o.
Op-schoot. Uit te spreken met den accent op de eerste sylbe. 't Is: uit den slaap over end schoot (exsurgeret).

Bladz. 191 reg. 14 v. o.
Kenenborgh. Ook niet meer te vinden; 't geen in mijn tijd echter nog een buitenplaatsjen was tegen over 't Dorp Schipluyden, maar sedert gesloopt.

Bladz.

Bladz. 191 reg. 10 v. o.
d' Horenbrugh, waar de vaart van Delft en die van de Haag, te ſamen in één loopen, naar den Leydſchendam heen. Deze aanmerking zal met het verloopen der in mijn jeugd nog zoo bloeiende Veeren, by het ſteeds vermeerderen van rijdtuigen, voor onze kinderen wellicht noodig zijn.

Bladz. 191 reg. 9 v. o.
Heiligh Holland! plach (nog in mijn tijd zelfs) een ſpreekwijs te zijn, waar men niet anders by dacht, of meê meende dan *t' huis best* of *beter!* Maar HUYGENS vat het hier (om te lachen) woordelijk op. Men vloeide toen over van zulke ſpreekwijzen, voor die ze gebruikten zonder zin, en ſomtijds niet ſlechts in haar toepasſing belachlijk, maar erger; doch waar men (daar niemand op de eigenlijke beteekenis lettede) geen aanſtoot aan nam.
'*t Liggen loopen* in de volgende regel, is gelijker wijze belachlijk, ſchoon de zin wel gemeend is. 't Meent *zich toeleggen om te loopen*, waarin de tegenſtrijdigheid minder doorſtekende is.

Bladz. 191 reg. 4 v. o.
t' Huys. Waarſchijnlijk te Rijswijk. — *Soudt*, zou het.

Bladz. 192 reg. 3 v. b.
Magerlandſche (voor Maaslandſche) *Sluys*. Hier uit ſpot dus genoemd wegens de magere tafel, aldaar by deze verloren ſpeelreis gevonden.

Bladz. 192 reg. 6 v. b.
Daer. Daar ter plaatſe, of op zulk eene plaats, waar ten minſte, enz.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 192 reg. 8 v. b.
Een 's Lands Ontfanger. Zekerlijk was dit het ampt dat een der reizigers bekleedde.

Bladz. 192 reg. 8 v. b.
Sonder luysen. Daar dit op Maasfluis ziet, mag men opmaken, dat dit schoone Dorp toen op verr' na zoo bloeiend en vol welvaart niet was als in mijnen tijd, wanneer men daar, als in een stad waar ik ook gewoond heb, eenen Jood een zesthalf moest geven, om er een voor den mikroskoop te bezorgen. — Deze *waar* is nu beter koop, en men zal, zoo 't dus met toenemende armoede en onzindelijkheid voortgaat, daarin welhaast tegen Duitschland kunnen markten.

Bladz. 192 reg. 9 v. o.
Hockelingen. Hok, voor *huis*, en van daar *huisvrouw* door *hokkeling* geparodieerd.

Bladz. 192 reg. 5 v. o.
Moest lijden. Namelijk: dat zy wijzer wilde zijn dan haar man, en hem naar haar begeerte deed handelen.

Bladz. 192 reg. 4 v. o.
Gold 't op. Thands zegt men *'t geld die plaats* waar men heen trekt, zonder *op.* En zoo heeft ook KILIAEN die phrasis.

Bladz. 192 reg. 3 v. o.
Sijn' buyck voll, rijklijk genoeg naar zijn zin. Algemeene spreekwijs. Anders: tot walgens toe.

Bladz. 192 reg. 1 v. o.
Het Hocklinghschap. Versta: het recht van dat hoklingschap te oefenen, waarvan eenige regels hooger.

Elck

Digitized by Google

Elck en *sijn* slaat op 't voorgaande *vrouwtjens*, als een onzijdig woord. Wy zouden liever *hare* zeggen. Zie mijne Verhand. over de Geslachten, § 62.

Bladz. 193 reg. 2 v. b.
In de licht, voor *in 't licht*. Oude uitdrukking, zekerlijk door de zachtheid van de *l*, waardoor in de oude uitspraak de *t* tot *d* werd; gelijk onze Ouden ook *dlam* schreven. Alhoewel op zich-zelve *licht* in 't Vrouwlijk Geslacht niet van grond ontbloot is, wanneer men 't van *li-en*, even als *locht* en *lucht*, van *lo-en* en *lu-en*, afleidt. Zie Aant. *ooo* mijner Verhand. over de Gesl. der Naamw.

Bladz. 193 reg. 6 v. b.
Krimpert. Krimpzalm.

Bladz. 193 reg. 7 v. b.
Gaf de — Lees: DIE *voorsichtigheid*.

Bladz. 193 reg. 10 v. b.
Noordendenaer, iemand uit hun, die in de Hage in 't *Noordende* woonde.

Bladz. 193 reg. 14 v. b.
Hillegon Anteunis, zijne Egâ.

Bladz. 193 reg. 13 v. o.
Slecht Wewenaer. HUYGENS-zelf. *Slecht* is eenvoudig, onnoozel, en arm.

Bladz. 193 reg. 11 v. o.
Op. Men *verbloemt* MET, niet OP iets.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 193 reg. 10 v. o.
Stack het, lei het (t. w. de schuld, het te laat komen) op zijn vrouw; weet het haar.

Bladz. 193 reg. 4 v. o.
Plein, ten volle, volkomen (adverbialiter). *Hockelinghs gewijs*. Zie hier voor, bladz. 192 reg. 9 v. o. (Aant. IX. B. bl. 22). Dat deze uitdrukking met *gewijs* volkomen in 't gebruik is en voor twee eeuwen reeds insloop, weet ieder. Echter is zy valsch, en het moet zijn en is inderdaad *hokkelingscher wijze*, van het substantivum een adjectivum in *sch* makende; hetgeen zeker niet recht-Hollandsch is. Ook moet zoodanig een adjectief dan met *wijze* in genitivo staan, als makende een adverbiale zegging welke de Grieksche *genitivus absolutus* is. Even zoo zegt men *spelender wijze*, enz.

Bladz. 193 reg. 2 v. o.
Verhockelinghde Mans, door de vrouwen vervoogde, vervrouwde.

Bladz. 193 reg. 1 v. o. en bl. 194 reg. 1 v. b.
Tuysch. Dobbel- of kansspel. — Wat het *Piquet*spel is, weet men nog; maar ik twijfel of 't *roemsteken* nog bekend is. Men noemde 't in mijn tijd, waarin 't tot het laagste gemeen afgedaald was, *bluffen*; 't geen *pochen* beteekent. — Meer weet ik niet, die nooit aandacht aan eenig spel geven kon, maar het altijd als een onlijdlijke kwelling van geest aanmerkte waar het verstand of behendigheid vorderde, en als verfoeibaar onzedelijk wanneer er eenige zoogenoemde kans onder liep.

Bladz. 194 reg. 2 v. b.
Als reden. D. i. *als redelijk*. Zie boven.

Bladz.

Bladz. 194 reg. 4 v. b.
Hy moster onder deur. Sub jugum.

Bladz. 194 reg. 6 v. b.
Vertrits. Van *trits*, drietal.

Bladz. 194 reg. 9 v. b.
De Jacht. HET *jacht.* Zie mijne Geslachtlijst.

Bladz. 194 reg. 10 v. b.
Eens. Kwalijk. Men leze *elk een*; niet eens.

Bladz. 194 reg. 16 v. o.
Sijn hoopken geld te decken. Ieder begrijpt (hoop ik) dat dit bloote jokkerny is.

Bladz. 194 reg. 12 v. o.
De Koeck-mert. Dus noemt hy *Overschie*, om dat men daar, als zijnde *te halfwege* tusschen Delft en Rotterdam, even als op alle halfwegs leg- of aanlegplaatsen van schuiten, versnaperingen plach te verkoopen, en aan de reizenden te komen aanbieden.

Bladz. 194 reg. 9 v. o.
Quijt conscientien. De aartigheid bestaat hier in eene affectatie. 't Is een *fallacia non causae pro causa*, als men 't in de Logica noemt. De galg van Rotterdam naby de Stad staande, zoo waarschouwt men daar de Lieden in de schuit hun spel af te breken, of te eindigen. Doch HUYGENS vat het op als een *discite justitiam moniti*, en of zy door dit gezicht bewogen wierden elkander *te betalen*.

Bladz. 195 reg. 2 v. b.
Magersluys. Boven, *Magerlandsche sluis.*

Bladz. 195 reg. 15 v. b.
Naer een yeder een sijn' pens. Naar gelange van ieders lijvigheid, meer vet of meer mager zijnde.

Digitized by Google

Bladz. 195 reg. 17 v. b.
Gapen. Voor *kijken.*

Bladz. 195 reg. 9 v. o.
Boompjens. Naam van 't beste gedeelte van den Maaskant te Rotterdam, als in Amſterdam de Buitenkant of IJgracht.

Bladz. 195 reg. 2 v. o.
Als weinigh tijds te voren. Naamlijk; in de Arminiaanſche beroerte, toen de geest van DE GROOT daar de heerſchende was, en die ſtad zich onder de geweldigſte verdrukkers en vervolgers der rechtzinnigheid onderſcheidde.

Bladz. 196 reg. 1 v. b.
Vernuft, voor *vernuftig*, een ſubſtantif als byvoeglijk nemende, gelijk onze Dichter meer doet.

Bladz. 196 reg. 8 v. b.
Raecktemer, raakte men daar.

Bladz. 196 reg. 9 v. b.
Gemelten. Kwalijk, voor *gemelden.* 't Onderſcheid van *de* en *te*, *d* en *t*, in de praeterita hangt af van de zachter of ſcherper konzonant die er voorgaat. *Ik krabde;* maar *ik krapte; ik waadde*, maar *prantte; ik daagde*, maar *achtte* en *waakte; ik ſtelde*, *ik verſtomde*, *ik konde*, maar *ik loste;* en zoo ook *ik waarde*, *ik ſchuwde*, *ik draaide*, zijnde de *l* en *r*, zoo wel als de *w* en de *j* zacht. Even zoo *ik leefde*, ſaamgetrokken van *ik levede*, maar *ik hefte* van *ik heffe.*

Bladz. 196 reg. 14 v. b.
Tennewerck, tinwerk, tinnen borden. Hy was beducht dat men ook na of met den visch de tinnen borden zou opeten.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 196 reg. 17 v. b.
Sulcks. Adverbium *ita*, in voege. Men moet er onder verſtaan: *dat dit.*

Begrommelt. 't Frequentatif van *begrommen*, bekijven. *Grommen* is *morren.* Doch een ander *begrommelen* is bemorſen. Van *grom*, ingewand van visch, en voorts alle vuil dat aanhangt.

Bladz. 196 reg. 19 v. b.
Beſomd', *Beſomde.* D. i. opliep en berekend werd op acht dukaten; want dit zijn de *Hellbaerdiertjes*, om den ſtempel van 't geharnast mannetjen. Dat was *in dien tijd* veel.

Bladz. 196 reg. 14 v. o.
Laden moght. D. i. *misſchien geladen had.* Een vrouw die misſchien zwanger was.

Bladz. 196 reg. 12 v. o.
Kinnetje. Diaereſis voor *kindtjen.* Huygens zoekt hier weêr eene aartigheid van *kind* met *kin*, als zijnde 't ongerijmd boven alle ongerijmdheid, dat een *kinderkin* zulk een vlek zou hebben.

Bladz. 196 reg. 10 v. o.
Te plegen. Gepleegd te moeten worden. — Die *charitaat* (dat liefdewerk) beſtond in 't voldoen der belustheid der zwangere vrouw; wier verbeelding van 'tgeen zy ſterk wenschte ſomtijds in een plek aan 't kind zichtbaar worden mocht; gelijk dit inzonderheid ten opzichte van vruchten wel ondervonden wordt. En dit voor te komen was wel iets waardig.

Bladz. 196 reg. 1 v. o.
't Hof, door hare beleefdheid, in dit geſchenk blijkende. *Den Hof*, door blijk hare bloemistery.

Monfreer ſijn Thuyn. Van deze Parafraſtiſchen genitivus handel ik in mijne Nieuwe T. en D. Verſcheidenh. En van *Monfreer* en *Maſeur* ſpraken wy hier voor, op bl. 190.

 Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 197 reg. 12 v. b.
Het Leeuwtjen. De Turken dezen Leeuw voor een hond aanziende, noemen uit dien hoofde de Hollandsche Guldens *Hondtjens.* En de *dubbele ducaten* hier gemeld, denk ik dat tweeguldens stukken geweest zijn, sedert zeldzaam geworden, maar voorheen in aantal geslagen, en in mijne kindsheid nog genoeg voorkomende.

Bladz. 197 reg. 12 v. o.
Stonden. De plaats van zijn hokkelingen was.

Bladz. 197 reg. 9 v. o.
Spieden, zien, be-oogen. 't Woord is oud, want men vindt het reeds by Herodotus in *arimaspie* gemeld, dat *de-één-oog* is.

Bladz. 197 reg. 6 v. o.
Boomen in der aerd. Tuinen, hoven. *Steen op steen*, gebouwen, huizen.

Bladz. 197 reg. 5 v. o.
Toeven. Onthalen in 't laatste vers; in het vorige is het, *wachten.* En zoo rijmen de Franschen het zelfde woord op zich-zelf, mits de zin verschilt; hetgeen men toen by ons nabootste. Het eerste *toeven* alhier is echter een verbum neutrum, en het *my* behoort by *beraedd' ick;* doch het laatste is een activum en regeert zijn accusativus *my en mijn gespan.*

Bladz. 197 reg. 1 v. o.
Ten Noen, te middag. Dit woord, in HUYGENS tijd algemeen, beteekende *middag;* maar is eigenlijk het Latijnsche *nona* (naamlijk *hora*), het uur waarop men de voorname maaltijd deed, die allengs verlaterde tot den middag, terwijl 't echter *het noenmaal* bleef heeten.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 198 reg. 1 v. b.
Te straffen. Te berispen, af te keuren, te misprijzen.

Bladz. 198 reg. 15 v. b.
Getramp. *Gedribbel* als men thands zegt, 't geen eigenlijk *getrippel* is. De meening is, *rondwandelen.* — *Stae*, duur of during, staan, of wachten.

Bladz. 198 reg. 11 v. o.
Ongeschent Kasteel. Helaas! — Voor weinig jaren heb ik 't echter nog gekend, maar zeer veranderd zijnde na den tijd van HUYGENS.

Bladz. 198 reg. 10 v. o.
Over-all-om. *Overal* is 't *partout* van het Fransch, ubique; en *alom* is *heel de omvatting* over. Het is dus tweemaal het zelfde gezegd, en boven dien zeer wanklinkend.

Bladz. 199 reg. 16 v. o.
Gestaeckt, voor *opgehouden.* Doch het is niet gebruiklijk dan in toepassing op een daad.

Bladz. 199 reg. 13 v. o.
D'ootmoedelick versochte Magistraet, zonder wier byzondere vergunning geene koets of vreemd of eigen rijtuig daar gebruikt mocht worden, als strekkende dit ten nadeel der bevoorrechte Gilden van sleepers en stalhouders.

Bladz. 200 reg. 5 v. b.
Piccart. Hy liet zich, uit boert, onder den naam van Piccart aanmelden. Het schijnt eene huisselijke zaak geweest te zijn, waardoor de naam van dezen Piccart aldaar tot zulk eenen bullebak verstrekte. Want aan den Ommelander Picard, die in 1672 in 't Sticht gevallen, met de

Digitized by Google

Franschen geheuld zou hebben, verbiedt ons het jaartal te denken.

Bladz. 200 reg. 11 v. b.
Die dagh most langer zijn. D. i. viel my te kort.

Bladz. 200 reg. 14 v. o.
Oud Uytrecht. De naam is eigenlijk *Oudtrecht*, dat is *oude overtrek* (over den Rhijn naamlijk). Zoo is *Maastricht*, overtrek over de Maas, en *Drecht* is een verzachten uitspraak van dit *trek* dat van *trekken* is. *Dordrecht* is even zoo *doortrecht*. HUYGENS noemt het Oud en Nieuw, om dat *oud* in den naam ligt, maar de stad (hoe oud ook) van tijd tot tijd vernieuwd is, en in zijn tijd geen voorkomen had dan van *nieuw* en bloeiend te zijn.

Bladz. 200 reg. 11 v. o.
Sijn huys. Nog *'s Pausen huis* genoemd in mijn tijd.

Bladz. 200 reg. 2 v. o.
Uw quaed. De besmettende ziekte van 1664, die in Leyden byzonder gewoed had, (zie bladz. 82 en 119,) en die hy nog vreesde.

Bladz. 201 reg. 12 v. b.
Danck of ondanck. Die geeft ook geen Stedelijke Magistraat, noch Universiteit. Daar is er meer die daar ondervinding van heeft, en later dan HUYGENS. Doch die had het zich ook niet voorgesteld.

Bladz. 202 reg. 2 v. b.
Om af te spreken, om van te spreken.

EINDE DER AANTEEKENINGEN OP HET NEGENDE BOECK.

AAN-

Digitized by Google

AANTEEKENINGEN

OP HET

TWEEDE DEEL,

TIENDE BOECK.

SPAENSCHE WYSHEIT.

Digitized by Google

❊

AANTEEKENINGEN

OP HET

TWEEDE DEEL,

TIENDE BOECK.

SPAENSCHE WYSHEIT.

Bladz. 205 reg. 11 v. b.

Backt. Confijt als men zegt van 't Italiaansche *confire.* Men noemde dit *konfijten* by ons *in suiker bakken*, en van daar ons *Snikerbakker* in de Haag voor 't Amsterdamsche *Banketbakker*, schoon het niet dit, maar bepaaldelijk *Konfiturier* beteekent; en *banketbakker* zijn naam, als die *banket*, d. i. versnapering, lekkerny, bakt, met zich brengt. Het woord *banket*-zelf is eigenlijk *banket-spijs*, en *banket* is *la banquette*, *de nagerecht-bank* of *tafel*, waar geen vaste spijs, of groote schotels op kwamen, en die dus kleiner was, en ter zijde stond.

Bladz. 205 reg. 13 v. b.

Wilden byklank. Dus noemt hy de Spaansche *rime assonante*, waarin de vokaal op vokaal rijmt, zonder aanmerking van van de haar opsluitende medeklinkers. Een soort van rijm inderdaad, niet alleen verr' te verkiezen voor het Fransche rijmen, van de zelfde op de zelfde

 sylbe,

Digitized by Google

ſylbe, die zy de volkomenſte achten, en aan welke onze HUYGENS ook vast was; maar zelfs voor dat plompe rijmen van velen waarin volkomen de zelfde hoogte en nadruk van toon is; waartegen ik meermalen, even als tegen de altijd eenzelvige jamben in 't vers, zonder afwisſeling, waarſchouwde.

Bladz. 206 reg. 11 v. b.
Sulcks, over zulks, mitsdien.

Bladz. 207 reg. 9 v. b.
Verlieven, veroorloven, afſcheid geven. HUYGENS zegt wel. *Oorlof* is van *overlieven*, lieven voor *groeten* genomen; gelijk *verlof* ook uit *overlof* is. Dat dit het Enſche *love* is voor ons *lieven*, is blijkbaar. Echter hebben de Engelſchen met de regeering van onzen WILLEM DEN DERDE, ons *verlof* toen met andere Neêrduitſche woorden aannemende, daarvan *furlow* gemaakt. Zoo worden de woorden verknoeid, waar geen Taalkennis is! De oorſprong is, dat men by ſcheiding, voor Christelijken groet den vertrekkende de hand der liefde toereikte daarby zeggende *liefde*! Onze eerſte Predikers als WILLEBORD waren Engelſchen, en voerden dit woord in, *love* zeggende.

Bladz. 207 reg. 2 v. o.
Sijn Bericht, te ontfangen boodſchap.

Wien de oude wijsheid niet behaagt,
Wie hoonlacht op de vroeger tijden;
Ik mag, en wil het gaarne lijden,
Dat hy in 't juichend zelfverblijden
Den nieuwen kap met bellen draagt.

Bladz. 208 ſpr. 2.
't Spaanſche *haren* is *traag*. De zin is: dat traag door de keel gaat en als men zegt, er niet door wil; en dit noemt HUYGENS *geworgd willen zijn*; door *worgen*, het ſterk toenijpen der keel in het ſlikken uitdrukkende.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 209 ſpr. 3.
Haelen, voor *roepen*, noodigen.

Bladz. 209 ſpr. 6.
Als geveilt en als gekocht. Wel; maar *veilen* is eigenlijk te koop aanbieden, en dit is de zin van het Spaansch niet; dit zegt *gekocht* en *verkocht.* Wy konden zeggen:

Ze is weinig beter dan verkocht.

Bladz. 209 ſpr. 8.
Op aerde. Deze ſtoplap verbetert de ſpreuk niet. Liever zei ik:

Wat allen prijs te boven gaat,
Is welgemeende goede raad.

Bladz. 211 ſpr. 11.
Te ſamen vry, ſalvos, gered. — *Al, van rampen vrij zijn*, is de zin.

Bladz. 211 ſpr. 12.
Levende Papiſten. Huygens ſchijnt dit van de koſten der zielmiſſen en dergelijke plechtigheden voor geſtorvenen te verſtaan. 't Spaansch zegt eenvoudig: Als 't jaar om is, eet de doode meer dan de gezonde.

Bladz. 211 ſpr. 16.
Ontſtelt, gebroken. — Door *het loon getelt* dient men te verſtaan, *als 't moet geteld*, geteld zal worden.

Bladz. 211 ſpr. 16.
Slaet toe. D. i. de hand aan 't werk. De onzen zeiden:

Met bidden en de hand te roeren,
Zal de Ambachtsman zijn werk volvoeren.

Bladz. 211 ſpr. 18.
Verſtopt. Verſta: *ſtopt* of *lapt.* (*Adoba* in 't Spaansch).

Bladz. 211 ſpr. 22.
Is. Liever, *maakt.*

Digitized by Google

Bladz. 211 ſpr. 23.

Is aller buycken Dood. 't Spaansch, zou ik denken, beteekent: *geven nooit goeden ſtoelgang.* 't Kon echter gemeend zijn: *maken geen goede* (of dikke) *buik.*

Bladz. 211 ſpr. 24.

Gedraeſt. Daar *draven* een verbum neutrum is, eischte de netheid der uitdrukking:

Zoo 't paard wat op zijn water draaft.
't Is even ———

Bladz. 211 ſpr. 25

Raeptm'. Is geen eigen uitdrukking van water op te nemen; maar onze Dichter ſchijnt hier opzettelijk 't onbeſtaanbare in gezocht te hebben. Anders had hy zeker gezegd: *komt — te kort.*

Bladz. 211 ſpr. 26.

't Werk quyt. D. i. *Haast u,* (gelijk het Spaansch onverbloemd heeft,) *in tijds.* In dezen zin, geen ongebruiklijke uitdrukking. Anders zegt men ook wel: *maak u van-'t werk af,* in het zelfde verſtand.

Bladz. 213 ſpr. 28

In verſcheiden landen. In Gallicie, zegt het Spaansch, moet men met de voeten in de handen by den Rechter komen. Dit meent, met een geſchenk van hoenders die men by de *poten* houdt en opheft om te toonen dat zy wel vet zijn.

Bladz. 213 ſpr. 33.

By avond, enz. Zonderling! Ik zou in 't Spaansch voor *luna*, *lana* lezen, en verſtaan 't: „ De wolf tast de ſchapen, maar de vloo den ezel aan." of, moest het een rijm zijn:

De wolf ontrust de lamm'renkooi,
Maar de ezel rust niet van de vlooi.

Bladz.

Bladz. 212 fpr. 35.
's Avonds — 'k zou het Spaansch dus verstaan, van de lange nacht-gastmalen tot in den morgen, waar veel gedronken wordt:

's Avonds iemands brood gesmaakt,
En dan 's morgens twist gemaakt.

Bladz. 213 fpr. 38.
Sweetvoss, ros paard. — *Vermoedt*, *vermoeid*; of misschien lust- en moedeloos. 't Blijft moedig. Hoe 't zij, de toespeling ziet by de Spanjaarts op Vrouwen met rood hair, als zeer dartel.

Bladz. 213 fpr. 42.
Krijght in 't lang, of krijght in 't kort. Versta:
Wint, het duur dan lang of kort.

Bladz. 215 fpr. 46.
Den Huysmann, enz. Versta:
Den Boer gedijdt veel mesten
Juist altijd niet ten besten.

Bladz. 215 fpr. 47.
Warmkens in de kluys. Huygens verstaat hierdoor zekerlijk: Zend het *wel begiftigd in het klooster.* Maar is het niet veel eer, geef het huisvesting? En dit is een oud zeggen:

Deel alles met uw dochters kind:
Het is uw eigen bloed.
Schoondochters —? geeft het wat gy moet:
't Benoodigd dat hem leven doet,
Maar, zend hem in den wind.

Zoo plach men een spreekwoord te hebben:

Geef d' ouden beedlaar altijd wat:
Wie weet, wien gy tot Vader hadt!

De meening is in beide: De moeder is zeker, de vader niet. Vergelijk fpr. 565. bl. 277.

Digitized by Google

Bladz. 215 ſpr. 50.

Weer doen. Wat duiſter: misſchien zou 't klaarder zijn:

Waar een kies ons hinder doe,
Daar trekt ook de tong naar toe.

De toepasſing is: Men ſpreekt altijd van 't geen ons kwelt.

Bladz. 215 ſpr. 54.

't Naeſte. D. i. Het gereedſte middel. De uitdrukking was in mijn tijd nog zeer gebruiklijk. 'T NAASTE *is, ſpoed te maken*; 'T NAASTE *in ziekte is vasten*, enz.

Bladz. 215 ſpr. 55.

Om Sout in Zee. D. i. *Haal zout*, of *zoek zout* in de zee.

Bladz. 215 ſpr. 57.

Goed brood, enz. Het Spaansch zegt: *brood en eieren.*

Bladz. 217 ſpr. 61.

Ter tafel dient. Verſta: Die den kapoen voor uw tafel ſchenkt, geef dien (by uw voorſnijden en voordienen) den bout en den vleugel (als 't beste). D. i. Wees dankbaar.

Bladz. 217 ſpr. 68.

Trompetten ſlaen. D. i. Dan, als het teeken van aanval daar is, begint de vrees. *Slaan* zei men van alle geluidgevend tuig, maar het Spaansch heeft: *Met het ſteken der trompet.*

Bladz. 217 ſpr. 69.

Schoonſoon. Een ſchoonzoon is in Spanje niet bemind. Men past er dien naam toe op elk ſchijnſchoon ding dat niet deugt. — Zie ook ſpr. 76. bl. 219.

Bladz. 217 ſpr. 70.

Spreeckt daer ghy geen' ſpraeck en vindt. 't Spaansch zegt: *Andwoord die u niet aanſpreekt*, Dat is: Gy vermoeit u te vergeefs.

Bladz.

Bladz. 217 ſpr. 72.
Hoort tot verſcheiden ſinnen. 't Spaansch heeft: Kan niet volkomen ſamengaan; maar dit zegt niet dat het in de zelfde zinnen niet vallen kan.

Bladz. 217 ſpr. 75.
Gemack. Verſta: voordeel, profijt. Onze Grootouders zeiden:

Een vriend die vriend is om 't profijt,
Een zwaluw die in de oogen .....

doelende op TOBIAS.

Bladz. 219 ſpr. 76.
Één dingen, is even als *één doen* gezegd, als Infinitivus. Vergelijk ſpr. 251. bl. 239.

Bladz. 219 ſpr. 77.
Opgevoeyt. Waarom niet *opgegroeid? Gevoeit* zegt het gemeen nog wel, en het is de verandering der *d* by ſamentrekking van *gevoedet.*

Bladz. 219 ſpr. 78.
't Is goed te ſeggen — Dit gaat de meening te buiten. 'k Zou het liever dus verſtaan:

Wulpſche min, verkeerd in Echt:
't Doen is dwaas, en 't einde ſlecht!

Bladz. 219 ſpr. 80.
De Liefde — CATS:

Vyer, hoest, geld, noch heete min,
En houdt men nooit ter deghen in.

Bladz. 219 ſpr. 83.
Veer, voor *verr'* (afwezig).

Bladz. 219 ſpr. 85.
De geeuw. Het geeuwen. Men plach by ons te zeggen:

Waar

Digitized by Google

Waar het geeuwen eens ontſtond,
't Gaat daar ook, van mond tot mond,
Door het gantsch gezelſchap rond.

Bladz. 219 ſpr. 86.
Laet ons. Neen, niet *laat ons. Andamos* is ſtellig in Indicativo.

Wy vatten zoo de waarheid aan
Als zy die uit klappeien gaan.

Doch misſchien heeft HUYGENS *andemos* gelezen.

Bladz. 219 ſpr. 89.
Aen 't keurelicke Wapen. Zie ſpr. 121. bl. 223.

Bladz. 221 ſpr. 94.
Liever Moerbey. D. i. Beter laat uit te ſchieten en te bloeien dan te vroeg.

Bladz. 221 ſpr. 95.
Siet in den wind — Licht ontbindt. Het Spaansch is duidelijker en ſterker. Met parafraſe van 't woord *deshazer*, d. i. ontdoen, dus:

Zie wat ge doet aleer gy trouwt.
Geen knoop is 't die men ſtukken houwt.

Bladz. 221 ſpr. 97.
't Vleesch van een' Sott. 't Spaansch heeft eenvoudig en algemeen: *Eer verrot dan gegeten.* 't Geen veelerlei toepasſing vinden kan: HUYGENS vertaling heeft ook weinig zins.

Bladz. 221 ſpr. 98.
Nieuwe raden. 't Woord *raad* als *conſilium* heeft geen meervoud. *Nieuw beraden* dient men te zeggen; doch de ſpreuk bepaalt zich ook by geen *daden*, maar ſpreekt van alle *zaken*.

Bladz. 221 ſpr. 100.
Onklaer. Troebel zegt ons ſpreekwoord, en zoo heeft ook

Digitized by Google

ook het Spaansch. Alle *onklaar* is niet *troebel* by ons; maar hetgeen beroerd is.

Bladz. 221 fpr. 101.
Komt de — 't Spaansch:

Aan (of op) *een pot die ziedt*
Waagt de vlieg zich niet.

Bladz. 221 fpr. 104.
Gestoockt, flaat op 't *hout* niet: *aangestoken* zou men zeggen. 't Spaansch heeft:

De Brand is uitgegaan,
En dood die 't heeft gedaan.

Onze Ouden zeiden in den zelfden zin: *de man is op 't kerkhof*, d. i. zoo verborgen of hy dood en begraven was.

Bladz. 221 fpr. 106.
Tot veerthien dagens. Lees of Verfta: *Om veertiendagensch* enz.

Bladz. 223 fpr. 109.
Die niet — Het Spaansch heeft: „Een leerknaap uit Portugal kan niet naaien en wil fnijden." — Zulke fnijders leerjongens loopen er by ons ook wel buiten den kleêrmakerstafel rond.

Bladz. 223 fpr. 110.
Te rass. Goed; maar ik geloof dat de zin is:

Vraagt men met verhaaste drift,
't Andwoord dient eerst wel-gezift.

Bladz. 223 fpr. 111.
Door, voor *deur*, zou ons thands onverftaanbaar zijn. De zin is: Die aan de jacht verflaafd is, flaagt in geen Landbouw of veeteelt.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 223 fpr. 112.
Behouwt. D. i. Behuwlijkt. De mansmoeder had altijd een kwaden naam; en de Nicht... Men zie mijne Geflachtlijst op de woorden *nuf* en *tante.*

Bladz. 223 fpr. 114.
Wie dat ghy zijt. Beter ware, *wie hy ook zij.* Ik verfta het dus:

Uw ware vriend is 't, die uw naam
Durft redden van een valfchen blaam.

Bladz. 223 fpr. 116.
Een feur. Oud woord van verachting, van *zoor*, week, half verrot.

Die men, d. i. Hy, aan wien men *fchenkt*, heeft niet te kiezen, maar moet het nemen gelijk men 't geeft.

Bladz. 223 fpr. 119.
De kies — is 't — De zin van 't Spaansch is: Wien de kies zeer doet die werpe ze uit; of: die ze uit den mond werpt, is de man wien zy zeer doet. — Het flaat op het kwaadfpreken, dat doet men van die ons deert, het zij dan uit nijd of haat, of wegens ontfangen leed van hem.

Bladz. 223 fpr. 120.
Verkout. In 't Spaansch: *wordt kaal* of *plat.* Onze Grootouders zeiden:

Huwlijkspret en huizen ftichten
Kan een' mensch de goudbeurs lichten.

Bladz. 223 fpr. 121.
Schoon een lans zijn wapen werdt. 't Spaansch korter en krachtiger:

Wien hart en degen niet volftaat, (voldoet,)
Geeft lans en harnas ook geen baat. (moed.)

Vergelijk fpr. 89. bl. 219.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 223 ſpr. 128.
Van geweld. Dat is: *noodig.* Dus zeiden onze Grootvaders van 't gebruik of nut van eenig ding. *Daarby* of *daarin* is verſtand, vlijt, oplettendheid *van geweld.* De zin is hier dus, in de tegenwoordige uitdrukking overgebracht:

't Vereisch by geld en by geweeren,
Zijn goede handen die 't beheeren.

Anders, eenvoudiger en nader by 't Spaansch: *Wapenen en geld verderen goede handen.*

Bladz. 225 ſpr. 129.
Naar 't Hout komt enz. Niet naar het *komt*; maar naar 't bosch het heeft opgeleverd, of de ſoort van 't hout is. 't Spaansch:

Het vuur brandt meer of minder ſtraf,
Naar 't hout is dat de takken gaf.

Bladz. 225 ſpr. 131.
Merrie. Het Spaansch heeft *ezelin.*

Bladz. 225 ſpr. 133.
Ouden heeft het Spaansch niet, 't zegt eenvoudig:

Een ezel met een kreupel been,
Een roodbaard, en de Droes, zijn één.

Bladz. 225 ſpr. 137.
De Maeltijd komt te kort. Neen:

Aan *de maaltijd komt te kort*
Waar alles opgegeten wordt.

Of als onze Ouders plachten te zeggen, die by alle zuinigheid van groote volle ſchotelen hielden:

Waar niet een kliekjen overſchiet,
Heeft ieder zijn genoegen niet.

Bladz. 227 ſpr. 140.
Schielicken, onverwacht. Eigenlijk, *hard.* — 't Is een bedekte duiding op beurzenſnijders (zakkenrolders), wien men ſtaandenvoets op heeter daad de ooren afſneedt.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 227 ſpr. 149.
't Zeil in den top, voor *gloriëri.* De onzen plachten te zeggen:

Gy komt nog kwalijk van de Min;
En beeldt ge u reeds de wijsheid in?

Bladz. 229 ſpr. 158.
d'Oly. Dit is zeker geen Hollandſche ſmaak. Maar *oly en boter* vetten het best als zy oud zijn, en daar ziet het op.

Bladz. 229 ſpr. 163.
Het lagh, het gezelſchap:

'k Ben vlug en ſtevig op de koten,
Dus, waarom me uit den dans geſtoten?

Bladz. 229 ſpr. 170.
Quaed gebruyck. In 't Spaansch *een kwaden lip*, zekerlijk, als men by ons zegt, *een vuile mond*, *vuilbek.*

Bladz. 231 ſpr. 180.
Schaeckt, ſpeelt, (*trebeja*,) in 't algemeen. Ik las ergens:

Beter dan men 't zich verbeeldt,
Weet de vos met wien hy ſpeelt.

Bladz. 231 ſpr. 183.
Wat ick wil bedieden. Neen; wat ik zeg. Hoe ik 't aanleggen moet. 't Is het Hollandſche ſpreekwoord: *Nood leert bidden*, in een zijner verſcheiden toepasſingen.

Bladz. 231 ſpr. 186.
En niet eens —— vreeſen.

Zijn wy vrolijk, zoo de ſchulden
En zoo lang zy 't willen dulden.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 231 ſpr. 190.
Die dreight en ſlaet enz. De zin is:

De geen die dreigt aleer hy ſlaat,
Doet als hy toeſlaat, weinig kwaad.

Anders:

Een eerst vooraf gedreigde klap
Is, als hy neêrkomt, altijd ſlap.

Bladz. 231 ſpr. 191.
Noch wat. Nòg wat anders.

Bladz. 233 ſpr. 193.
Die will, enz. 't Spaansch zegt: *Dronkenheid van water valt nooit voor.* Ik heb echter in een verzwakt hoofd, na lang denken, uit een kouden waterdronk, die duizeling en verwarring van geest, tot volſtrekte onbekwaamheid toe, menigmaal ook in anderen, zien ontſtaan.

Bladz. 233 ſpr. 193*b*.
Een Rous. Een *roes* zegt men thands. Kwalijk? 't Is het Hoogduitſche *rausch*, waarvan *berauscht*, maar wy plachten ook *rozen* en *roezen*, zoo wel als *ruiſchen*, te zeggen.

Bladz. 233 ſpr. 199.
Mooren. Neen; Negerſlaven worden er gemeend.

Bladz. 233 ſpr. 202.
Slechte. Verſta: *magere.*

Bladz. 233 ſpr. 203.
Trecken. *Daden.*

Bladz. 233 ſpr. 205.
Kan enz. —— De zin is:

Een lui en lekker leven,
Zal vroege rimpels geven.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 233 ſpr. 206.
Geduld. — In een anderen zin zei men voorheen by ons:
Ziet men ſlechts de tafel dekken,
't Opdoen laat zich wel wat rekken.

Bladz. 233 ſpr. 207.
't Is goed — By ons:
Een blaaskaak, onder twee paar oogen,
Zal meer dan iemand denkt, gedogen.

Bladz. 235 ſpr. 211.
De beest. Verſta: *het beest*, naar het tegenwoordig Hollandsch taalgebruik. In de Zuidnederlanden is het woord nog vrouwelijk.

Bladz. 234 ſpr. 219.
Traſtrigo. Zekerlijk *eſtra-trigo* of *extra-trigo.* De zin is: Zoekt ge brood van bet dan tarw?

Bladz. 235 ſpr. 221.
Proffijtelooſe waer. Eigenlijk: maken geen Bruidſchat uit.

Bladz. 235 ſpr. 222.
Met hoopen. Naar het Spaansch; maar *by emmers* waar juiſter gezegd.

Bladz. 235 ſpr. 225.
Sijn. Ieder Haertjen enz. Verſta: *geeft zijn ſchaduw op den grond.* Zie beneden ſpr. 232 en 1302. bl. 237 en 365.

Bladz. 237 ſpr. 226.
Lappen, reliquien. — 't Spaansch zegt:
Ieder (ſnedig) *kapellaan*
Prijst zijn heiligdommen aan.

Bladz. 237 ſpr. 235.
Wat hy kan. Neen: maar

Ieder

Digitized by Google

Ieder voer' geen andren praat
Dan van 't geen hy (wel) *verstaat.*

HUYGENS verwart hier *kan* en *kent.*

Bladz. 237 ſpr. 238.

Gekipt, dat is, uit het ei gekomen. 't Spaansch heeft: *geboren.*

Bladz. 237 ſpr. 240.

Van lacchen, met lachen, lachende.

Bladz. 237 ſpr. 242.

In de May. CATS:

Die zich in May niet wel en vond,
Is veeltijds al het jaar gezond.

Bladz. 237 ſpr. 243.

Noodelick. D. i. Noodwendig. Zy zijn noodwendig het een of het ander.

Bladz. 239 ſpr. 246.

Geeft en ſwijght. De zin van het Spaansch is, zoo ik het wel meen te vatten:

Hy verzwijgt het geen ik gaf;
Wat ik neem, daar ſpreekt hy af.

Bladz. 239 ſpr. 247.

Stille leggen. D. i. zwijgen. — *Papieren.* Documenten, bewijzen, *acta et probata.* De onzen zeiden:

Met geen praatjens
Vult men vaatjens,
(of, *Stopt men gaatjens*)
Laat de blijken
Vonnis ſtrijken.

Bladz. 237 ſpr. 251.

Alle dingen in ſingulari. Oude verwarring van *de dingen* met *het dingen*, dat in den zin van bezigheid gebruikt werd. Vergelijk ſpr. 76. bl. 219. — *Met* is *te gelijker tijd.*

Bladz. 239 ſpr. 257.

Scherfken. Het Spaansch zegt: *een oor* of *tuit.*

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 241 ſpr. 262.
Drijven, voor *gedreven* (voortgedreven) *worden*. In HUYGENS tijd niet ongebruiklijk. Thands zouden wy er minder diep gaan door verſtaan. De zin is:

Geef 't hobblend ſchip een zwaarder vracht,
Zoo maakt het zeker beter jacht.

Bladz. 241 ſpr. 267.
Twee deuren. Caſa con dos puertas mala es de guardar (Een huis met twee deuren is kwaad te bewaren,) heeft een Blijſpel van D. Pedro de Calderon de la Barca tot tytel. Vergelijk ſpr. 1276. bl. 361.

Bladz. 241 ſpr. 273.
Geſtaeckt, is met zijn ſtaken voorzien en opgebonden.

Bladz. 241 ſpr. 274.
Daer vrede — Ik zou verſtaan: Een huis van een moeilijken toegang, ligt ſchielijk onder de voet. Naamlijk, by gebrek van bewoning.

Bladz. 243 ſpr. 278.
Ick ſtae 't bekent, voor *ik beken het*. *Staan* werd oudtijds ook voor *verſtaan*, voor *geſtaan* (in den zin van 't Hoogduitſche *geſtehen*), en voor *beſtaan* gebruikt. Doch *ick ſtae 't bekent* is verkeerd, en voor het oudere en echte *ik ſtaant* of *ik ſtaand' bekent*, dat ſaamgetrokken is uit: *ik ſta ende beken 't*. 't Is de zelfde contractie als *ommentom*, *harentare*, *oppenduit*, (waar men eindelijk *op een duit* van gemaakt heeft,) en dergelijke, in alle welke dit *ende* verborgen is. Deze onderdrukking behoorde eigenlijk tot den overtuigde, die (als men 't nu zegt) vastzit, *ad terminos non loqui* gebracht zijnde, gelijk men in mijn tijd plach te zeggen. Zoo zeggen wy nog: *ik ſta er voor*, voor ik kan de zwarigheid niet oploſſen.

Bladz. 243 ſpr. 286.
In ſtaet, in goede orde, wel ingericht.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 245 spr. 292.
En na behooren. Gantsch niet naar behooren, ook is dit buiten het Spaansch. Liever zei ik:

Veel geluks is 't onder 't mallen!
De Ezel meest in 't koren vallen.

Bladz. 245 spr. 293.
Soo gh' — *Indien ge op hoofdpijn zijt gezet*, zou den zin volkomener uitdrukken.

Bladz. 245 spr. 296.
Laet 's Lands bestiering loopen. Byvoegsel van HUYGENS, maar dat men nu wel met groote letteren voor ieder schoorsteen mocht schrijven.

Bladz. 245 spr. 298.
De Miss. d. i. *de mest.* — Ik hoorde dit wel eens dus vervormd:

De hoop op haver uit de mest,
Is op een goeden grond gevest.

Bladz. 245 spr. 300.
Datse roocken. Dat is juist niet noodig zoo slechts het metselwerk droog is. Mits naamlijk de schoorsteen aan geen val- of draaiwinden blootgesteld is, als aan den voet van gebergte of te na aan zeer hooge gebouwen, behoeft geen schoorsteen (als men 't noemt) te rooken; maar in vroeger tijd, en ook nog by het algemeen der timmermans- en metselaars-bazen ontbreekt het aan de ware theorie van den rook.

Bladz. 247 spr. 306.
Haer. Het pronomen possessivum toegevoegd aan het naamwoord *in casu absoluto*, om den genitivus uit te drukken, roerden wy te voren reeds aan. Mijn IV. Deel

Digitized by Google

der Nieuwe T. en D. Verſch. zal dit oud gebruik uitvoerig oploſſen.

Bladz. 247 ſpr. 309.
Als ick eisch. Naar den eisch. Een ſtaaltjen, een pronk.

Bladz. 247 ſpr. 310.
Gebloeſt. Het Spaansch ſpreekt van opdraehtig rood. Hetgeen zeker zeer kwalijk met *gebloosd* verward wordt.
't Is verw. 't Zijn de verven.

Bladz. 247 ſpr. 311.
Gevaer, voor *gevader* (compère); maar 't Spaansch heeft *comadre*, moedertjen, wijfjen, en ziet op de *commèrages*, als de Franſchen het noemen; het uit- en inloopen om nieuws te hooren en te vertellen. Men moet dus aan *klappei* denken. Zie bl. 219. ſpr. 86.

Bladz. 247 ſpr. 314.
's Avons meer. Regelmaat en zede der warmer landen, doch hier in de Noordelijke ſtreken niet na te volgen. Doch zie ſpr. 871 en 944. bl. 313 en 321.
Boven. Als de droogſte plaats van het huis. — Goed, mits het daar niet te heet is.

Bladz. 247 ſpr. 315.
Een Mesch in ſchee. D. i. zonder vleesch te eten. Men bracht in dien tijd, als men ter maaltijd kwam, zijn eigen mes in den dijzak meê, om zijn vleesch te ſnijden. Die het in de ſcheê hield, at dus geen vleesch.

Bladz. 247 ſpr. 317.
Hebb bemint. Ik zou het verſtaan: Om dat ik altijd een kleiner wenschte te hebben.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 249 ſpr. 324.
Van een Heer. Dat is: heerlijk. *De dies.*
Dat heet geſelſchap vrij. De zin is: mag vrij gezelſchap heeten.
De duyvel op de been. D. i. maakt geraas en verſtoring.

Bladz. 249 ſpr. 331.
Beleeſt. *Doorleeſt men.*

Bladz. 249 ſpr. 333.
De Hand. De vinger. Met de hand ſpreekt de Natuur in ons, zoo wel als met de tong; en de eene taal geleidt de andere. Zie hiervan mijne T. en D. Verſch. III. D. bladz. 184. en volgg. Maar iets anders is *met den vinger ſpreken.* Dit is een kurstjen waar men in de zeventiende eeuw veel meê op had, om in gezelſchappen een geheim geſprek te voeren, en hetgeen dikwijls grooten aanſtoot gaf. Ik herinner my, daarvan als kind onder anderen vrij wat in een der boeken van SIMON DE VRIES (want hy heeft er verſcheiden geſchreven) gelezen te hebben: ſamenraapſels van nietige dwaasheden, zoo wel als logenen, ter goeder trouw opgedischt.

Bladz. 249 ſpr. 334.
Eenerhande. T. w. oud en niet ſcherp.

Bladz. 249 ſpr. 335.
Op een Hoer. Dit mag wel eenige toeſpeling op het kaartſpel hebben, waarin men de *klaveren vrouw* enz. *hoer* plach te noemen.

Bladz. 251 ſpr. 338.
Trecken. *Wrangheid.* Het mondwringen noemt hy *trekken.*

Digitized by Google

Bladz. 251 ſpr. 340.
Wel. Reeds zou de ſpreuk duidelijker maken, doch beide is goed, zoo men *wel een andere* by malkaâr neemt, het zij ter beteekening van *eeu vrij grooter of beter*, of indien men 't verſtaat als reden gevende waarom men maar voort moet gaan.

Bladz. 251 ſpr. 341.
Siet hoe — Vergelijk ſpr. 469. bl. 267.

Bladz. 251 ſpr. 342.
In weelde. Ik las 't ergens dus vertaald:

Die in 't geluk gewennen
Zich-zelven niet te kennen,
Die, neemt het lot een keer,
Kent ook geen ſterveling meer.

Bladz. 251 ſpr. 351.
Haer, voor *twist*. Het is ſaamgetrokken uit het oude *hader*, nog Hoogduitsch.

Bladz. 253 ſpr. 353.
Stelt hem te boeck. De zin is:

Mishaagt de raad u van een Vriend,
Hy heeft uw aandacht toch verdiend.

Of veellicht beter:

Hy heeft erkentenis verdient.

Bladz. 253 ſpr. 355.
De Goot. De Gootdrop.

Bladz. 253 ſpr. 359.
Geen ſlagh, geen handelwijs. Even dus is *den ſlag van iets hebben*, de handelwijs. Zie mijn Geſlachtlijst.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 253 ſpr. 360.
Men derft. *Derven* in den zin van *behoeven:*
't Is zeker, of men 't zwijgt of zegt:
Wat onrechts helpt ons aan ons recht.

Bladz. 253 ſpr. 362.
Naer ſijn hoefd. — Dit ſlaat op eigenzinnigheid; maar ik zou *determinado* in beter zin verſtaan:
Die eens beſluit genomen heeft,
Mishaagt het, welken raad men geeft. Of zelfs:
Beleedigt men, wat raad men geeft.
Want dus is het inderdaad, ſchoon de ingebeelde wijzen zich opdringen, dat men zich altijd door hun betwetery moet laten omzetten. Doch is het waar, dat men in zijn eigen zaken blind is, men is het nog veel meer in die van anderen.

Bladz. 253 ſpr. 363.
Aen, het moest *op* zijn.

Bladz. 253 ſpr. 364.
Snel-riem. Een *ſlagriem.* De naam is van te doen loopen, ſnellen. De onzen zeiden:
Een ſchop of etlijk met den voet
Maakt menig kwaden jongen goed.
Een' goe' Leer. Waarom niet *goede leer* algemeener.

Bladz. 253 ſpr. 365.
Een kost. Waarom *een kost?* Men zou er ſpijs door kunnen verſtaan; maar de zin is, eene *onkoste.* En de tegenſtelling van *gelden* en *kosten* in 't Spaanſche zou met dit woord volkomen bewaard zijn.

Bladz. 253 ſpr. 366.
Blijft aan de hand. Aan de hand blijven is, niet verkocht worden.

Digitized by Google

Bladz. 255 fpr. 372.
Die fullenf' enz. Wie zal een oog uitfteken, en wiens oog? Men zou verftaan, dat men 't den kraaien deed of doen moest; doch 't is anders om, en flaat op de ondankbaarheid van opgevoede kinderen. Men zegge, met het Spaansch, in de tweede perfoon:

Zie toe, die kraaien op wilt kweken:
Eens zullen ze u een oog uitfteken.

Bladz. 255 fpr. 373.
Bedeckt u ghy. Lees: *ghy u.*

Bladz. 255 fpr. 376.
Heiligh vat of *uitverkoren vat*, voor *een heilige*, was in HUYGENS tijd een gewone uitdrukking; thands vorderde het misfchien verklaring.

Bladz. 255 fpr. 379.
Tusfchen Dief, enz. Dit vers deugt niet, omdat *dief en dief* hier even zoo aan één hangt als *guit en guit*, en dus zelfs de flaauwfte rust van het vers niet toelaat.

Men kon zeggen in een langer of gebroken maat:

Daar 's vrede tusfchen dief en dief
en tusfchen guit en guit:
Nooit pikt de kraai op d' andren kraai
en fteekt hem de oogen uit.

Bladz. 255 fpr. 380.
Verdooft, d. i. doof geworden. — Een andere vertaling luidt dus:

Zijn oogkwaal heeft de Schout verloren,
Maar ze is gevallen op zijn ooren;
Breng geld en gift, hy neemt en ziet;
Maar reden —? die verftaat hy niet.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 255 ſpr. 381.
Soo lang ghy hoeft. Waartoe dit byvoegſel? En drukt *rapaces* ook wel juist *geboeft* uit? Men gebruikt het voor jonge gemeene knapen in onze dienst. Ik zou er dusdanigen zin in zoeken:

By 't geen gy doet, niet ingeſlapen,
Noch 't aanvertrouwd aan losſe knapen!

Bladz. 255 ſpr. 385.
Gunnen. Voor *geven.*

Bladz. 257 ſpr. 387.
Sonder ſpreken. Wat wil dit tusſchenvoegſel? Liever zei ik, zoo 't rijmen moet:

Gaven breken rotſen
Zonder hard te botſen.

Bladz. 257 ſpr. 393.
Van een' Herder. My onverſtaanbaar. Zou de tweede regel in 't Spaansch ook moeten zijn:

Que deſpartio agua y nieve.

En de ſpreuk dus:

Mijn wreken zij aan God verbleven
Die ſneeuw en regen beurt wil geven. Spr. XX. 22.

Bladz. 257 ſpr. 398.
Het Huys afwinnen. Het huis te klein maken door hun menigte.

Zotten, wel ten halve dol,
Maken 't op een bruiloft vol.

Bladz. 257 ſpr. 399.
Verwonnen. Plondert, of verovert. Onze Ouden zeiden:

Vrijbuiters die vrijbuiters kloppen
En krijgen maar bebloede koppen.

Digitized by Google

Regnier:

Corsaires attaquans Corsaires,
Ne font pas trop bien leurs affaires.

Bladz. 257 ſpr. 400.
Diens lof — Diens woord, zeiden onze Vaders.

Bladz. 259 ſpr. 404.
Van Amoureuſen kopp. Ik zou het Spaanſche verſtaan: *die gevleid werd.* Deze zet den koffer van zijn hart (door eerzucht) open; en dien van zijn verſtand laat hy zich overweldigen.

Twee koffers had hy die men vleide:
D'een liet hy argloos open ſtaan,
En d'andren wist men op te ſlaan;
Zoo werd hy 't ſchatbaarst kwijt uit beide.

Bladz. 259 ſpr. 415.
Knecht. Het Spaansch bepaalt zich niet by een knecht, maar is algemeen. — *Suer ſiet. Suer* eischt hier den heerſchenden toon, en verdooft het rijm van *ſiet.* Het is:

Nooit wordt een arbeid goed,
Van die hem wreevlig doet.

Bladz. 259 ſpr. 417.
Voor quade Vrouwen. Men zegt even zeer zich *voor* iets en *van* iets wachten. Doch de gelijkheid vorderde hier *van.*

Bladz. 259 ſpr. 418.
Slipp. Slip hebben is geen Hollandsch. *Slib vangen* zegt men, van viſſchers ontleend, die 't net zonder visch maar met ſlib van den grond ophalen. Doch ons ſpreekwoord was, mijns geheugens, altijd:

Van

Digitized by Google

Van de hand tot op de lippen
Kan een mensch zoo veel ontglippen!

Men zegt ook *ontslippen* in dien zin, en *slip hebben* was misschien een zekere idiotismus voor *eene ontslipping hebben*, schoon de uitdrukking in zich-zelve verkeerd is.

Bladz. 261 spr. 420.
Sien. Zie ik. Maar met de *n* paragogicon, om de volgende vokaal. Zoo sprak men nog in mijn kindsheid; en *zie ik*, met de tegenwoordige horting, zou uitgejouwd zijn.

Bladz. 261 spr. 427.
Trecht. Trechter. Het woord is van *trekken* in den zin van *door* of *over gaan* (transire.)

Bladz. 261 spr. 433.
Getal. Kwalijk uitgedrukt. De meening is, *het geteld zijn.*

Bladz. 261 spr. 435.
Pill, doopheveling. 't Latijnsche *pupil.* Hiervan een *pillegift.* — *Als hy self wil.* Versta: als het kind zelf wenscht. De zin is (steunende op de aanneming des kinds door 't gevaderschap; waar in de Roomsche kerk eene onverbreeklijke Geestelijke verwantschap stelt):

Wien ge eens govaders kerkplicht doet
Dien komt een aandeel van uw goed.

Bladz. 263 spr. 440.
Behouden, in acht genomen, opgevolgd. Wy plachten te zeggen:

Met den Ouden
Raad te houden.

D. i. raad te plegen.

Digitized by Google

Bladz. 263 ſpr. 442.
Seggen. Met praten zeggen wy, of met op my te ſmalen.

Bladz. 263 ſpr. 443.
In konst van waerſeggen. Onze Ouders zeiden:

Met hekſen of geleerde ſpraken,
Zal zich geen vrouw beminlijk maken.

Bladz. 263 ſpr. 445.
By de kaers. Dat 's wat veel! — Het is: *by de nacht.* Doch dit *à la vela* zou wel op de nachtwachten eener Bezetting in eene zoogenaamde *corps de garde* ſlaan kunnen, en op 'tgeen daarin by de zedeloosheid der legers in de zestiende eeuw, tot afſchrik der menschlijkheid, plaats had; hetgeen HUYGENS hier niet ſchijnt doorzien te hebben. Men kent de fraaie equipaadje van HENDRIK DEN DERDE, en van zijn broeders en gunſtelingen, in hunne Italiaanſche legertochten, waarop deze uitdrukking volkomen, ja, meer dan letterlijk, past.

Bladz. 263 ſpr. 447.
't Beurt — Men kent het Oude ſpreekwoord: Τῶν ἡρώων τέκνα, τέρατα, en in welken zin dat gezegd werd. Of, zoo men elders vindt, πήματα.

Bladz. 263 ſpr. 448.
Met Hoy. 't Spaansch zegt *met eieren.*

Stroo of eiers, 't is my wel,
Wat mijn buik te vreden ſtelt.

Bladz. 263 ſpr. 449.
Geteeckent Mann. Wacht u voor den geteekende! zeiden onze Ouders.

Trouwen kan. — Dit *kan* is hier wel te veel!

Wil geen geteekenden vertrouwen;
Noch andermaal gehuwde vrouwen.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 263 ſpr. 450.

Lustigh in den zin van *lustgevend*, 't geen genoegen doet om te zien; dus gebruikten onze Ouders dit woord. *Schoon* zegt het Spaansch.

Bladz. 265 ſpr. 451.

Meer niet — Ik las elders:

Geef me ongehouden ſlechts een boon;
'k Erken het als een gunstbetoon.

Bladz. 265 ſpr. 452.

Een Man. De onzen zeiden:

Vertrouw geen huichelaars gezicht,
Met de oogen naar de grond gericht.

Bladz. 265 ſpr. 459.

Hy ſoud' — als hy koſt. Het Spaansch ſpreekt ſtelliger:

Verlost den hangende uit den ſtrop,
Hy hangt u-zelven eenmaal op.

Bladz. 265 ſpr. 466.

Om de Lenden. De zin is:

Het is de kleeding die wy dragen,
Die vreemden maakt van naaſte Magen.

Bladz. 267 ſpr. 469.

De papp. — Vergelijk ſpr. 341 bl. 251.

Bladz. 267 ſpr. 470.

Als 't u dient. Ik denk dat HUYGENS ſchreef;

Geld in hand is 't geen u dient.

Bladz. 257 ſpr. 471.

All dat gky waar bevindt. Dit ſpreekt van zelf; maar HUYGENS heeft in den zin zeer gemist, en in *wantrouwen*

Digitized by Google

wen verkeerd wat oorspronklijk *vertrouwen* is. Het Spaansch heeft dezen zin:

Geloof van vrouw of vriend geen kwaad,
Dan dat zich niet ontkennen laat.

Bladz. 267 spr. 477.

De rechten Adel is. Dit zegt het Spaansch niet, maar het zegt dat gene, wat de Adel by en met de fierheid op zijn voorgeslacht tevens, den rechtschapen Edelman in 't hart stort:

Laat daar uw Vaders en geslacht,
En word om eigen deugd geacht.

Bladz. 267 spr. 479.

Het waer goed mégenomen. Daister! De meening is:

Wat zegt gy Meester, komt er hair?
Och, of er eerst maar huid op waar!

Bladz. 267 spr. 480.

All wat men seggen kan. 't Spaansch zegt: *Zeggen en doen* vindt men niet by alle menschen:

't Valt juist niet in ieders aart,
Dat hy doen met zeggen paart.

Bladz. 267 spr. 481.

Geloofs. Voor *betrouwt.* — *Op uw Hoofd.* Men zegt wel, *iemand op 't hoofd zitten*, maar niet *staan.* Het Spaansch zegt, *op uw nek.*

Hebt ge of geheimen of gebrek;
Vertrouwt gy 't aan uw vriend,
Hy heeft den voet u op den nek;
En gy, 't gevolg verdiend.

Deze laatste regel mag er wel bygevoegd.

Bladz. 269 spr. 486.

'k Sal 't u niet eens danck sien weten. Niemand die 't u dank zal weten.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 269 ſpr. 487.
Tweemaal aan de Mert. Is dit: 't Moet niet alleen uit zijn beurs, maar ook uit zijn hart gewrongen; of is het in ſterker bewoording 'tgeen wy meenen met *zijn geld wel tweemaal omkeeren:* naamlijk, op 't punt van koopen zijnde, te rug treden, eer men er werklijk toe koomt?

Bladz. 269 ſpr. 488.
Veel minder. D. i. is of zijn minder op de wareld.

Bladz. 269 ſpr. 489.
In proces. In verſchil, algemeener.

God geef my met dien man verſchil,
Die me en verſtaan en hooren wil.

Bladz. 269 ſpr. 493.
Welkom zijn. In zin is dit hetgeen CATS heeft:

De wijn op melk,
Is goed voor elk.

Bladz. 269 ſpr. 494.
Wat doet het, enz. Eigenlijker:

Scheerje, zwartgat! weg van my!

Bladz. 269 ſpr. 495.
Sprack alle deſe — De zin is: *Een' gek ontvielen deze woorden.*

Bladz. 269 ſpr. 496.
Eet dan. Dit vers is niet uit te ſpreken, om dat *eet* en *dan* een even ſterken toon hebben.

Het daaglijksch woord te Romen, is:
Eerst ſpinnen, vrouw; en dan ten disch!

Bladz. 269 ſpr. 498.
Hand over hert. Verouderde uitdrukking. *De hand op 't hart,*

't hart, zeggen wy. Dit placht voor een *eed* te gelden. Inzonderheid was het de eed der vrouwen, nog in mijne kindsheid.

Bladz. 271 ſpr. 505.
Vrinden, in den algemeenſten zin, waarin ook de *Maagſchap* begrepen is, 'tgeen het Spaansch uitdrukt:

Waar kindren zijn, zult ge altijd vinden,
Daar heeft men bloedverwant, noch vrinden.

En dit is in wederzijdſche betrekking waar. De enge vaderband maakt, dat behalven die van 't huwelijk, die er door toegetrokken wordt, alle andere minder klemmen; en ook, dat vriend en maag ons minder gehecht zijn.

Bladz. 271 ſpr. 517.
Waerſeggers. Doelende op de Astrologisten, toen nog aan de Vorſtenhoven in aanzien. Wy zouden verſtaanbarer zeggen:

Hebt twee orakels by de hand:
Dees, ONDERVINDING; *die*, VERSTAND.

Bladz. 271 ſpr. 518.
Veel by een. In tegendeel. Op 't ſlagveld vergaderen de arenden, en in menigte, maar zy houden malkaâr geen gezelſchap.

Elk gaat uit
Op zijn buit,
En zy kennen geen genoegen
In zich by elkaâr te voegen.

Bladz. 271 ſpr. 519.
Daer ick hoor. Duiſter. Ik zou het dus verſtaan:

Wat eelt in 't oor en op de tong
Bevond ik nuttig, van zeer jong.

D. i. niet te aandoenlijk te zijn voor 't geen men hoort, en niet te keurig op 't eten. *Me ha nacido, is heb ik* ver-

Digitized by Google

verkregen, is my opgekomen; gelijk *eelt* opkoomt, door veel oefening van de handen, maar niet aangeboren is.

Bladz. 273 fpr. 522.
Het minst gerucht. Ons fpreekwoord zegt: *Stille waters, diepe gronden.*

Bladz. 273 fpr. 525.
Krullen, Hair krullen, palleeren voor den fpiegel, in 't algemeen.

Bladz. 273 fpr. 526.
Met veel schulds. Versta: met veel *schulden* die men te betalen heeft.

Bladz. 273 fpr. 530.
Overslaet. Overslaan is overdenken, overleggen. Hiervan zeggen wy nog, *een overslag maken*, voor een berekening of overleg. Zoo ook fpr. 675 en 912.

Bladz. 273 fpr. 534.
Groot geweld. Versta, gelijk het Spaansche woord te kennen geeft, *inspanning, vlijt.*

Bladz. 275 fpr. 537.
In armoe. Menguado, eigenlijk: *bekrompen*, behoeftig.

Bladz. 275 fpr. 539.
Blijckt aen. — Goed; maar het Spaansch heeft nadruklijker: *springt op 't gelaat.*

Bladz. 275 fpr. 542.
Schort het u. Liever: *Ontbreekt het* —

Bladz. 275 fpr. 545.
Wenscht hem. Wenscht, imperativè. In deze fpreuk zit dieper wijsheid, dan menig gelooft. Vergelijk fpr. 785. bl. 303.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 275 spr. 553.
't Opschicken. 't Plach by ons een spreekwoord te zijn:

Als ik zit in de onderbroek,
Krijg ik onverwacht bezoek.

Bladz. 275 spr. 555.
Geen tanden. Lees: *geen Tandpijn.*

Bladz. 277 spr. 557.
De miss. D. i. *de mest*, als HUYGENS overal zegt. *Geen heiligheit. Geen heilig.*

De mist, al is hy juist geen Sant,
Doet toch mirakels op het land.

Bladz. 277 spr. 558.
De cure — Ik zou het dus verstaan:

De Doctor, in zijn kunst bedreven,
Helpt teffens van de koorts en 't leven.
Want vast geneest hy meest volkomen,
Als ze eens voor al wordt weggenomen.

Bladz. 277 spr. 560.
De liefde enz. 't Is de spreuk van CATS:

Die zit en lolt en zit en vrijt,
Verzuimt zijn werk, verlet zijn tijd.

Waar *lollen*, zich boven of voor 't vuur koesteren is. Zie van dit *lollen*, mijne Nieuwe T. en D. Verscheidenh. II. D. bl. 113.

Bladz. 277 spr. 563.
Holl is. Op geen maag die hol is, waar beter Hollandsch. Het *vriend* bepaalt het ook te veel. Nader aan 't Spaansch ware:

Wel verzadigd, wel gevoed,
Denkt niet aan die vasten moet.

Het drukt op een andere wijs het Nederduitsche spreek-

woord

woord uit: *Ik zat, alle zaligen zat.* 't Geen echter in zijn oorsprong een schimpscheut op de Roomsche kerk was.

Bladz. 277 spr. 566.
Quint. Gril, kuur.

Bladz. 277 spr. 568.
Uytgaen. Thands zeggen wy eenvoudig: *voor iets* GAAN, of wel DOORGAAN, in dien zin. Doch het hapert hier weêr aan de plaatsing der accenten. In *uitgaan* valt de heerschende toon op *uit.* Elders drukte ik 't uit:

De vrouw is vlasch, de man is vuur,
Dat zijn zy beide van Natuur.
De Duivel komt en blaast het aan,
Is 't vreemd, indien men 't aan ziet gaan!

Doch dit is den Spaanschen wijn verwateren. — *Aangaan* is ontbranden; Vergelijk spr. 648. bl. 287.

Bladz. 277 spr. 571.
Den derden dagh. Op de zoogenoemde Logeerkamer in 't zoogenoemde Hof van Vlaardingen vond ik voor nu vijf en dertig jaren, een ingelijsde plaat van *Lazarus opwekking* hangen, met het onderschrift: *Jam foetet, triduanus est.* — Was het een Waarschouwing voor die er logeeren kwam?

Bladz. 277 spr. 572.
De gooten. 't Heeft een goeden zin; voor al, als men aan riolen denkt, maar het Spaansch zegt met SALOMO (Spr. XXVII, 15.) *Lekkaadje door 't dak.*

Bladz. 279 spr. 573.
De nieuwe Kruik. Toespeling op de knechts of keldermeesters.

Bladz. 279 spr. 579.
Als 't laat is. In den avond.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 279 ſpr. 580.
Onſichtbaer, maar *verbergt ze diep* in 't hart.

Bladz. 279 ſpr. 581.
Die wat raeckt. Wel treft, wel gevoeld wordt. zware ſtraf. Gewone uitdrukking voorheen.

Bladz. 279 ſpr. 583.
Men meeſtert — CATS:

Hebt gy een kwaad of vurig oog,
Verbind het met uw elleboog.

Vergelijk ſpr. 1151. bl. 347.

Bladz. 279 ſpr. 585.
Derſt, darſt. Hier heeft hy het hart niet toe.

Bladz. 279 ſpr. 587.
Uyt den weegh —— Ik zou het Spaansch dus verſlaan:

't Leed vereischt die 't met help' dragen,
't Goede wil geen onderſchragen.

Bladz. 281 ſpr. 590.
Van yelen. Neen van allen. *Van zoo velen* kon men des noods zeggen. Maar

De beste worp nog ooit gedaan,
Is gants van 't ſpelen af te ſtaan.

Bladz. 281 ſpr. 591.
Schouwen is ſchuwen, en neemt thands den zin van *beoordeelen* niet aan, dan in de uitdrukking van iemand *ſchoon*, *vrij*, *ſchuldig ſchouwen.*

Meloen of vrouw op 't oog wel te onderſcheiden,
Is even moeielijk in beiden.

Bladz. 281 ſpr. 592.
By 't ſteert-ſtuck. Wat heeft HUYGENS hier ten aanzien van de vrouw by gedacht? Slaat het *op de billen van Parijs*,

rijs, by CATS, waar FEITH laf en dom genoeg meê spot, om dat hy 't niet verstaat; en dat een bloote vertaling uit 't Fransch en Italiaansch is, als elk Letterkundige weet of behoort te weten? — Eenigzins van ter zijde. Doch de zaak is deze: In den tijd onzer Overgrootmoeders was er een *cul de Paris* aan de cotillons der vrouwen bekend, welke eenigzins schudde in het gaan, en waarop in mijn vroege kindsheid nog een dansliedtjen bestond, waarvan het refrein was: *Hoe staat u die nieuwe Japon.* Van welke *Japon* het dan heette:

Van achteren met een cul de Paris,
Ik moet er om lachen als ik het zie.

Dan welke dracht aanstootelijk gerekend werd, zekerlijk om dat de naam aan de *billen van Parijs*, in Italie en Spanje ook ten spreekwoord, herinnerde. Dit *staartstuk* nu werd alom het kenmerk van een lichtekooi gerekend. Hiervan 't Spaansche spreekwoord. — Het woord *een jonge klikkebil* werd in mijn vroegen tijd, zonder het te verstaan, nog wel op een vlug jong meisjen toegepast. 't Beteekende van ouds een recht wulpsche *lichtekooi.* Verder behoort het tot Apulejus vertelling van zijn lieve Fotis *quae tam lepide quatiebat nates*, ook toe. HUYGENS wist wat hy schreef.

Bladz. 281 spr. 597.

Overrent. Maar immers is het oude bekende beter, 't geen woordelijk het Spaansche is:

De muis die maar één gaatjen weet,
Dien heeft de kater spoedig beet.

Bladz. 281 spr. 599.

't Overkomen, is *meester worden*, *meesteren*, *dwingen*, maar moet hier *regeeren* te kennen geven.

Notenboomen, *boeren*- (of liever *domme*) *lieden*
Moet men met den stok gebieden.

HUYGENS schijnt op spr. 535 bl. 273 gedacht te hebben, waar

Digitized by Google

waar *vencer* ſtaat. Doch men moet daarby aan de *boeren* in Spanje denken, oudtijds nog iets dommer dan hunne varkens.

Bladz. 281 ſpr. 600.
't Uwer eer. Dit is mede zeer overtollig, zoo niet misplaatst.

Bladz. 281 ſpr. 602.
Gelagh, voor *gezelſchap*. Zie boven, ſpr. 163 bl. 229.

Bladz. 281 ſpr. 603.
Houwbaer is. Dit *is* kan geen accent velen, om 't rijm te doen gelden, waar 't in zulke Spreuken op aan koomt.

Hebt gy goeden verſchen Visch,
Eet hem ſchielijk, hard en friſch;
En wordt uw dochter houwbaar,
Verzuim niet lang, maar trouw haar.

Bladz. 283 ſpr. 606.
Het klapper-tanden. Dit woord doet in onze taal te veel geweld, om het *zachte* geluid in de tegenſtelling voor te ſtellen. *Een weinig bibbrens* zou dit beter doen.

Bladz. 283 ſpr. 608.
Koopli'en by nacht. Gy, dieven! —— CATS:

Als oude honden basſen,
Daar dient men op te pasſen.

Beter: want de aanmaning is niet voor de dieven, maar voor den geen die gevaar loopt van beſtolen te worden. Om 't *en vano* uit te drukken, zei ik liever

Als oude honden blaffen,
Dan valt er wat te ſchaffen.

Schaffen is *doen*, *werken*, *bezig zijn.* Hiervan het Hoogduitsche *geſchäfte* voor bezigheid.

Bladz. 283 ſpr. 611.
Miss, *mest*, als boven. ſpr. 557. bl. 277.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 283 ſpr. 615.
Altoos. Deze byvoeging bederft den zin. Die *altijd* leert en nooit vat, is te dom om iets te bevatten. De vatbare alleen, iets leerende zonder het te vatten, vat en gevoelt wat dit zij.

Bladz. 283 ſpr. 619.
Een ander fijns gelijck. Beter ware: Wenscht een ander *desgelijk*, of *van gelijk*, d. i. *even zoo*, ziende op 't gevallen liggen, en niet op de perſoon. Maar het Spaansch zegt meer:

Die in 't ſlijk zit vast genepen,
Zoekt er andren in te ſleepen.

Bladz. 285 ſpr. 623.
Verlacken, voor *vangen*, is van *lak* ('t Franſche *lac*, *laqueus*) ſtrik. Van daar in de gemeene volkstaal *verlakken*, voor verſtrikken, bedriegen, verſchalken, foppen.

Bladz. 285 ſpr. 625.
Magh, voor *moet*. Het is in dit geval niet het *mogen*, als *macht hebben* tot iets, maar het hulpwoord (auxiliare) waardoor de Modus potentialis en optativus der Verba uitgedrukt wordt. Als: *Hoe is hy zoo lusteloos? Hy* MAG *niet recht wel zijn. Hoe is het zoo guur? Het* MAG *Noordenwind zijn*. En: MAG *ik eens zoo gelukkig zijn!* MAG *ik dat beleven!*

Bladz. 285 ſpr. 631.
Het ſlechtſte niet. Zie echter ſpr. 1066. bl. 337.

Bladz. 285 ſpr. 632.
Will bevelen. Gants niet. Die verliest, mag op *revenge* ſtaan, maar de winner heeft geen recht om van den verliezende 't voortſpelen te vorderen. De meening is: *Zoo lang de win-*

Digitized by Google

winner maar ſpelen wil. 't Ziet op de hoop des verliegenden om 't verlorene te herwinnen.

Die verliest, ſpeelt zoo lang voort,
Als 't den winner ſlechts bekoort

Ik hoorde ook wel:

Wordt de winner 't zelf niet moê,
Die verliest, ſpeelt altijd toe.

Bladz. 285 ſpr. 633.
Geen' moet op — dragen. Is niet alleen *trots op zijn*, maar ook *ſtaat op maken*, en het is in dezen zin dat HUYGENS het hier gebruikt voor het Spaanſche *hazèr cuenta.* 't Fransch zegt op gelijke wijze: *n'en doit pas faire compte.*

Bladz. 285 ſpr. 636.
Dat lang moet dueren. Bloote ſloplap. Op *glas* komt het eigenlijk niet aan; en waarom dan niet eenvoudig:

Hy werp' geen ſteenen by zijn buren,
Wiens dak geen weêrworp kan verduren.

Bladz. 285 ſpr. 638.
Aen den Sant. T. w. aan wien men in 't gevaar groote geloften gedaan heeft. Vergelijk ſpr. 985. bl. 285.

Bladz. 287 ſpr. 640.
Guyt te Roomen. Het ziet op de zwervende fielten, die in munnikspijen ſchuilende, 't land afliepen, en allerlei bedrog pleegden. Wy zouden algemeener kunnen zeggen, met onze Voorvaders:

Spreekt ge van een drogenaar;
Op het noemen is hy daar.

Drogenaar is bedrieger, en, by uitbreiding van beteekenis, ſlechte karel in 't algemeen.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 287 fpr. 641.
Niet wel gebeckt. Waarom fchort het haar aan den bek? Het Spaansch fpreekt van geen bek; maar

Een flechte mosch is 't inderdaad,
Die zelf zijn eigen nest verraadt.

Bladz. 287 fpr. 642.
Des Kickvorschs pad. Ons oude fpreekwoord zei hiervan, en wel zoo *naïf:*

Wat Eendenhemeltjen is dat:
Geftadig met den bek in 't nat!

Vergelijk fpr. 909. bl. 319.

Bladz. 287 fpr. 643.
Een geck. Ja, een mensch zonder ziel! *Loco* is meer dan ons *gek.*

Der kindren dienst doet weinig baat;
Maar wee, die 't goede hart verfmaadt!

Bladz. 287 fpr. 646.
Een fchalck. Onze Vaders zeiden:

Al is de gierigaart een valk,
Hy raakt in 't net van ieder fchalk.

Bladz. 287 fpr. 647.
Daer, hier, drukt den zin van 't Spaansch niet uit. De Jonge roemt in den vreemde op zijn t' huis, de Oude op 't zijne; de eerfte uit praalzucht, de laatfte uit gehechtheid aan 'tgeen hy gewoon is.

Een jonge knaap in vreemde ftreken,
Een oude paai op eigen land,
Indien zy van het hunne fpreken,
Zy liegen al op eenen trant.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 287 fpr. 650.
Malen, maaltijden, eten. — *Tot hondert jaer toe.* Waarom niet tot duizend? — My dunkt ik zou liever zeggen:

Past maar een oud man op zijn eten,
Hy doet Methusalem vergeten.

Doch het is zeker met het eten-alleen niet te doen.

Bladz. 287 fpr. 653.
Niet *ter deegh.* Neen, *volstrekt niet*, gelijk het Spaansch ook zegt:

Leêge maag en broods gebrek
Luisteren naar geen fraai gesprek.

Bladz. 287 fpr. 654.
Sonder hosen. D. i. ontdekt het zijn schaamte. — *Hozen* zijn eigenlijk *waterlaarzen* in oorsprong en woordbeteekenis; maar de naam werd in HUYGENS tijd gebruikt voor hetgeen het lendendeel des lichaams met de dijen tevens omkleedt. Ik verklaarde het woord in den breede, op mijn *Muis- en Kikvorschkrijg.* Het Thema is *oos*, d. i. *water.*

Bladz. 287 fpr. 655.
Sendt enz. Wijze raad. De byzondere en te bepaalde *Instructien* aan Gezanten of Generaals gegeven, zijn oorzaak der mislukking van duizend onderhandelingen en veldslagen geweest. Ook hebben zy NAPOLEON den weg tot den throon bevorderd. Niets ook is belachelijker dan de tytel van *minister plenipotentiaris* voor die niet meer dan geaccrediteerde spionnen zijn.

Bladz. 289 fpr. 659.
Een Duyvel die de Kas bewaert. Onze Ouders zeiden: *de duivel zit er op de kist.* 't Spaansche sluit hem er in. 't Een en ander mag waar zijn.

Digitized by Google

Bladz. 289 ſpr. 661.
Rooden Hond. *Rood hair* plach alom een afſchuw te zijn in dieren. Zelfs een roodbonten koe was veracht. — Wat domme hond was die ſchilder, zei een melkboer die een ſchildery met een roodbonten bul ergens in 't voorhuis zag hangen. 't Is maar goed om op 't vuur te ſtoken. 't Was een ſtuk dat tweeduizend guldens gekost had. Vergelijk ſpr. 763. bl. 301.

Bladz. 289 ſpr. 665.
Zonder ſteel. De toepasſing der ſpreuk is: Waar men zedelesſen uitkraamt voor anderen, maakt men er zelf geen gebruik van. *Herrero* bevat ook den *mesſemaker*, en HUYGENS zegt kwalijk *winkel* voor *caſa*, *het huis* en huisgezin of huislijk leven bedoelende.

Bladz. 289 ſpr. 666.
Blijfter van. *Blijft er uit*, is de meening.

Om 't huis des nijvren ambachtsmans
Mag honger zwerven door de wijken.
Hy moog door 't ſleutelgat eens kijken,
Maar vindt om in te gaan geen kans.

Bladz. 289 ſpr. 668.
Bedrijf, voor *bewind.* Nog by onze Grootouders dus gebruiklijk. Hiervan ook een *Boerenbedrijf* voor den beheerer eener Boerdery.

Bladz. 289 ſpr. 669.
Past. *Pasſen* en *ſchikken* iets te doen, is, wat wy nu zeggen, *maken.* *Maak vrede met de Vrouw te treffen.* — *Vrede treffen* is eene eigenaartige uitdrukking.

Bladz. 289 ſpr. 670.
De ſlimſte. De *eenoogige* zegt het Portugeesch, even als onze Ouden:

Digitized by Google

In der Blinden woning
Is een Eénoog koning.

Doch vergelijk spr. 899. bl. 317.

Bladz. 291 spr. 677.

Kan geraken. Neen, is het werklijk.

't Diep verval van alle zaken
Is in 't purper en scharlaken.

Men versta het in overdrachtige beteekenis.

Bladz. 291 spr. 678.

De schoonste stoff in d' oogen. Versta, een stof, *het schoonst in de oogen.*

Bladz. 291 spr. 680.

De Wett, de Regeering.

Bladz. 291 spr. 682.

Neemt maar enz. Dit zijn wederom geen verzen. In HUYGENS tijd verstond men de kunstgreep van het vijfvoetige vers nog niet. Zelfs VONDEL was er niet vast in. En nu is hy met de heerschende Moffery weêr vergeten. Men zie mijn I. Deel der Nieuwe T. en D. Verscheidenh. en vergelijk de Aanteekening op spr. 379. bl. 255. (Aant. II. D. X. B. bl. 54).

Bladz. 291 spr. 685.

Die veel' lieden weten. Dubbelzinnig. 't Schijnt te beteekenen, dat Wijzen niet weten hetgeen velen bekend kan zijn. 't Zij zoo, doch zou de zin van het Spaansch niet zijn mogen:

Wat tot Staatsbelang behoort,
Praat wie wijs is, nimmer voort.

't Hangt aan de beteekenis die het woord *el publico* hier hebben moet.

Digitized by Google

Bladz. 291 ſpr. 686.
Vyer verboett. Vier boeten is eigenlijk *vuur verbeteren*, even als *ketelboeten*, ketellappen. Men zie ook mijne Geſlachtlijst op *boete*. Maar HUYGENS neemt het hier voor *ſtoken*; en dus werd het in zijn tijd ook gebruikt.

Bladz. 293 ſpr. 690.
Die Luyt. Het Spaansch heeft een *tambouryn*.

Bladz. 293 ſpr. 695.
El clavo — el cavello. De Woordſpeling maakt er in 't Spaansch het aartige van. De zin is: in de vorst is 't beter de deur toegeſpijkerd, dan uitgereden. — Of misſchien: Een ſpijker of punt in 't hoefijzer is het behoud van het paard.

Bladz. 293 ſpr. 697.
Ingelaten wordt. Neen, zonder *inlaten*, intreedt. Onze Grootouders zeiden:

Die ongevraagd naar binnen treên,
Die zendt men voor geboeſt' weêr heen.

Bladz. 293 ſpr. 698.
't Magh — 't Oude versjen was voorheen:

Het mag of vorst of zomer zijn,
't Is nooit geen ontijd voor den wijn.
Is 't heet, hy koelt; is 't koud, hy warmt;
Het keeltjen meldt het aan 't gedarmt'.

Bladz. 293 ſpr. 701.
Een voer. Voer, d. i. vracht, gepak. Dus zeggen wy thands voor ſlecht volk *bagaadje*, en ook wel *pakkaadje*.

Bladz. 295 ſpr. 705.
Noyt wind en liet. (*No pee* in 't Spaansch). Plomp uitge-

Digitized by Google

gedrukt; maar de zin is, dat het geluid-alleen de vogels verschrikt, niet de gedaante.

Bladz. 295 spr. 706.
Dat 's, die vrouw, *essa*.

Bladz. 295 spr. 707.
Die dood, enz. D. i. Eer erkent men haar waarde niet.

Bladz. 295 spr. 709.
Het. Dat —

Bladz. 295 spr. 710.
Lichtelick. Neen *niet lichtelijk.* De lieden willen altijd doen, waar zy niet voor geschikt zijn. Doch HUYGENS meende het juist. *Te voren komen* is by hem niet, als thands, zich opdoen aan 't gezicht of ontmoet worden; maar *voortkomen*, *opkomen*, *groot worden*; en dit is de zin van het Spaansche *medrar*.

Bladz. 295 spr. 714.
Gingh geleggen. Kwam in de kraam, kreeg nog een kind.

Bladz. 295 spr. 716.
Wat m' hem — Wat *de regel zijner orde* gebiedt, zegt de text.

Bladz. 295 spr. 718.
Groote Beest. Waarom juist *groote?*

Ik ben aan 's konings hof geweest,
En werd een ezel, van een beest.

Dat is: ik was een beest (domkop), maar ik werd er verschopt (als een ezel). Zie CATS op de spreuk:

Men noodt een ezel nooit te gast,
Of hy en draagt er pak of last.

Misschien klaarder ware 't by HUYGENS, met verschikking der woorden:

Ik

Digitized by Google

Ik ging naar 't Hof, en zeker 'k was een beest;
Maar Ezel ben ik nu: ik ben te Hoof geweest.
Doch ik geef het gaarne voor beter.

Bladz. 297 ſpr. 723.
Ter neer is te vrede, gerust. Uw klein, is 't weinige dat gy hebt.

Bladz. 297 ſpr. 727.
Land-looper heeft by ons een kwaden zin. Het is eenvoudig:

Een overkunſtig ambachtsman,
Daar wordt wel meest een zwerver van.

Of meer algemeen, want het is toepasſelijk op *kunst*, en op alles.

Een overkunſtig man,
Daar wordt een zwerver van.

De aangeduide maar niet uitgedrukte reden is, dat de *overkunſtige* in zijn kunst of ambacht aan 'tgeen hy byzonder boven anderen weet en doen kan, gehecht is, en daarmeê het daaglijkſche (waaraan de kostwinning hangt) verwaarloost, hetgeen hem aandrijft om elders 't geluk te zoeken. 't Geen hy toch niet altijd oploopt.

Bladz. 297 ſpr. 731.
En ſijn pogen. Dit *pogen* ſleept ſchriklijk achter na. In hunne taal zeiden onze Voorouders wel zoo goed, met een plomp en verouderd woord:

God hoede u voor des Duivels bonken,
Het teerlingbord, en Hoerenlonken,

Bonken werd voor klaauwen of poten gezegd, ſchoon eigenlijker *ham* of *dy* van een dier beteekenende, en zoo verder op allen groven klomp vleesch enz. toegepast.

Digitized by Google

Bladz. 297 ſpr. 734.
Noch een' Dochter. Een tweede zegt het Spaansch. Ééne dochter by zoons is welkom, maar de tweede bezwaart:

Arme vader, roep vrÿ wee!
Deze meid is nommer twee.

Echter is een dochter in Spanje voor weinig beter dan een miskraam geſchat. Zie ſpr. 826 bl. 309.

Bladz. 297 ſpr. 735.
Spoeyt met allen niet. D. i. ſpoedt niet met al, voor, heeft geen voorſpoed. Maar de uitdrukking is geheel en al duiſter. 't Spaansch is klarer. *Daerm'* moet verſtaan worden: *waarin men.* — De zin is: Arm gebouw, waar de heer niet in komt eer de zon door het dak ſchijnt; zoo men naamlijk *Landgebouw*, dat is, *Landhuis* zegt. — Doch het oorſpronklijk ſpreekt van geen huis maar van 't *akkerwerk*-zelf, en dan is het duidelijk. Slecht gaat dit voort, zoo de eigenaar daar voor zonnen opgang niet reeds by is. Men begrijpt dat de zon in Spanje zoo vroeg niet op en zoo laat niet ondergaat, als by ons in den zomer.

Bladz. 299 ſpr. 744.
Meiſſen. Oude uitſpraak voor *meisjen.* Hiervan, gelijk het plurale *meisſens* was, dat men hier en daar nog wel *meidens* plach te hooren, uit bloote verwarring der twee woorden.

Bladz. 299 ſpr. 746.
Niet een. Zelfs geen —

Bladz. 299 ſpr. 750*a*.
Als, enz. Deze vier verzen zijn zichtbaar twee afzonderlijke ſpreuken, en van gants verſchillenden zin. De eerſte van die zou ik dus verſtaan:

Als

Als de koe in 't land, zich voeren;
Als de kat, zijn nagels roeren!

Bladz. 299 ſpr. 751.
't Zijn — Onze Ouden zeiden in mijn tijd, met er de neus by op te halen:

Een ſteenworp uit een donkren hoek,
Betoont die 't doet een ......broek.

Bladz. 299 ſpr. 752.
Overſloegh, overwoog, bedacht, en dus oploste.

Bladz. 299 ſpr. 752 de noot.
Geſchrift. Neen, *het geſchrijf*, het ſchrijven-zelf. De Vijf Osſen zijn de vijf vingeren aan de hand, waarvan de pen 't *kouter* der ploeg is. Maar die hand behoort tot het ſchrijven; niet tot het ſchrift. Het zwart is de inkt, die door deze ploeg tevens geſtort wordt; gelijk men ſedert ook het ploegen en zaaien door een zelfde werktuig en tevens, heeft uitgevonden te doen. De *letters* zijn de met het zaad gevulde vören.

Bladz. 299 ſpr. 753.
Verbittert zijn. Neen, meer dan dit.

Hebt ge 't wilde zwijn getroffen;
Wien het ook vervolgen moog,
Om u ſtraks op 't lijf te ploffen,
Laat het alles uit het oog.

Bladz. 301 ſpr. 754.
Ergert voor *verergert*, wordt nog boozer.

Bladz. 301 ſpr. 755.
Een. Lees: *is*. De zin is: *Is, haar* VERVREEMDEN *van ge-*

Digitized by Google

geflacht. Te recht. Pfalm XLV. — Mocht men dit beter in acht nemen, de huishoudingen zouden gelukkiger zijn.

Bladz. 301 fpr. 757.

Verfint. Meer dan *verzind* of *bedacht* (dit is niets voorbarigs); maar:

Het kind kwam nog niet eens in 't leven,
Wy hebben 't reeds een naam gegeven.

Bladz. 301 fpr. 761.

Niet met voordeel.

Neen, maar waar ze in 't harte zit,
Daar verfoeit men zulk een wit.

Doch wat is *de Liefde in 't oordeel?* Ik meende dat zy in 't hart zat.

Bladz. 301 fpr. 762.

Die als enz. 't Spaansch:

Dat de Hemel my bewaar
Voor een wijvenbabbelaar.

Of nog woordelijker:

Een praatmoêr van een man?
De Heer bevrij' me er van!

Bladz. 301 fpr. 763.

Ross Mann. Vergelijk fpr. 661 en 1233. bl. 289 en 357. — *Schouw* is hier een adjectivum, geen imperatif. — Anders, gelijk ik 't in mijn jongen tijd wel hoorde:

Een karel rood gehaird,
Een vrouwmensch met een baard
Och kom er niet naby,
Maar groet ze van ter zij'!

Men kent het Hollandfche fpreekwoord: *Rood hair en elzenhout groeit op geen goeden grond.*

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 301 ſpr. 765.
Niet in Oneer. In óneer niet, eischt het vers. — 't Een en ander is echte wareldwijsheid, maar even godloos.

Bladz. 301 ſpr. 766.
Eerlick voor *eer gevende.* Doch HUYGENS heeft de ſprenk omgekeerd; zy is:

Eene eer waar voordeel by ontbreekt,
Een ring dien m' aan den vinger ſteekt.

Bladz. 301 ſpr. 770.
Konnen. De zin van het Spaansch is:

Die zich-zelven heeft genood,
Geef men maar een ſlecht ſtuk brood.

Bladz. 303 ſpr. 773.
Houden — ſtee. Steê houden, voor *ſtandhouden*, duren.

Bladz. 303 ſpr. 779.
Meer als reden. Meer dan billijk, zouden wy zeggen. *'t Is reden*, zei men oudtijds voor 't is billijk of redelijk. Vergelijk ſpr. 1068. bl. 337.

Bladz. 303 ſpr. 780.
Van den minſten, enz. Ronder is het Spaansch:

Der Arme lieden bruiloftsvieren
Beſtaat in anders niet dan tieren.

Bladz. 303 ſpr. 781.
De Baere. De Lijkbaar.

Bladz. 303 ſpr. 782.
Een. 't Zij men *een* in den vierden naamval, of *een* in den eerſten verſlaat, het zal beide waar zijn. — *Als* is *dan*, meer dan.

Digitized by Google

Bladz. 303 ſpr. 783.

Soo — Beter uitgedrukt dan by CATS:

Is 't ſchaepjen al te ſoet van ſtaen,
Ieder komt er ſuyghen aen.

Bladz. 303 ſpr. 785.

In Geld. Vergelijk ſpr. 545. bl. 275.

Bladz. 303 ſpr. 786.

Haer deel. 't Geen haar toebehoort. De zin is: Het kwaad ontloopt de ſtraf niet.

Wees om geen ſchelmery geſtoord;
De galg krijgt wat haar toebehoort.

Bladz. 303 ſpr. 787.

Een lange Tongh, ziet by ons op uitpraten wat verzwegen moest worden. Wy zouden in den zin van 't Spaansch, 't geen op zwetſery en bedriegen ziet, kunnen zeggen:

Al wat een ſtoute tong bediedt,
Is ſlappe handen, anders niet.

Bladz. 305 ſpr. 790.

Aan geen touw. 't Spaansch heeft iets dubbelzinnigs in het woord *ſoga*, dat ook wel eens voor *ſpot* genomen wordt. En zoo beteekent het ook: Spot of boert met geen woest of onbeſchaafd mensch.

Bladz. 305 ſpr. 792.

Een Appel — CATS:

Een rotten appel in den mande
Maeckt al het gave fruyt te ſchande.

Anders zegt men:

Eén appel die ſlechts half bedorf,
Schendt (of *ſmet*) *al de vruchten in de korf.*

Bladz. 305 ſpr. 793.

De Logen — De Onzen plachten te zeggen:

De

De logen zwaait en hinkt in 't gaan;
Nooit kan zy op haar beenen staan.

Bladz. 305 spr. 797.
Het *compuesta* van 't Spaansche ziet juist niet op den opschik. De meening is:

Is 't vrouwtje in kleeding net en kuisch,
De man klopt aan geen ander huis.

Bladz. 305 spr. 800.
Een' Pott, potten. Onze Grootouders zeiden op de zelfde wijs, en in meer dan éénen zin:

Is een afgebruikte pot
Van te vuur te staan, kapot,
Altijd kan hy nog verstrekken
Om een andre toe te dekken.

Bladz. 305 spr. 802.
Soeckt na Vrouw — Cats:

Peeren en vrouwen die niet en kraken,
Die houdt men allerbest te smaken.

In een anderen zin hoorde men wel eens:

Wanneer het peertjen dat men eet,
Gestadig aan, by ieder beet,
Des eters tanden tegenkrast;
Of 't vrouwtjen als de man haar streelt,
De rol van onverschillig speelt;
De lust is minder dan de last.

Bladz. 305 spr. 804.
De straff is kreupel. Poena pede clauda. Horatius.

Bladz. 305 spr. 805.
All is — Met eene andere wending van zin, zeggen wy:

Digitized by Google

Hoe hard de rots ook wezen mag,
De beitel wint het door den ſlag.

Bladz. 305 ſpr. 806.
't Gevecht — Beter, maar misſchien in een anderen zin dan het hier gemeend is:

Een veldſlag en een ſchildery,
Dient niet gezien van zeer naby.

Want in beide behoeft men den afſtand, noodig om 't geheel over te zien. Behalven dat het eerſte ook den toeſchouwer op te korten afſtand gevaarlijk kan zijn.

Bladz. 307 ſpr. 808.
De tweede. Zoo het eerſte vers waar was, heb ik het tweede altijd vervuld gezien. Het is het natuurlijk recht: Die vernedert en verongelijkt, zal vernederd en verongelijkt worden.

Bladz. 307 ſpr. 810.
Hoe d'eene. De omzetting dier twee voorwerpen die HUYGENS in zijne vertaling begaat, ſmijt den zin overhoop. Wat het eerſte in het eerſte vers is, behoort tot het laatſte in het tweede.

Bladz. 307 ſpr. 811.
En heeft. En is hier dubbelzinnig, of 't het negatif of het copulatif zij. Duidelijker ware:

En niet dan dezen heeft begaan.

Doch beter en verſtaanbarer nog:

En nooit een tweeden heeft begaan,
Schoon zy 't vermocht had, als zy wouw; —

Een geſchikte vrouw. Verſta wat men in basterdtaal zegt, *een ordentelijke* (*benè morata*, brave). Volmaakt goed; doch thands gebruiken onze papierbekladders het woord *geſchikt* in de Hoogduitſche beteekenis, voor *bekwaam*. Dit is onlijdelijk voor een echten Hollander.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 307 ſpr. 812.
Het Groen. Moeilijk zal men dit begrijpen. 't Behoort tot de Spaanſche zeden. Echter is het waar dat groene kleeding geenerlei ſoort van ſchoonheid recht gelden doet.

Bladz. 307 ſpr. 813.
En zy 't beleid. D. i. *Begeleid*, verzeld en geregeld door goed verſtand. *En zij 't is ten zij*, *niſi ſit.*

Bladz. 307 ſpr. 817.
Soet. Dit woord wordt hier wel misbruikt. De zin is:

Welkom heet men 't Staatsverraad;
Maar die 't pleegde wordt gehaat.

Bladz. 307 ſpr. 822.
La vuida. Lees: *viuda.*

Bladz. 309 ſpr. 825.
In 't Lidt geraecken is hier: *in een geleding treffen.*

Geleding - breuken of kwetſuren
Zijn pijnlijkst en die 't langſte duren.

De zin ziet op maagſchaps verdeeldheden.

Bladz. 309 ſpr. 826.
En dan een Dochter. Vergelijk ſpr. 734. bl. 297.

Bladz. 309 ſpr. 828.
't Onkoſtelick. Onze huishoudelijke moeders zeiden: *Goedkoop is duurkoop.* Maar die dit in de praktijk omkeerden of te verr' dreven, dien voerde men te gemoet:

Ja wel, de vrouw begreep het fijn:
Zy kocht een vloerdweil van ſatijn.

Anderen zeiden, *van ſcharlaken.*

Bladz. 309 ſpr. 829.
En niet meer. Dit is een noodwendig ſtijve vertaling om dat het Spaansch 't *paſſyum* hier door 't *reciprocum-*

cum uitdrukt, waar door de daad van *verdoen* in beide de leden der ſpreuk aan het *gewin* toegeëigend wordt, zonder 't welk ook de punt verloren is. Men kon zeggen:

Goede winst verdoet zich weêr,
Kwade, teffens ook zijn heer.

Doch de uitdrukking is altijd gedwongen, en hier kwam het Horatiaanſche pas:

— *Quae deſperat tractata niteſcere poſſe, relinquit.*

Bladz. 309 ſpr. 832.
Het eerst. Het Begin, de bron, de oorzaak. De *bron* ware beter gezegd.

Bladz. 309 ſpr. 834.
Geen gelijck, ongelijk.

Bladz. 309 ſpr. 836.
All wat. Verſta: *zoo veel* —

Bladz. 309 ſpr. 839.
All wat de Tijd ſouw doen. — Ook zich de kwalen van den ouderdom op den hals halen? Ook zijn Vaderland in den grond helpen? Daar mag wat aan zijn zoo het er een verſtand naar is. Doch dit *all* hindert hier ſchriklijk. 't Spaansch zegt zeker te veel, maar laat zich naar den zin dus verſtaan:

De rozen die de tijd zou telen,
Schept wijsheid aan nog dorre ſtelen.

Bladz. 309. ſpr. 840.
De Wolf —— De menſchen zijn derhalve niet altijd wolven. Ten minſte in alles niet. — Dit is toch vertrooſtelijk.

Bladz. 311 ſpr. 844.
De Logen — giet. Logen gieten was een eigenaartige uit-

Digitized by Google

uitdrukking in HUYGENS tijd. Men zei daarvan een *Giet-logen*, voor een *Logenaar.*

Bladz. 309 ſpr. 847.
Met hoopen. Waartoe die rijmlap?

Het ſlechte ſlijt ik aan mijn Vrinden;
Het goede zal gaauw koopers vinden.

Bladz. 311 ſpr. 848.
Lett op — Onze Ouden zeiden, op boomvellers of houthakkers ziende:

De eerſte en gaauwſte by de bak,
Zijn ook de achterſte aan den hak.

Bladz. 311 ſpr. 851.
Eerst, dan, dan, zijn optellingen als op de vingers. 't Spreekwoord onzer Besjens was:

Moederlief, wat is toch 't trouwen? —
Spinnen, kindren, en berouwen.

Kinderen is daar *kramen, kinderbaren.*

Bladz. 311 ſpr. 855.
't En voeght niet — om eten noch om breken. Eigenaaraartiger het Spaansch:

Steek (hebt ge uw herſens ſlechts gezond,)
Nooit leêge handen naar den mond.

Bladz. 311 ſpr. 857.
Lijden — In mijn jongen tijd zei men:

't Leed dat over velen gaat,
Heeft vertrooſting by het kwaad.

't Spaanſche *gozo* houdt eehter wat meer in dan *ſolamen miſeris.*

Bladz.

Bladz. 311 ſpr. 858.
Werdt — Als kind hoorde ik wel:

Stoor u aan geens booswichts vloek:
Altijd keert hy naar zijn hoek.

Bladz. 313 ſpr. 862.
Doet zelf — Liever had ik:

Geef bevelen, maar zie toe
Dat men ze ook behoorlijk doe.

Bladz. 313 ſpr. 871.
Uit den nood. Waartoe die rijmlap? 't Spaansch houdt in:

't Avondeten moordt zoo velen,
Dat geen Doctor ze kan heelen.

Bladz. 313 ſpr. 872.
't Is beter. Het Spaansch zegt: *'k Had liever.* — Anders:

Niet zijn waar my min verdriets,
Dan armoedig zonder iets.

Bladz. 313 ſpr. 873.
Tuymelt, kwalijk als verbum tranſitivum.

Van den Ezel bet gedragen,
Dan van 't Paard ter aard' geſlagen.

Bladz. 313 ſpr. 874.
Tot een ander. Beter: *Tot eens anders*, ſchoon men beide plach te zeggen. Het is: *in eens anders huis.*

Bladz. 313 ſpr. 875.
Werck. Verſta: *vlasch.* Zie ſpr. 568. bl. 277.

Bladz. 315 ſpr. 876.
Goed om (te) verdragen. Neen, minder dan werklijk ge-

ſla-

ſlagen te worden: want *dreigen* is overmoed; 't *ſlaan*, waar men 't lijden moet, overmacht. — 't Lichamelijk kwaad is nooit by een zedelijk te gelijken, noch in het te doen, noch in het te lijden.

Bladz. 315 ſpr. 879.
Een Meisje — Onze Vaders zeiden:
Zoo ſterk geen kabeltouw
Als 't hairtjen van een vrouw.

Bladz. 315 ſpr. 880.
Met haer geweld. Wat is dat *geweld?* Bloote ſtoplap.
Twee billen trekken meer in 't bed,
Dan de osſen voor een ploeg gezet.

Bladz. 315 ſpr. 886.
In 't gekijf niet; maar aan 't *ſukkelen*, aan 't *hasſebasſon* als men gemeenlijk zegt. Doch in ouden tijd beteekende het *kijven* ook dadelijkheid, vechten, ſlaan, en men mag het hier als een Archaïsmus opvatten. De zin is:
Nog beter d'Ezel voort te ſtouwen,
Al is het beest ook nog zoo ſtug,
Dan zelf de vracht te moeten ſjouwen,
Ten koste van zijn eigen rug.

Bladz. 315 ſpr. 887.
Vod-werck. Goed; maar de tegenſtelling in 't woord-zelf maakt de punt van 't Spaansch:
Beter lui, dan luiheid plegen,
Zonder nut en zonder zegen.

Bladz. 315 ſpr. 888.
Sonder lust. In gekijf, twist.
Beter, vreemd en ſtil verblijf,
Dan, by maagſchap in 't gekijf.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 315 fpr. 889.
Slijt. *Slijten* voor *verdoen.*

Bladz. 317 fpr. 893.
Kant is boterham, geboterde fnede broods. Doch het Spaansch fpreekt van een overgebleven ftuk broods.

Bladz. 317 fpr. 897.
Stomm gaen, — *om gaen.* Algemeener is 't Spaansch:

Alleen is eens zoo wel
Dan met een kwaad gezel.

Bladz. 317 fpr. 899.
Slimm. 't Spaansch zegt: *Beter, fcheel te zijn dan blind.* Doch HUYGENS fchijnt door *flim* eenoogig of fcheel te verftaan. Vergelijk fpr. 670. bl. 289. Waarvoor het ook wel meer plach genomen te worden. — Oorfpronklijk en in den aart van 't woord is het *leep,* en van *fli-en,* gelijk dit van *lijpen;* en van daar alle ongemak aan 't oog, ook het ter zijde zien, doch inzonderheid het *gluipen;* en van dit is dan ook de beteekenis van *listig* en *fchrander* niet verr'.

Bladz. 317 fpr. 900.
Verjuys. Sap van onrijpe druiven, oudtijds zeer kostbaar en by 't eten gebruikt, eer de wijnazijn in zwang kwam.

Bladz. 317 fpr. 901.
'k Weet wel. 't Spaansch zegt recht uit: *Beter 't eerfte:*. Maar hoe kon HUYGENS zulke dwaasheden voor Spaanfche wijsheid opdisfchen? — Waarlijk:

Wijsheid in wat hoek zy fteekt,
En in welke taal zy fpreekt,
Is my altijd aangenaam;
Doch waartoe de vreemde kraam,

Of

Digitized by Google

Of waartoe by 't voedzaam graan
Dat men voorhad op te laân,
Giftig onkruid meê getast,
Daar tot onzent tarwe wast?

Dit mag ik wel vragen.

Bladz. 317 ſpr. 906.
Bericht, andwoord. *Beſcheid* mocht men zeggen.

Bladz. 317 ſpr. 908.
Schoon' Waerdinn. 't Spaansch zegt:

Een vrouw voor 't open venſtergat,
Is, druiven aan het wandelpad.

Bladz. 319 ſpr. 909.
Mijn' Gevaêr, verſtaat zich niet van een vrouw. Liever zei ik.

Mijn petemeutjen drinkt en kwaakt,
Zoo dat ze een goeden kikker maakt.

Kakelen zegt men echter beter van ſnapſters dan *kwaken*, doch dat laat zich van geen Vorſchen zeggen.

Bladz. 319 ſpr. 911.
Daer, terwijl. — *Niet ſtaen*, *niet ſtilſtaan.*

De ſpinrok dient niet ſtil te ſtaan
Terwijl men ——————

Bladz. 319 ſpr. 912.
't — Overſlaen, 't overleggen. Zich beraden. Zie hiervoor ſpr. 530. bl. 273.

Dewijl. Verſta: *terwijl.* Deze twee woorden verwisſelde men meer in ouden tijd.

Bladz. 819 ſpr. 913.
Benouwen, oneigen.

Ik lij' die my mijn goed onttrekt,
Maar gants niet die mijn naam bevlekt.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 319 ſpr. 914.
Soonens. Wanſpraak. Voor *mijns zoons*, of *mijns zonen.* Huygens vermengt zeer dikwijls die tweederlei genitiven en ſmelt ze in één, hetgeen een ongerijmde misgreep is.

Bladz. 319 ſpr. 918.
By 't gewicht. D. i. Is de zwaarſte de beste.

Bladz. 319 ſpr. 919.
Noot, node, niet licht. Doch het werd voorheen ook wel gebruikt voor *nooit.*

Bladz. 319 ſpr. 920.
Gist, De moer, droeſem. De zin is: Somtijds is de laagſte klasſe des volks minder bedorven dan de hoogere. Eene waarheid, die by ons doorblonk, tot men haar ſedert 1772 langs allerlei wegen begon te vergiftigen, en eindelijk uit algemeene welvaart, in luiheid, gebrek, en Godsdienſteloosheid ſtortte.

Bladz. 319 ſpr. 921.
't Opſchrift van een brief, dat doorgaands valſche tytels draagt.

Bladz. 319 ſpr. 923.
Steegen. Verſta den hoofdige, hardnekkige, die van zijn begrip of begeerte niet af wil ſtaan.

Bladz. 319 ſpr. 924.
Waer af — My te duiſter. De zin denk ik te zijn:

Is men in verlegenheid,
't Hondtjen ...., het Vrouwtjen ſchreit.

Bladz. 321 ſpr. 927.
Onfatſoenlick is *van kwaad fatſoen.* Ook in de toepasſing op

Digitized by Google

op perſonen, in welken zin, *fatſoen*, manier, zeden, handelwijs is. 't Franſche *façon* is van *facere*. — Ook 't *fatſoen* van een zaak beteekent niets anders dan *maakſel*, en even zoo is *gedaante*, 't *gedaan zijn*. Men zei van ouds *wel* of *kwalijk gedaan*, voor welgemaakt of niet; en nog is *welgedaan* en *ongedaan* 't uiterlijk van gezond of ongezond zijn. Dit *on* is het zelfde als *wan*. Zie mijne Verhand. over de Geſlachten, Aant. *eeee*.

Bladz. 321 ſpr. 930.
Dienſe wedervaeren. Neen, dien wedervaren goede jaren; maar wee, wien de *hagelbui* juist treft.

't Hageljaar brengt goeden oest!
Wee maar, wien hy treffen moest!

Bladz. 321 ſpr. 932.
Doorſneden. Men mocht hier een woordſpeling met *ſnedig* in zoeken; doch het Spaansch heeft daar niets van. De zin is:

't Beſte meeſtert hy de wonden,
Die ze zelf heeft ondervonden.

Bladz. 321 ſpr. 934.
Jokken. Verſta: *ſpotten*.

Bladz. 321 ſpr. 935.
Snooder, ſlimmer.

Bladz. 321 ſpr. 940.
Kluyt-boogh. 't Spaansch *balleſta* of *valleſta* is 't oude Griekſche *ballista*, maar voor den boog gebruikt dien men *armborst* noemde. *De kluitboog* is iets dergelijks by ons, waar men *harde kluiten*, *ſteenen*, en *dergelijke* meê wierp.

Digitized by Google

Bladz. 321 fpr. 942.

Te borgen. Dubbelzinnig. Men *borgt iemand* en men *borgt van iemand.* De meening is:

Ik wil voor morgen
Niemand borgen.

Het *morgen*, is als in 't oude Hollandfche opfchrift dat men in mijn tijd nog wel voor gemeene kroegjens las:

VAN DAAG *voor geld en* MORGEN *om niet.*

Ieder dag heet *van daag* en 't blijft dus altijd *van daag*; en 't *morgen* beftaat nooit, maar is altijd toekomftig.

Bladz. 323 fpr. 948.

Truyten. Forellen zeggen wy thands. *Truite* is Fransch.

Bladz. 323 fpr. 949.

Te gisfen. Neen, te houden, te erkennen: De zin is:

Hetgeen de manheid moest beteekenen
Is daar niet altijd voor te rekenen.

Bladz. 323 fpr. 951.

God geev' — Het Spaansch heeft:

God geve u nooit een grooter nood,
Dan vele kinders, weinig brood.
Of *Dan talrijk kroost en weinig brood.*

Bladz. 323 fpr. 952.

Wilt ghy — Het Spaansch heeft:

Ik zal niet zeggen: fcheer u weg;
Maar maken 't, zonder dat ik 't zeg.

Bladz. 323 fpr. 953.

Noyt en zij — Elders:

Schrik voor niets: daar is geen kwaad,
Dan het geen gy-zelf begaat.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 323 ſpr. 954.
En hoeft het. De zin is: Het land moet niet verlangen naar zulk een weêr, als het wagenſpoor hard maakt.

Bladz. 323 ſpr. 956.
Die wegh is — De afwezige heeft ongelijk. *Les abſens ont toujours tort*, zegt het Fransch.

Bladz. 323 ſpr. 957.
Slagh. Soort.

Bladz. 325 ſpr. 965.
Bewind, voor *ambacht*, of *beroep*. Zeer oneigen. De misſlag ontſtaat daaruit, dat *bedrijf* (hoe zeer in gants verſchillenden zin) zoo wel ſynonymum is van *bewind* als van *ambacht* enz. Zie hiervoor op ſpr. 668. bl. 289.

Bladz. 325 ſpr. 967.
Den ſchrijver. Wie is die ſchrijver. Dit is by ons onverſtaanbaar, of men moet den *Rapporteur* meenen. Dit kan geweldig veel vermogen, en het was daarom dat by onze Gerechtshoven een volſtrekt geheim werd gemaakt wie Rapporteur was geſteld in een zaak, en, wanneer dit eenigzins bekend werd, de perſoon des rapporteurs veranderd werd. De gruwelen die 't Rapporteurſchap by de Franſche Gerechtshoven en de *ſollicitatien* die men by den Rapporteur deed, veroorzaakten, waren afſchuwelijk.

Bladz. 325 ſpr. 968.
Piss-gelas. Urinaal. De meening is: Doctoren te moeten raadplegen, ziek te zijn.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 327 ſpr. 969.
Om verr. Het Spaansch zegt, *op een kwade plaats.*

Bladz. 327 ſpr. 973.
Voor 't By-pad. Vergelijk ſpr. 1070. bl. 337. — In 't zedelijke zij vooral deze les wel betracht!

Bladz. 327 ſpr. 982.
Met allen — Weer. Met droog weêr regent het dan ook? 't Spaansch zegt:

Als de Hemel 't goed kan vinden,
Regent het met alle winden;

maar niet met alle weer.

Bladz. 327 ſpr. 985.
Gevaer. Vergelijk ſpr. 638. bl. 285.

Bladz. 327 ſpr. 988.
Een lecker. 't Peper- of ſpeceryſtampen duidde dat aan. Hiervan 't oud Hollandſche deuntjen, dat men by mijn kindſchen tijd, in den vijzel ſtampende, op den vijzelklank zong:

Mijn moeder heeft gasten genood,
En ik moet peper ſtampen.

Bladz. 327 ſpr. 990.
Verdragen, 't over den koop eens geworden. De waar bedongen heeft.

Bladz. 327 ſpr. 992.
Op den Muyl. Spaansch. By ons hoorde ik in vroeger tijd wel eens:

Zit de kinkel op zijn Chais
Hy is God en mensch de baas.

(*Sjaas* als de boer het uitſpreekt.)

En

Digitized by Google

en het floeg op de trotsheid en dartelheid der Boeren, by hunne toenmalige welvaart, volkomen.

Bladz. 327 ſpr. 993.
Swilt, voor *zwelt*.

Des Koningh. Even als men *des vader*, *des broeder* plach te zeggen; waar van LELYVELD op HUYDECOPER.

Bladz. 327 ſpr. 994.
Laet het. Dubbelzinnig. *Niemand moet het* of (als het Spaansch) *Laat toch* NIETS *het wakker maken.* — De verkeerde accentuatie van *onheil* roere ik niet. Doch waarom niet gezegd: *Zoo 't onheil wil* —

Bladz. 329 ſpr. 995.
Van 't jaer. Nutloos ſlopwoord, en zoo is ook *will.*

Regent het, het is maar regen;
Sneeuw valt zacht in vlokken neêr;
Maar den ſtormwind ſtaat niets tegen,
Waaien is het ſlechte weêr.

Bladz. 329 ſpr. 996.
Meest behouwen. Verſta: *meest behouden te zijn*, meest buiten alle gevaar.

Bladz. 329 ſpr. 997.
Goud-guldens verw. Goed Spaansch; maar om Hollandsch te zijn zou men *dukatenverf* moeten zeggen. Οὖρα λευκὰ, πονηρά, zegt HIPPOKRATES. Wel gekleurd water is dus eigen aan volkomen gezondheid.

Bladz. 329 ſpr. 1000.
Geerne namen. Wenschten te verkrijgen in 't vrijen. *Doe* is *Toen.*

Juffer, schoonheid, en Godin,
Noemden we u, wanneer we u vrijden:
Nu veranderden de tijden;
Alle namen moet gy lijden,
Die ons schieten in den zin.

Bladz. 329 spr. 1001.
Besèten voor *bezet*. Kwalijk. *Bezeten* wordt tèn aanzien van een levend of Geestelijk wezen gezegd; niet van pijn of natuurlijke ziekte.

Bladz. 329 spr. 1002.
Schreeuwt, balkt, *rebuzna*.

Bladz. 329 spr. 1003.
't Selver. Of gy zelf zoo waart.

Bladz. 329 spr. 1005.
En warmt uw handen. Trekt van uw ongeluk nog alle party die gy kunt.

Bladz. 329 spr. 1008.
Haegh-munt, valsche munt. — *Haagmunt* zei men, als *haagpriester*, *haagklerk*, *haagschool*; d. i. door 't openbaar gezag niet gewettigd. Dus noemden men de ongequalificeerden met dit toevoegsel van *haag*, als landzwervers. Van gelijken aart is *struik* in *struikroover*.

Bladz. 331 spr. 1012.
Aen den riem. Dit zou nog ruim zoo slim zijn. Het Spaansch versta ik dus, den gordel voor *geldriem* nemende:

Het stelen was een heel goed ding,
Indien men er slechts de beurs voor hing.

D. i. zoo er geen lijfstraf, maar enkel geldboete op stond, dan zou men 't er niet om laten. *Aan den riem hangen* zegt de text niet; maar, naar ik het opvat: *zoo het hangen voor den gordelriem was.*

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 331 fpr. 1013.
Achterdeel, nadeel, verlies.

Bladz. 331 fpr. 1020.
Grijpt. Is dit: Dreigt ge zonder toe te flaan? Of is 't: aarzelt ge in den koop te fluiten? Beide kon het by ons beteekenen; maar het is het eerfte, en de meening: Op zijn dreigen ontfangt hy den eerften klap, en dan volgen er nog ten minfte een paar anderen. Want één ontfangen klap lokt nog twee anderen uit, plach het fpreekwoord te zeggen.

Bladz. 331 fpr. 1021.
In vreefe ftaet. Gezochte uitdrukking. Waarom niet:

Dreigen zonder toe te flaen,
Toont eens mans bevreesdheid aan.

Bladz. 331 fpr. 1022.
't Is maer wel befteedt. Is de zin hier:

Hy, die geen Artfen by zich haalt,
Ontkomt; of 't fterfuur was bepaald;
Maar wie zich aan hen overgaf,
Betaalt den beul nog, by zijn ftraf.

Of meent het, en hy is wel betaald (naamlijk voor zijn hulp zoeken)?

Bladz. 331 fpr. 1024.
Soldaten. Verbum: *foldaat zijn*, of *foldaat fpelen.*

Bladz. 331 fpr. 1025.
Licht — Neen; het is, en in tweederlei zin:

Die eens anders doen belacht,
Geeft op 't zijne weinig acht.

Bladz. 331 fpr. 1026.
Die — Immers ware het minder walglijk uit te drukken:

Digitized by Google

Die mijn kind het neusjen ſnuit,
Drukt aan my zijn vriendſchap uit.

De geringſte dienst of zorg, aan een kind bewezen, is den Vader een aangenaam vriendſchapsbewijs.

Bladz. 333 ſpr. 1027.
Sijn Haer uyt. D. i. draagt de kommer die er van koomt ook alleen. Het geen ſomtijds wel troost, maar ook ſomtijds dieper leedgevoel is.

Bladz. 333 ſpr. 1033.
Wel jagen. Onze Ouden zeiden:
Die het ſpinn' wiel —
naderhand: *Die de naald wel weet te roeren*
Kan haar rokjen dubbel voêren.

Bladz. 333 ſpr. 1034.
Kaele gecken. Niet *kaele. Kaele gekken* zijn trotsch en daar is niet meê te handelen: maar die *in werklijken nood* zijn. Doch dit *goedkoop* is *duurkoop* voor 't Geweten, zoo men dit heeft.

Bladz. 333 ſpr. 1035.
In goe' woorden. Dubbelzinnig is dit. Beteekent het: *wel ter ſnede*, of *met beſcheidenheid?* — Men plach te zeggen:
Die 't geen gezegd werd, wel verſtond,
Gaf nimmer een onheuſchen mond. En ook:
Die wel verſtaat hetgeen men zeit,
Geeft nimmer een verkeerd beſcheid.

Bladz. 333 ſpr. 1036.
Heeft beſint, in praeſenti, voor *wel in 't harte heeft.*
Dien de Liefde zit in 't herte,
Ziet zijn lief al in de verte.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 333 ſpr. 1039.
Voórwaer. Waartoe dit invulſel? Voorts, voor die *veel jaer'*, zegt het Spaansch *honderd* jaar. Onze Oude lieden plachten te zeggen:

Die den ſpotter maakt ten ſpot,
Eert men als een halven God.

Bladz. 333 ſpr. 1041.
Plagen. Is dit een verbum? of een nomen? — Het Spaansch toont het laatſte. Maar waarom niet liever in den zin van 't oorſpronkelijk

Zingend kan een mensch zijn plagen
Als met tooverkracht verjagen.

Bladz. 333 ſpr. 1042.
Quade dagen. Waarom dit? My dunkt, die om byredenen trouwt, heeft veeleer een gants kwaad en ongelukkig leven te wachten.

Bladz. 333 ſpr. 1043.
Licht'li.k. *Ook wel.*

Bladz. 334 ſpr. 1044.
Sijn Goed uyt ſijn eigen ſack. Dat zal men toch nit eens anders zak niet eten. Onze Ouders zeiden, en zy hadden recht:

Eet onbemerkt zijn eigen bloed.

Bladz. 335 ſpr. 1045.
Sie vry wel toe. Wat is dit? *Tamelijk wel toe zien?* Neen: *moge wel toezien.* Dit *vrij* behoort by *zien*, niet by *wel.* Zulke dubbelzinnigheden ontſlippen wel eens, maar men moet ze opmerken, en in 't lezen door toon of ſtemleiding verbeteren.

Onderhalen. Achterhalen.

Digitized by Google

Bladz. 335 ſpr. 1047.

Ter tafel gaan. Het verdient opmerking, dat by onze Ouders in de vorige eeuw altijd gezegd werd AAN *tafel gaan*; maar de oude ſpreekwijze TER *tafel gaan* aan de *Tafel des Heeren* verbonden bleef, en dus beteekende *tot het H. Nachtmaal gaan.* Zulke onderſcheidingen zijn ſtichtelijk.

Bladz. 335 ſpr. 1050.

All koopt dat enz. Het koomt hier op *gerief* aan. *Gerief* is noodige dienst of hulp. Beter zou ik dus achten:

Die koopt dat MEER *dan zijn gerief is*,

en dit in den zin van meer dan hem vlijt, dan hem naar ſtand en vermogen voegt.

Bladz. 335 ſpr. 1060.

Korenwerek. Geen gangbaar woord. *Heeft voor die 't leenen wil maar weinig graan ten besten.*

Die 's winters wil op mosſen pasſen,
En 's zomers nesten wil verrasſen,
Heeft zeker in zijn ſchuren
Niets over voor zijn buren.

Bladz. 337 ſpr. 1061.

Voor my, kwalijk geaccentueerd. *Voor my* met den toon op *my* is *pro me*, in mijn plaats. *Vóór my* met den toon op *voor*, is *coram me*, *ante me*, en dus ſlaat het op het *van voren* en *van achteren* in de eerſte regel. Waarom niet:

Die 't doet, toont vrees voor my, of dat hy-zelf zich ſchaamt.

Bladz. 337 ſpr. 1064.

Smaecken, voor *beproeven* of *ondergaan.* Kwalijk: het drukt ſlechts *proeven* uit.

Vermaecken, genoegen:

Die gewoon is veel te zwoegen,
Weinig goeds kan hem genoegen.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 337 ſpr. 1066.
Het quaedſte. Doch zie boven, *ſpr.* 631 bl. 285.

Bladz. 337 ſpr. 1068.
Reden, voor *billijk*. Zie boven ſpr. 779. bl. 303. *'t Heeft reden* zou ons thands verſtaanbarer zijn.

Bladz. 337 ſpr. 1070.
Den bywegh. Zie boven ſpr. 973. bl. 325.

Bladz. 337 ſpr. 1071.
Veel — op een will hoopen. Ik zou het verſtaan van het ſchulden invorderen.

Die zijn gelden op zal halen,
Moet veel heen en weder dwalen.

Bladz. 337 ſpr. 1074.
Die ſlechtst. Zie ſpr. 1098 bl. 341.

Bladz. 337 ſpr. 1075.
Verſterftet. D. i. *verſtorft het*, dat is *daarvan*. Dus ook ſpr. 1097. bl. 341.

Bladz. 337 ſpr. 1076.
Moet men. Mag men.

Bladz. 337 ſpr. 1078.
Light en ſchrijft. Ligt te ſchrijven zegt men nog. Dit *liggen te doen*, *ſtaan te doen*, en *zitten te doen* zijn bloote *auxiliairen*, voor 't eenvoudige verbum ſubſtantivum ſtrekkende, en zegt eenvoudig *ſchrijvende zijn*, even als in 't Engelsch, en oudtijds ook in het Duitsch *to do* en *doen*, en by ons *laten*, gebruikt werd, 'tgeen men thands dom genoeg is om als auxiliair geheel te miskennen.

By onze Ouders was ten aanzien van het onderwerp van 't versjen dit dubbelrijm zeer gemeen:

Namen van gekken *en* dwazen
Pronken op hekken *en* glazen.

Bladz. 339 fpr. 1080.
Veel rijkdoms — t' erlangen. Neen: *van arm tracht rijk te worden.* En zoo is het veelal waar, wat het Spaansch algemeener zegt:

Die in een jaar zich fchatrijk hoopt;
Wordt reeds op 't half jaar opgeknoopt.

Reeds, niet *meest:* 't Spaansch ftelt het zonder uitzondering.

Bladz. 339 fpr. 1086.
Heelt wat. Ik zou den zin gelooven te zijn:

Het fparen is om weêr te vinden.
Het mesten doelt maar op verflinden.

Bladz. 339 fpr. 1088.
Flus. In mijn kinderjaren, fchoon toen reeds ouderwetsch, toch nog gebruiklijk voor *ftraks*, *wat later.* Het woord is nogthands *vlugs* (adverbium), dat is, *met fpoed.* Omgekeerd gebruiken wy nu *ftraks* voor *terftond*, fchoon het, als van *ftrekken* (uitrekken) zijnde, noodwendig een *tijdverloop* uitdrukt.

Bladz. 339 fpr. 1090.
Komt u — aen. Neen, de Spaanfche fpreuk meldt niet van *aanvallen* eener gewone krankheid, maar van die ziekelijke gefteldheid-zelve.

Zijt ge aan uw krankheid lang gewend,
Zoo brengt ze u zeker aan uw end.

Bladz. 339 fpr. 1091.
Van weſen. Verfta, in zijn wijze van zijn en van doen; in voorkomen en manieren.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 339 ſpr. 1092.
By der hand. Waarom niet letterlijk:

Een kwade bloedverwant.

Bladz. 339 ſpr. 1093.
Niet altoos wat hy hoort — juist niet wat hy behoort (naamlijk *te doen*).

Die naar zijn lusten doet,
Doet niet hetgeen hy moet.

Bladz. 339 ſpr. 1094.
Goe' gerechten. 't Spaansch ſpreekt van de vette brokjens, de fooitjens, de byſlagjens, de *emolumenten* die er op vallen, de *agrementen*, zegt men, die er op zitten.

Als ik iemands zaken doe,
't Geen er op zit, komt my toe.

Bladz. 339 ſpr. 1095.
Niemand niet, is eenvoudig *niemand.* Zie T. en D. Verſch. III. Deel.

Bladz. 341 ſpr. 1097.
Hanght'es, hangt des. Als in ſpr. 1075. bl. 337.

Bladz. 341 ſpr. 1098.
Meest veracht. Zie ſpr. 1074. bl. 337.

Bladz. 341 ſpr. 1100.
Sich ſelven ſoekt te kroppen. Voor *te verzadigen.* Doch *kroppen* op zich-zelf is *zwelgen.* Vergelijk voorts ſpr. 1152. bl. 347.

Bladz. 341 ſpr. 1102.
Bingebangen. Onomatopoieumenon. Klappen, bengelen. Even zoo zegt men *tiktakken*, *ſnikſnakken*, *klikklakken*, *triktrakken*, *wrikwrakken*, voor herhaald *tikken*, enz. En buiten de geluidsnabootſing, *liſlaffen*, *wiwaxen*, *mikmak*,

 ſlik-

Digitized by Google

flikflakken, (dat niet verward moet worden met *flikflooien*) waarvan by gelegenheid meer!

Bladz. 341 spr. 1107.
De Weelde selver moe. Sterker en nadrukkelijker is het Spaansch. Immers ik zou het verstaan als

Wien 't lot geen leed weêrvaren laat,
Die maakt zich 't goede-zelf tot kwaad.

Bladz. 341 spr. 1108.
Siet. Dit beteekent hier niet, *wendt er 't gezicht naar*; maar, *toont het door zijn uitzicht*: Het is eenvoudig:

Het leedt verraadt
Zich op 't gelaat.

Bladz. 343 spr. 1110.
Leeft. Eenvoudig: *die kwalijk neemt.* 't Is een woordspeling:

Het kwalijk nemen *dient ons nimmer.*
Wie kwalijk neemt, *die* geeft *nog slimmer.*

Bladz. 343 spr. 1116.
Sal noyt — In 't zedelijke is het waar. Maar ten aanzien van standverheffing mag men er tegen stellen:

Die uit den mesthoop is gegroeid,
Kan nooit genoeg in tijds besnoeid,
Want eens geworteld, wordt hy groot,
Al de andre planten groeit hy dood.

Bladz. 343 spr. 1117.
Op 't quaed will slaen. Kwaad wil doen. Het ziet op de verschooning van 't kwaad met *niet beter te weten*, *niet wijzer te zijn*. Huygens meende (zoo ik denk,) doch drukt het kwalijk uit: *Tot kwaad verstaat*, of *vergaat*.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 343 ſpr. 1118.
In ſijn gemoed. Neen; doet het om vrede te houden, zegt het Spaansch.

Geweigerd en dan toegeſtaan,
Wordt ſlechts om vredes wil gedaan.

't Is hier niet om *vrede des gemoeds* te doen, maar (als men 't noemt) om er af te wezen: namelijk, van de uiterlijke kwelling, al wordt dan ook wel eens de innerlijke rust van het hart door die zwakke toegevendheid verwoest.

Bladz. 343 ſpr. 1119.
Ontgellen, ontgelden.

Een goot of dak niet ſtraks herſteld,
Is, wat geheel het huis ontgeldt.

Deze vrijheid van HUYGENS was in zijn tijd vergeeflijk: men zei in mijn tijd ook wel *mellen* voor *melden*. En nog immers verwart men *ſpellen* en *ſpelden*.

Bladz. 343 ſpr. 1120.
Een' Spell. De zin is:

Die man bemint zijn vrouw niet recht,
Die haar een kleinigheid ontzegt.

Bladz. 343 ſpr. 1122.
Maeckt den dooyen. Woordelijk, maar wat ſtijf. De zin is treffend:

Weêrſtreeft ge uw moeders goeden wil,
Eens buigt ge voor een ſtiefmoêrs gril.

Bladz. 343 ſpr. 1123.
Af kan keeren. Waarvan? Het Spaansch is, algemeen genomen:

Kan EENS *'t vooroordeel niet ontbinden,*
Daar baat geen TIENMAAL *onderyinden.*

Digitized by Google

Bladz. 343 fpr. 1127.
Aen lieght, aan ontbreekt, aan hapert. 't Is het Hoogduitsche *es lieget an etwa.*

Bladz. 343 fpr. 1128.
Kenn' moest *kende*, of *nu* moest *als* zijn. *Kusſ' mijn* — is kwalijk geaccentueerd. *Die kusſ' my d' .... als 'k beter ben*, eischte 't vers. Of

Wie me in ziekte ———
——— *nu 'k beter ben.*

Bladz. 343 fpr. 1130.
Verdwijnt. 't Spaansch zegt: gaat verloren. De zin is: *Die zich niet weet voor te doen, vergaat in gebrek.*

Bladz. 345 fpr. 1132.
Verjaeght. Dit verderft het geheele beeld
Die niets gewaagds (of *nooit wat ſtouts*) *heeft ondernomen,*
Is nooit uit de armoê opgekomen.

Bladz. 345 fpr. 1133.
Niet geern. Deze ſtoplap bederft wederom alles. Zeggen wy liever:

Die zich volſtrekt niet wilde wagen,
Liet zich ——

De zin is: Ook dat heeft gevaar in zich. Niets is er zonder gevaar.

Bladz. 345 fpr. 1134.
Eiſſchen en doen geven, moet in één zin verſtaan worden, als *met goed gevolg eiſchen.* Doch (ſchoon deze zin goed is, en de waarheid behelst, dat men anders het zijne niet bekoomt,) het Spaansch meent geen *eiſchen*, maar *vragen.* 't Is:

Die geen talent van vragen heeft,
Verſtaat de kunst niet hoe men leeft.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 345 spr. 1136.
Uyt uw' Lippen gaen. Het Spaansch zegt beter:

Zoo gy geen honig koopen kont
Zoo voer de honig in den mond.

De zin is: Men moet zich de lieden of door geschenken of door gevlei te vriend maken.

Bladz. 345 spr. 1137.
Te leenen. De zin eischt, *te leen.* Iemand iets *betrouwen te leenen*, zou zijn, in betrouwen zijn *dat hy*'t aan anderen *leende.* Die gebrek heeft, dien moet men niet leenen. Neen, maar geven.

Bladz. 345 spr. 1141.
Ghy mooght het — De zin van het Spaansch is: *voor dien is ieder voetstap van belang*; die ziet naauw op ieder voetstap, om het wel in acht te nemen, en zich ten nutte te maken.

Bladz. 345 spr. 1142.
Will. Geheel en al dubbelzinnig, wie wijken wil, en in wat zin *wijken* te nemen zij. De echte zin is:

Den arme ziet geen maagschap aan,
Maar schaamt zich 't naaste bloed:
Maar hem wil ieder één bestaan,
Die schijven klinken doet.

Bladz. 345 spr. 1143.
Scheit 'er. Neen; is vaardig om ze uit te kramen. De zin is:

Die weinig kan of weinig weet,
Is met zijn kennis gaauw gereed.

Cats zegt ergens, „De Hemel beware my voor den man die maar één boeksken gelezen heeft." Ja, beter ware 't, volstrekt geen.

Digitized by Google

Bladz. 345 ſpr. 1144.
Soo hy weinigh leeft. Dubbelzinnig. De meening is: *'t berouwt hem kort daar na.* Doch misſchien kon men zeggen:

't Berouwt hem licht, zoo lang hy leeft.

Bladz. 345 ſpr. 1145.
In ſijn' Tand, tusſchen zijn tanden. Maar dit drukt het niet uit. *Voor zijn tand* zou de meening nog beter aanduiden.

Bladz. 347 ſpr. 1148.
En doet niet. *En* is hier geen copula, maar behoort tot het negatif. En 't is even zoo in de 1150. ſpreuk met *en krijght niet weêr.*

Bladz. 347 ſpr. 1151.
Sijn' Hand gebonden. Vergelijk ſpr. 583 bl. 279.

Bladz. 347 ſpr. 1152.
Nemende. Vergelijk ſpr. 1100 bl. 341.

Bladz. 347 ſpr. 1153.
In de laeght. Neen, aan den voet van 't gebergte. De zin is:

Is verrijken al uw wensch;
Zoek of zee of bergrug-grens.

Misſchien is de bedoeling:

De bergvoetpas en havenreê
Brengt die daar wonen voordeel meê.

Bladz. 347 ſpr. 1155.
Met ſinnen. Huygens meening is: *zonder in zijn verſtand gekrenkt te zijn* (kindsch te worden). Doch het Spaansch heeft dit niet, maar zegt:

Die langen ouderdom verlangen,
Zy dienen 't ſpoedig aan te vangen.

Vergelijk ſpr. 1254. bl. 359, die deze verklaart.

Bladz.

Bladz. 347 ſpr. 1156.
Schrobt. Een ruw woord tegenwoordig. Maar 't beteekende voorheen, wat men nu *zich krabben* noemt.

Bladz. 347 ſpr. 1158.
Onder hondert. Een van honderd.

Bladz. 347 ſpr. 1159.
Hy is — Noem hem beest op één paar voeten.
Dus zegt het Spaansch.

Bladz. 347 ſpr. 1160.
Keers —— *Ey.* De onbeſchaafdheid of ongeoefendheid geeft aan beide handen ééne zelfde beweging, en dus is het by de Boeren uit de Spaanſche bergdalen. Zy zullen beide gelijkelijk klemmen, en *of de kaars* laten vallen, of *het ei* doordrukken. — Vergelijk ſpr. 599. bl. 281.

Bladz. 347 ſpr. 1161.
Den Dief. Gevaarlijk! — Ja thands, nu het beginſel der menſchelijke daden in 't verſtand is verplaatst, en alles *calcul* is geworden. Maar niet toen het in 't hart zat, en misbruik van een gegeven vertrouwen nog niet in het menſchelijke vallen kon.

Bladz. 349 ſpr. 1165.
Noyt recht van rusten weten. *Devaneâr* is meer; 't Spaansch zegt: hy ijlt heel de nacht.

Hy zal van niets dan malen weten.

Doch op gelijke wijs zegt het oude Italiaanſche ſpreekwoord:

Tota notte ſi dimena;

en dit drukt HUYGENS hier uit.

Bladz. 349 ſpr. 1169.
Sal noyt naz. En echter is 't zeggen altijd: *zis op 't end!*

Wie

Wie vereffent dit? — Die wijsheid met moed vereenigt, en niet dan *plicht* voor oogen houdt.

Bladz. 349 fpr. 1170.
Krijghtse soo. Krijgt ze gants. Ons Hollandsch zegt: *Die naar een koets tracht, krijgt er een wiel van.* Doch dit zegt geheel iets anders, waarvan Nieuwe T. en D. Verfcheidenh. II. D. bl. 201. *'t Wiel* ziet in dit fpreekwoord op de ftraf van *ftaak en wiel*, en 't behoort tot de fpreuk van hierboven, fpr. 1080. bl. 339.

Bladz. 349 fpr. 1172.
Sijn' Maelen. Maaltijden. Doch aartiger drukten onze Bestevaders dit Spaanfche in hunne naïve taal uit:

Die zijn hoen alleen wil fmuigen,
Moet alleen zijn paardtjen tuigen.

Smuigen is in 't verborgen fmullen, en van daar is *fmokkelen*, dat is *fmoggelen.*

Bladz. 349 fpr. 1173.
Of Oss of, Peerd. *Den Os of Peerd*, t. w. wat den wagen trekt, aanwijzende; niet os of paard in 't algemeen.

Bladz. 349 fpr. 1176.
Te huer. By onze Grootvaders hiet het:

Die zijn achterst heeft verhuurd,
Dient te ftaan zoo lang het duurt.

Bladz. 349 fpr. 1178.
In een oud vell. Voorheen hoorde men, wel zoo vloeiend:

Gerimpeld vel
En trouwt nooit wel.

Bladz. 351 fpr. 1181.
Af geleert. *Af* behoort niet by *geleerd*, maar by *waar.* *Waar van hebt gy 't geleerd?* — *Afleeren* is *vergeten*, Gebrek

brek aan zulke waarnemingen doet telkens in dubbelzinnigheden vervallen.

Bladz. 351 ſpr. 1183.
Blaes. Getrouw. Maar klaarder is CATS:
Als gy uw papjen blazen kont,
Gebruik daartoe geen vreemden mond.

Bladz. 351 ſpr. 1184.
Van wederzijds te wachten. Dubbelzinnig. Liever zei ik:
Schapenteelt en kindertucht;
Altijd wat, waarom men zucht.

Bladz. 351 ſpr. 1187.
Kan raecken. Verſta:
Die 't Prieſterſchap verkrijgen kan,
Maakt zelf geen brood, maar eet er van.

Bladz. 351 ſpr. 1188.
Bors en borſeken. Getrouw. Maar wy zouden zeggen:
Kan ijzren kist en beurs ontberen.

Bladz. 351 ſpr. 1192.
Op 't Salaet — goeds verlaet. De zin is: verliest een groot genoegen.
Die op Salaat geen wijndronk neemt,
Die weet niet wat hy zich ontvreemt.
De Franſchen zeggen 't zelfde in hun taal van een glas koud water op de Chocolade gedronken.
Een goede Chocolade-kop!
Maar, om den waterdronk daarop.
Dit hoorde ik in 't Fransch menigmaal.

Blaaz.

Bladz. 351 fpr. 1196.
Gebiedt, beveelt zich aan. — Hiervan ons oude woord *gebiedenis*, d. i. *aanbeveling*. De boodfchappen van mijne Overgrootmoeder waren nog altijd: *Doe mijn gebiedenis*, enz. By mijn Grootouders was het in *dienstprefentatie*, by mijne Ouders reeds in *maak mijn compliment* veranderd.

Bladz. 353 fpr. 1198.
't Geen tijd is, voor *geen tijd meer is*, kwalijk.

't Gat ftoppen na 't verlies van goed,
Is zorgen als 't geen nut meer doet.

Bladz. 353 fpr. 1199.
't Verkoude enz. De zin is:

De wond wanneer zy eerst verkoelt,
Wordt dan het pijnelijkst gevoeld.

Bladz. 353 fpr. 1201.
Ick hebb geen' Vriend gebreck. D. i. Ik heb dien niet noodig; of liever: Ik begeer dien niet.

Bladz. 353 fpr. 1203.
Veel gelucks, Vriend, met — Neen, niet aan den vriend maar aan de fchoenen:

By 't Welkom, welkom nieuwe fchoen!
Daar heb ik niet in huis van doen. Of
Daar vind ik 't onder mijn fatfoen.

Bladz. 353 fpr. 1206.
Tot, voor *zelfs*. Volmaakt goed en in den aart onzer taal, fchoon hier wat duifter.

Bladz. 353 fpr. 1210.
Is feer groot. De zin is:

Is

Is rijkdom overmatig groot,
Zoo loopt de Stamper rond, en 't baat niet wat hy stoot.
Zijn stooten werkt niets uit, by een te vollen vijzel.

Bladz. 353 spr. 1213.
Op 't bidden stelt. Verouderd, voor *tot bidden begeeft.*

't Beleefd verzoek van groote lieden
Heeft meer geweld nog }
Heeft vrij meer nadruk } *dan 't gebieden.*
Heeft sterker aandrang }

Bladz. 355 spr. 1216.
Eerst Kamergangen, enz. Men behoeft dit juist zoo belachlijk niet te maken. De zaak brengt het dus mee, en dus meent hier het Spaansch:

Wat doet men aan den kranken man,
Wien geen Geneeskunst redden kan?
Buikzuivren en wat bloed onttrekken,
En — sterft hy, 't lijk met aarde dekken.

Bladz. 355 spr. 1217.
Will niet uyt. Barst weêr uit. Heelt nooit volkomen, al scheen het eens zoo: ten minste, heelt niet zonder onuitwisbaar lidteeken.

Bladz. 355 spr. 1218.
Is noch best. De wending bederft de kracht der spreuk.

Gants dor, en niet van hongersnood!
ô Schuw hem even als den Dood.

Vette, dikke lieden, van *blanke* (goedaardige) sappen, broeien geen verraad.

Bladz. 355 spr. 1219.
Geen Heerschap. De zin is:

Men kan door zijde of door Satijn
Geen man van stand of aanzien zijn.

Of

Of *Geen zijden of satijn' genaad,*
Verandert iemands rang of staat.

Bladz. 355 spr. 1221.
Schrijft — ik heb begost. Is zeer verstaanbaar, als men vooraf de gelegenheid weet, waar 't op slaat. Maar in zich-zelf gants niet.

Zend andwoord, meisj', aan die u schreef:
Papier en inkt is niet te geef.

Ook is *het heeft geld gekost* wel, maar klinkt bekrompen. De zin dunkt my te zijn: Gy moet het niet voor niet begeeren, of niet denken dat het u om niet gezonden is. Men vordert er van u even zoo veel voor. Verbloemde aanmaning om andwoord van 't meisjen.

Bladz. 355 spr. 1225.
Gedoyt. 't Komt op geen *draden* aan, maar achterhalen met loopen.

Drinkt en loopt gy even wel;
Niet een haas is u te snel.

Bladz. 355 spr. 1229.
Van binnen is binnen in 't hart. Kwalijk. De meening is:

Had m' een stalen hart hier binnen.

Naamlijk in de borst.

Bladz. 355 spr. 1230.
Tot geener tijd. Versta: *nooit.* Iets anders is: *tot gener tijd.* Dit is *voorheen* of *eertijds.* Wy kunnen dat onderscheid niet meer hooren, onze Grootouders wel.

Bladz. 357 spr. 1232.
Niet wel. Vragende te verstaan en ironicè.

Bladz.

Bladz. 357 ſpr. 1233.
De Roſſe. De roodhairige. Zie boven, ſpr. 763 en 661. bl. 301 en 289.

Bladz. 357 ſpr. 1240.
Alle ſottigheit. Nadrukkelijker is 't Spaansch:

Waar zotheid ongemak en pijn,
Wat zou 't alom vol krijtens zijn!

Bladz. 357 ſpr. 1241.
Is 't Meisje mall, enz. Eigenlijker:

Meisjen, hebt ge geen verſtand,
Hou den mond, en roer de hand.

Bladz. 357 ſpr. 1244.
Te ſoecken. D. i. *zoo Look zoo ſchraal* (zoo zeldzaam) *was* —

Bladz. 359 ſpr. 1249.
Niet en lett. Zoo gy daar geen leed in ſtelt. Eigenlijk:

Wenscht ge u-zelven ziek te maken,
Wasch uw hoofd en duik in 't laken.

Het hoofd te waſchen, werd voorheen zeer ongezond geacht. Cats:

Wascht uw handen,
Wascht uw tanden
Dikwijls, want het is u goed;
Maar wascht ſelden uwen voet;
Doch, wat immer u geſchied,
Wascht uw hoofd uw leven niet.

Doch vooral achtte men dit gevaarlijk by 't te bed gaan; en dit is niet zonder allen grond.

Bladz. 359 ſpr. 1250.
Maeckt het. De meening onzes Dichters is: *dicteer het* —

Men

Digitized by Google

Men moet een mondeling testament voor den Notaris verstaan. Anders ware *gezonde leden* beter.

Bladz. 359 spr. 1251.
De Tonn voor henen. Het wijnvat vóór hem —

Bladz. 359 spr. 1252.
Geen sien naer —. Geen toezicht over noodig.

Bladz. 359 spr. 1254.
Goeds tijds. Vergelijk spr. 1155. bl. 347.

Bladz. 359 spr. 1255.
Vrolickheit, *of* — *Rouw*. In de eerste is men los en gulhartig, in den laatste heeft men noodig zich uit te storten.

Bladz. 359 spr. 1261.
Van binnen enz. Deze eerste regel is byvoegsel. De zin is:

Dikwijls houdt de gouden scheê
Looden messen zonder sneê.

Bladz. 359 spr. 1262.
Voer, voertuig, reistuig.

Bladz. 359 spr. 1265.
Even, in de zelfde maat, groot. Door een Groote bedreven, grooter; door een geringere, minder groot.

Bladz. 361 spr. 1267.
Als, dan. Nergens anders *dan* waar wy zijn.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 361 fpr. 1268.
Krijght Goed te gaer. Te gaer krijgen, is vergaderen, winnen. Oud; maar nog zeggen wy, *by één krijgen.*

Bladz. 361 fpr. 1269.
Soo eet enz. Dat is: zoo loopt uw veel eten zoo niet in het oog, en gy behoeft er u niet over te fchamen.

Bladz. 361 fpr. 1270.
Weer. Anders zei men by fpreekwoord:

Weêr drijft weêr, en wind drijft vecht,
Dat wordt telkens zoo bezocht.

Waarin *bezocht*, *ondervonden* is.

Bladz. 361 fpr. 1272.
Om fterven. Dat is ons *Om te fterven.* Dus *om verdragen*, fpr. 876 en elders. — Wy zeggen ook belust *op* of *naar* iets.

Schapen-vleefch. Dit werd nog in mijn kindsheid voor ongezond voedfel gehouden. Men hield het ook voor onfmakelijk, en op fommige plaatfen gaf men den Gevangenen fchapenvleesch met ftroop tot fpijze. Het fmaakte voorheen ook wat men *ongelig* noemde. Dit een en ander hing aan het voedfel waarmeê men de fchapen vet maakte, dat veelal in bedorven bonen beftond; uit welker gebruik ik eens in een groote matrozen-flaapftede eene zeer gevaarlijke epidemie heb zien ontftaan.

Bladz. 361 fpr. 1273.
Daer 's. Lees: *Hou* —

Kraen. HUYGENS gebruikt dit woord hier niet in den tegenwoordigen, maar in den echten zin, waarin het niet de pijp of buis, maar den daarin draaienden ftop beteekent; en dus aan het Spaanfche *tapo* beandwoordt. Het woord

fchijnt

Digitized by Google

ſchijnt ook van *keeren* (draaien) afkomſtig, als KORENHART in zijn Spraakkunst ſtelt.

Bladz. 361 ſpr. 1276.
't Huys met meer als eene Poort — Vergel. ſpr. 267 bl. 241.

Bladz. 361 ſpr. 1277.
All' geern van — Wie zal dit uitſpreken? De *n* achter de *r* is over 't algemeen niet wel uit te ſpreken, ten zij er een vokaal volgt. Niet vreemd van deze ſpreuk is de oude:

Ieder een zou gaarne braaf zijn,
Mocht hy dan der zonden ſlaaf zijn.
Maar zijn lusten af te ſtaan
Jaagt er ons een ſchrik voor aan.

Bladz. 361 ſpr. 1278.
Daer 's niet — Kwade Conſtructie, waarin *maakt* achter aan zou moeten volgen. — Waarom niet:

De zijden ſtof alleen maakt onzen ſtaat oneven.

Bladz. 361 ſpr. 1279.
D'een aen d'and'ren. D. i. in 't oog van den ander. Maar het Spaansch zegt: *de een* VAN *den ander.*

Bladz. 361 ſpr. 1280.
Eens, voor *iemands*. Oud, maar van geen goeden ſtempel.

Bladz. 361 ſpr. 1282.
Op den Heorn. Laf vertaald! De zin is:

De hoon van 't Huwlijksbed eischt bloed.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 363 ſpr. 1283.
Volght, enz. Voorheen hoorde men wel eens:

Geen wijsheid voor bedaagd te zijn,
Zei 't tachtigjarig maagdelijn (of *maagdekijn*).

Naamlijk, om een dwaasheid die zy beging, te ontſchuldigen.

Bladz. 363 ſpr. 1284.
Naer d'and'ren ſmijtt, als om die daarmeê weêrom te krijgen. Vergelijk ſpr. 1288.

Bladz. 363 ſpr. 1285.
Voorſpoed. Is het hier integendeel niet *kennis*, *beſchaving?* Ik twijfel. Daar was ook een oude ſpreuk:

Drie dingen ſlijpen fijn en grof:
De Zee, de Studie, en het Hof.

Waar men zou mogen twijfelen of er ook ſtaan moest:

—— *maken fijn van grof.*

Bladz. 363 ſpr. 1287.
En deught. Deugt noch — noch —

Bladz. 363 ſpr. 1288.
Een mallen Schutter. Vergelijk ſpr. 1284.

Bladz. 363 ſpr. 1291.
Den Ouder, voor *ouderdom.* Kwalijk. 't Woord is bedorven Hoogduitsch; ons Neerduitsch zegt *de oude.*

Bladz. 363 ſpr. 1292.
Waer genoegh. Neen, *waar dan* U GENOEG.

—— *Loeg u 't geluk ſlechts aan,*
Wat wetens kon u licht volſtaan,
Al ſchoon het ook niet diep mocht gaan.

Digitized by Google

Bladz. 363 ſpr. 1294.
Geen Stoff. Wat te ſterk.

Dan wordt er vrij wat ſtof geroerd.

Dit *geroerd* wordt ook afzonderlijk gebruikt, met de *ſtof* daar onder te verſtaan. Dus zegt men: *Gy moet het zoo niet roeren. 't Is daar braaf geroerd*, enz.

Bladz. 363 ſpr. 1295.
Voll Bloemen, juist niet vol. Beter zegt men:

Een oude man wanneer hy vrijt,
Een bloemtjen in den wintertijd.

Bladz. 363 ſpr. 1298.
Komt een' toe. Dubbelzinnig. Verſta: wordt verkregen; niet, is een recht. 't Is mede een oude Hollandſche ſpreuk:

De welvaart komt, mits ingehaald,
Offchoon zy uit den hemel daalt.

Bladz. 363 ſpr. 1299.
Een' Spelle voor de Bors. 't Plach een plomp verwijt te zijn:

Aan uw beurs een ſlot, waar goed,
Maar nog beter, aan uw ſnoet.

Bladz. 365 ſpr. 1300.
Alleen van Aep voor Aep. Neen; van allen te gelijk.

Een Ezel in een Apenrot,
Wordt van geheel den boel beſpot.

Men zie Vader CATS in *de Maeght*, waar hy een prentjen van 't Emblema geeft, maar ſchooner van de beduidenis zelve in den afzonderlijken Druk van het *Huwlijk*, die met zeer ſchoone platen van VAN DER VENNE tot Bruidsgeſchenken gemaakt is, en nu ongemeen zeldzaam geworden.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 365 ſpr. 1301.
Eens en weêr, tweemaal. Men plach te zeggen, en dit was nader aan 't Spaansch:

Eens draait men ook den ſneegſte, ſtukken;
Met d' eenvoud zal het tweemaal lukken.

Stukken draaien, was *bedriegen*. Oorſponklijk, *voorgoochelen*.

Bladz. 365 ſpr. 1302.
Een Haer. Zie boven ſpr. 225 en 232. bl. 235 en 237. De zin is: Geen hindernis zoo klein, of zy ſtoort onze tevredenheid.

Bladz. 365 ſpr. 1303.
Voor — Is dit: Het brood geeft die dan? naamlijk: Het brood maakt de ontwende maag dan krank; als 't geval is, wanneer men door Hongersnood geen *vasten van een dag*, maar 't wezendlijk lijden van den nijpenden honger verſtaat. Of is het: Dan heeft het brood drie dagen lang veel te lijden? — Ik denk dat het laatſte gemeend is.

Bladz. 365 ſpr. 1306.
Niet en loonen. Daar is hier geen denkbeeld van *lonen*, de zaak is eenvoudiger:

Een Vader kan (is 't nood) wel honderd kinders voên;
Maar honderd kunnen 't hem niet doen.

En dit is niet bloot uit ondankbaarheid. Maar het is, dat het tegen de orde der natuur is. 't Goede daalt altijd af. 't Geen te rug keert is de hartedank-alleen. Maar zoo de Vader gebrek lijdt? Dit is een gruwel der van God afvallige maatſchappy, die geen plaats hebben kon in de Goddelijke inrichting. Doch wie zal dit tegenwoordig verſtaan?

Digitized by Google

Bladz. 365 ſpr. 1307.
Ghy hadt. D. i. zoudt hebben.

Bladz. 365 ſpr. 1308.
Gaet van de vorst niet uyt. Gaat van geen vriezen uit, ſterft er niet van.

Bladz. 365 ſpr. 1309.
En ſal niet ſtrecken. *Zal klein zijn*, zegt het Spaansch.

Of mijn macht zal niet verr' ſtrekken,

zouden wy kunnen zeggen.

EINDE DER AANTEEKENINGEN OP HET TIENDE BOECK.

AAN-

Digitized by Google

AANTEEKENINGEN

OP HET

DERDE DEEL,

ELFDE BOECK.

TRYNTJE CORNELIS KLUCHT.

Digitized by Google

Digitized by Google

AANTEEKENINGEN
OP HET
DERDE DEEL,
ELFDE BOECK.
TRYNTJE CORNELIS KLUCHT.

Bladz. 3 reg. 13 v. b.

De By-schriften. D. i. de aanhalingen daarby gevoegd.

Bladz. 3 reg. 1 v. o.

Sonder geveinstheit verklaert. 't Geen den goeden HUYGENS echter niet bevrijdde van de vuilaartige openbare aanblaffing van OUDAEN; in wiens verfoeilijke Tooneelspelen zekerlijk bestaat wat duizendmaal Godtergender is te achten, zoo God waarheid, en de afgrijsselijkste euweldaad, lasteren is; om van andere punten niet te spreken. — Alhoewel ik zekerlijk alle vertoonen van deze recht geestige Klucht, ook in een besloten kamer onder Vrienden, even zeer als van den zoo laffen en plompen, als ontuchtigen *Oene* van JAN VOS, onduldbaar zou houden. Doch men was in dien tijd nog zeer gewend aan de gants aanstootelijke kluchten van BREERO, en hoe 't met den staat der zeden toen gelegen was, leeren ons de schriften van dien tijd.

Bladz.

Bladz. 5 reg. 8 v. b.
Betrueren voor *betreuren*. Huygens wankelt meer tusſchen *eu* en *ue*, ondanks het groot en innig onderſcheid.

Bladz. 5 reg. 9 v. b.
Door de banck, doorgaands. 't Is een zeer oude misvatting van *door de baan*, dat is 't zelfde als *doorgaands*. Men zei *door-gaands* en *doorgangs*, en ſchreef dit *doorganks*, en even zoo zei men *door-baans* en *door-banings*, dat ſaamgetrokken tot *door-bangs*, allengs, toen men 't niet meer verſtond, voor *door de bank* werd genomen. Zie mijne Verhand. over de Geſl. der Naamw. § 18, 34, en Aanteek. *U*.

Bladz. 6 reg. 7 v. b.
Suff, een ring by een ring. Men droeg boven den trouwring een tweede ring om 't verliezen door deze die wat meer klemde, voor te komen, als nog in Engeland geſchiedt, en 't geen aan de Franſchen in hun dom overnemen van hetgeen Engelsch is, gelegenheid heeft gegeven om alle en elk van de vingers met meer dan ééne ring te overladen, als of men die te koop droeg.

Bladz. 6 reg. 8 v. b.
Claesſens. Kwalijk. De Genitivus van *Claas* is *Claaſen*. De tweederlei Genitiven in *s* en in *n* kunnen zich in 't zelfde woord niet vereenigen. Het is even zoo met de de pluralia, die loutere genitiven van het ſingulare zijn (als ik, waar 't behoort, uit den Logischen grond zal afleiden en aantoonen); waarom men zeer kwalijk *de hoogtens*, *de dieptens*, *de bodems* en dergelijke zegt of ſchrijft. — Maar men hoort het plurale in *hoogten* niet, zei my eens een oud Amſterdamsch Dichter van welverdienden roem. Doch waarom niet zoo wel als in *beden*, 't geen toch niemand (mijns wetens) ooit *bedens* ſchreef? Ik moet hier echter aanmerken dat *Claasſens* een navolging is van de Sardamſche dialekt.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 6 reg. 9 v. b.
Sonnendaeghse Messen, 't geweer dat men op een feestdag als men pleizier neemt, uittrekt. *Van leer trekken*, (eigenlijk, 't geweer ontblooten,) zei men in mijn tijd nog wel voor geld uitgeven. Huygens verklaart het *de beurs*. — *Versta* zegt hy. *Verstaet* is de imperativus.

Bladz. 6 reg. 16 v. b.
't Gebeent. Catachresis. Dit woord slaat en past alleen op de *beenderen*, als bevatting (comprehensie) van verscheidene. Maar de *beenen* zijn slechts twee in getal; en men zegt ook even weinig *'t gearmte*, *'t gevoette*, *'t geoorte*, *'t gelengte*, enz. als, in toepassing op de beenen, (*crura*), *gebeente*.

Bladz. 6 reg. 17 v. b.
Het korte Keursje, de kortheid der rok.

Bladz. 6 reg. 18 v. b.
Cabas. Hy verklaart het in de volgende woorden; maar men moet opmerken, dat tot den toestel van een Boerinnetjen in pronk, gewaad, die *kabas* even zoo noodwendig behoorde, als de waaier by een Vrouw van staat.

Bladz. 6 reg. 16 v. o.
Haer buyck voll. Zie boven, II. D. bl. 192. reg. 3. v. o. (Aant. II. D. IX. B. bl. 22.)

Bladz. 6 reg. 13 v. b.
Capittel-stokken. Oversuikerde en dus gekarlde snippers van Amandelen. Zie van de zaak en het woord, mijne Geslachtlijst. Want sedert de afschaffing der Huislijke Godsdienst, voorheen algemeen, is de naam een raadsel geworden.

Bladz. 6 reg. 12 v. o.
Een dingh — met belle, enz. is het *Venerabile* der Roomsche kerk. *De geconsacreerde hostie* of gewijde ouwel, in zijn kasjen.

Digitized by Google

Bladz. 6 reg. 9 v. o.
Dat moetje laete, laten, niet doen. Het knielen, naamlijk.

Bladz. 6 reg. 7 v. o.
Voor sou neme. Voor nemen (met den sterken accent op *Voor*,) bestraffen en vermanen.

Bladz. 7 reg. 2 v. b.
Balien, in twee sylben, kwalijk.

Bladz. 7 reg. 7 v. b.
Gerots is niet ons *geros*, van *rossen*, synonymum van *rijden*, waarvan men *rijden en rossen* zegt, 'tgeen van *ros*, paard, koomt; maar het is 't oude *gerutse*, van *gerut* (anders ook *gerit*), 't geen te voet loopen (snel of langzaam) beteekent. — *Crots* heeft velerlei beteekenis; ik denk dat het hier den modder of slijk op de straat te kennen wil geven.

Bladz, 7 reg. 14 v. o.
't Geestige Saerdams. Naar haar begrip gesproken.

Bladz. 7 reg. 13 v. o.
Hoofsche spraeck. Dat is: waar naar men zich in dat gedeelte van Noord-Holland, als hoffelijker richt.

Bladz. 8 reg. 9 v. b.
Bier aen boord. Bier aan boord krijgen. Scheeps spreekwijze, niet slechts voor verversching, maar voor alle aangename ontmoeting gebruikt.
Geheiligd vleesch of enz. Nonnen.

Bladz. 8 reg. 11 v. b.
Trijnens. Zie boven, *Claassens.* bl. 6 reg. 8 v. b. (Aant. III. D. XI. B. bl. 128.)

Bladz. 8 reg. 12 v. b.
Veel Tryn. Veel had *Tryn* te hooren.

Digitized by Google

Bladz. 8 reg. 17 v. b.
Viel op haer platt. Algemeene ſpreekwijze, voor *een geſprek ontduiken.* Spreekwijze, ontleend van het worſtelen, waarin die *op zijn plat viel* (op zijn achterſte) het ſpel daarmeê op deed houden.

Bladz. 8 reg. 15 v. o.
Dat. Naamlijk: daar geen mans te hebben. Kleine zijdelijke trek tegen de kuischheid der Nonnen!

Bladz. 8 reg. 13 v. o.
Naer den Toren-Wachter. Naar 't geen zy zich van 't gevaar om met den Torenwachter alleen te zijn, voorgeſteld had. Zie 21 regels te rug.

Bladz. 9 reg. 6 v b.
Moôr Sjaeſis. Brabandſche uitroep, verbasterd uit *Moeder Jeſu!* Of *moôr* is hier eenvoudig *maar*, als in 't volgende *Moôr Nichtje.* —

Bladz. 9 reg. 7 v. b.
Nichtje plach, als naam van verwantſchap, een woord van toegenegenheid te zijn, en vervolgens van liefkozing, en zoo werd het allengs in Amſterdam tot aanduiding van een licht meisjen, een ſpotnaam. Zie mijne Geſlachtlijst op *Nuf.* — Dit woord *Nichtjen*, waardoor TRYNTJEN CORNELIS hier misleidt wordt, misleidt ook (ſchoon daar beſpottender wijze gebruikt) *nieuwsgierig Aagjen van Enchuyſen* in de oude vertelling, wanneer zy 't in Amſterdam zich hoorde toeroepen, en den ſpotter die 't deed, voor haar Neef *Jan van Spanje* hield, welke zich van dat misverſtand ook bediende om haar in een ſlecht huis te brengen, dronken te maken, te misbruiken en uit te ſchudden; en haar dus tot een ſpreekwoord te maken dat in mijn jongen tijd te Amſterdam nog algemeen en in ieders mond was. Het zou

Digitized by Google

zeer wel zijn kunnen, dat HUYGENS deze geschiedenis by de toen dolle drift der Hollanders om Andwerpen te bezoeken, in deze zijn Klucht slechts op Andwerpen toegepast had; immers mijn Overgrootmoeder toen over de tachtig jaar oud, had by elk blijk van nieuwsgierigheid, dat er voorkwam, van uit haar jongen tijd, het *nieuwsgierig Aagjen van Enchuysen* altijd in den mond, en de geschiedenis kan dus niet veel jonger zijn dan het jaar 1648. — De uitvinding van het grapjen (zoo men 't dus noemen wil) schijnt ook niet wel dat in HUYGENS lichtlijk vallen kon, en had iets aanstootelijkers dan de opschik en verplaatsing der fabel. Maar zoo iets op te schikken, als ter waarschuwing tegen onvoorzichtigheden op zulke speelreisjens, was in zijn geest. Het *cavebunt qui audierint*, is er het doel en oogmerk van.

Bladz. 9 reg. 9 v. b.

As te Paep. D. i. *als de Paap*, naamlijk dien zy in de kerk gehoord had. De Noordhollandsche uitspraak aan den eenen, en de Brabandsche aan den anderen kant, moet wel in acht genomen worden door den Dichter gevolgd te zijn. 't Geen hier eens vooral opgemerkt zij. — 't Groote onderscheid, behalven de vokaalklanken, in het Brabandsch *boller*, in 't Hollandsch *vlakker*, in 't Noordhollandsch *platter* uitgesproken, en het ontberen van onze *j*, ligt in de tegenstrijdigheid by het ontmoeten der konzonanten. Het Hollandsch verhardt de volgende konsonant om de vorige, gelijk hier *aste Paep*, de *d* tot *t* makende om de voorgaande *s*; het Brabandsch daartegen verzacht de vorige, ja doet ze verliezen of geheel ontaarden, in de volgende zachtere, waar door *dach goot*, voor *dat gaat*; *hauch gy*, voor *houd gy*; *stoog het*, voor *staat het*; *waf vis*, voor *wat visch*; *heddene man*, voor *hebt ge een man*, *heesse*; voor *heeft ze*; *dawe*, voor *dat we*; *hé wel* voor *heeft wel*; *mé wat*, voor *met wat*; *zay we*, voor *zijn we*; *wammen*, voor *wat man er*; *e ratteken*, voor *een rot-*

Digitized by Google

rotjen; va vaer, voor *van verr'* en al dergelijke, en ook de onderdrukking der *n* in *veinzen* en *peinzen*, ontstaat. Welker zachtheid inderdaad in den mond eener vrouw eene byzondere lieflijkheid heeft, in dien van een man onlijdlijk laf aan ons voorkomt. De verdubbeling van *ick* in *ickiek* of *kiek* is mede een byzonderheid; zoo wel als de achteraanvoeging der *n* waar een vokaal door een vokaal gevolgd wordt, en het onderdrukken der *n* in de infinitiven der werkwoorden.

Bladz. 10 reg. 4 v. o.
Hoe da! is *Hou daar!* een kus gevende. — *Ou* op zijn Fransch uitsprekende. De *u* daar tegen als ons *ou*.

Bladz. 12 reg. 13 v. b.
Nae 't flett. Ironicè. 't Is *naar het salet*, maar meent *fletterigheid*, flordige armoedigheid.

Bladz. 12 reg 12 v. o.
Seker, voor *zeker*. Waterlandsch woord, door de Mennoniten die zich daar vestigden, uit *zeker* verbasterd, 'tgeen zy afkeurden, als eene bevestiging die iets van een *eed* had. Even zoo werd *warentig* ingevoerd, uit eerbied voor het woord *waarachtig*; welk *warentig* uit spotterny, van *waar*, mannelijke eendvogel, en *ent* gezegd werd. *Waard* zeggen wy. Even zoo is 't met *heden*, voor den uitroep *heere!* en duizend soorten van eeden of aanroepingen, die men dus, eenmaal daaraan gewend zijnde, als zy op de lippen kwamen, onder 't uitspreken-zelf tot een ander woord verboog, en waarvan ik er meer dan honderd oudere en latere opgeteekend heb. Tot een voorbeeld zij: *seldrement* voor *sacrament*, *blikslager* voor *bliksem*, *blikkendoosjen* voor *bliksem en donder*, *slapperloog* (naderhand *slapperloot*) voor *sla my 't weerlicht*; *gort*, *gurt* en *gurk* voor *God*; desgelijks *get* en *beget* voor *God* en *by God*. Dus zegt men ook *kris en kras*, *Saturdag* en meer andere eerste sylben van woorden, onvoorzichtig ontslipt en door

F 7 't by-

Digitized by Google

'τ byvoegſel of aanvulſel veranderd. En het is even zoo in het Fransch, waarvan wy ook vrij wat van die onbezonnen vloekwoorden overgenomen hadden. Ons nu verouderd *ſakkerde malle malle mostaart* b. v. was *ſacre mal*, het Hoogduitsche *ſchwernot* (vallende ziekte), en *mal de monſtier*, 't zelfde; beide die uitdrukkingen te ſamen genomen. Zie echter een ernſtiger afleiding van *warentig* op 't XI. Boek, bladz. 57. (III. Deel dezer uitgaaf.)

Bladz. 12 reg. 5 v. o.
Ouwer lieden. D. i. *uwer lieden*, beleefde uitdrukking voor *u*. — Zie op bladz. 10 reg. 4 v. o. Dat *uwlieden* eigenlijk *uwer liefde* is, heb ik elders aangetoond.

Bladz. 13 reg. 7 v. o.
Bregge, brug. *Kaey noch breg is*, als *weg noch ſteg*, een ſpreekwijze, maar die den Schippers eigen is.

Bladz. 14 reg. 9 v. o.
Soo ſiet, d. i. *zoo ziet 't*. Ziet het er uit, als men nog zegt.

Bladz. 15 reg. 5 v. b.
Lodjyt, 't Franſche *logis*.

Bladz. 15 reg. 12 v. b.
Overſchoyen. *Schoyen* is hard loopen. Hiervan een *ſchooier*, weglooper, vluchteling.

Bladz. 15 reg. 13 v. b.
Nô, nu, *nou* is de Amſterdamſche volksuitſpraak.

Bladz. 15 reg. 17 v. b.
Da ſtoon ick ou bekent. Dat ſta ik u te bekennen. D. i. 't Is wel waar, dat we wat eng gehuisd zijn, maar toch.

Bladz. 15 reg. 12 v. o.
Hidalgos honrados. Heeren van ſtaat. Spaansch, toen by de niet afgevallen Nederlanden, veel in gebruik.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 15 reg. 2 v. o.
Sieckje. D. i. *zie ik je.*

Bladz. 15 reg. 1 v. o.
Ienſinnigh, eigenzinnig. — *Ienkent*, waarvan *inkennig*, als men van ſchuwe kinderen zegt. Noordhollandsch, voor *onbekend*, *vreemd* aan iemand. — *Waere Nichjen*, voor *waarde*, Hollandſche verzachting, als in meer woorden.

Bladz. 16 reg. 3 v. b.
Jongwayf, d. i. dienstmeid, ſchoonmaakſter. By CATS ook in dien zin:

Gebruyckt geen lieve vrouw tot alle kleyn bedrijf,
Sy is uw bed-genoot, en niet uw vuyl jongwijf.

(In de *Vrouwe.*)

Bladz. 16 reg. 18 v. b.
Flus enz. Dit zegt hy by zich-zelven.

Bladz. 16 reg. 14 v. o.
't Jan. Verbastering van *ſint Jan!* als verzekering.

Bladz. 16 reg. 7 v. o.
Men uffrauw. Men Juffrouw of Mejuffrouw. Zie onze Aanteek. op bl. 9. reg. 9. v. b.

Bladz. 17 reg. 2 v. b.
Cardons zijn *Artiſjokken.* — *Celeris* (cellery) is bekend, en werd als ſalaad gegeten.

Bladz. 17 reg. 10 v. b.
Plôdays, pladdijs, ſchol.

Bladz. 17 reg. 11 v. b.
Het pôtrays. De patrijs, dat is, het wild of fijn gebraad *van de zee.*

Bladz. 17 reg. 14 v. b.
Is da blôſe! Is dat blazen, pochen!

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 17 reg. 11 v. o.
Bróyeraye, braderyen; by koks.

Bladz. 18 reg. 2 v. b.
Een die goed is. Een schimpscheut, meent hy. Dit ligt in de dubbelzinnigheid van 't woord *spek*, dat voor logens waar men zijn reden meê *lardeert*, in zwang ging. Hier van zei men ook *met spek schieten* ('tgeen, letterlijk genomen, in den oorlog tegen het Recht der Volken strijdt) voor *liegen*. — Ook riep men den Spanjaarts *spek* na om hun opgeblazen liegen, zoo wel als om dat zy by ons voor Joden, Mooren, en ook voor schurfthoofden gingen; die derhalve geen *spek* dorsten eten. Doch hier ziet dit zekerlijk niet op.

Bladz. 18 reg. 7 v. b.
Pittereert. 't Is het Latijnsche *pitissare*, by kleine proefjens drinken. Uit de kloosters in Braband oorspronklijk.

Bladz. 18 reg. 11 v. o.
Embayt, ontbeid. Wacht! Luister! by wege van interjectie, wanneer ons iets invalt, waar wy niet aan dachten.

Bladz. 18 reg. 1 v. o.
Bril (adverbium). Op de neus kijken.

Bladz. 19 reg 5 v. b.
Al propelayk. Placidè! wees gerust.

Bladz. 19 reg. 6 v. b.
Urken, drinken. *Lurken* zei men by ons, dat is *zuigen*. *To lurch* in 't Engelsch. — *Bottekroes* is *bot* of dom *hoofd*.

Bladz. 19 reg. 15 v. b.
Lacker dingh, banket, klein gebak.

Bladz. 19 reg. 19 v. b.
Gesomt. Dit *sommen* bestond in kussen rond te geven, naar

Digitized by Google

naar 't getal der glazen die men dronk. Op 't eerste glas *één*, op 't tweede *twee*, en zoo voort, altijd met de zon (als men 't noemt) omgaande, en liep altijd uit op een goede verheuging die in dartele dansen of volkomen dronkenschap eindigde.

Bladz. 19 reg. 16 v. o.
Gagliośrt, 't Fransche *gaillard*. Dat is: Dat gaat hier zoo prettig. 't Woord moet op zijn Fransch uitgesproken.

Bladz. 20 reg. 3 v. b.
Gôde gay, gaat gy.

Bladz. 20 reg. 15 v. b.
Soo wel en kanset niet. Zoo goed is zy niet, zegt men by ons, d. i. *zoo dapper* of *slim*, om het te kunnen beletten.

Bladz. 21 reg. 3 v. b.
Corebloem. Roos van den hoed of muts, toen gebruiklijk, waarvan zie CATS in *Filetas en Psyche.* (Trouwring.)

Bladz. 21 reg. 13 v. b.
Laete, voor *bergen.*

Bladz. 21 reg. 15 v. b.
Honck. De plaats waar men in 't *honk* spelen, (waar van verscheiden soorten van spelletjens waren) aan vastgrijpt.

Bladz. 21 reg. 17 v. b.
Keraedje. 't Fransche *courage.*
Niet dicht. Niet als of 't *ter sluik* of verstolen ware, maar vrij!

Bladz. 21 reg. 13 v. o.
Troor, buffetkas.

Bladz. 21 reg. 12 v. o.
En Troytje. Een drieling, anders een klaverblad.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 21 reg. 7 v. o.
Luyfterbaxke, lijster of vogelbakjen in plaats van een ruim wijnglas of roemer daar wat in gaat. Hy praat haar na.

Bladz. 22 reg. 5 v. b.
E lieken. Een liedeken.

Bladz. 22 reg. 14 v. b.
Gemanne, makker. Zie van dit woord mijne Geslachtlijst der Naamw.

Bladz. 22 reg. 16 v. o.
Fluyten, voor *drinken*. In de woordspeling van Mary blijvende. — Doch *fluitjen van der jeugd* enz. is uit een oud liedtjen, waar *fluitjen* een woordspeling bevat en op iets geheel anders doelt, doch waar men in later tijd geen erg in had.

Bladz. 23 reg. 1 v. b.
Geybyer, gevader, peter, susceptor.

Bladz. 23 reg. 11 v. b.
Sinternellen, sentinellen.

Bladz. 24 reg. 14 v. b.
Da'n sloôn ick niet ieens gôy. Gôy sloôn, gade slaan. — Daar zie ik niet eens naar, dat mag zijn zoo 't wil!

Bladz. 24 reg. 15 v. b.
Kuysse. Schoonmaken.

Bladz. 24 reg. 19 v. b.
Laywayke, lijnwaadtjen, linnetjen.

Bladz. 24 reg. 14 v. o.
Filosel, soort van *bombazijn*.

Bladz.

Bladz. 24 reg. 3 v. o.
Leurefols; *lorrefaes* in onze oude ſpraak, maar dus meer bedorven. Het is: *lorrenvulſel.* Waar men de *lor* van den valk of havik meê vult. Stroo-kaf of zemelen.

Bladz. 24 reg. 2 v. o.
Hannen (de *n* is toegevoegd om de *a* die hier volgt), lafaart, lafbek. *Hannen* beteekent eigenlijk *kapoen*, en is *haning*, van *haan* gemaakt.

Bladz. 24 reg. 1 v. o.
Plagg, flip.

Bladz. 25 reg. 11 v. b.
Lôke, laken.

Bladz. 25 reg. 12 v. b.
Voeyer, voering. — *Bêy*, baai.

Bladz. 25 reg. 14 v. b.
Zieltje, keursjen, of linnen lijfje.

Bladz. 25 reg. 19 v. o.
D'oulie, de uilen. De zin is: Zijn daar ook geen *uilen?*

Bladz. 25 reg. 7 v. o.
Zayde, zijt ge.

Bladz. 25 reg. 4 v. o.
In de way goêt, in de wei, in het veld gaat, als Boeren en Boerinnen werk is. — *Diffolck*, dit volk.

Bladz. 26 reg. 15 v. b.
Memmene vrint, met mijnen vriend.

Bladz. 26 reg. 15 v. o.
Geboirt, gefopt, geplonderd. Deze uitdrukking is een *ſpreekwoord.* — *Bôſe* is *baas*; 't is zegt het zelfde als ons oude: *Door een jong ruiter uit den Zadel gelicht.*

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 27 reg. 3 v. b.
Plets of Ermezayn. Armozijn, waar van *plets* een minder ſoort is.

Bladz. 27 reg. 6 v. b.
Goeſte, verkiezing, ſmaak. 't Franſche *goût*, toen *goust* geſchreven en uitgeſproken, als zijnde van 't Lat. *guſtus*.

Bladz. 27 reg. 9 v. b.
Nues, *noesch*, dit is ſchuinsch. Eerst ſtond ze ons *boven 't hoofd*; nu, *in de ſchuinte*.

Bladz. 27 reg. 10 v. b.
Hanneken euyt. Bynaam van den Nachtwaker. 't Beteekent *Haantjen op ſtraat*, in onderſcheiding van de rechte hanen, die 's nachts op ſtok zijn. Zie van 't woord hiervoor op bladz. 24.

Bladz. 27 reg. 11 v. b.
Slayte goêt, *ſlijten gaat*, dat is: vergaat, over gaat, afgaat.

Bladz. 27 reg. 19 v. b.
Hôpermert, hapermarkt; ik zoek geen hapering (geen ongeluk of wond) te koop te krijgen.

Bladz. 27 reg. 9 v. o.
Me heet, men heeft.

Bladz. 27 reg. 7 v. o.
E mes, een mes. Dubbelzinnigheid. Die aan de oude ſpreekwijze van *zijn mes ſlijpen* denkt, waarvan Vader CATS, verſtaat dit. En Francisco andwoordt haar ook in dien zin.

Bladz. 27 reg. 3 v. o.
Gekout, gepraat.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 27 reg. 2 v. o.
Vrayers, enz. Vrijers en vrijſters uitgeven, was een winteravondſpelletjen met de tang, die toen anders gemaakt was, en zonder lippen als thands, en ook zonder hals of ſcharnier, of (als men 't nu noemt) ſlot.

Bladz. 28 reg. 5 v. b.
Tach, ja zekerlijk. — *Waffrôgéns*, wat vragens.

Bladz. 28 reg. 9 v. b.
Om en tom is *om ende om*; gelijk *op een duit* gelijken, *op ende uit* (op en uit) is.

Bladz. 28 reg. 9 v. o.
Kê is ons *get!* Ei lieve!

Bladz. 28 reg. 6 v. o.
Bogger. 't Franſche ſcheldwoord *bougre*, dat eigenlijk *Bulgaar* is.

Fiel. Lees: *fielo*. 't Is het Franſche *filou*. *Dye* is éénſylbig. — *Achter haer*, voor naar haar zoekende.

Bladz. 29 reg. 11 v. b.
Dach goe dach goôt. Dat goed (dat ſoort van volk) gaat zoo ſchoffelen, d. i. loopt zoo.

Bladz. 29 reg. 17 v. o.
Die Treuy! dat verken. 't Is het Franſche woord *truye*. — *Al woôrſe*, als waar zy.

Bladz. 29 reg. 12 v. o.
Niet. Naamlijk, niet dood.

Bladz. 31 reg. 4 v. b.
Vegh! vaag, veeg, ſlimme. Van *vagen* of *vegen*. In 't mannelijke zegt men ook *vager* of *veger*; 't beteekent die

alle

Digitized by Google

alle zwarigheden aan kant veegt. Wy hebben 'er ons *feex* van, dat niet anders dan *veegse* is, van *veeg*, als 't vervrouwelijkt van *veeg*, substantivè van den man gezegd.

Het *veeg zijn*, in, *hy is veeg*, of, *nog niet veeg*, ziet wellicht op die slimheid, dat doorzicht, 'tgeen men den lieden voor hun dood plach toe te schrijven. Hy wordt gezegd *nog niet veeg* te zijn, die inkomt als men van hem spreekt. 't Was oudtijds alleen als men kwaad van hem sprak; en het wil zeggen: hy heeft nog het doorzicht niet van die wel of kwalijk van hem denken, te onderscheiden. Had hy dit, hy zou hier geen bezoek komen doen.

Bladz. 31 reg. 14 v. b.
Frðy ons *fraai*, en ook ons oude *vro* d. i. blijd. 't Geen het ook hier uitdrukt.

Bladz. 31 reg. 18 v. b.
Drogen, drogeryen, voor artsenyen. 't Fransch *drogues*.

Bladz. 31 reg. 12 v. o.
Noðr ðyenant; *naar advenant*, naar gelange, naar mate.

Bladz. 32 reg. 2 v. b.
Gevulen, gevoel.

Bladz. 32 reg. 6 v. b.
'k En bay nie lang. Ik vertoef niet lang, ik blijf niet lang weg.

Bladz. 32 reg. 10 v. b.
Hons-klinck. — Verbloeming of verdraaiing van het al te hatelijke woord *honds-kreng?* — Neen, het is *mentula canina*, gelijk ons *hondsvot*. Dit *klinck* is eigenlijk *kling*, d. i. zwaard, mannelijk wapen.

Bladz. 33 reg. 4 v. b.
Vðyer, vader.

Digitized by Google

Bladz. 33 reg. 7 v. b.
Heet. Heeft, ons boeren *heit.*

Bladz. 33 reg. 14 v. o.
Drogen, de artsenyen die ik ging halen.

Bladz. 33 reg. 11 v. o.
Bat! 't zelfde als *ba!*
Ick had bekans verschoten. 'k Was byna verschrikt.

Bladz. 33 reg. 1 v. o.
Kliëcke, kleedken, kleedtjen.

Bladz. 34 reg. 4 v. b.
Ontlasten heur gemoet. Kweten hun conscientie met zich door 't mijne niet te willen verrijken.

Bladz. 34 reg. 13 v. b.
Doôr — Daar de bruid op zat. Oude uitdrukking, om te beteekenen op den platten grond. Eigenlijk drukt het niet anders uit, dan (zoo men plomp zei) op haar gat, of (fatzoenelijker uitgedrukt,) *op haar plat.* Zie de Aant. op bl. 8 reg. 17.

Bladz. 34 reg. 17 v. b.
Moeyealayck allien. Moederlijk alleen. Moer-alleen, zegt ons gemeen. 't Ziet op het andwoord van de vrouw, die, gevraagd wiens kind het was dat zy droeg, tot bescheid gaf: „A en B en C en D zijn de vaêr, maar ik „ben de moêr alleen."

Bladz. 34 reg. 8 v. o.
Scherdlen. Wy zeggen *scherrelen* of *scharrelen* zonder de *d*, gelijk wy ook wel *schreën* voor *schreden* zeggen; doch 't woord is by ons van *scharren*, niet *scharden.*

Bladz.

Bladz. 34 reg. 5 v. o.
Wå ploågh! wat plaag! Uitroep, als *wat duivel!*

Bladz. 34 reg. 3 v. o.
Galanteray. Galanterie, in den ouden zin van dapperheid, waarin 't woord *galand* nog in 't Engelsch ſtand houdt. 't Wordt hier ironicè gezegd.

Bladz. 35 reg. 9 v. b.
Wa meſſreje. Wat met vreden. Wat alleen, zonder me te komen ſtoren.

Bladz. 35 reg. 11 v. b.
't Hem, het hemd.

Bladz. 35 reg. 14 v. b.
Seurg, zorg.

Bladz. 35 reg. 11 v. o.
Occåſi, occaſie. Voor *reden*, *oorzaak*, als in 't Engelsch.

Bladz. 35 reg. 7 v. o.
Snuttoecken, neus- of zakdoeken.

Bladz. 36 reg. 4 v. b.
Van geene noy, niet van node.

Bladz. 36 reg. 5 v. b.
Waſſeghde, wat zegt gy? — *Verhandelt.* Verkocht, verruild.

Bladz. 36 reg. 9 v. b.
Spoick, *ſpook*, voor *duivel.*

Bladz. 36 reg. 12 v. b.
Hedder Hemm, hebt ge haar hemd.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 36 reg. 12 v. b.
Plége — Wat hebt ge my te plagen.

Bladz. 36 reg. 13 v. b.
Ghe moet soo veul nief vrége. Het andwoord dat zy van hem kreeg, bl. 33.

Bladz. 36 reg. 14 v. b.
Stóf vast, sla vast. — *Sen heegh gieen*, zy en heeft geen.

Bladz. 36 reg. 7 v. o.
Pórde, haastte.

Bladz. 37 reg. 5 v. b.
Sloóf, slaaf. — *Giee geloof.* Geen geloof.

Bladz. 37 reg. 7 v. b.
Lóz, leus.

Bladz. 37 reg. 16 v. b.
Dan hedde. Dan hebt ge goed quartier? T. w. voor my?

Bladz. 37 reg. 7 v. o.
Wach goôn, wat gaan. — *Dreutele*, eigenlijk by kleine flortjens uitbrengen. Een *dreut* is *een dreet*, van *drijten*, van 't zelfde woord waar *drek* van is. — Wy gebruiken nog *dreutelen* voor *talmen*, maar 't is even het zelfde wat men ook plomper noemde *schijten* of *schijteren*, d. i. dralen als iemand die den afgang niet langer inhouden kon.

Bladz. 37 reg. 5. v. o.
Kieert, keert, stoort u daar niet aan, geef er geen acht op. Dus te voren *lieere* voor *leeren*.

Bladz. 37 reg. 2 v o.
Doór — Daar paarden - of daar koeienmist ligt. — *Voeyer*, *voeder*.

Digitized by Google

Bladz. 38 reg. 7 v. b.
Oubolligha yt, grap. Eigenlijk uit *ave-bolligheid* (*on-vernuftigheid*) van *ave* en *boll*, hoofd. In CATS en HUYGENS tijd ook nog Hollandsch.

Bladz. 38 reg. 13 v. b.
Doörme, daarmeê. — *Vayse* is *veinzen*, gelijk *payse* peinzen is.

Bladz. 38 reg. 15 v. b.
In nomine, Monniken vaarwel. *In den naam* (van.....); zeker geen heiligen naam. Of 't mocht in dien van Sint Jutmus wezen, waarvan mijn III. Deel der Nieuwe T. en D. Versch.

Bladz. 38 reg. 2 v. o.
Dat me daert, dat het me leed doet.

Bladz. 38 reg. 1 v. o.
Ont gelt, aan het geld.

Bladz. 39 reg. 2 v. b.
Vuel dy all, voel gy maar voort.

Bladz. 39 reg. 4 v. b.
Was sitten telle, wat zitten tellen.

Bladz. 39 reg. 14 v. b.
Den hoy — *Den hooi* of *den hoei van iets hebben*, is worging in de keel; 't is verwant met *hikken en hokken*, de innerlijke stremming of belemmering door opkomende winden; maar het ziet tevens op de uiterlijke worging of beklemming door den *strop*, en *den hooi* is dus even het zelfde als *de galg van iets hebben*, 't geen men ook plach te zeggen. — *Camfers eet* is *Kampers eed*, heiligen eed die den Kampvechteren afgenomen werd op leven en dood.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 39 reg. 7 v. o.
Alleveliëens, al even eens.

Bladz. 39 reg. 6 v. o.
Vayler, veiliger.

Bladz. 40 reg. 4 v. b.
Se heit der ſinnen, ze heeft haar zinnen.

Bladz. 40 reg. 15 v. b.
Je, pleonasmus van 't gemeen geſprek. *Ze zit je daar en kwinkeleert*, en even zoo *ge zit me daar*, 't geen ook wel in 't Latijn plaats vond. Doch er is groote misvatting uit ontſtaan. MARTIALIS ſpot met zulke dubbelzinnige ſpreekwijzen niet ongeeſtig, Epigr. III, 24, waar ik met DE ROOY in het 5. vers zeer wel voor *cito*, SIBI zou kunnen lezen.

Ut cito *teſticulos peracuta falce ſecaret*,

meenende *pro ſe*, maar anders opgevat.

„Houd gy *me* daar den mond! — blijf gy *me* daar van daan? —
„Ruim gy *me* uw vodden weg! — Bezie *me* eens zulke pennen!" —
Gevaarlijk is die taal voor wie ze eens aan mocht wennen;
Een' Heidenſch' Outerpaap is ze ijslijk ſlecht vergaan.

Ik zal, ſprak VADIUS, *dien ouden ram eens kelen*,
Maar ſnijdt gy me onderwijl de ballen knapjens af,
Terwijl hy zich gebukt aan 't ſlachters werk begaf;
En 't knechtjen, flink van hand, gehoorzaamt zijn bevelen:
En wip! daar ligt de boel in 't zand,
En de arme Prieſter is ontmand,
Uit misverſtand.
Spreekt duidlijk, die beveelt! gebieden is geen ſpelen."

Bladz. 40 reg. 18 v. b.
Kertieren, kwartieren.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 40 reg. 8 v. o.
't Swaerd, het zwaard ter zijde van 't schip.

Bladz. 40 reg. 6 v. o.
Maer Kees. Dit zegt hy, in ongerustheid verdiept, zonder te hooren naar 't geen zijn knecht praat. Een echte trek van 't gevoel.

Bladz. 41 reg. 5 v. b.
Nong, reeds. Waterlandsch.

Bladz. 41 reg. 14 v. b.
Blaes! blaas; voor IJdele bobbel die u in 't hoofd zit! *Daer benne Wijfs enoogh.* Recht de troost van een losſen jongen; maar die KLAES by zijn peinzen (gelukkig!) niet eens hoort. Zy ware anders meer dan een dracht klappen en schoppen waard geweest.

Bladz. 41 reg. 15 v. o.
Lye, voorby- of overgang.

Bladz. 41 reg. 13 v o.
Gien accy, geen actie. D. i. dat houdt altijd zijn waarde. De spreekwijze ziet op het rijzen en dalen der *Actien* in de Oost- en Westindische Compagnien.

Bladz. 41 reg. 7 v. o.
Soeck, weg! Interjectie.

Bladz. 41 reg. 5. v. o.
Verhoyt, gehavend. Het is *verhoot*, waar *verhoostelen* van is, 't zelfde als *verhot*, 'tgeen wy van de melk zeggen.

Bladz. 42 reg. 5 v. b.
Wat donder! Ernstige uitroep van verbazing. 't Beteekent. Wat donder heeft my getroffen!

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 42 reg. 10 v. b.
Jaeck. Ja, ik.

Bladz. 42 reg. 17 v. o.
Ugnery, voor *Eunjery*, toovery. Zie *eunjer*, in mijn Geslachtlijst.

Bladz. 42 reg. 16 v. o.
Me gat, voor *mijn lijf.* Plomp boersch.

Bladz. 42 reg. 15 v. o.
Ytem, *item.* Woord, op de lijsten der ladingen, en andere, by elk nieuw artykel, zeer gebruiklijk.

Bladz. 42 reg. 14 v. o.
Met en helm ebore. Sontaghskind, zeggen de Duitschers. 't Oude vooroordeel was, dat op de zulke geene toovery macht had, en dat zy ook het toekomstige (vooral ten aanzien van sterfgevallen) voorzien konden. — Men weet dat die *helm* niets anders is dan een stuk van het vlies der Nageboorte die 't kind op het voorhoofd, en somtijds op het geheele aangezicht, kleeft.

Bladz. 42 reg. 13. v. o.
Ander leên, aan haar leden.

Bladz. 42 reg. 9 v. o.
Meer, merriepaard.

Bladz. 42 reg. 6 v. o.
Boxe, broek. 't Woord werd in het meervoud gebruikt, *boxen*, als 't *chausses* der Franschen, waarvan de Aanteek. op mijn Muis- en Kikvorschstrijd.

Bladz. 42 reg. 4 v. o.
Toch, immers.

Digitized by Google

Bladz. 42 reg. 1 v. o.
Kernijck. D. i. *Kronijk.* *'t Is Kronijk*, zei men, voor: *'t Is om in de kronijken achter de Almanakken te zetten*, welke toen zulke wonderlijke, maar ook wezendlijke en goede zaken behelsden. Ik herinner my uit mijne kindsheid *de Schorelder kronijk*, in de Almanakken van dien tijd, welke zeer veel wetenswaardigs behelsde, en met Hollands eerste bedijking begon.

Bladz. 43 reg. 11 v. b.
Aevent-lagh, avond-gelag, avond-byéénkomst in 't schippershuis. — 't Was daar derhalve een andere Hemel, waar Jupiter met Juno over 't zelfde punt zoo hevig twistede, dat Tiresias (die 't beide by ondervinding wist) tot Scheidsman genomen moest worden, wiens uitspraak door Juno zoo kwalijk genomen werd als men weet.

Bladz. 43 reg. 12 v. b.
't Lock, 't geluk.

Bladz. 43 reg. 15 v. b.
We leggen al en wensse. We liggen al te wenschen. Zie boven over deze wijze van uitdrukken.

Bladz. 43 reg. 14 v. o.
't Zeil, Lees: *t' Zeil.*

Bladz. 43 reg. 11 v. o.
En, een.

Bladz. 43 reg. 5 v. o.
O sakerelemente! Vloek, uit *sacrement!* gesponnen. En als vloek of eed staat er de parenthesis op, *Vergeeft me*, enz.

Bladz. 44 reg. 6 v. b.
Wat maghte Geck. Wat mag de gek! Spreekwijze, op zich-

Digitized by Google

zich-zelven in de derde perſoon, wanneer men een dwaasheid doet, toegepast.

Bladz. 44 reg. 15 v. b.

Moer ſoffels. In woordſpeling gezegd, van *ſuffen*, maar met verdraaiing of 't een eigen naam ware. *Vrouw* of *moer* noemde men een Burgervrouw met den Voor- of met den Familienaam van haar man daarby. Gelijk men thands in Duitschland zegt *de Prinſes Willem* of *Frederik*, voor de Prinſes Gemalin van Prins Willem of van Prins Frederik. Nieuwigheid met het overplanten van Jacobinisme aangenomen. *Grootjen* zei men in deftiger rang op gelijke wijze. Dus ſprak mijn Overgrootmoeder nog altijd van *Grootjen Pankras.* — *Stoffels*, een naam. — Als deze had men vele naamverdraaiingen, als *Cornelis* in *Cornutus*, enz.

Bladz. 44 reg. 12 v. o.

Den aeren. Den aâren, voor *den anderen.* Zoo noemt men in Zuidholland het Dorp *Andel*, *Ael*; en die *Andel* vraagt aan de boeren, vraagt te vergeefs, even als wanneer hy in Rhijnland naar *Hoogemade* zoekt, 't geen zy met gelijke intrekking des woords altijd *Oma* noemen. — *Dorde* is derde.

Bladz. 44 reg. 8 v. o.

Met brandmercke van allerhande Heere. In alle Hooge Gerechtsbannen, alle Hooge Heerlijkheden, met het wapen van den Heer der plaats op de rug gebrandmerkt.

Bladz. 44 reg. 6 v. o.

Huyckeſaexe, Mantelſeexen.

Bladz. 44 reg. 5 v. o.

Heyens, Heidens, met haar kinderen *opper naers* (*op de rug*) loopende.

Digitized by Google

Bladz. 44 reg. 2 v. o.
Gelletje, geldtjen. — *Kliere*, kleederen.

Bladz. 44 reg. 1 v. o.
Okes bokes, hocus pocus, waarvan mijn T. en D. Verſch. II. D. bl. 145.

Bladz. 45 reg. 1 v. b.
Dustennige lure, dusdanige luren, d. i. omwindſelen.

Bladz. 45 reg. 4 v. b.
Hebben 't. Het wijf naamlijk.

Bladz. 45 reg. 6 v. b.
Op ſêl legge, te last zal leggen. Daarvan beſchuldigen.

Bladz. 45 reg. 16 v. o.
Krayt. D. i. *krijt*, ſchreit.

Bladz. 45 reg. 12 v. o.
Officier. Officiant zegt men by ons wel.

Bladz. 45 reg. 7 v. o.
Pôſike, voor *Paadje.*

Bladz. 45 reg. 6 v. o.
Kôlen Don. Kalen (armen) Spaanſchen Grande.

Bladz. 45 reg. 4 v. o.
Vertuyst, verdobbeld; zijt gy 't kwijt?

Bladz. 46 reg. 2 v. b.
Nôci, Natie.

Digitized by Google

Bladz. 46 reg. 4 v. b.
Toloins, voor Italiaansch.

Bladz. 46 reg. 8 v. b.
t' Avoese. Zy verstaat niets dan 't woord *à vous*, en dit in den zin van het toedrinken.

Bladz. 46 reg. 14 v. b.
Stiaert; Stuart. Zou 't ook een van de Zonen des onthoofden konings zijn, toen aan 't vaste Land omzwervende? In die gedachte spreekt hy hem in gerabraakt Engelsch aan.

Bladz. 46 reg. 18 v. b.
Elewske. Verbastering van *Heilige week* (de week voor Paasch). Een verboden vloek.

Bladz. 46 reg. 17 v. o.
Pas, eventjens.

Bladz. 46 reg. 7 v. o.
't Seit niet, 't doet niets af, 't is geen bewijs; en ik ben evenwel, evenzeer TRYNTJE KORNELIS.

Bladz. 46 reg. 3 v. o.
E voor *een* (of, als Brabandsch,) *eene.*

Bladz. 47 reg. 9 v. b.
Wass' in den boesem vure. Wat zy in den boezem voeren. Hier de overdrachtige spreekwijs eigenlijk toegepast.

Bladz. 47 reg. 11 v. b.
Memmeke, mammetjen, borstjen.

Bladz. 47 reg. 10 v. o.
Imment, iemand.

Digitized by Google

Bladz. 47 reg. 9 v. o.
En galgh met — D. i. een zevental van —

Bladz. 47 reg. 6 v. o.
Immen doit gohn, in mijn dood gaan.

Bladz. 48 reg. 12 v. o.
Bizeart. 't Fransch *bizarre*, maar in dien tijd ook by ons beteekenende *elegant*, als men nu zegt.

Bladz. 48 reg. 10 v. o.
Soo, zoo gekleed! Zoo is ze een Juffrouw, en moet *Juffrouw klapperment* heeten. Dit vindt ze befpottelijk.

Bladz. 48 reg. 1 v. o.
Verfier, voor *vifier*, gezicht.

Bladz. 49 reg. 1 v. b.
Verflaen. *Verflaan* was *berichten*, gelijk *verflag* nog bericht, verhaal, is.

Bladz. 49 reg. 15 v. b.
Daer mes't. Daar meê is 't.

Bladz. 49 reg. 18 v. b.
Nie bay dogh. Niet by dag klap ik. Woordfpeling met de tweërlei beteekenis van *klappen*.

Bladz. 49 reg. 15 v. o.
Gófie, *gage*, falaris, loon.

Bladz. 49 reg. 11. v. o.
Corófi, *courage!*

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 49 reg. 9 v. o.
Varde, voor *verre*, *verr'*.

Bladz. 49 reg. 7 v. o.
Nieent, neen het.

Bladz. 50 reg. 7 v. b.
Gedieuw, gemeene verkeerde uitſpraak van *Adieu*, op zijn Hollandsch naar de letter uitgeſproken.

Bladz. 50 reg. 1 v. o.
Honcks lantaren, D. i. honds lantaarn, een ſtok.

Bladz. 51 reg. 6 v. b.
Rae'ck jou. D. i. *raad ik jou.*

Stockviss, voor *ſtok.* Algemeene Catachreſis uit aartigheid.

Bladz. 53 reg. 11 v. b.
Pisſienci, boeren uitſpraak voor *patientie.*

Bladz. 53 reg. 13 v. b.
Men ſtorm verrékene. Zeemans uitdrukking. Als men in ſtorm, geen zon of ſtarren kon peilen en zelfs geen *loglijn* te baat nemen, moet men naderhand de verzeiling die in den ſtorm plaats gehad heeft, berekenen, en dit heet *den ſtorm verrekenen.*

Bladz. 53 reg. 15. v. o.
En, *een.*

Bladz. 53 reg. 3 v. o.
Parduy. 't Fransch *perdu.* *Perdu* en *rompu* zeiden onze Grootouders altijd voor 't geen onherſtelbaar verloren of

Digitized by Google

kapot was. Zy begrepen dat onherstelbaarst weg was, 't geen verfranscht was. En wat zijn nu hun achter-kinds-kinderen!

Bladz. 53 reg. 1 v. o.
Troortjen, kasjen. Saamgetrokken uit *trezoortjen*.

Bladz. 54 reg. 8 v. o.
Genacht, goên nacht, goeden nacht. In mijn jongen tijd hoorde men te Amsterdam altijd by 't scheiden van een avondbezoek: *Gerustengenacht Vrinden!* dat was: *gerusten en goeden nacht!* 't geen my als klein kind menig uur slapens kostte om er den zin van te begrijpen, en my toch tot mijn tiende jaar onverklaarbaar bleef.

Bladz. 54 reg. 7 v. o.
't Sangt valt immen ooge. Het zand valt in mijne oogen. Algemeene beteekening van den vaak. Waarvan ook het kinderliedtjen: *Klaas Vaak die komt* enz. *op de oogjens, en strooit er* zandtjen *in.*

Bladz. 54 reg. 3 v. o.
Is 't arger affet was, erger dan het (met u) plach te zijn of behoort. D. i. zijt gy niet wel in 't hoofd geworden?

Bladz. 55 reg. 2 v. b.
Toch, zekerlijk.

Bladz. 55 reg. 7 v. b.
Me kaer, malkaâr. *Tot den bontwerker vinden* is een verbloemende uitdrukking, voor malkaâr *bont* en blaauw slaan, en ook in wat zachter zin, in het algemeen voor wakker overhoop leggen gebruikt.

Bladz. 55 reg. 10 v. b.
Schabaet. D. i. Schâ baat. Een gemeene spreekwijs.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 55 reg. 15 v. o.
T gurcke. Soort van *asseveratie* in 't spottende, uit *Ei God!* verfatsoeneerd.

Bladz. 55 reg. 12 v. o.
Ombijten. *Ontbijten*, uitgesproken zonder de *t* te doen hooren, wordt dus veranderd door de samenkomst der *n* met de *b*, even als oudtijds de *m* met de *t* samenkomende tot *n* wierd, als in *lant* van *laan*, of een *p*-klank aannam, gelijk in *kompt.*

Bladz. 55 reg. 11 v. o.
Lijdigh, eigenlijk *tolerabilis*, maar by de Boeren voor *doende lijden*, en dus *vehemens* of *vehementer* gebruikt.

Bladz. 55 reg. 6 v. o.
Der Speck enz. D. i. *haar spek* — In Amsterdam en Noordholland nog in mijn tijd by 't gemeen meest altijd zoo gezegd. — *'t Beesjen uit het zout* is een haring.

Bladz. 55 reg. 3 v. o.
Stommele en *trommele*, als staande rijmen. Zie 't zelfde boven bladz. 29, en beneden bladz. 60. 't Is ter zake van de uitspraak der Andwerpenaren, die aan de sluitende *e* meer klank gaven dan wy, 'tgeen hier wat overladen of overdreven wordt om 't des te belachlijker te maken.

Bladz. 55 reg. 2 v. o.
Pijp en trommele. *Pijp* is *vat*, en *trommel*, blikken *bus* of *doos*; en misschien heeft hy die hooren openen en toesluiten. Maar hy speelt hier met het woord, en brengt het om den klank op *legerfluit* en *trommel* t' huis. Doch het kan ook zijn, dat hy uit het bloote gestommel tegen 't beschot den bedoelden oorlog opmaakt, en aan dit stommelen daarom dien naam geeft. Want hy vreesde voor hevige onmin. Zie bl. 55 reg. 7 v. b.

Digitized by Google

Bladz. 56 reg. 3 v. b.
Koop geven voor vrede maken. 't Geen tusſchen twistenden met elkaâr de hand te geven geſchiedde, en in deze uitdrukking met den *handſlag* van 't koopſluiten gelijk geſteld wordt.

Bladz. 56 reg. 6 v. b.
Handigh. Handzaam, weêr, zegt men, en 't is het Engelſche *handſome*, ſchoon, fraai.

Bladz. 56 reg. 17 v. o.
Hommeles. Overoude verbastering van *homulus*, de naam van een oude komedie, waar hemel en hel in overhoop liggen. Ik ſprak er van in de Aanteek. op mijne Verhandeling over het Treurſpel, bladz. 175.

Bladz. 56 reg. 14 v. o.
Hulle, 't hoofd kappen.

Bladz. 56 reg. 3 v. o.
Keere. Dit *keeren* is *vegen.* Oude beteekenis van dit woord, dus nog by onze Bybelvertalers gebezigd.

Bladz. 57 reg. 14 v. b.
Werentigh. Voor *waarachtig* gezegd, 't geen men eene eedelijke verzekering achtte. 't Is eigenlijk *warendig*, van *waren*, *waarmaken*; waar verklaren, en 't participium daarvan *warende*, met de byvoeging van *ig* verzacht of ten minſte tot een ander adjectif gemaakt. Zie mijne Verhand. over de Geſl. § 15. 't Is dus *als warende*, *als waar verklarende*, *als bevestigende*, tanquam asſeverans, of asſeveranter. De accent van het woord is dus verkeerd, even als in ons *ordéntlijk* en in 't Hoogduitſche *lebéndich.* — Doch zie hiervoor op bladz. 12 reg. 12 v. o.

Bladz. 57 reg. 15 v. b.
't Jockes, *'t joksch. Jocandi gratia.*

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 57 reg. 19 v. b.
Eraen, geraden.

Bladz. 58 reg. 6 v. b.
Madamme de Parme. Dus noemde men nog wel in mijn kindſchen tijd een mooi gekleede of opgeſchikte Onhollandſche vrouw. Onze Voorouders zeiden dit uit gelijkſtelling met de Landvoogdes (de laatſte die zy gekend hebben) *Margareta van Parma*, altijd *Madame de Parme* genoemd.

Bladz. 58 reg. 9 v. b.
Achters kind'ren, by 't Gemeen gebruiklijk voor *achter broeders-*, of *zusters-kinderen*.

Bladz. 58 reg. 15 v. b.
Tuer is *avontuur*.

Bladz. 59 reg. 12 v. b.
Swijdigen. groot, ruim. Men zou dit woord wel zoo goed met *ei* dan *y* ſchrijven: want het is van *zwe-en* waarvan *zwellen*, en *zwaaien*, waar men ook *zweien* voor zei, enz. Doch aan den anderen kant is het ook met *zwier* en *zwierig* verwant. Zoo dat beide beſtaan kan.

Bladz. 60 reg. 8 v. b.
Henochtent, heden ochtend.

Bladz. 60 reg. 10 v. o.
Perdeeltjes, Bordeeltjens.

Bladz. 60 reg. 8 v. o.
Waetertjes en *Praetertjes*, als ſtaande rijmen. Zie boven bladz. 55 en bl. 29.

Bladz. 61 reg. 1 v. b.
Meu, moei. Zie mijne verh. over de Geſl. Aant. gg.

Bladz.

Bladz. 61 reg. 2 v. b.
Reu, hond; en wel, *reu*-hond!

Bladz. 61 reg. 11 v. b.
Soumejer. Sou men je daar —
Een paertje. Scilicet:
Accedant capiti cornua, Bacchus eris!

Bladz. 61 reg. 16 v. o.
'k Siederje, *'k zie er je*, of *'k zie je daar* niet voor aan.

Bladz. 61 reg. 7 v. o.
Benier, voor *manier*. Noordhollandsch. Zoo zeiden ze *Benist* voor *Mennist*, en meer zoo.

Bladz. 61 reg. 2 v. o.
Je coers t. w. met *ronken*.

Bladz. 61 reg. 1 v. o.
Enipt, gedronken. 't Is eigenlijk *genepen met de lippen: genipt*, in onderscheiding van 't *nijpen* met vingers of tanden.

Bladz. 62 reg. 1 v. b.
Belipt, zuur om aangezien heeft en (in sterker toepassing) berispt en bekeven. 't Is eigenlijk *de lip over getoond* heeft. *De lip over iets laten hangen* is er te onvreden over zijn met een pruilende verslagenheid. Maar *belippen* wordt gezegd van het aanzien met een strak getrokken mond die onvergenoegdheid toont.

Bladz. 62 reg. 7 v. b.
Sieternae. D. i. by mijn *ziet er na*. Dat zei men met aanwijzing van een deel dat men uit beschaafdheid niet noemde, en 't ging dus over tot een naamwoord, dat om zijne aanduiding zeer onbeschaafd was, en niet dan by 't lage gemeen omging. 't Was een mannelijke vloek, en die een verbloeming was van een ouderen zeer onhebbelijken.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 62 reg. 16 v. b.
Ville we, vielen wy. Zie boven.

Bladz. 62 reg. 10 v. o.
Wat Orientaels, een pijp tabak, 't geen toen een byzondere verfnapering was, ter opwekking van den geest, maar, federt algemeen zijnde geworden, als alle opwekkende middelen, de zenuwen en herfens tot een behoefte werd, waar geheel Europa nu krank aan ligt.

Bladz. 63 reg. 5 v. b.
Puys, poes. Waarvan Verhand. over de Gefl. Aant. *u*.

Bladz. 63 reg. 10 v. b.
Braecke, braken. *Nachtbraken* zeggen wy in één woord, en dat is *nachtbreken*.

Bladz. 63 reg. 12 v. b.
En fchoone zoo. Fraaie vergelijking! *Zoo* wordt hier even zoo gebruikt als men een *maar* zegt, voor een gebrek of een zwarigheid. *Daar is een leelijke* maar *aan*, zegt men.

Bladz. 63 reg. 19 v. b.
Sie voor je. Geef acht (cave tibi)!

Bladz. 63 reg. 9 v. o.
Dit is in den gaeper. D. i. Hier hangt *de gaper* uit. Als teeken of opfchrift van een Winkelhuis, aan de Drogisten eigen geworden om de flaapbollen die zy nog in mijn tijd by groote festonnen aan de deuren en aan de balken hangende hadden, als zijnde de eertijds hier te lande meest algemeen gezochte drogery, en die men ook door het gapen (uitwerkfel van de vaak) aanduidde. De *abftinentia et quies* van CELSUS was de gemeene kuur; maar of de dus gemaakte rust zoo algemeen heilzaam was als men toen meende, is eene andere vraag. Ik heb er nog groot misbruik van gezien, en zelfs de dood voor genezing meê verwekken.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 63 reg. 8 v. o.
De Pinxterbloom was een zeer jong meisjen in 't wit, met bloemen en linten verſierd, die omtrent de Pinxter langs de ſtraat, toen geeſtelijke (naderhand geheel andere) liedtjens zong, en zoo aalmoesſen gaderde. Ieder kerkfeest had dus zijne byzondere openbare verſieringen, of vertooningen, nog in mijn jongen tijd ook by ons, en er was nog eene algemeene belangſtelling by. Nog niet vergeten kunnen de Palmpaaschtakken zijn, met gebak, vijgen, en klatergouden vlaggetjens verſierd, die men dan ieder kind gaf. Waarlijk beter gepast dan de Sint Niklaas vieringen.

Bladz. 63 reg. 3 v. o.
Etoeft, getoefd, onthaald.

Bladz. 63 reg. 1 v. o.
Schroeft. *Schroeven*, voor *te veel drinken*, algemeen in dien tijd. Zie mijne Geſlachtlijst op *ſchroef*.

Bladz. 64 reg. 16 v. o.
En ſtick. Een ontbijt. Of meer bepaald: een *boterham*.

Bladz. 64 reg. 12 v. o.
't Reys weſe ſol. Ons *vertrek van hier* wezen zal. *Reis* in 't onzijdig geſlacht, Schippers dialect, die dit en meer zulke uit het Engelsch hadden aangewend.

Bladz. 65 reg. 11 v. b.
Slangſe. *Slangſen* is ſlingeren, draaien aan de zaak geven. Van *ſlangsch*, adjectif van *ſlang*.

Bladz. 65 reg. 7 v. o.
Jy waere. *Ware*, algemeen epitheton van gemeenzaamheid, zonder bepaalder beteekenis; als *ware nicht*, *ware vrind*, *ware kind*, *ware meid*; doch eigenlijk uit *waarde* (carus) verbasterd door een Noordſche uitſpraak.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 65 reg. 2 v. o.
Der mé en voetje ongder laete. My meê aan tafel nemen, om wat te eten. Zeer gewone spreekwijze in mijn tijd.

Bladz. 65 reg. 1 v. o.
Hier. Op zijn maag wijzende.

Bladz. 67 reg. 2 v. b.
Was fajd'? Wat zijt ge?

Bladz. 67 reg. 6 v. b.
Dat hachje. Dat stuk vleesch of spek, en brood, dat hy nu gegeten heeft.

Bladz. 67 reg. 9 v. b.
Cyters. Citroenen.

Bladz. 67 reg. 10 v. b.
Clooster-goet, is best soort.

Bladz. 67 reg. 16 v. b.
Soetjes wat. Interjectie. Hy zegt dit in zich-zelven, Mary met Francisco ziende opkomen.

Bladz. 67 reg. 18 v. b.
Gunte Juffer. Wy zeggen *ginder*, en de Amsterdamsche volksspraak plach *gunter* te zeggen. Maar wat is dit *ginder*, of *gunter*, by KILIAEN *gender?*

In tegenstelling tegen *deze* zeggen wy *gene*, en dit *gene* heeft in het Onzijdige *gent;* maar dit *gene* was by onze Ouders *gone.* De *gone* zeiden zy voor ons *gene*, en onze Amsterdammers plachten die *o* of *e* uitsprekende als *eu*, *geune* te zeggen, even als zy *meulen* en *speulen*, *kenning* en *leuning* zeiden. Het neutrum nu werd algemeen gezegd en geschreven *het gunt*, en van dit *gunt* koomt natuurlijker wijze het adverbium *gunts*, dat wy nu *ginds* zeggen, en *gunter*, nu *ginder.* Wy behoorden dus *ginter*

ter en *gints* en *gintſche* te zeggen; en dat men tot *ginder* gekomen is, is uit misverſtand.

De betrekking tusſchen *deze* en *die*, *deze* en *gene*, overeenkomſtig met die van *naby* en *verr'*, heeft het *ginds* en *ginder* als *daar op afſtand* en *daar verder* doen toepasſen. Voor *gunte Juffer* zouden wy derhalve *gindſche*, of met de *u*, *guntſche Juffer* zeggen. Dewijl *gunt* het Onzijdige is, of als adverbium aan te merken, dat om een adjectif van zich af te geven, de *sch* moet aannemen, als *rechtſtreekſche*, *ſchuinſche*, enz.

Bladz. 68 reg. 10 v. b.

Dat dingh. Dat *masker*, dat my belet wel te onderkennen of ze 't zij, dan niet. De maskers waren in Braband gebruiklijk als een Spaanſche *mode*. Ook by ons toen niet vreemd.

Bladz. 68 reg. 18 v. b.

Gien ſpeulgoet, geen jokkerny. — *'t Sel valle*, 't zal gelukken.

Bladz. 68 reg. 8 v. o.

Kaſſay, ſtraat, geſtrate weg. 't Franſche *chauſſée*, dat van 't Spaanſche *calçada*, uit het Latijnſche *calcare* is.

Bladz. 69 reg. 6 v. b.

Vald' op ou plat, tracht gy me te ontduiken. Zie hiervoor op bl. 8 reg. 17 v. b. (Aant. II. D. XI. B. bl. 131).

Bladz. 69 reg. 16 v. o.

Maynet, meent.

Bladz. 70 reg. 5 v. o.

Voor neghe mannetjes. Hy houdt zich, of hy verſtond dat zy voor negen man appelen noodig hadden. Uit beſpotting.

Bladz. 71 reg. 13 v. b.

Feſtien, *festijn*, gastmaal. Hy houdt zich weêr onnoozel.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 71 reg. 17 v. b.
Hay doolt al, geheel en al.

Bladz. 72 reg. 3 v. b.
In Béme, deur de bôre. Naar Bohemen door de baren. Mary zal haar geografie uit Shakefpear geleerd hebben, die in zijn *Winter's tale*, Bohemen tot een zeekust maakt. — Het *ten minfte* is hier ook karakteristiek.

Bladz. 72 reg. 6 v. o.
Al woêrt tot ene Kraemer! Als of het by een koopman was! Zy verwondert zich over den netten opfchik.

Bladz. 72 reg. 4 v. o.
Et Slet, het *Salet.* Hy wijst op het ruim, of misfchien op 't vooronder.

Bladz. 73 reg. 12 v. b.
Gangbort, gangboord. — *Gemyn* is gemaakt uit *ami* of *amy.* Even als hiervoor *gediew* uit *adieu*, en zoo meer woorden.

Bladz. 73 reg. 12 v. b.
't En is hier fcheep gien deegh, het heeft hier te fcheep geen aart (het gaat niet goed), met zulke ftaarten (zulke lange degens) af te klimmen.

Bladz. 73 reg 1 v. o.
Dat met, dat men 't —

Bladz. 74 reg. 10 v. o.
Menen hoet. Mijnen hoed. — *Memmen pluym.* Met mijn pluim. Maar *mijn hoot*, 5 regels hooger, is *mijn hoofd.*

Bladz. 74 reg. 8 v. o.
Spoêr me moêr, fpaar my maar.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 76 reg. 5 v. b.
Streeck. *'t Zeil ſtreek*, en zoo, voor *aankwam.* — Een ander *ſtrijken* of liever, een anderen zin van het woord is het, wanneer men zegt *met iets gaan ſtrijken*, of ergens heen *ſtrijken*, voor *loopen*, *gaan*, of *vertrekken.* — Het onderſcheid beſtaat inderdaad eigenlijk hierin, dat het Zeemans *ſtrijken* een verbum tranſitivum is, op zeil of vlag of wimpel ziende, en het andere 't verbum neutrum, een verſcheidenheid van *ſtreven.* *Streven* is *ſtre-en* en dit maakt *ſtreïg*, waarvan *ſtreïgen*, 'tgeen in andere uitſpraak *ſtrieken* en *ſtreiken* werd. — Zoo is uit onzen adjectivalen uitgang *ig*, de Griekſche en Latijnſche *ιχος* en *icus* geworden.

Matjes, Spaanſche matten. Groote zilveren geldſtukken in 't algemeen, die men, toen men hier te lande nog geen zulke groote geldſtukken gezien had, uit ſpotzucht by Hollandſche *vloermatten* geleek, maar van de dukatons onderſcheidde, en ook den naam anders toepastte.

Bladz. 78 reg. 4 v. b.
Van achteren tot voren. Zoo wat *averechts*; waar zy geen ongelijk in had.

EINDE DER AANTEEKENINGEN OP HET ELFDE BOECK.

AAN-

AANTEEKENINGEN

OP HET

DERDE DEEL,

TWAALFDE BOECK.

SNELDICHT. — MENSCHEN.

Digitized by Google

Digitized by Google

AANTEEKENINGEN

OP HET

DERDE DEEL,

TWAALFDE BOECK.

SNELDICHT. — MENSCHEN.

Bladz. 84 reg. 7 v. b.

De reden van mijn Sneldicht. De reden van HUYGENS verkiezing was, dat hy het als eene ſamentrekking van *ſnaveldicht* aanmerkte, even gelijk men *ſnelkan* en *ſnelbeker* (naderhand *ſnel* zonder 't ſubſtantieele woord) voor *ſnavelkan*, en *ſnavelbeker* zei. Zie mijne Geſlachtlijst der Naamw. op *ſnel.* — Als zoodanig beſchouwd, vereenigde 't by hem de beteekenis van ſpits- of puntdicht, van ſchimpdicht, ſnaauwdicht, bijtdicht, en ſnoepdicht; en dit in verſchillende toepasſingen, en tevens van niet lang overdacht, maar ſpoedig ontvallen te zijn. Vergelijk B. XXV. ſneld. 111. (IV. D. bl. 227.) — Het veel beteekenende van een woord ſtond by onzen Dichter hoog.

Digitized by Google

Bladz. 84 reg. 4 v. o.
Te dieren waer. D. i. *te dier een waar.* Zie hiervan HUYDECOPER. Eene uitdrukking die de HOOGSTRATENS en dergelijke Taalwormen zich menigmaal in de Geslachten heeft doen bedriegen.

Bladz. 85 reg. 5 v. b.
Tijd verreden. Vergelijk Boek XVIII, sn. 115, en XIX, sn. 4 en 85. (III. D. bl. 337. IV. D. bl. 2 en 16.)

Bladz. 85 reg. 1 v. o.
Quijt. *Quitte* zei men in mijn jongen tijd op zijn Fransch uitgesproken. D. i. eigenlijk, *van elkander af*, doch in toepassing is 't: *wy hebben geene aanspraak op elkander.*

Bladz. 86 reg. 3 v. b.
Veelen zijn *vedels*, fiolen en dergelijke snaarspeeltuigen.

Bladz. 86 reg. 5 v. b.
Lucifers geschil. 't Geschil over den rang.

Bladz. 86 reg. 7 v. b.
Keurssen voor broecken. Vrouwen voor mannen.

Bladz. 86 reg. 11 v. o.
Bequicken, voor *beschikken.* *Quikken* is eigenlijk vercieren, maar by uitbreiding van beteekenis was het in HUYGENS tijd (en nog in den mijnen) voor *beredden* of *in orde brengen* gebruiklijk.

Bladz. 86 reg. 9 v. o.
Steenen. Versta dobbelsteenen.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 87 ſneld. 1.
Wacht u voor Advocaten. Heerlijke les. Maar neem uw toevlucht tot één waarachtig en ervaren Rechtsgeleerde, en gy zult nooit *proces* hebben. Of (is het door halſtarrigheid van uw tegenparty, dat gy 't niet ontgaan kunt) gy zult recht erlangen. Doch voor alles, gaat in tijds tot hem, en eer gy uw mooglijk goede zaak ongaaf hebt gemaakt; waaraan het van honderd zaken wel zeven en negentig hapert.

Bladz. 87 ſneld. 3.
Sijn' quartieren met ſijn' neeringh bewijſen? Wat onzin!

Bladz. 87 ſneld. 4.
Menſchen-lijven aan den anderen klampen. Men verſtaat wat onze Dichter hier meenen moet, doch zeker drukt hy 't niet uit.

Bladz. 88 ſneld. 5.
Sus en ſoo, D. i. door verſchillende (juist niet zeer eerlijke) middelen. Van ouds hadden de Bakkers en Molenaars in dit opzicht een kwaden naam. 't Viel hun licht, iets van het deeg of van 't meel af te knijpen of achter te houden, toen ieder zijn eigen gekneed brood hun ter bakking, of gedorscht graan ter maling vertrouwde, en de onmogelijkheid om dit na te gaan, werkte verdenking. Van daar de ſcheldnamen van *bollenknijper* en *meeldief*, hun van ouds toegevoegd.

Bladz. 88 ſneld. 6.
Kamerlingh, kamerknecht. 't Werk van dezen was de kamer te vegen, als nog by de Franſchen. Huygens noemt hier het *water*, de *kamer der visſchen*, en 't *ijs*,

Digitized by Google

den *vloer* daarvan. Natuurlijker zou men *zoldering* kunnen vinden, doch een *zoldering* is een *bevloering*, en dit wettigt de uitdrukking toch.

't Soete volck zijn de visschen, *'t spiegelglas* is de oppervlakte des waters, en 't *quickſilver* het ijs, als de doorzichtigheid des waters wegnemende. Doch versta in de laatste regel, *van haer spiegel-glas* als een blooten genitivus; en *wisſen*, niet als *af-* of *wegwisſen*, maar eenvoudig *vegen*. — Men mag deze verbloeming een raadsel noemen, en als zoodanig alleen kan men het niet onaartig vinden.

Bladz. 88 sneld. 7.
Soo dicht. Lees: *ſoo dick*, d. i. zoo dikwijls. Zie van dit woord, dat in mijn tijd reeds tot de klasse van het gemeen afgedaald was, HUYDECOPER, die het zelf in zijne Treurspelen niet schuwt.

Gewrocht, gewerkt.

Bladz. 88 sneld. 8.
Op gedaen werck. Verwarring van twee zeer verschillende denkbeelden, waarin HUYGENS zich telkens vermaakt. Argeloos, maar gevaarlijk voor de juistheid des verstands. Men zegt in ons Neêrduitsch *gedaan werk*, van de *daad* van werken; en niet van het *onderwerp* der werking. Zoo zegt OVIDIUS juist, *jamque opus absolvi* van het laatste, niet *laborem absolvi*. Men verwart dit echter in 't Latijn wel door een, doch onze taal onderscheidt het door de uitdrukking, ook dan, als zy *werk* en *werkſtuk* vermengt. *Ik heb dat werk gedaan* ziet nooit op het *werkſtuk*, maar altijd op den *arbeid*; en wanneer men het woord *werk* van het *werkſtuk* gebruikt, zegt men nooit *gedaan*, maar, *gemaakt*, *volmaakt*, *afgemaakt*, *gewrocht*, *volwrocht*, enz. De verwarring hiervan is uit de besmetting van 't Fransch, dat geen onderscheid tusschen *doen* en *maken* weet,

Digitized by Google

weet, en altijd *faire* zegt. Ik herinner my dat een zeer geleerd Franschman, en die zich byzonder op het Hollandsch had toegelegd, my eens op 't paleis van Koning Lodewijk, naar ons eigenlijk onderscheid tusschen *doen* en *maken* vroeg, 't geen eenen Franschman altijd belemmerend is. Ik andwoordde hem, en bid mijne Landgenooten, thands met het Fransch beter dan met hunne moedertaal bekend, dit wel ter harte te nemen: Het *resultaat* van *doen* is een *daad*, dat van *maken* is een *gewrocht*; het eerste bestaat in eene *beweging* of werking, het laatste in voortbrenging eener *zaak*.

Bladz. 88 sneld. 10.
Scheel. D. i. verschil, onderscheid.
By geweld. D. i. in vergelijking van geweld.

Bladz. 89 sneld. 12.
Besteedster. Tot verstand van dit puntdicht behoort, dat de *besteedsters* van ouds by ons een zeer kwaden naam hadden, en eerlijke vrouwen of dienstmeiden zich niet van haar bedienden. Het *niet krijgen* ziet op de kijvaadje, enz. die door 't by een brengen van zulk een juffertjen en zulk eene meid, tusschen die twee ontstaat.

Bladz. 89 sneld. 13.
St. Pieterspenninghskens. St. Pieters Penningtjen plach een zeer kleine munt te zijn, en (als HUYGENS hier zegt) *haegh munt*, dat is geen geldige of by ons door het openbaar gezag erkende munt. Op gelijke wijs zei men een *haagpriester*, een *haagschool*, enz. voor, zonder wettiging van 't openbaar gezag dienstdoende of gehouden wordende priester of school. — De oorsprong van deze benoemingen is in *haag* als wildernis, als zei men een wilde, zwervende, ongevestigde, nergens t' huisbehoorende

Digitized by Google

priester enz. Vergelijk hier voor Aant. II. D. X. B. bladz. 98.

Bladz. 89 sneld. 14.
Scherp recht. Vermenging der tweederlei beteekenis van het woord *scherprecht*, als *hals*- of *bloedrecht*, in welken zin men *scherprechter* zegt, en als *summum jus, quod aliquando summa injuria est.*

Bladz. 89 sneld. 16.
Die'ck aen de Neusen kenn. De uitzetting van het kraakbeenig gedeelte der neus door het overmatig gebruik van het sterke en krachtvolle bier onzer Voorouders, deed de nathalzen van dien tijd even zoo kennen, als thands de roodpuistige neus der liefhebbers van wijn en sterke dranken. Men ziet dit in de *kootneuzen* der boerenschilderyen van TENIERS en OSTADE eigenaartig vertoond.

Bladz. 89 sneld. 18.
Tennen, voor *tinnen*. Even zoo 126, en 138. bl. 105. 107. De klank van 't woord is helder tusschen *e* en *i* in, en drukt den klank van 't metaal-zelf uit. Het rijmde dus in HUYGENS tijd zeer wel met *kennen*, 't geen ook eenigzins naar *kinnen* trok, waaruit de verwarring ontstaan is van er het praeteritum *kon* (verkeerdelijk) aan toe te eigenen. Het *kinnen* is nu ons *kunnen* geworden, waar in de *u* even zoo onbestemd is als in *gunnen*, 't geen ook *jonnen*, *jannen*, en *annen* was, even als *kunnen*, *konnen*, en *kannen*, waarvan wy *ik kan* zeggen. Hoe na deze twee woorden, *gunnen* en *kunnen* aan elkander vermaagschapt zijn, en hoe zy met *an* (aan) samenhangen, zou hier te wijdloopig zijn. — Zie ook XIII. B. sneld. 15.

By den blick, by den glans.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 90 ſneld. 21.
Aen 't hincken. Men weet wat de *hinkende bode* is. De ongeluksbode, die altijd traag aankoomt, omdat niemand gaarne het ongeluk aankondigt.

Bladz. 90 ſneld. 22.
Mutsaerd, takkenbosch.

Bladz. 90 ſneld. 24.
Min geruchts. Neen, HUYGENS, veel meer nog.

Bladz. 91 ſneld. 25.
Te bont. — *Het te bont maken* is eene moedwillig verbasterde uitſpraak voor *te bout* (d. i. *te ſtout*) gelijk men by onze Oud- en Overgrootvaders zei: en dus eene verzachting van dat aanſtootelijke woord.

Bladz. 91 ſneld. 26.
't En is niet. Oude uitdrukking voor het tegenwoordige, *daar is niet.*

Bladz. 91 ſneld. 26.
Wat is hier *hoe*, of hoe zeer, hoe veel.

Bladz. 91 ſneld. 29.
God zegens u is *God zegene u des!* — Inderdaad werden in vroeger tijden ſchatten met het bierbrouwen gewonnen, en zelfs nog in mijne kindsheid, waarin het gebruik van den rooden Franſchen wijn eerst opkwam, en met eene dolligheid doorgedrongen werd, die ik by niets dan het doordrijven der *vaccinatie* in later dagen vergelijken kan; terwijl voorts het gebruik van koffy en thee de brouweryen heeft doen vervallen en te niet gaan.

Bladz. 91 ſneld. 32.
Chipier. HUYGENS ſchrijft dit woord als Franſch met de

Digitized by Google

Fransche *ch.* Anderen, die 't als Neêrduitsch aanmerkten, schreven *spier.* En dit een en ander duurde tot kort voor 't jaar 1780, wanneer men 't voor 't Latijnsche *Cipparius* van *cippus* erkende, en de eer daarvan behoort aan BARTHOLOMEUS RULOFFS, wien men als Dichter (hoe zeer niet van de eerste vlucht) nooit behoorlijk recht gedaan heeft. Hy spreekt van dit woord breedelijk in de voorrede voor zijn zangstuk: *de Deserteur.*

Basten D. i. *stroppen.*

Bladz. 92 sneld. 33.

Den Meester. *Een Meester* beteekende, in mijn jongen tijd nog, een Chirurgus, en men verstond toen nog by 't gemeen niets anders dan dien door dit woord. — 't Was wat vroeger even zoo in Italie met *maestro.* — Zie ook XVI. B. sneld. 4. — Voor schilder werd het echter ook gebezigd. Zie aldus sneld. 5.

Bladz. 92 sneld. 34.

Vracht en vooghd. Groote wijsheid zit in deze laatste regel, mits wel verstaan. Maar bedenke *de vracht en voogd*, dat het mennen en de keus van den weg aan des voermans kennis overgelaten moet worden! — *Nisi causam* echter, als men in Rechten zegt.

Bladz. 92 sneld. 36.

Bey den hals. Beide soort van verlaters geldt het den hals. HUYGENS ziet op het Fransche woord *col* (*cou*) de hals. Men begrijpt licht dat dit eene woordspeling en geene etymologie is of bedoelt.

Bladz. 92 sneld. 37.

Milder, voor *zachter.* Nu is *mild* in dezen zin Hoog- en geen Neêrduitsch meer.

Bladz. 93 sneld. 43.

En wat geven. Ja, half zoo groot slechts, was voor

zul-

Digitized by Google

zulken als waar mede HUYGENS hier ſpot, de ongelegenheid, toen men in de kerken van Duitschland ter zijde van de zitplaatſen lieden met lange ſtokken, aan de einde met lood gevuld, ſtaan had, die de ſlapenden daarmeê op 't hoofd ſloegen; en waar onze diakenzakſtokken iets gemeen meê hebben.

Bladz. 94 ſneld. 45.

Een boer van doen — Nu niet meer, ſedert de boeren meê den eenvoud afgelegd hebben. — De ſlimme en die het zich inbeeldt te zijn, is lichter te bedriegen dan de eenvoudige, hoe wonderlijk dit thands in de ooren moog klinken. Menſchenkennis uit ondervinding leert ons dit. — En daarom is 't wel gezien van die 't volk, van God en de waarheid trachten af te trekken, hen van de vroegſte kindsheid af, het hoofd met de zoogenoemde verlichting te vullen. Zoo misleidt en vervoert men ze, waar de eenvoudige oprechte nooit heen te brengen ware.

Bladz. 94 ſneld. 48.

Een ſlecht half Kruys-kaſijn. D. i. een eenvoudig venſter. Een *kruyskazijn* in HUYGENS tijd was een *venſterkazijn*, met twee openſlaande venſters (blinden) van onderen, en twee glazen venſters in 't lood, niet opengaande, daar boven; een *half kruis-kazijn* hield een glazen venſter in 't lood (niet opengaande,) en daar naast een houten openſlaande blind. De Doctor wenscht dit, het eene om de kwalen te zien, het andere om er hulp door in te brengen met de hand.

Bladz. 94 ſneld. 52.

Ebbenhoutwercker. (in 't Fransch *ebéniste*). In HUYGENS tijd was het Ebbenhout van de hoogſte pracht, jà werd met yvoor gelijk geſteld, en met het zoogenoemde *kajatenhout*, waarvan de Franſchen hun *bois d' Acajou* hebben,

Digitized by Google

ben, dat zy op 't Mahoniehout toepassen, en er dien ten gevolge ook thands wel meê vermengd wordt, in één gewerkt. De huizen onzer Grootouders waren vol van kunststukken uit dit hout gewrocht. Ik zag er het notenboomen hout voor in de plaats treden, en dit door het mahoniehout verdrongen, dat weder voor andere soorten, als slangenhout enz. wijken moest.

Bladz. 95 sneld. 53.
Maer wel en Parijst. Parijzen is te Parijs t'huisbehooren of Parijs navolgen. — Het *en* behoort tot de constructie van *maer* in HUYGENS tijd, waarvan T. en D. Verscheidenh. III. D. Bladz. 29.

Bladz. 95 sneld. 55.
Met een mess als een yliem (vlijm). Hiervan de naam van *beurzensnijder*. Men snijdt thands geen beurzen, maar steelt of rooft ze. Doch onze Ouden hadden lederen beurzen, waarin zy hun verschillende geldsoorten afzonderden, en die alle te samen met een gemeenen mond (beneden welke zy ieder afzonderlijk met een daar aangehechten band toegebonden werden) in een rieten pijp uit liepen, door welke men het geld ter betaling uitschoot. Dit hiet men een stokbeurs, en droeg men in den gordel. De handigheid nu der gaauwdieven bestond in van achteren een dezer afhangende beurzen te vatten en ongemerkt af te snijden. — Dat nu zoodanig beursnijden, 'tgeen den Romeinen even zoo als de stokbeurzen-zelve, onbekend geweest schijnt, als een eenvoudig *furtum* aan te merken zou zijn ('tgeen in een bloot wegnemen bestaat) is eene onderstelling die men moeilijk bewijzen zou. Wat de rechtmatigheid van de *poena dupli* en *quadrupli* in 't *furtum manifestum*, en *nec manifestum* betreft, is eene andere zaak, en hier niet te behandelen; en betreft ook het *crimineele recht* volstrekt niet.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 95 ſneld. 58.
Goudſmit Goud — Groffmit Yzer. Neen, maar die een *glazen venſter* (vitrea feneſtra), en dus ook voor 't glazen venſter *glas* zegt, zegt *glazen maker* in den zin van glazenvenſtermaker.

Bladz. 96 ſneld. 59.
Daer ſchijnt' er veel — Thands zou men zeggen, *daar* SCHIJNEN *er veel.* Doch *veel* wordt by onze Ouden in dergelijke ſpreekwijzen ſubſtantivè gebruikt. Even zoo zei men: *daar is weinig menſchen*, gelijk *weinig volks*; en *menſchen* is dan even zoo in genitivo te verſtaan als *volks.* Zeer te onrecht ſchrijft men thands altijd *vele* en *weinige*, waar onze Ouders, nog zoo belachlijk verlatijnscht niet, *veel* en *weinig* zeiden, en best lieten wy het, met de belachlijkheden der ingevoerde ſpelling, aan de zwermen van Buralisten over, waarover de Revolutionaire domheid, toen zy aan het Staatsroer zat, te bevelen had, wat ontuig zy op 't papier moeſten ſtellen, en die er nu aan verwend zijn!

Bladz. 96 ſneld. 63.
Het ſpreekwoordt. t. w. *De vliegende kraai vangt wat; de ſtilzittende niet.*

Bladz. 96 ſneld. 64.
Kaeckers. D. i. ſnappers, praters. Van *kaken*, waarvan 't frequentativum *kakelen.*

Bladz. 96 ſneld. 66.
Soo heeten oor is zoo heet (zoo begeerig) *een oor.* — Zie boven bl. 84. reg. 4. v. o.

Audiencier, was in HUYGENS tijd Deurwaarder van een Gerechtshof.

Bladz. 97 ſneld. 67.
Om den kost. Raad om iets, thands *raad voor* of *tot iets*; d. i. raad om iets te bekomen.

Digitized by Google

Bladz. 97 ſneld. 70.
Met eenen ſlechten raed. Dat is (als men nu zeggen zou) *met een eenvoudig* RECEPT. In dezen zin plach men het woord *raad* te gebruiken Vergelijk ſneld. 105. bladz. 102.

Bladz. 97 ſneld. 71.
Kleinoot en *klein nood.* Loutere woordſpeling, gelijk men alle deze puntdichten moet opvatten, en niet als afleidingen of woordverklaringen. Ja, waarvan de geeſtigheid treffender is naar mate zy met deze ſtrijdig zijn.

Bladz. 97 ſneld. 73.
Schoon Rood en Witt, zal, van de *Juffers* gezegd, lichtelijk op 't blanketſel geduid worden, dat in de betrekkingen met Frankrijk by ons vrij algemeen was geworden; doch om 't van de *Huizen* te verſtaan; dient men zich te herinneren, dat deuren, venſters, en ſchuttingen in HUYGENS tijd *rood*, en de posten *wit* geverfd werden.

Bladz. 98 ſneld. 75.
Een naeld. t. w. de kompasnaald.

Bladz. 98 ſneld. 76.
My heugt nog van een ſchoenmakers uithangbord te Amſterdam waarop *Iſrael in de Woeſtijne* uitgebeeld was, met een paraphraſis van dit *quatrain*, eindigende:

Was het zoo nog heden,
De drommel mocht zijn kinderen op het ſchoenmaken beſteden.

Bladz. 98 ſneld. 79.
Te geraken. Verſta: *af te geraken*, en het werken vaarwel te zeggen. — *Koffers maken vult geen koffers*, is de meening.

Bladz. 98 ſneld. 81.
Aen vergaerde. D. i. *aan trouwde.* — De kunst die hy hier vorderde, hebben wy ten uitvoer zien brengen.

Bladz. 99 ſneld. 82.
Kuypers kuypen voll. D. i. *kuipers* in menigte. *By kuipen*

Digitized by Google

pen vol is voor *veel*, buiten tel. Woordſpeling van *kuipen* in zijne eigen beteekenis van *tonbinden* en de toegepaste van *ambire* of *intriguer*.

Bladz. 98 ſneld. 83.
Ongetuchte. D. i. niet onderwezen.

Bladz. 99 ſneld. 83.
Mijn' voeten. Men bedenke dat *lakkey* (ons *lekker*) van *lakken*, loopen, en dus eigenlijk *looper* (niet huisknecht) is.

Bladz. 99 ſneld. 84.
Uyt te ſtaan. Woordſpeling met *uitſtaan*, als *verduren*, de zin waarin het gebruikt wordt, en als *buiten ſtaan*, waarin het hier tegen *uit loopen* overgeſteld wordt.

Bladz. 99 ſneld. 85.
Het leven te behouden, in den zin van *het te bewaren* (te redden), en van *het te houden* (te onderſteunen).

Bladz. 99 ſneld. 87.
Achterwaert. *Achter-uit gaan* zegt men thands in dien zin. Men herinnert zich het woordſpelend puntdicht van D. SMITS, 't geen tevens een tijdvers en opſchrift is:

„ 't Staêg *achteruitgaan*, 't veel *verteeren*,
't Welk velen ſtort in rouw en kruis,
Schonk VAN DER WALLEN zijn begeeren,
En ſtichtte hier dit ſchoone huis."

Waar alleen de tweede regel als te veel en valsch kan beſchouwd worden. Het is ook *dat achteruitgaan*, en *dat verteeren* niet, maar een gants ander, 't geen velen ongelukkig maakt. 't Zelfde geldt van het vers van ANTONIDES:

„ — het volk dat voor verkeerde gangen
(Hoe menig lijdt er om!) gewoon is geld te ontfangen."

Bladz. 100 ſneld. 88.
Hemd over hemd, enz. De kleeding van dien tijd verklaart dit Epigramma.

Digitized by Google

Bladz. 100 fneld. 89.
Aan de schelpen. D. i. aan de doppen van het Ei.

Bladz 100 fneld. 93.
Aechten-appeltjens. De aagt-appel was als de beste Inlandsche appel geacht. Hy is naar 't *Sinte Aagten klooster* genoemd, waar hy eerst geteeld is. Men weet (bedacht men het flechts!) dat geheel het Cis-alpijnsche Europa, al zijnen landbouw, en niet slechts de vreemde; maar ook de veredeling der inlandsche vruchten, aan de kloosters verschuldigd is, zoo wel als zijne geleerdheid en kunsten. De *aalbes* daartegen, eene by ons in 't wild groeiende vrucht, werd door de Monniken naar Italie overgebracht, en het is daarvan dat zy aldaar *uva dei frati* (monniken druif) genoemd wordt. Wat ware geheel Europa, zonder het Christendom? — Ook de beste Oranjen- en Sinaasappelen zoo wel als Citroenen werden in Spanje in de tuinen der Kloosters geteeld, en hierom roept de Schippersknecht in *Trijn Kornelis*, om koopers te trekken: *Kloostergoedjen.* Zie voorts de voorafspraak voor de vertalingen van het Spaansche Ondicht in dit boek. Bladz. 169 reg. 21, 17 en 14 v. o.

Bladz. 101 fneld. 95.
Als noot daer is. T. w. in stervensnood, om een testament te maken.

Bladz. 101 fneld. 100.
Ick waer een Opper-mann. Zoo wordt hy thands genoemd, en zoo is zijn ware naam. *Oppérman* is alle werkman by de Ouden; maar *opperman* is de hulp- of dienstman des werkenden metselaars, die hem het benoodigde tot zijnen arbeid oppert, dat is, aan- of opdraagt. *Opperen* is *opdragen*; en ten aanzien van het hooien, noemde men ook van ouds opperlieden die het tot een barg ophoogden; en even zoo ten aanzien van de stroo- of halmbosschen.

Bladz.

Bladz. 102 fneld. 105.
Een handvol Bercken-rijs. Een Paadje, daarmede getuchtigd? — Ja. Het *niet sparen van de roede* werd voor een plicht by alle opvoeding gehouden. Koningskinderen aan welken men de hand niet dorst slaan, werd oudtijds uit dien hoofde een jong speelmakkertjen toegevoegd, aan wien men, ten aanzien van 't schuldig Prinsjen de kastijding voltrok. In Grootbrittanje hiet zulk een knaapjen *a whippingboy.* Dat in de Westindien dit nagevolgd wordt (of in mijn tijd plach te worden) *is* bekend. De verknochtheid van 't kind aan zijn speelmakkertjen, die hem altijd in alles belieft, doet hem dan ruim zoo veel aan, als eigen slagen doen zouden. — Wat de slagen kinderen toegebracht, betreffen moge; by een goede en omzichtige opvoeding kunnen zy (immers, dus meen ik ondervonden te hebben) doorgaands ontbeerd worden; doch in allen geval zijn zy eindeloos beter dan, het zij de kinderen te doen honger lijden, het zij hen aan willekeurigen nutteloozen arbeid te onderwerpen; het zij eindelijk en vooral, hen door beschaming voor anderen te grieven. Elk Vader bedenke dit wel, eer hy zijn kind aan een schoolonderwijs overgeeft, waar dit helsche verdoemingsmiddel, 't geen duizenden onherstelbaar rampzalig moet maken, is ingevoerd!

Bladz. 102 fneld. 107.
Twee van yser, enz. Woordspeling tusschen *pistool* en *pistool.*

Bladz. 103 fneld. 112.
Twee sorgen tot een' saeck. Neen; één uitvoerder, die zijns meesters persoon voor 't Gerecht waarneemt, en één die dezen voorschrijft en in handen stelt, wat hy by 't Gerecht voor te brengen en in te dienen heeft, en het *recht* diens meesters als Voorstander en Beschermer beweert en doet gelden. En dit is met *wat Latijns* niet te doen; maar was ook boven HUYGENS bereik.

Bladz.

Bladz. 103 ſneld. 114.
Waer-achtigh liegen, voor liegen dat naar *waarheid gelijkend*, maar waarachtig niet anders dan liegen is.

Bladz. 104 ſneld. 120.
Vijf-ſtuyvers-menſchen-vleesch. D. i. Soldaten. Vergelijk ſneld. 128 bladz. 105. 't Puntdicht rust op de woordſpeling tusſchen *gevaar* als perijkel, en *gevaar*, als de daad van *varen*. — Even zoo 't volgende op die tusſchen *drijven*, op 't water dobberen, en *drijven*, waarvan *bedrijven*.

Bladz. 105 ſneld. 123.
Raeyen is *raden*, naar de zachte uitſpraak der *d* tusſchen twee vokalen, die men thands miskent, terwijl men echter de ſamentrekking tot ééne ſylbe die daaruit voortgevloeid is, als *raân*, *blaân*, *treên*, enz. aanneemt.

Bladz. 105 ſneld. 124.
Weyluy. D. i. jagers.
Wat een averechtſen vangen. Kwalijk. 't Moest zijn: *wat een averechts vangen*, of *wat averechtſen vangen*.

Bladz. 105 ſneld. 125.
Schrobſter. Ook *reeuwſter* genoemd. Vrouw die de lijken wascht. Het woord is van *reeuw*, in den zin van het doodzweet eens ſtervenden. — *Gave Gods* was voorheen de oude algemeene en ook de eenige Hollandſche naam voor de pest, om dat zy aangemerkt werd als allerbyzonderst (en, om het dus te noemen, *extra ordinem rerum*) van God komende. Maar het was een droeve ſtraffende, doch voor de Reeuwſters (als HUYGENS wel zegt) *een milde* gave Gods. — Nog even zoo als de Christenheid voorheen beſchouwen de Oosterlingen de Pest en, gelooven 't uit dezen hoofde zondig, daar maatregelen tegen te nemen.

Bladz. 106 ſneld. 130.
Spellemaker. Vergelijk XIII. B. ſneld. 178. bladz. 136.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 106 ſneld. 133.
Blaeuw Nederland. In mijn kindsheid nog, werd het Linnengoed zeer blaauw geſteven, en het zuiver wit linnen noemde men (naar den Hollandſchen ſmaak) *geel*, in tegenſtelling van *helder* als 't onze was. Van daar deze benaming van *blaauw Nederland* en *geel Brittanje.* — Ik heb echter ook een tijd beleefd, dat men in dat zelfde Nederland de witte kanten van overhemden en lubben, door koffydik haalde om recht geelgraauw te zijn, dewijl de Franſchen 't zoo droegen.

Bladz. 106 ſneld. 135.
Mesſen, voor *mesten*, of (gelijk het eigenlijk zijn zou) *medſen.* Zie mijne Geſlachtlijst der Naamw. op *mest.*

Bladz. 106 ſneld. 136.
Den Schepenſtoel bekleedt. Woordſpeling tusſchen *bekleeden* en *bekleeden* in verſchillenden zin. Het Schepensampt geeft in de meeſte Steden recht op het Burgemeeſterampt; welk recht door de heerſchende factie, die zich onder Prinſes ANNA tot herſtelling der Voorſtadhouderlijke Ariſtocratie verbond, tot de Omwenteling van 1787 toe, God- en menſchentergend verkracht is, zonder dat de goede WILLEM de Vijfde, uit eene jammerlijke voogdy, waar in alle zijne rechten geknakt waren, dit weeren of keeren kon.

Bladz. 107 ſneld. 141.
Toovenaerſche, of *tooveraarſche.* Vergelijk mijne Verhandeling over de Geſlachten §. 81.

Bladz. 108 ſneld. 145.
Gemunt. Woordſpeling van *munten* als geldſlaan, en *munten* als toeleggen op een doel.

Bladz. 108 ſneld. 146.
Mijn doodkleed in de hand. Of om 't lijf gewonden, wanneer 't tot het uiterſte gekomen is, en geen behoud van het

Digitized by Google

het vaandel anders mooglijk, dan het van den ſtok te ſcheuren, en zich om te binden; gelijk de Stamvader der Orſinen deed, wien het Christenleger in rozen begroef, waarvan ook hun ſtamwapen gedachtenis draagt.

Bladz. 108 ſneld. 147.

Advocaten. Even of die verwers, en niet toepasſers van 't Recht op de zaken waren! Wonderlijk is het denkbeeld dat men zich van den Rechtsgeleerde vormt. Doch men danke 't den Franſchen, wier *Avocats* zeker al meest een doorſlecht ras was.

Bladz. 109 ſneld. 152.

Wijſt. Men weet, dat men geen *s* aan monoſylben tot meervoudig geeft. Doch in HUYGENS tijd bond men zich daar niet aan, en zoo zegt men ook nog wel de *mans*, doch het drukt dan geen meerderheid van individueelen uit.

Bladz. 109 ſneld. 154.

Voer en *voert* in tweederlei beteekenis; van *vervoeren* of *voortbrengen* naamlijk, en van *voederen.*

Bladz. 109 ſneld. 155.

Als ick ſou blijven eten. D. i. als ik mijn kostwinning niet verliezen zou.

Bladz. 110 ſneld. 160.

Wat ick doe. Naamlijk: *den wijn verlaten.* Woordſpeling tusſchen *verlaten* in den zin van *aftappen*, 't geen hy doet, en *laten varen* of er zich van onthouden.

Bladz. 110 ſneld. 161.

't Wel. Het wel hebben zei men voor welgegoed zijn en in overvloed leven. *Het wel hebben* is ook recht hebben, een zaak wel begrijpen.

EINDE DER AANTEEKENINGEN OP HET TWAELFDE BOECK.

AAN-

Digitized by Google

✲

AANTEEKENINGEN

OP HET

DERDE DEEL,

DERTIENDE BOECK.

SNELDICHT. — DINGEN.

Bladz. 112 sneld. 3.

Sterrenemens kunst. Mislukt versjen, om dat niemand, voor *Astrolabium* (waar HUYGENS dit woord uit vormt), sterrenemer zegt, en het woord dit denkbeeld volstrekt niet uitdrukt. Men had van ons Nederduitsch *sterrenschieten* beter party kunnen trekken. Men stelle zich een onbedreven Boer voor, die een telescoop ziet gesteld; en dat er juist een ster (zoo men 't noemt) verschiet:

Zoo 'n klein kanonnetjen! wat wordt daarmeê bedreven,
Zei Jaap de Boer? ik denk, dat zal op 't schieten gaan.
Zy richten 't naar een star — 'k moet kijken. — Sacristaan!
Daar valt èr een, dat 's raak! en zonder vuur te geven!
De duivel haal me, maats, dat hebt ge fix gedaan;
Maar ken je dat een star, ik waag er my niet aan.

Bladz. 112 sneld. 7.

In een' goe dichte Kass. Ook Prins WILLEM de Eerste sliep

'in

in een houten bedſtede, die ik nog te Delft, ſchoon toen afgebroken, gezien heb, en die van geboend eikenhout was.

Bladz. 113 ſneld. 11.
Iſraël, ſpotnaam welke men aan 't dunne bier gaf, dat meest door de behoeftige Joden gedronken werd, en daarom *Jew'srelief* in Engeland genoemd werd; waaruit misſchien deze benaming, die men niet toonen zal voor LEICESTERS tijd by ons opgekomen te zijn.

Bladz. 113 ſneld. 14.
Boter. Miſſchien heeft HUYGENS *beter* geſchreven.

Bladz. 114 ſneld. 21.
Daer ſtaet een menſch op ſtoel mijn' leemten aen en taſt. Voor, *mijn leemten aan te tasten*. Zie van deze Woordſchikking, I. Deel bladz. 363 reg. 14 v. b. (Aant. I. D. VI. B. bladz. 268, 269.)

Bladz. 115 ſneld. 21.
Tucht. Thands zouden wy *tuchtigt* zeggen.

Bladz. 115 ſneld. 21.
Roert is *betreft*, en hier in tegenſtelling met *raakt* als ſynonymicè gezegd.

Bladz. 115 ſneld. 27.
Brandyſers zijn hier geen ijzers daar men meê brandt of brandmerkt en vaten ijkt, maar een paar ijzeren ſtaven, met ſtandaartjens op den haardplaat in bekwame tusſchenwijdte geſteld, waar men het hout van wederzijde dwars over lei; gelijk nog in Frankrijk gebruikt worden, en ook in Duitschland. Doch HUYGENS neemt het woord hier ruimer, want op brandijzers kan men geen turf branden. Hy begrijpt er hier derhalve de rooſters onder; in zijnen tijd by ons fatſoenlijk, eer men nog de latere haardtjens had.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 115 ſneld. 28.
Kourſſen zijn hier rokken, welke de vrouwen in dien tijd drie en vier over elkaâr droegen. Het Epigramma ziet op het invoeren van linnen broeken onder die rokken, van ouds niet by ons gebruiklijk; waarom onze Dichter elders de Vrouwen *het broekeloos geſlacht* noemde. Zie B. XVI. ſneld. 31. bl. 245.

Bladz. 116 ſneld. 29.
Waerom? Het andwoord is gereed: omdat de pil bitter is. — Maar is dit het huwlijk? Het voegde inderdaad HUYGENS vooral niet, die laffe ſtekeligheid tegen 't huwelijk gericht, (gevolg der ongebonden zeden,) na te bootſen; welke 't eerſte kenmerk van 't Onchristendom is.

Bladz. 116 ſneld. 30.
Voor dat aas. Welk aas? Onze Hollandſche Landvrucht en natuurlijk voedſel. — Het werd toen mode, met de invoering van Franſche zeden, geen *kaas* te lusten. — De ware reden is of *affectatie*, of kwade en ongezonde ſappen; en dit laatſte was vooral by de Franſchen door hun ongebondenheid algemeen.

Bladz 116 ſneld. 33.
Vriend'licken. Vriendlijk voor *aangenaam* of eigenlijk bekoorend, aanlachend. — Verſta: *Zoo vriendlijk een*, als hiervoor bl. 84 reg. 4 v. o.

Bladz. 117 ſneld. 40.
Dat niemant nu en will. Naamlijk, het gaan.

Bladz. 118 ſneld. 41.
Het rad van Avond-uren. Woordſpeling tusſchen *avontuur* en *avond-uur.* Het eerst heeft KORENHART in de Spraakkunst van de Kamer *in Liefde bloeiende*, het monnik-latijnſche *adventurium*, by ons *aventuur*, tot *avond-uur* gemaakt.

Bladz.

Bladz. 118 ſneld. 44.
Straf. *Straffen* in den zin van berispen, wraken.

Bladz. 118 ſneld. 45.
Beſchaemde — De zin is: Koralen zijn echte (niet valſche) paarlen, maar die van ſchaamte rood zijn, om dat zy om den hals eener geringe boerin hangen.

Bladz. 118 ſneld. 46.
Dry, *drie*. En waartoe de derde? Om den vrouwen den mond toe te binden. Dit was toch de algemeene aartigheid (en het is 't nog,) eindeloos op het praten der vrouwen te ſchimpen, terwijl de mannen hun mond in Bierkroeg of Wijnhuis andere bezigheid gaven. — Hiertoe misbruikt men zelfs het heiligſte. Zoo zag ik onlangs bewezen dat er geene vrouwen in den hemel kunnen zijn, uit Openbaring VIII. 1. Gruwelijke ſpot, en vooral in dit tijdpunt!

Bladz. 119 ſneld. 51.
Hem. Verſta: zich. Van *zich bedanken van iets*, zie hiervoor. Wy merkten aan dat *zich bedanken* op zich-zelven Hoogduitsch is, maar by ANTONIDES recht goed gebruikt wordt, en ook hier niet verwerpelijk is.

Bladz. 120 ſneld. 54.
Niet waer, *maer waer niet* — Juist. Doch de zaak is nog belachlijker als men begrijpt ('tgeen ik voor lang aantoonde) dat zy zoo lang de Geſchiedenis heugt, bekend is geweest, en geoefend, ſchoon niet algemeen op boeken aangewend. Dat ondertusſchen de goede eenvoudige LOURENS KOSTER haar uitvond, geloof ik zoo zeker bewezen, als ik weet, een kind zijnde, vrij wat uitgevonden te hebben 't geen ieder, behalven my alstoen, kende.

Bladz. 121 ſneld. 64.
Loost. *Lozen* voor *loslaten*.

Digitized by Google

Bladz. 122 ſneld. 72.
Dweil, voor *dwaal*.

Bladz. 122. ſneld. 74.
Den haſpel pocht. De *haspel* pronkt met het garen, maar 't Spinnewiel koomt de eer daarvan toe.

Bladz. 123 ſneld. 77.
Soech! Idiotismus, voor *zacht!* of *ſus!*

Bladz. 123 ſneld. 80.
Snood. In den ouden zin van *ſlim*, of *ſchrander*.

Bladz. 124 ſneld. 81.
Een' Kann — een dobb'le Kann. T.. w. waarvan zijn rond uitſtaande armen de *ooren* of handvatſels zijn.

Bladz. 124 ſneld. 89.
Met gemoê is met aandacht, doch meest *zachtkens*, en dus gebruikten onze Grootmoeders dit woord nog. Vergelijk ſneld. 167 bl. 135.

Bladz. 125 ſneld. 90.
De Leers leer. D. i. 't onderwijs van de ladder; 't geen de ladder ons leert.

Bladz. 125 ſneld. 94.
Gitarren. Woordſpeling tusſchen 't Franſche *guitarre* en *giet-tarren*, giet tergingen uit.

Bladz. 125 ſneld. 95.
Leene. D. i. aan een ander ontleene.

Bladz. 125 ſneld. 97.
Dat my dicht 't mijne geeſt. Dat my ter dege treſt en de waarheid zegt.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 126 fneld. 102.
Niet Most-aerdighs. Zoo proeft men verkeerd. Men riekt, en proeft er ook, de fterkte der gisting van de most of van de *moût* (want dit is het zelfde woord, fchoon anders toegepast,) in. — Zie mijne Geflachtlijst over dit woord.

Bladz. 126 fneld. 103.
Betreckelicke; bedriegbare, verlokbare.

Bladz. 127 fneld. 105.
Muylen in den zin van *zuur zien.* Doch het woord wordt ook voor zacht lachen gebruikt.

Bladz. 127 fneld. 107.
Gekrackt. Kraken voor *beren* gebruikt, doch wat oneigen als 't van een naald gezegd wordt; fchoon er inderdaad toch by den doorfteek der naald wel eenige knarfing is, hoe zacht dan ook.

Bladz. 127 fneld. 110.
Loopter mé. 't Ziet op de houding van dien die achter op de prikflede half zit, half ftaat.

Bladz. 128 fneld. 114.
Meffie, mest. Idiotismus van HUYGENS tijd in Zuidholland.

Bladz. 128 fneld. 118.
Peck-turck. Turk is *toorts,* hennipfakkel, of ook eigenlijker *pekkrans,* als men oudtijds op lange ftaven voor fakkels droeg, en die nu nog op de kermisfen voor de tenten gebrand worden. *A torquendo* dictum.

Bladz. 130 fneld. 133.
Maer geweer. D. i. flechts ter afweering. Vergelijk fneld. 152 bl. 133.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 131 ſneld. 137.
Roomſteeck is *boterham*, als men ſpreekt. Dit *ſteek* is 't Engelſche *ſteake* (ſnede), waarvan men *beef-ſteak* zegt.

Bladz. 132 ſneld. 148.
Maer een ſtroo'n is. Het *en* voor *is* behoort tot de conſtructie van *maar*. Zie XII. B. ſneld. 53. bl. 95.

Bladz. 133 ſneld. 152.
Van beſchermen. Vergelijk ſneld. 133.

Bladz. 133 ſneld. 153.
Waenwatige. Waanwatig en *waanwetig* is valsch, onkundig. — Wonderlijk, dat een man van HUYGENS geest en aanleg, zoo geheel onwetend, en onverſchillig, ja ingenomen kon zijn tegen de Schilderkunst, terwijl zy in haar hoogſten luiſter ſtond.

Bladz. 134 ſneld. 160.
Wat doet ghy met het lint? Naamlijk, op de ſchoenen. De ſchoenriemen werden toen met geen linten meer geſtrikt als bevorens, maar toegehaakt, en de linten waren daar boven op gehecht in de vorm van rozen.

Bladz. 134 ſneld. 163.
Naermiddagh — Men kan hier uit afnemen, dat de lieden in HUYGENS tijd nog vrij morſig en onfatſoenlijk aten. Doch het kon niet anders, daar het gebruik der tafelvorken nog niet ingevoerd was, en elk zijn zakmes meêbracht, 't geen hy, gegeten hebbende, aan 't ſervet afwischte.

Bladz. 135 ſneld. 167.
Met gemoe. Zie hiervoor. Aant. III. D. XIII. B. ſneld. 89, bl. 191.

Digitized by Google

Bladz. 135 ſneld. 170.
Neusdoeck. Waarom een neusdoek? My dunkt, ik zei liever *een nachtmuts* van een voet.

Bladz. 138 ſneld. 188.
Ammelaken is tafellaken, en dit oude woord was in HUYGENS tijd nog in het gebruik.

Bladz. 138 ſneld. 190.
D'allerdorſte bladen. Hy meent het houten blad van een tafel, maar met hetgeen er op gezet wordt.

Bladz. 138 ſneld. 192.
Sijn' tanden ſtookt, en zoo *ook zijn mond ſpoelen, met iemand*, is hem als een vuiligheid uitſpuwen, en dus gebruikt voor kwaad van hem ſpreken.

Bladz. 139 ſneld. 198.
De Vracht. De vrouw die er op zat, en dat men deze den mond toomde. De oude laffe aartigheid.

Bladz. 139 ſneld. 200.
'k Neem. D. i. ik onderſtel. *Dato, non conceſſo.*

Bladz. 141 ſneld. 208.
Poyen is *drinken*, doch eigenlijkst, op zijn gemak zitten drinken.

Bladz. 142 ſneld. 218.
Wanbas voor, *wambuis*, of *wambes*, of *wammes.* Alleenlijk door HUYGENS dus geſchreven om een aartigheid te zeggen.

EINDE DER AANTEEKENINGEN OP HET DERTIENDE BOECK.

AAN-

Digitized by Google

✻

AANTEEKENINGEN

OP HET

DERDE DEEL,

VEERTIENDE BOECK.

SNELDICHT.

Bladz. 145 reg. 5 v. b.
Verzeet, anders *verzeeuwd*, oud woord, is walgend, geen ſpijs kunnende verdragen, maar ze uitwerpende. Van *zee*, als *zeeziek*, gelijk wy thands zeggen, of *ſcheepziek*, als HUYGENS ſneld. 81 bl. 186.

Bladz. 145 reg. 8 v. o.
Engelen. Woordſpeling van *Engelen* en *Engelſchen* (oudtijds *Angelen*).

Bladz. 145 reg. 7 v. o.
By ſwaer ongevall. Hy doelt op de Engelſche Omwenteling die KAREL den I. op 't ſchavot bracht.

Bladz. 145 reg. 5 v. o.
Vrolick. Verſta het woord in de oude beteekenis van bedaarde welgemoedheid.

Bladz. 145 reg. 3 v. o.
Verdonckert. Zekerlijk zijn HUYGENS vertalingen altijd zijn

Digitized by Google

flechtfte werk, en by zijn eigen werk niet te noemen. Doch wat deze Engelfche *Epigrammen* betreft, zy zijn in zichzelve niet oorfpronklijk Engelsch, maar meestal ontleend of overgenomen uit oudere Franfche, Latijnfche, en andere, 't zij in verzen gebrachte, 't zij andere zoogenoemde *bon-môts*, of fnedige andwoorden, toen reeds genoegzaam verfpreid, nu tot walgens toe algemeen, en bovendien onzen Dichter niet waardig, wiens groote verdienfte zijn oorfpronklijkheid en eigen genie is. Terwijl nog boven dit alles, veel dezer voddetjens in meer dan één opzicht aanftootelijk zijn.

Bladz. 146 reg. 11 v. b.
Blijf ick. Aan iets blijven is *het behouden.* Omgekeerd, *noch blijft my*, is *my koomt toe*, men is het my fchuldig.

Bladz. 146 reg. 16 v. b.
Verleggen, is *uitleggen*, *verklaren*, *voorleggen.* Welk *voorleggen* in den Engelfchen zin ook het opfcheppen of toedienen van de opgezette fpijs aan een gast beteekent.

Bladz. 146 reg. 17 v. b.
Opgerecht is *opgedischt.*

Bladz. 146 reg. 22 v. b.
Oud — en — nieuw Engelfch. Dit ziet mede op den Staat van Engeland meer dan op de taal.

Bladz. 146 fneld. 2.
Een wijse want, voor *reden*, even als men een *waarom* zegt.

Bladz. 147 fneld. 4.
Daer is kans. 't Is te wagen. — Men kent het oorfpronklijk Fransch (dat een' koning wordt toegefchreven,) waar na dit geboorst, doch hier aartiger en beter is.

Bladz. 147 fneld. 8.
Geraken, voor *flagen*, (reusfir).

Bladz.

Bladz. 148 ſneld. 10.
Burgemeeſter TULP van Amſterdam bracht in de vorige eeuw dit zelfde andwoord ſchoon te pas.

Bladz. 148 ſneld. 13.
Wie, enz. Dit Epigramma is (gelijk men het noemt) een *reminiſcentie* van HUYGENS. Het behoort aan ROEMER VISSCHER.

Bladz. 148 ſneld. 14.
Dieveggetje. D. i. *diefjen*, in 't vrouwelijke. Zie mijne Verhand. over de Geſlachten § 81.

Bladz. 150 ſneld. 24.
Sonder dat. Zonder zijn zwelgen.

Bladz. 151 ſneld. 27.
De Vorck. Men moet zich herinneren dat vorken toen ſlechts 2 punten hadden, en aan tafel alleen tot het voorſnijden dienden.

Bladz. 151 ſneld. 30.
In zijn handen. Dit is zeker zeer verkeerd, maar men zei 't toen voor *by de hand*, d. i. *in gereedheid* of *by zich*.

Bladz. 152 ſneld. 34.
Tot de beeſt. Men herinnere zich, dat het woord *beest* van ouds Vrouwlijk was.

Bladz. 153 ſneld. 38.
Veil, voor *veilig*, als by HUYGENS meer voorkomt. Kwalijk.

Bladz. 153 ſneld. 39.
't Hielp een klein Snijertjen, enz. Germanismus, voor: *Een klein Snijdertjen hielp* enz. Doch het was oudtijds goed gezegd, en dit HET, of 't, is daar even als ons *er* in *daar is er*, en 't zelfde *het* in ons HET *regent* of HET *is goed weêr*. Zie op bladz. 91 ſneld. 26.

Digitized by Google

Bladz. 154 ſneld. 46.
Staende houwen — *Staande houdt.* Woordſpeling, eerst als *beweeren*, daarna als *onderſteunen.*

Bladz. 155 ſneld. 50.
Tabacken ſonder geld. Men ging in dien tijd een pijp tabak rooken (*tabak drinken* werd het genoemd) even als een *borrel* drinken in byzondere huizen daartoe ingericht, en waaruit naderhand, by het algemeen worden der koffy, de Koffyhuizen ontſtaan zijn. — Men noemde dit *tabakken*, even als *borrelen.* Niemand dacht toen, dat die morſigheid ooit in eenig ordentlijk huis gepleegd of toegelaten kon worden. — *De pijp ontladen* is *de pijp uitrooken.*

Bladz. 155 ſneld. 51.
Lever. Woordſpeling tusſchen *lever*, als ingewand, en als iemand *die leeft.*

Bladz. 156 ſneld. 53.
Onternde, onttarnde. ſcheurde open.

Bladz. 157 ſneld. 60.
In haer bedd gepist. . Het behoort tot de ziektengeſchiedenis van ons land, dat de kwaal van in 't bed te wateren, by ons zeer algemeen plach te zijn; inzonderheid in lage klasſe onder de Vrouwen, doch ook wel by de Mannen. In mijne kindsheid vielen daarover veelvuldige klachten, ten aanzien van Dienstboden, en 't was by Oude lieden een ſpreekwijs, de *pis-in-'t-bed*, voor *de meid.* Van daar ook 't toen bekende ſpreekwoord: *Pis-in-'t-bed wegzenden en kak-in-'t-bed weêrkrijgen.* Sedert het algemeener gebruik van ſpeceryen, en meer en meer verminderen van het bierdrinken, is het al ſteeds zeldzamer geworden; en weinig gevallen heb ik in mijnen verderen levensloop gezien, waarin de Geneeskunde dit gebrek te hulp moest komen. 't Geen ik door oplegging van een

ſterk

Digitized by Google

ſterk *emplaſtrum e cantharidibus* op het *os ſacrum* by jonge lieden meestal zag gelukken.

Bladz. 158 ſneld. 61.
Sijn gangen. Thands beteekent *zijn gang gaan*, voortgaan met het geen men doet of voorheeft te doen. Maar voorheen was het *weg gaan.*

Bladz. 159 ſneld. 69.
Van Goude rood, voor *van rooden goud.* Gebruiklijke affectatie van de veel voorkomende uitdrukking in de oud-Hollandſche liedtjens, nog in mijn tijd, onder het Gemeen in zwang.

Bladz. 160 ſneld. 70.
Post in den zin van *paal*, is louter Engelsch, en 't fabeltjen behoort daar t' huis, doch wordt er altijd op een *Iriſhman* (een Ier) geduid.

Bladz. 160 ſneld. 71.
Der Ed'le Snijders, enz. Germanismus.

Bladz. 161 ſneld. 74.
Te beloven. Lees of verſta: *te loven.* Misſchien ſchreef HUYGENS wel *te loven. Zich van iets loven* is 't zelfde als, *zich van iets bedanken*, waarvan hiervoor.

Bladz. 161 ſneld. 77.
Trouwde. Dit *trouwen met de galg*, ook *getrouwd worden door den beul*, voor *gehangen worden*, was in vroeger tijd een gewone uitdrukking. Zoo zei men ook omgekeerd, *zich aan een vrouw verhangen.* — Spreekwijzen uit de verregaande zedeloosheid van de zestiende eeuw ontſproten, die by de losbandigheid van 't toenmalig Soldaten leven, met allerlei vreemd ruigt ondermengd, gedurende een oorlog waar in ieder meê gedeeltlijk ſoldaat was, niet was uit te roeien; en ook nu met de alge-

 meene

meene vermenging van burger- en soldaatschap heel de wareld met alle gruwelen overstroomen moet.

Bladz. 161 sneld. 78.

Op. Thands zeggen wy *over iets handelen* in dezen zin. *By gans bloed.* Verzachte eed, als waarvan hiervoor, en op HOOFT. Het is in zijn oorsprong *St. Jans* (des Doopers) *bloed.*

Bladz. 163 sneld. 83.

Voor den Duyvel. Lees: *naar den Duivel.*

Bladz. 163 sneld. 85.

Met all' haer huyd en haer. Iets dergelijks viel by mijn tijd te Utrecht voor aan een openbare tafel met een Piemonteesch Edelman van hooge geboorte, die zoo een party *garnalen* ongepeld met kop, staart, poten en schaal op at; maar het den genen die naast hem zat, zeer kwalijk nam, hem niet gewaarschouwd te hebben, daar deze hem gevraagd hebbende hoe men die at, eenvoudig geandwoord had. *Met olij en azijn.* Zulke aartigheden met vreemdelingen zijn hier te lande niet vreemd, maar beschamen die er smaak in vindt.

Bladz. 169 reg. 19 v. b.

De Spaensche Brabander, klucht van Breêro; anders onder den tytel van *Don Jerolimo* bekend.

Bladz. 171 sneld. 4.

Omtrent u. By u, zeggen wy thands. *Sur vous* in 't Fransch.

Bladz. 171 sneld. 6.

Vlijtigh, van 't gelaat gezegd, was by onze Ouden *vrolijk*; van houding en gebaar, *gedienstig*, *beleefd.* Men vergelijke KILIAEN, wien ieder thands by de hand heeft,

schoon

Digitized by Google

ſchoon hy, zonder iemands eigen belezenheid in de Ouden, geene echte Taalkennis geven kan.

Bladz. 172 ſneld. 10.
Of ſ'yemand ſou bekoren. Verſta: of iemand haar bekoren, verlokken, overhalen zou, om hem te wille te zijn. — Men herinnere zich by dit Epigramma het Ovidiaanſche, Cefalus in den mond gelegd:

Muneraque augendo tandem dubitare coëgi.

Bladz. 173 ſneld. 13.
Den aep. Voor het geld, by onze Ouders gebruikelijk. Het is een ſpotterny (als meer andere) met der Hoogduitſcheren uitſpraak van ons *have* (bezit, geld, of goed) zeer naar hun *affe* (d. i. aap) zwemende.

Bladz. 173 ſneld. 15.
Trouwen, zie hiervoor, Boek XIV. ſneld. 77 bl. 161.

Bladz. 173 ſneld. 16.
't Geboert. D. i. *de boeren*, collectivè.

Bladz. 174 ſneld. 21.
Wat ſoud'er. De laatſte helft van dit tweede vers diende voor de eerſte helft te gaan, zoo zou het verſtaanbaar zijn.

Bladz. 174 ſneld. 22.
Een dochter — dood — Kon HUYGENS zulke dingen vertalen, waar hy immers in 't hart van gruwde?

Bladz. 175 ſneld. 26.
Best vergapen. Beter verwonderen meent hy. Doch waarom het dan ook niet gezegd? — Omdat de uitdrukking, met maat en rijm de gedachte nahinkte, waar nooit iets goeds van komt. — De ware Dichter ſchept alles in eens, en voor hem beſtaat geen ſtof zonder haar volkomen vorm.

Digitized by Google

Voornamelijk ziet men dien dwang van uitdrukking in de vertalingen; doch ook by velen is hunne Poëzy slechts vertaling van wat zy in Proza denken.

Bladz. 175 sneld. 27.

Keurigh, voor *nieuwsgierig* is vreemd. Doch *keurig om te weten* (als hier gemeend wordt,) is inderdaad niet anders dan *verkiezende te weten*, doch in een meer ernstigen zin.

Bladz. 176 sneld. 32.

Moordenaersse. Oud; nu *moordenaresse*, of moorderesse. Vergelijk mijn Verhand. over de Geslachten §. 81. — Men weet (onderstel ik,) op welke algemeene oude overlevering dit slaat.

Bladz. 178 sneld. 38.

De Maagd van twintigh jaer, enz. — Een algemeen spreekwoord van dien tijd, by CATS in onrijm voorkomende.

Bladz. 180 sneld. 50.

Meesters hand, Chirurgijns hand. Zie B. XII. sneld. 33, bl. 92.

Bladz. 183 sneld. 65.

Doen, hier verwart met *maken*. Dit verraadt den uitheemschen oorsprong van 't versjen. Zie hiervoor B. XII. sneld. 8, bl. 88.

Bladz. 184 sneld. 70.

Vernuft voor *vernuftig*, als *lucht* voor *luchtig*, *vocht* voor *vochtig*, enz.

Bladz. 186 sneld. 82.

Waeyen voor *w..den*, Boersch even als *bregg'* voor *brug*. Zie XII. B. sneld. 123.

EINDE DER AANTEEKENINGEN OP HET VEERTIENDE BOECK.

AAN-

Digitized by Google

❊

AANTEEKENINGEN

OP HET

DERDE DEEL,

VIJFTIENDE BOECK.

SNELDICHT.

Bladz. 191 reg. 16 v. b.

Haesekop. Scheldwoord, dat de Duitschers den Nederlander plachten te geven, gelijk men veelal ons *Mof* den Duitscheren als een scheldwoord toewerpt, schoon het geen scheldwoord is. Zie de Aanteeken. op mijnen Perzius. — Aan een open tafel op de grenzen, bood een Duitscher den kop van een daar opgediende haas op een tafelbord aan een Hollander daar mede aangezeten, met het zeggen: Mag ik u een Hollandschen kop praesenteeren? De Hollander nam het bord met den kop aan, nam er de hersens uit, en bood toen den ontledigden kop even zoo weder aan dien Duitscher aan, met de woorden: Mag ik u nu een Duitschen

Digitized by Google

kop aanbieden? — De Man werd rood, en 't gelach dat er aan de tafel ontſtond was zoo groot, en van dien aart, dat de man de tafel verliet en daar niet weêr verſcheen. Doch de Duitſchers weten niet dat dit hun *Haſenkopf* een verbaſtering is, en waarvan? Wisten zy dit, zy zouden 't voor geen ſcheldwoord meer rekenen.

Bladz. 192 ſneld. 3.
Op de been gebracht. Zou dit versjen zijn aartigheid hebben, zoo moest voorafgaan; dat Jan-buur *van de been* geraakt en bedlegerig was.

Bladz. 192 ſneld. 6.
Een menſchen-gunst. Het oude domme liedtjen. Doch gemaakte of pergamenten adel is geen adel. Adel is geboorte, en die kan noch Vorſten-gunst, noch geleerdheid, noch geſchreeuw van een heerſchend Janhagel, of geven, of nemen, of veranderen.

Bladz. 193 ſneld. 8.
Soo blijft. Lees: *zoo bleeft.*

Bladz. 194 ſneld. 17.
Ongelijck min taey. Zekerlijk, niet zoo onverduwbaar voor wareldſche magen, zoo het wat verſlapt in den wind der eeuw ware geworden, en dan met een Rhetoriſche ſpecery-ſaus geſtoofd; maar de voedzame kracht zou verloren gaan.

Bladz. 197 ſneld. 30.
Doet'er geen beſcheid. Beſcheid doen was, iemand die ons den beker *bracht* (als men 't noemde), dat is, die ons toedronk, den beker of heildronk weêr toebrengen. In Engeland is hiervan het *drinken met iemand* overgebleven,

het

Digitized by Google

hetgeen als een byzondere perſoonlijke onderſcheiding ſomtijds in een groot tafelgezelſchap tusſchen twee perſonen (ſchoon op afſtand van elkaâr zittende) geſchiedt.

Bladz. 197 ſneld. 32.
Ommegangh. Woordſpeling tusſchen onze benoeming van 't geen de Roomſche kerk *procesſie* noemt, en *ommegang* in den zin van *omweg.*

Bladz. 197 ſneld. 33.
Schaeligh, voor *ſchadelijk.* Kwalijk, ſchoon etymologisch goed. — Zie mijne Verhand. over de Geſl. wegens het veranderen van den uitgang op *el* en *elijk*, voor *ig.*

Bladz. 199 ſneld. 43.
Koſt wel. Ja, ook wel een geſchoren Vorst; en een groot beest boven dien, als de Geſchiedenis bewijst.

Bladz. 200 ſneld. 51.
Hebt gh' u belett, ick heb het mijn. Echter geen gewetens belet; noch om dadelijk iemand wel, noch om 't op den Sabbath te doen. — En moet zulk een Onchristlijk andwoord en gedrag aan een Jood die zijn Wet getrouw is, gegeven en betoond, nog geeſtig heeten?

Bladz. 201 ſneld. 58.
All' de deughd, enz. Zekerlijk bezwaart *de deugd* niet. Maar wat geest is dan in zulken onzin?

Bladz. 203 ſneld. 66.
Mits. Beter ware *zoo* geweest. *Mits* heeft te veel van een uitſluitende beperking, of *conditio ſine qua non.*

Digitized by Google

Bladz. 204 fneld. 77.
Light — ons ingewand en quelt. D. i. ligt ons ingewand te kwellen. Zie hiervoor. (Aant. I. D. VI. B. bladz. 268, 269.)

Bladz. 205 fneld. 80.
Fistel-draght. Fontanel als men thands zegt.

Bladz. 205 fneld. 81.
Verleeften. Hoogduitsch, van *leiften*, voor *verleenen.*

Bladz. 206 fneld. 85.
Wat lagh daer aen? Wat *was daaraan gelegen*, of *aan verbeurd*, zeggen wy thands.

Bladz. 207 fneld. 89.
Onvermogen, voor *onvermogend?* Neen; voor lastig en dartel.

Bladz. 211 fneld. 119.
De Weelde, enz. Een versjen, in alle talen bekend, en waarvan waarfchijnlijk het oud Latijnfche het oudfte is.

Bladz. 212 fneld. 121.
All' de fchuld. Verfta: al de *verplichting.*

Bladz. 212 fneld. 124.
Ghy hebt 'et all gedaen. T. w. *alreeds* zoo gevochten dat men ze weêrom nemen mag. De kneep zit in 't *mogen* of *kunnen weêrom nemen.* 't Geen flechts van 't *verlorene* mogelijk is.

Bladz. 213 fneld. 126.
Seght my, enz. Het andwoord op de eerfte vraag is: Een fteeds meer en meer verbasterend geflacht. Op de tweede: Uit eigen aangeboren aart even zoo zeer als door voorbeeld.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 213 ſneld. 129.
Als den bast. D. i. als de ſtrop.

Bladz. 220 ſneld. 166.
Verdwijnen. Lees: *verkwijnen.*

Bladz. 221 ſneld. 173.
Peiſen. Brabandsch. Wy zeggen *peizen.* 't Is 't Italiaanſche *penſare*, Franſche *penſer*, en oorſpronklijk uit het Latijnſche *pendere*, *wegen.* Gelijk wy ook *overwegen*, voor *overdenken* zegggen.

Bladz. 225 ſneld. 202.
Blaeſt te paerd. D. i. blaast het liedtjen, in mijnen tijd nog bekend, en zoo wel gezongen als geblazen, beginnende:

Te paard, te paard! de Prins die komt!
Te paard, te paard, te paard! enz.

Bladz. 226 ſneld. 203.
Hoe heet — Woordſpeling met *heeten* in den zin van *naam hebben*, en in dien van *bevelen.*

Bladz. 229 ſneld. 221.
Noyt en waſſer Geck, enz. LUTHER in zijn tijd ſchreef dat de menſchen God niet God willen laten, maar zijn plaats innemen; en nu zien wy 't in de uiterſte onbeſchaamdheid algemeen bewaarheid. Dus komt die vraag weinig te pas.

Bladz. 234 ſneld. 257.
Twee derdendeel in de ſtraf, die hy zes zeven regels hooger erkent dat hem voor een der drie moorden toekoomt! Hoe hangt dit ſamen?

EINDE DER AANTEEKENINGEN OP HET VIJFTIENDE BOECK.

AAN-

Digitized by Google

AANTEEKENINGEN

OP HET

DERDE DEEL,

SESTIENDE BOECK.

SNELDICHT.

Bladz. 235 ſneld. 1.

Swyger. Tacitus.

Uws gelyck een' veer. De meening is: *op een veder, den uwen gelyk.*

Bladz. 236 ſneld. 2.

Gerager. Graag zeggen wy, maar inderdaad is het woord *geraâg* of *geragig*, van *ge-ragen*, reiken, verlangen. Zie mijne T. en D. Verſcheidenh. III. D. bl. 186 en 204.

Bladz. 236 ſneld. 3.

De Paep. De dienstdoende Prieſter, meent hy.

Het korſel hoofd, t. w. van St. Pieter.

Voor

Digitized by Google

Voor dat ick op ſijn' Heer, enz. Voor dat ik het misbrood in den mond ſteke, is de meening. Doch deze ſpotterny klinkt meer Geusachtig dan echt Chriſtelijk. Mijn hart ten minſte doet zy zeer voor den oprechten Roomschgezinde.

Beelden-ſtormery, enz. Het is zoo, God beſtierde het dus; maar de daad, woeſte en oproerige, en uit onzuivere bron voortgeſproten wandaad, in zich-zelve te wettigen, lijdt de ware zedenleer niet, en zou alle onder Gods toelating gepleegde gruwelen wettigen.

Bladz. 237 ſneld. 5.
Geen — hy en viel wel. D. i. geen — of *hy viel wel.* Zie hierover mijne T. en D. Verſcheidenh. III. D. bl. 13 en volgg.

Bladz. 238 ſneld. 8.
Daghwerck — Nachtwerk — Door 't eerſte verſtaat HUYGENS 's mans *ſchilderwerk*; door 't laatſte zijn *dochter*, die TESSELSCHADE, zegt hy, oprollen wil om weg te droogen, en te verſchimmelen in een hoek, in een klooſter naamlijk.

Maeldes'. Lees: *maelde's*, d. i. *maalde des*, ſchilderde daarvan nooit zoo veel, of men wenschte om meer.

Des', *deze.* De dochter naamlijk, die hy van 't beste *koloriet* zegt te zijn, en wat lager van de ſchoonſte *teekening.*

Dat ent. Kwalijk. *Dat end* is onzijdig; maar *ent*, als *telg* of *takjen*, *twijgjen*, is vrouwlijk.

Bladz. 239 ſneld. 10.
Kanten, voor *tegenkanten.* Kwalijk. *Kanten* is *beſnoeien*, waarvan *kanter*, een *ruim.* — *Tegenkanten* is eigenlijk; *kant tegen kant zetten*, *kant* voor *ſcherpen hoek* genomen. Gelijk men *hard tegen hard* zegt.

Bladz.

Bladz. 240 ſneld. 15.

Een fluweele Ziel? — Nu! ik mag het lijden; maar 't fluweel is toch wat hairig. Doch de fluweelen ziel zal (hoop ik) geſchoren zijn.

Bladz. 240 ſneld. 17.

Schepſel-lamm. Lees in één woord: *ſchepſellam.* Zoo zoet een lam van een ſchepſeltjen.

Pandeloos. D. i. zonder *gaanderyen. Panden* zijn gaanderyen.

Bladz. 241 ſneld. 18.

Stae'ck, is voor *ſta ik.* — Een *kraek* is een Spaansch vaartuig, *carraca.* — Winschoten merkt aan, dat het eerſte porcelein by ons aankwam in een op de Spanjaards in 't Ooſten veroverde *kraak*, en daarvan *kraak-porcelein* by onze Grootouders 't oudſte porcelein beteekende. Het is inderdaad zoo, doch in mijn tijd wisten vele oude lieden 't reeds niet meer.

Bladz. 242 ſneld. 19.

Veil, voor *veilig*, een volſtrekte Hugenianismus, maar geen Neêrduitsch. 't Kwam ons reeds meer voor.

Van. Voor, zegt men thands, doch het een en ander is goed gezegd. Bewaertze veilig voor verongelukken.

Bladz. 243 ſneld. 23.

Staen. Sta, met de *n* paragogicon om de vokaal die er op volgt. — *Sta en keer*, ſta te keeren. Zie hiervoor.

Treedt my daer niet weer. Dat is my *op mijn zeer getrapt*, in mijn zwak aangetast, *parce, precor!*

Achter *keer* eindigt het andwoord, en daarop volgt een tweede vraag, en deze is

En zagh ze als of zy ja zei? D. i. En zoo zy zag als of enz. wat dan? Waarop den de twee laatſte regels weêr andwoorden.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 243 sneld. 24.
Struyckeloos. Versta: *struikelloos*, 't geen hier *onfeilbaar*, *onmisbaar*, is.

Waarachtigh. Wederom HUYGENS woordspelen met dat *achtig.*

Bladz. 243 sneld. 25.
Vergaet. Woordspeling tusschen *vergaan* als *verderven*, en als *van plaats veranderen.* En even zoo, is 't met *Verstaet*, tusschen *verstaan* als *begrijpen*, en als *door het staan bederven.*

Bladz. 244 sneld. 26.
't Rond sou schieten. De punt van dit Epigramma bestaat in de nu verouderde uitdrukking van *rondschieten* voor *bemachtigen*, meester worden. *Ik kan het niet rondschieten*, zei men, voor, *ik kan 't werk niet meester worden*, het niet naar mijn zin krijgen. — Iets anders was *rondschieten*, voor *rond-* of *uitkomen* met iets, als wanneer men zei; ik kan tot dat werk met geen honderd dukaten rondschieten; schoon beide die spreekwijzen in oorsprong aan elkander hangen.

Bladz. 244 sneld. 27.
Sijn' versteende Heeren. Wie meent HUYGENS? — Versta ik 't wel, zoo is de meening: En ik zend dit Gedicht uit om te *vloeken* (*sweren*, zegt hy) op de ondankbare hartgeharde *bezitters* van 't bed, (al die een bed bezitten en 't den uitvinder niet danken, en die hy de *versteende Heeren* daarvan noemt,) en op hun by opvolging ondankbaar nageslacht, in gevalle de uitvinder van 't bed niet kostelijk en' zacht (in zijn graf) ligt. Maar in 't volgende is een wanzin: *'t En zij* is *Indien zy niet*; doch indien zy (de bezitters of versteende Heeren) niet hard op *haste-*

Digitized by Google

kaspelen en *dreggen* liggen, is zijn vloek niet volbracht, en heeft niets uitgewerkt. — Edoch dan is die vloek ook onnoodig. Maar zou hy met *haspelen* ook *hekels* meenen? Ik denk zoo. HUYGENS verstond het spinnen niet recht, als wy meer gelegenheid hadden op te merken.

Bladz. 244 sneld. 31.
Achter-klapp. Woordspeling op nieuw, tusschen *achterklappen*, en *achter aan klappen*.

Bladz. 245 sneld. 33.
Verbeenen. Zie hiervoor I. D. B. VI. bladz. 366 reg. 5 v. o. en het daar op aangeteekende (Aant. I. D. VI. B. bl. 270).

Gerock, geruk. Het trekken.

Geraemt. D. i. *ingelijst*; hier, voor ingekist.

Galgh, is eigenlijk het geen draagt, of waar iets aanhangt. — Men ziet dat dit slaat op het fabeltjen van Mahomets begraven zijn in een ijzeren kist, die tusschen zes groote zeilsteenen in de lucht hangt. En het woord *galg* moest het hatelijk maken. — Doch waarom zoo verbitterd op Mahomet? — Was hy Unitaris, hy eerde Christus en 't Evangelie meer dan tegenwoordige Neologen, die men thands goedvindt als de wijze en verlichte lieden te roemen, en wie een Professor in de Godgeleerdheid (door anderen zelfs in het openbaar vergood) zich in onzen tijd niet ontzag, in verstand (of laat het *vernuft* zijn, *ingenium* zegt hy) en fijnheid van geest, en allerlei geleerdheid en kennis zoo wijd boven de Rechtzinnigen te verheffen, als zy vrijer dachten. Men zie (wil men) de plaats in BORGERS prijsschrift *de mysticismo* (een stuk waardig den aanhang die het bekroond heeft!) bl. 45 van den nieuwen druk. En immers verwijt men den Jood die tot Christus kudde overgaat, dat hy Gods eenheid verloochent. Wat dan? —

Was

Digitized by Google

Was hy veroveraar, Alexander was het ook, en hoe vele hooggeroemde Helden al meer. En wat die lieve Romeinen? Ja, maar hy verwoeste het Heiden-en afgodendom, en bracht het tot den waren God. En hier ligt zijn misdaad in, by hen, in wie het geen bloot napraten van anderen is. — Had Mahometh het Christendom anders leeren kennen dan door de Nestorianen van 't Oosten in dien tijd, hy ware Christen geweest.

Getwernt. Versta: *vereenigd.* Een gedraaide straal toch zou zich-zelf tegenspreken.

Steegh noch mildt, hard noch zacht.

Bladz. 246 sneld. 34.

Honigh-natt, Meede, voorheen een zeer gebruiklijke en gezochte drank, in mijn jongen tijd nog (eer de Jenever doordrong,) nevens den brandewijn, by de lager burgerklasse als morgendrank aangenomen, vroeger, algemeen.

Bladz. 246 sneld. 37.

Voor-de-hand, vooraf.

Bladz. 247 sneld. 38.

Romp, voor *lichaam.* Kwalijk, doch zeer algemeen. Hier echter, waar (drie regels lager) Christus als 't hoofd van dat lichaam voorgesteld wordt, is het te wettigen. De zwarigheid is, dat men 't vers eerst geheel moet gelezen hebben, om dit woord hier wel te verstaan.

Bladz. 248 sneld. 41.

Aen 't bedrogh. Dit bederft de punt, want, bedrog en diefstal zijn niet het zelfde. 't Moest zijn *aan den diefstal.*

Bladz. 248 sneld. 43.

Duivels-brood. Champignons, by ons *kampernoelje*, of *paddestoelen.*

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 248 ſneld. 44.

Een Hop-mans *Soon.* Een hop-brouwers zoon. Woordſpeling met *Hopman*, uit het Hoogduitſche *hauptman* voor *Hoofdman* verbasterd.

Bladz. 248 ſneld. 45.

Noch dry wijſen? En men mag er thands wel byvoegen:

Of wie van hun die thands den naam van Wijzen voeren,
Zou om zijn God en Vorst een enklen voet verroeren?

Bladz. 248 ſneld. 46.

Meent'er geen en zijn. Dubbelzinnig. Verſta: die meent *dat er geen* vroome *is.*

Bladz. 249 ſneld. 56.

Valſche munt. Men plach de valſche munters in oly te koken. Hierop ziet dit zekerlijk. Vergelijk ſneld. 84, bl. 254.

Bladz. 251 ſneld. 66.

Looft en gelooft. De verwarring die in plaats van de bedoelde aartigheid in dit anders niet onaartig ſtukjen is, ontſtaat uit het gebruiken van *gelooven* en *beloven* in op een na de laatſte regel. Dit was in HUYGENS tijd gebruiklijk, doch hier hindert het te meer om dat hy drie of vier regels hooger in den zelfden zin *beloofde* gezegd heeft. — Doch HUYGENS deed het hier om de tegenſtelling *gelooft* en *geloof* in het ſlot, als éénklinkend by de verſcheidenheid van zin, waar hy altijd meê ſpeelt.

Bladz. 252 ſneld. 67.

Ontſtack, voor *ontſtaken.* Beter ware geweest:

WANT *één te vier*
Ontſtak er vier.

Bladz.

Bladz. 252 ſneld. 68.
Hy rieckt — Woordſpeling met *rieken* als verbum neutrum, en als tranſitivum. — Onze Ouden onderſcheiden *ruiken* en *rieken*, en in imperfecto, *rook* en *riekte*. 't Geen wy nu geheel vermengen, als in honderd andere werkwoorden.

Pladz. 252 ſneld. 71.
Daer rijmt — Meer dan één rijm op *lachen* zou men kunnen bybrengen, doch HUYGENS taalkennis was meer ſcherpzinnig dan grondig of uitgebreid. Ten aanzien van 't gewone gebruik heeft hy echter gelijk, zoo men 't *prachen*, dat VONDEL dikwijls bezigt, ſlechts uitzondert.

Bladz. 252 ſneld. 73.
Leger. HUYGENS meent het zeker in den zin van *lediger*, en hy heeft gelijk. Voor hem kon er in 't leger niet veel te doen zijn, maar hy moest er dikwijls een leeglooper zijn. Maar zoo is 't voor ieder niet.

Bladz. 252 ſneld. 74.
Docht, praeteritum van *deugen*, niet van *dunken*.

Bladz. 253 ſneld. 76.
Gellen, voor *gelden* is oud. Hier van zei men nog wel in mijn jongen tijd, ſpottenderwijze, het *gelletjen*, voor het *geldtjen*. Vergelijk B. XIX. ſn. 133. IV. D. bl. 23.

Bladz. 254 ſneld. 79.
Van, in den zin van *wegens*.

Moetten, voor *moeite*. Plaatſelijke idiotismus hier en daar.

Vier witte voeten. Een witte voet hebben by iemand was *aangenaam zijn*. Men zei zoo ook wel *twee witte voeten*. En om een lief ſchaapjen uit te drukken zong men in 't Liedtjen: *Een ſchaapjen met vier witte voetjens*. Hier ſlaat dit op. — Het is by ons anders ook 't *gallinae filius albae* van Juvenalis.

Bladz.

Bladz. 254 ſneld. 81.
Stelen. Ziel in den zin van Vrouwen-borstrok, of lijfkleedtjen. Vergelijk B. XIX. ſneld. 57. IV. D. bl. 11. De benamingen van *ziel* en *keurs* werden echter veel dooréén gebruikt, en dikwijls verkeerd, toen men de *lijffens* aan de rokken aan één genaaid droeg. — In zich-zelf beſchouwd, heeft *keurs* gemeenſchap met *corps*, en *ziel* met *ziehen*, ſleepen; en hier zou vrouwenrok beter de zaak uitdrukken dan een lijfjen.

Bladz. 255 ſneld. 86.
Loopt'er me. Nu verouderde uitdrukking: *met het hoofd loopen.*

Bladz. 255 ſneld. 87.
Nummer, voor *nimmer*, Boeren uitſpraak.

Bladz. 256 ſneld. 95.
Bewijſt. De punt ligt in de verwarring van *bewijzen*, met *aanwijzen*, 't geen in 't gebruik (ſchoon in zijn oorſpronklijken zin niet,) verſchilt.

Bladz. 257 ſneld. 97.
Steenigen. Voor geweld doen of vermoorden met de *dobbelſteenen.* — Op nog een plaats gebruikt hy 't woord *verſteenen* dus voor *verdobbelen.*

Verkeeren, als *omgaan* (converſari); en ook als een ſpel dus genaamd.

Bladz. 257 ſneld. 98.
Verdobbelen. De punt is verloren nu men altijd *verdubbelen* zegt. Het woord *dobbelen* wordt verklaard in mijne Verhand. over de Geſl. bladz. 362.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 257 ſneld. 99.
Te graeuwen, om te groenen. Graauwen is *grijs*, dat is *oud zijn*, of den oude ſpelen, en van daar *knorren*, kribben, als zijnde den ouderdom eigen. — Even zoo is *groenen*, *groen zijn*, dat is jong zijn of de rol van een jongman of van een jong wijfjen ſpelen. Zie mijne Verhand. over de Geſl. § 71, en vergelijk hier beneden, ſneld. 154. bl. 269. Maar de eigenlijke punt van het versjen zit in eene byzondere beteekenis van het woord *groen*, in *groen zijn* of *groen worden*. *Hy wordt groen* is *amoris aeſtu percellitur*, *coïtum agitat* etc. En hierom *graauwt* Neel, want deze verzoening na de onmin is het, waarom zy onmin maakt. — Doch de man zegt *heel* VER*zoend* te zijn, hetgeen op te vatten is in den zin van 't *verſtaan*, hiervoor, ſneld. 25, bl. 243. Hy kan niet meer, geeft hy te kennen.

Bladz. 257 ſneld. 100.
Tater-kaecken. Tateren of *toteren* is eigenlijk *ſtotteren* in een minder graad, en dit is een verſterking van het eerſte. — *Verſtaeje*, was in mijn jongen tijd by de lager klasſe, en *vatje*, of *zal ik zeggen*, by de Boeren omſtreeks Amſterdam, een vrij gewoon tusſchenwerpſel in de reden. De hooger ſtanden hadden weêr andere dergelijke, als: *om zoo te ſpreken*, en *by manier van zeggen*, of *van ſpreken*, welke als een ſoort van verzachting eener uitdrukking ingevoerd, echter waar die niet noodig was, telkens aan beſchaafde lieden ontviel. Weldra hoorde ik Franſche uitdrukkingen in 't geſprek opkomen, en allengs verloor men die vroeger aanwendſels. Vergelijk B. XVIII. ſn. 90 en 112. (bl. 330 en 333).

Bladz. 258 ſneld. 106.
Behippelt, is daar om rondhuppelt of danst. — *Beſtuipt*, daar voor knielt.

Digitized by Google

Bladz. 260 fneld. 111.
Baerde, *baert*. *Baren* in de tweederlei zin van *kinderbaren*, en van *fchreeuwen*, en *tieren*, in welken laatfte 't nu verouderd is, fchoon men nog *misbaar*, en *misbaren* zegt.

Bladz. 260 fneld. 112.
Gaouwen, *gaeuw*, in de tweederlei beteekenis van, *vaardig*, of fnel, en, van *flim* en listig.

Bladz. 260 fneld. 114.
Dicketon. Platte uitfpraak voor *dukaton*, aan welke heel de aartigheid van 't Epigramma hangt.

Bladz. 261 fneld. 115.
Hert. De aartigheid zit in de tweederlei beteekenis van 't woord *hert*, 't geen wy nu van *hart* onderfcheiden, tot voorrecht der duidelijkheid federt men 't echte volkomen woord *hartebeest* niet meer bezigt. Men zie mijne Geflachtlijst der Naamw. op *hart* of *hert*. Vergelijk B. XVII. fneld. 56. bl. 293. — *Roven* is een *roof* zetten, met een *roof* bedekt worden, beginfel der heeling van een wond, gelijk *rijpen* van een gezwel er de voorbereiding van is.

Bladz. 261 fneld. 117.
Popelfy Verbastering van *apoplexie*, by ons *beroerte*, in Duitschland *der fchlag* genoemd. Onze Ouden noemden ook den *apoplecticus*, *geflagen*.

Bladz. 261 fneld. 118.
Hooghtijd en *hoogh tijd* rijmen niet, om dat in het eerfte woord de famenftelling de fylbe *tijd* kort maakt, terwijl zy in de laatfte regel lang is als een afzonderlijk woord dat niet enclytisch is.

Bladz. 261 fneld. 120.
De wijn is langh. Lange wijn is flappe, verlengde wijn.

Digitized by Google

wijn. — *De tonn is kort.* Een *korte ton* zegt men thands niet meer, maar voorheen werd *kort* en *klein*, en *lang* en *groot* verwisfeld.

Bladz. 261 fneld. 121.
De Wijfer. Hier fchijnt dezelfde dubbelzinnigheid in gezocht als in fneld. 29, bl. 244. 't Kon in HUYGENS tijd beftaan; doch thands zou men *de wijste* of ten minste *de wijzere* moeten zeggen om *fapientior* of dergelijke uit te drukken. Men zie mijne T. en D. Verfcheidenh. I. D. bl. 63, 100.

Bladz. 262 fneld. 122.
Overftolpen is eigenlijk een praeteritum van *overftelpen*: doch van het naamwoord *ftolp*, maakt men ook weder een werkwoord *beftolpen* en *overftolpen.* En dan is 't participium praeteritum *overftolpt.*

Bladz. 262 fneld. 125.
Voor voll. Vol is *volwasfen*, en zijn eigen meefter, niet meer onder voogdyfchap of toezicht. *Iemand voor vol aanzien* beteekent, hem voor zoodanig te houden. — Hier fpeelt HUYGENS met die uitdrukking en past ze toe op iemand die *vol gedronken* is. Vergelijk XVII. B. fneld. 16. bl. 285. Intusfchen deze en zulke Woordfpelingen hebben die uitdrukking tot zeer laag en gemeen doen worden.

Bladz. 262 fneld. 129.
Mis-geloof. Het puntjen van dit Epigramma zit hier reeds in het Opfchrift. In 't vers-zelf in de laatfte regel. *Van 't eene brood aan 't andere niet te kunnen geraken* zegt men van iemand die met werken zijn behoefte niet wint. HUYGENS past het hier op het tweederlei brood, het *menfchelijke* en het *eeuwige*, toe.

Digitized by Google

Bladz. 263 ſneld. 130.
't Is mijn kost niet. Een ſpreekwijze in den zin van *ik hou daar niet van;* voorheen lachende op allerlei zaken toegepast. Hier moet het verſtaan worden ten aanzien van Godsdienſtige of zedelijke vermaningen. — Van *houde* zie hieronder op ſneld. 158.

Bladz. 263 ſneld. 131.
Onſchult voor *ontſchuldiging*, werd in de zeventiende eeuw nog algemeen dus gebruikt. — Men zei ook regelmatig *zich ontſchulden.* Zie het Opſchrift van ſneld. 184 in dit boek. (bl. 276.) Beide *onſchuld* en *ontſchuldigen* is van *ſchuld.*

Blaeuw. Voor nietig, gezocht, onbeduidend. 't Schijnt in dezen zin een verbastering van *blode* (bloë). Een *blaauwe onſchuld* is de ontſchuldiging van een blodaart, die verlegen is, wat hy te baat nemen zal.

Bladz. 263 ſneld. 132.
Over gaet. Thands zeggen wy 't in geen der twee zinnen waarin HUYGENS 't hier verſtaan wil hebben. *Wat my overkomt* zouden wy zeggen in den eenen, en *wat over my gaat*, in den anderen.

Bladz. 264 ſneld. 135.
Ter venſter uyt gaen werpen. 't Huis door de Venſters gooien, plach eene krachtige uitdrukking te zijn, vòor een getier maken dat buiten gehoord werd.

Ontwijfde. D. i. Weduwnaars.

Dobbeld Room in vieren, dat is: half Roomsch. Te weten: de zusters VISSCHER van de Roomſche kerk, gy en ik (BARLÆUS en HUYGENS) als Latijnſche Poeten, maar alle vier tevens Hollanders.

Vierdaeghs doode vier. D. i. Die vierdaagſche nu afgeloopen en geëindigde koorts.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 264 ſneld. 136.
Voor nieuw. Dus ſprak men in HUYGENS tijd, en wy zeggen nog *voor goed.* Dit *voor* is daar, wat wy nu zeggen met *over*, gelijk het ook is in verſcheiden ſamenſtellingen.

Bladz. 265 ſneld. 139.
Weewen, weeuw zijn, weduw blijven, en dat zy niet hertrouwt. School er niet eenige minnenijd in dit *effatum*? Hare Roomschgezindheid ſtiet hem, maar hy misgunde haar aan een ander.

Bladz. 265 ſneld. 141.
De vrouw het vett, enz. Men zie dit in een aartig vertelſel gebracht by CATS in zijn Spiegel.

Bladz. 266 ſneld. 142.
Luypaerd. Het is met dit *luypaerd* en *luypaerd* even zoo als in ſneld. 118, bl. 261. met *Hoogtijd* en *hoog tijd.* 't Geen daar van 't rijmen gezegd is, is hier van de *cadans* even zoo.

Bladz. 268 ſneld. 152.
Gifte van Gods hand. Speling met den naam van *Dorothea*, gift van God.

Bladz. 268 ſneld. 153.
Waer-achtigh waer. 't Oude ſpelletjen van HUYGENS. Waarvan vroeger, XVI. B. ſneld. 24. bl. 243. XII. B. ſneld. 114. bl. 103.

Bladz. 269 ſneld. 154.
Groene blomm, voor *jeugdige.* — *Jaren ſijn geen ouderdom.* Noodige parentheſis hier! Want dat deze *onverſlijtelijke maagd* al vrij oud was, leert ons ſneld. 136 hiervoor, bl. 264.

Digitized by Google

Bladz. 269 ſneld. 158.
Hield 'er niet af van. *Veel* (of ſimpliciter) *van iemand houden* is *hem lief hebben.* 't Schijnt in vroeger tijd verbasterd uit *an iemand houden*, dat is, hem verkleefd, verknocht, aan hem gehecht zijn.

Houdt 'er veel van, heeft zy veel (goed en geld) van hem behouden.

Bladz. 270 ſneld. 159.
Te naauwer nood. Kwalijk voor *des noods.* Dit is, zoo 't geval ontſtaan mocht; doch *te nauwernood* (wy zeggen *ter naauwer nood*,) is naauwlijks en met moeite.

Weer inhaal. — *Zijn ſchade weder inhalen* is het verlorene met nieuwen moed herwinnen, hetgeen men ook zijn *ſchade verhalen* (d. i. *weêromhalen*) noemde. Hy ſpeelt hier met den naam van *Tesſel*-SCHA en tevens met het woord *inhalen.*

Bladz. 270 ſneld. 160.
Ick geef. D. i. ik ſchrijf ze ons toe by onderſtelling.

Tegen 't jaer festien. Hoe meent hy dit? Dit financieren gaat my te hoog. Doch, de Hoofdſom op 16 geſteld, zoo eischt de jaarlijkſche afloſſing met 1, zestien jaren tijd.

Bladz. 271 ſneld. 163.
Kaer is geſpeel, vriend of vriendin, makker, enz.

Bladz. 272 ſneld. 167.
By gans vier. Oude verdraaide vloek, men zei by 't *St. Jans vier!* even als de Duitſchers by de Epilepſie of vallende ziekte (den *ſchwernoth*) vloeken. Dus was *gans bloed*, *St. Jans bloed.*

Gevoelen. Woordſpeling tusſchen den zin van *meening* (ſentiment) en *gevoel* (ſenſatie).

Digitized by Google

Bladz. 272 ſneld. 168.
Verhoetelt. Verhoetelen. Hoetelen is *hottelen* en als zoodanig *bederven;* van 't *hotten* van melk ontleend. Hiervan is *hoetelaar* (hottelaar) die zure melk verkoopt, en *hoetelen* voor geringen prijs, of ondeugdelijke waar verkoopen.

Spick-ſpelder. Wanſpraak. 't Woord is *ſpikſplinternieuw*, dat is (en 't wordt eigenlijk van een vaartuig gezegd,) nieuw van *ſpijker* tot *ſplinter*, d. i. waarin alles tot ieder *ſpijker*, en ieder *ſplinter*, nieuw is. *Spijker*, voor ijzeren nagel, en *ſplinter* voor hout genomen.

Af zijn. Dubbelzinnig, of hy van 't geſprek, dan wel van 't onderwerp des geſpreks (zijn vrouw) af wilde zijn.

Bladz. 272 ſneld. 170.
Voor d' ooren, enz. Welk eene walglijke uitdrukking!

Mis-boort, voor *misgeboorte.*

Guer. Kan HUYGENS dan ontveinzen dat *witte* roozen de zachte en ſtreelende reuk van de *roode* niet hebben? Of, dat de reuk van kwee-appelen onaangenaam is?

Neus-wijs is eigenlijk 't Latijnſche *ſagax*, 'tgeen men van de honden eigenlijk zegt, van de menſchen by overdracht. Doch men gebruikt *neuswijs* nu niet meer dan in den zin van eene ingebeelde ſcherpzinnigheid. Hier neemt HUYGENS het in zijn eigenlijken zin, als (ingebeeld) *wijs van neus.*

Bladz. 273 ſneld. 172.
BeRoomde. D. i. met Romes bygeloof beſmette. — *Beroemde*, naar haar Vader *Roemer.*

Bladz. 274 ſneld. 177.
't *Kalf. Een kalf* was een toenaam voor een jongen nog niet gants volwasſen knaap. Ook voor een goeden ſukkel, die met zich ſollen liet. Waarvan 't ſpreekwoord,

Digitized by Google

met een kalf is goed ſollen, 't geen naderhand alleen van *'t verdronken kalf* gezegd werd door verwarring met een ander ſpreekwoord.

Bladz. 275 ſneld. 181.

Ende, copula, toen nog gebruiklijk, en, in de oude formulae zelfs nog by mijn jongen tijd. Men riep toen nog 's avonds met *appelen heet ende warm*; en zei gewoonlijk: *ik eet heet ende warm*, in tegenſtelling van koud of verſlagen. Zoo *om ende om*, veelal tot *om end' om*, en *op ende uit*, tot *op end'uit* ſaamgetrokken, 'tgeen weldra in *ommentom* en *op een duit* verbasterde. Even zoo zei men nog *hoog ende droog*, *dik ende vet*, *vet ende warm*. Zoo was 't met *hou ende trouw* als oude formula. — Thands verwerpt men dit niet alleen, maar mishandelt den doorgaands vloeienden en welluidenden text onzer voortreflijke Bybelvertaling en breekt hare anapaeſtiſchen kadans, die 't hart aandoet, door by de voorlezing *en* voor *ende* te zeggen. 't Geen niemand voor de omkeering des Staats, waarvan onze taalverwoeſting dagteekent (te voren was er bederf in, doch zy beſtond niet te min in haar kracht en aart) zich aangematigd zou hebben.

Bladz. 275 ſneld. 183.

Bosch, *Weſel*. Schoone aartigheid, twee namen te verminken, om er een toeſpeling op een laf ſpreekwoord van te maken.

Bladz. 276 ſneld. 184.

Onſchuldingh. Zie ſneld. 131, bl. 263. en het daarop aangeteekende. (Aant. bl. 220.)

Wagen, voor *melden*. Doch 't is niet meer dan gerucht maken, en oorſpronklijk, *ſchudden*. Geluid is ſchudding van de lucht, en ſterk zijnde, doet het wanden en zolderingen zelfs zicht- en voelbaar ſchudden.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 277 ſneld. 187.
Overſier. Wy zouden *overziener* zeggen; doch *overziër* is juiſter, en HUYGENS doet hier de twee ſylben van *zie-er* in één ſmelten, gelijk wy wel in *kniën* voor *kniën* doen, en altijd in *zien*, *doen*, *gaen*, *ſtaen*, *ſlaen*, die ware disſyllaba zijn.

Bladz. 277 ſneld. 190.
Verſett. Woordſpeling met *verzetten.*

Bladz. 277 ſneld. 191.
Spoelingh. Woordſpeling met de tweederlei beteekenis van het *ſpoelen* en de *ſpoeling* als verkensdraf.

Bladz. 277 ſneld. 192.
Woordſpeling met *wel* en *kwalijk nemen.*

Bladz. 278 ſneld. 194.
't Quam hem niet ſlaeghs. — *Slaags komen.* Oude ſpreekwijze, nu verouderd, voor *gelegen komen* (*convenieeren*, als men zegt). *Slugen*, (waar uit ons *ſlaan* is) is treffen, doel raken, en van daar, gelukken, en voorts, tot geluk, nut en dienſtig zijn. *Een goede ſlag* zegt men nog voor een gelukjen, en de wensch by een onderneming plach te zijn: *daar* SLA *geluk toe!*

Bladz. 278 ſneld. 195.
Drebbelt. *Drebbelen*, nu met *dribbelen* verwart, is eigenlijk een frequentativum van *draben*, ons *draven*, en verwant met *drijven*, eigenlijk *dreeven* (ſtuwen), tranſitivum, door vokaalverzachting van 't verbum neutrum. — *Dribbelen* wordt thands gezegd voor 't moeilijk en ſchuddend loopen van een kind of kreupelachtig mensch; maar 't is dan *trippelen*, van *trippen*; dat is, op *trippen* (puntige muiltjens met ſpitſche hielen) loopen, waar men min of meer op zwaait, *gebrekkig trappende.*

Digitized by Google

Hoe fraey — om fijn geld! 't Was by onze Grootouders een gewone fpreekwijze, om het boeten ('t zij door befchaming of anderzins) voor een onvoorzichtigheid te kennen te geven, zich dus uit te drukken. — *Het* praatmannetjen, of *het* klappermannetjen *komt om zijn geld; het* drinkmannetjen *komt om zijn geld; het* fpeelmannetjen *komt om zijn geld*, zeide men, wanneer iemand wegens de gevolgen van een onvoorzichtig gefnap achterhaald werd, van 't veel drinken ziek lag, of van 't geld verfpelen in verlegenheid zat. En zoo in alles.

Bladz. 278 fneld. 196.
Siet nauw toe. Woordfpeling met *naauw toe zien.*

Bladz. 279 fneld. 197.
Ontftuym. Te recht dus. Kwalijk zegt men *onftuim* of *ongeftuim.* 't Is opftuivend, en van *ftuim*, *ftoom*, 't Engelfche *ftum.*

Smijten (thands *werpen*) was in HUYGENS tijd nog *ftaan*, en hierop flaat de laatfte regel, *een' man van een ander* SLAG, door moedwillige vermenging van *flag* als foort, met *flag* als daad van flaan. Doch het moest dan zijn *van een anderen flag*, in het mannelijke. Vergelijk B. XVII. fneld. 11. bl. 284.

Bladz. 279 fneld. 198.
Een brandmerck op fijn' koon was voor heen in het *crimen falfi* aangenomen. In Engeland had het als ftraf op meineed nog onder WILLEM DEN DERDE plaats, en was in dat geval in de plaats gefteld aan het vroegere branden in de hand, waar men weinig in ftelde.

Bladz. 280 fneld. 200.
Qualick. Woorfpeling met *kwalijk*, als *naauwlijks*, en als kwaad. De lamme fpeling met *acht flaan* (in fneld. 199, bl. 280)

Digitized by Google

280.) vond HUYGENS zoo fraai, dat hy er nog een tweede sneldicht van maakte. Zie B. XIX. sneld. 16, IV. D. bl. 28.

Bladz. 280 sneld. 201.
Enkel, gebruikt voor *maar*, en in den zin van *toch*, was een idiotismus van eenige plaatsen. Men zou meestal gezegd hebben. *Hy wou er maar aan*, of *hy wou er toch aan*. — 't Strekt eigenlijk, even als *maar*, tot een synonymum van *slechts*, 't geen ook wel in 't gesprek voor *toch* gebruikt plach te worden, als: *Gy moogt zeggen wat gy wilt, ik wil het* slechts *doen*, slechts *wagen*, slechts *beproeven*, enz. — Vergelijk B. XVII. sneld. 159. bl. 313.

Bladz. 280 sneld. 202.
All mijn goedjen gaet om seep. — *Om zeep gaan* is omkomen. — Men zei van de Kruisvaarders, dat zy *om zeep* gingen, naamlijk om *Jerusalemsche zeep* te halen, die in hooge achting was, zijnde de zeep toen nog zeer zeldzaam en kostbaar. En, daar verr' de meesten daar by omkwamen, en niet wederkeerden, zoo rekende men het *om zeep gaan*, zoo goed als *omkomen*; en het werd een *euphonismus* om de dood uit te drukken, *om zeep zijn*. By 't gemeen was 't in mijn tijd nog een zeer gewone spreekwijze, als men naar iemand vroeg: *Hy is om zeep*.

Bladz. 280 sneld. 205.
Teun kerfd' af. *Afkerven met iemand* zei men oudtijds voor *afrekenen*, omdat de kerfstok de rekening hield. Het *afkerven* bestond in de kerven weg te snijden, door den stok te verdunnen, of, gelijk men het noemde, *af te schillen*.

EINDE DER AANTEEKENINGEN OP HET SESTIENDE BOECK.

Digitized by Google

❧

AANTEEKENINGEN

OP HET

DERDE DEEL,

SEVENTIENDE BOECK.

SNELDICHT.

Bladz. 282 ſneld. 1.

Wilt in de derde perſoon. Vlaamsch en Zeeuwsch. — De Hulpwoorden (verba auxiliaria) nemen de *t* niet aan. Men zegt noch *hy wilt*, noch *hy magt*, noch *hy zalt*, noch *hy kant*. 't Een van die is even zoo verkeerd als het ander. HUYGENS verwarde alle dialekten, idiotismen, en wanſpraken door één.

Beduymt, mede een walglijk woord.

Bladz. 283 ſneld. 3.

Alida Bruno, de zuster van HENDRIK BRUNO, vermaard door zijne ſchriften, welke by onze Grootouders nog zeer geacht waren, nu onbekend zijn.

Niet als dicht. D. i. geheel Dicht; geen bloote Poëet maar geheel Poëzy. — En wie weet thands nog van zulk een Poëet?

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 283 ſneld. 4.
Verdienſten, voor *verdienſtelijk*; gelijk HUYGENS meermalen het ſubſtantivum als adjectif gebruikt.

Bladz. 283 ſneld. 5.
Vreemde. *Vreemd* is van *verheemd* en beteekent dus, uit een ander *heim* of *heem*, huis of land. Maar het wordt ook gebruikt voor *nieuwling*. Ook voor *afkeerig* en voor *verlegen*.

Bladz. 284 ſneld. 6.
Rocken'. *Rokkenen* is het vlasch op de ſpil winden ter ſpinning, maar ook meer algemeen voor 't beleiden van onrust of geſchil.

Treckt het ſijn: krijgt zijn deel (ſlagen). — *Het haer*, is *haar deel* in 't gevecht, naamlijk het *hair* van Jan, waar zy de handen in ſlaat.

Bladz. 284 ſneld. 7.
Durate, enz. niet gants onaartige toeſpeling van *res* op *menſae ſecundae*.

Bladz. 284 ſneld. 9.
Voor. Woordſpeling met de tweederlei beteekenis van *voor*. — *Wat voer een man*, quid hominis? — *Wat voòr een' vrouw*, quid mulieri?

Bladz. 284 ſneld. 10.
Een goed knecht. Oude ſpreekwijze, uit het Engelſche *a good knight* (een braaf Jonker, een rechtſchapen Edelman) overgenomen.

Bladz. 284 ſneld. 13.
Wel ſoo langh, D. i. nog eenigzins langer. Men zegt nu veelal *nog wel zoo lang*; maar dit beteekent eigenlijk *dubbel zoo lang*. — *Soo langh niet weſen*. Zoo lang in during niet.

Digitized by Google

Bladz. 285 ſneld. 14.
Was, *'t huis*, *'t Gasthuis*. Zie hiervoor, het aangeteekende op *Hoogtijd* en *hoog tijd*. (Aant. III. D. XVI. B. ſneld. 118, bl. 218).

Bladz. 285 ſneld. 16.
Ick ſagh u niet voor voll aen. Zie (Aant. III. D. XVI. B. ſneld. 125, bl. 219).

Bladz. 285 ſneld. 17.
Decken; De punt ligt in *dekken* en de dubbelzinnigheid van *gedekt*, 'tgeen men eigenlijk van de vogelen zegt, als *ſpringen* van de viervoetige *dieren*.

Bladz. 285 ſneld. 19.
Kratt is eigenlijk *horde*. Oudtijds waren de wagens of karren voor en achter met een *horde* geſloten. Op de voorſte horde, die laag was, zettede men wel, als de wagen vol was, een wandelaar die verzocht meê te mogen rijden; en dit was eene vrij ongemaklijke zitplaats.

Bladz. 286 ſneld. 21.
Gelijcks den grond. Adverbialiter, als de *s* bewijst, en dus is er by te verſtaan *geſlecht* of *afgebroken*, of dergelijke.

Bladz. 286 ſneld. 23.
Moe, *en matt*. *Mat* voor *moê*, en *afgemat*, zijn oorſpronklijk van het Spaanſche *mattare*, waarvan 't *matto*, ons *mat* in 't Schaakſpel.

Bladz. 287 ſneld. 26.
D'oneffen' Kerf ſult wisſen. *Een kerf wisſen* zeer oneigen. Want *wisſen* (of beter *wisſchen*) is *wasſchen*, tranſitivè, en wordt niet anders dan in den zin van af- of *uitwasſchen* gebruikt, doch een *kerf* of *keep* laat zich niet *uit*-, of *afwasſchen*.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 288 ſneld. 27.
Behangen — De *Kasſing van een diamant, met een rouwkleed behangen!* Welk denkbeeld.

Bladz. 288 ſneld. 28.
Schick ick, d. i. acht ik, oordeel ik.

Bladz. 288 ſneld. 30.
Overſlaen. Nu verouderd. Men zegt nu wel, *een zaak* overwegen, maar niet *overſlaen;* doch wel *een overſlag* over iets *maken.* Ook is 't participium praeteriti niet *overſlagen*, maar *overgeſlagen.*

Bladz. 288 ſneld. 31.
Voermann, voer-mann. Woordſpeling met *voeren*, als brengen en als voederen.

Bladz. 289 ſneld. 33.
In den keer. In het te rug keeren.

Bladz. 289 ſneld. 34.
't Strand. Naamlijk van Scheveningen.
Stevin ſijn' kunst. Naamlijk den zeilwagen, die zonder paarden, met groote ſnelheid voortging.

Malle wagen werdt in tweederlei zin gezegd. In den eerſten is 't een Hollandſche *maal-wagen* d. i. *pak-wagen.* In den tweede plaats zei men 't voor het Engelſche *mailwaggon*, (mijlwagen), die ſneller dan gewoonlijk rijdt, en het is hiervan dat men den *zeilwagen* van STEVYN zoo noemde.

Bladz. 289 ſneld. 35.
Overmint. D. i. te veel, of kwalijk bemint.

Bladz. 289 ſneld. 36.
Lempigh. Kwalijk voor *leempig. Leemte* is eigenlijk *lamheid*, en by uitbreiding *gebreklijkheid; leemtig*, gebrekkig,

Digitized by Google

kig, en ongezond. — *Lempig* is oud Vlaamsch, en beteekent *grijnzig*. — Men zou 't echter kunnen wettigen als van *lympha* afgeleid, en voor ongezond van vochten doen gelden.

Bladz. 291 ſneld. 42.
Rood ſand. Zie van *ros* en *rood* hiervoor in de Spaanſche wijsheid. Zie II. D. X. B. ſpr. 1233, ſpr. 763. bl. 357, 301.

Bladz. 291 ſneld. 47.
Schouwen D. i. *ſchoorſteenen*. Zie van 't woord mijn Geſlachtlijst.
Meeuwt. *Maauwt*, zeggen wy thands.
Pauanen. *Pavaan*, Spaanſche dans.

Bladz. 292 ſneld. 50.
Eerſte Grootvaer. Hoe? Van onderen op, geteld? — Zoo is 't wel; maar dan moet het opſchrift *ouden Adel* ironicè verſtaan worden. — Doch is de telling van boven af gemeend, zoo is 't het oude laffe: *Wy zijn* alle kinderen van Adam, en derhalve allen gelijk.

Bladz. 292 ſneld. 52.
Paer en paer. Kwalijk naar het tegenwoordig gebruik, waarin *paar* altijd collectivè gebruikt wordt, en dus *twee* beteekent, en Onzijdig is. Zie mijne Geſlachtlijst.

Bladz. 293 ſneld. 54.
Goeden dagh! als afſcheidsgroet.

Bladz. 293 ſneld. 56.
Hert, *hertje*. Vergelijk B. XVI. 115. ſneld. bl. 261. en het daarop aangeteekende (Aant. bl. 218).

Bladz. 293 ſneld. 57.
Heel goed. Alzins kwalijk. HUYGENS verklaarde 't eerſte

heel

Digitized by Google

heel goed zelf door nog *onbegonste waar.* Doch dit heeft het nooit kunnen uitdrukken: het had dan moeten zijn *een heel ſtuk*, *een halve zij*; enz.

Bladz. 293 ſneld. 59.
Noch voor *toch.*

Onderhoudt — houdt - onder. Onderhouden, eerst onafſcheidelijk, dan afſcheidlijk gekoppeld. Zie mijne Verhand. over de Geſlachten §. 90, en Aanteek. *iii.*

Bladz. 293 ſneld. 60.
In 't nett. Woordſpeling met *net* adjectif, en *net* ſubſtantif.

Bladz. 293 ſneld. 61.
De oudſte brieven. Huygens wist niet, of vergat, dat een Testament geen brief is. Een *codicil* is een brief, en doet daarom ook de vorige diſpoſitie niet te niet. Hy herroept ſlechts wat een lastbrief ten aanzien van een lastbrief herroepen kan. Maar een *testament* is een *wet*, en wel van beſchikking over de geheele nalatenſchap, die noodwendig de vroegere daarover gegeven, vernietigt.

Bladz. 294 ſneld. 63.
Dat een met vier pijlen — Kwalijk; omdat de accent, op *vier* vallende, *pij* wel poſitione kort maakt, waardoor *pijlen* een *pyrrichius* wordt, maar de derde (even weinig als de zesde) ſedes van 't Alexandrijnſche vers geen pyrrichius toelaat. In de eerſte en tweede ſedes zou het woord goed zijn, als:

Vièrpijlen ſchiet haar oog; —
en *Dat één* VIÉR PIJLEN *ſchiet.*

Om dat de twee eerſte ſylben dan een trochaeus maken, waar alsdan een jambus op volgt. Ook in de vierde ſedes kan men zeggen:

't Ver-

't Verscheelt oneindig veel, VIÉRPIJLEN *of vier pijlen.* Minder goed is deze voet in de vijfde sedes. — Doch men moet niet begrijpen, dat de voeten een goed vers maken. 't Is de verdeeling der verzen in verscheidenheid van *cólons*, ieder welklinkend, en onderling in harmonie door de verschillende hoogte der tonen, die by ons alles afdoet, en waarvan ook de *quantitas syllabarum* by ons afhangt; en deze harmonie bestaat niet in één vers afzonderlijk. 't Is de aan éénschakeling der verzen, met verscheidenheid van val in de *cólons*, waar ze in zit. Dit wisten onze Ouders, schoon zy het niet duidelijk wisten te verklaren, op hun gevoel; maar nu rammelt men van Latijnsche *voeten*, zonder te verstaan wat men of zegt, of eigenlijk wil, omdat men met zijn aangeleerde Grammatica en nieuwmodisch Fransch zijn moedertaal vergeten is uit te spreken.

Bladz. 295 sneld. 66.
In 't spijt. Kwalijk; *spijt* is Vrouwelijk. HUYGENS tast wel meer mis in de Geslachten, daar 't gebruik niet zuiver was. Zoo zegt hy *in 't kraam*, enz.

Bladz. 295 sneld. 69.
Bueren. Die van Loosduinen.

't Hollandsch vrouwtjen. De gravin van Hennenberg.

De Beckens, in de kerk van Loosduinen bewaard, waarin die kinderen gedoopt zijn. Zie hiervoor I. D. bl. 189. en het aangeteekende daarop. (Aant. I. D. III. B. bl. 146.) Het geschenk van een bekken aan de kerk by den doop van een kind, was van ouds aanzienlijk; en hier werd een bekken voor elk kind geschonken.

Dien Almanack van Garnaet. — *Almanak*, om 't getal der dagen die 't misverstand het fabeltjen deed vermelden. *Garnaet* om de kleinte die men, ten gevolge van 't groot getal, aan die kinderen verplicht werd toe te schrijven.

Ver-

Digitized by Google

Vereeuwight. — Ja! Gelijk verzen zonder ware Poëzy vereeuwigen. Wie leest thands *Ockenburgh*, en wie kan het doorlezen? — Die wil. — Ja, die zal het ook niet weêr ter hand ſlaan. 't Is met *Weſterbaen* als met *Weſterhovius* en *Westhovius* onder de Geleerden. Zy hadden t' huis kunnen blijven, en men zou ze niet gemist hebben. *Nomen his malè ominatum erat*, zei een oud Vrind van my.

Bladz. 296 ſneld. 70.
Ick geef het daer voor uyt. — Zeer te onrecht, Vader HUYGENS! Geef liever drie of vier boeken Sneldichten tot dat einde.

Bladz. 297 ſneld. 73.
Weder antwoorde. Om dit *Repliek* te verſtaan, diende men het andwoord der Juffer wel te kennen. Zy ſchijnt gezegd te hebben dat zy meer van *boeken* dan van *boekweiten koeken* houdt. Maar *de zes dozijnen om een ſtooter* (dat is, de anderhalf dozijn om vijf duiten) vorderen een anderen Edipus dan ik ben.

Bladz. 297 ſneld. 74.
Doorgegaen — Woordſpeling met *doorgaans* en *doorgaan.*

Bladz. 298 ſneld. 78.
Te ſuyveren van ſchuym. Echter niet zonder daar vrij wat in te laten, en er ook van 't zijne vrij wat by te doen, is dit geſchied. Maar hoe kan het anders? Wie uit boeken wijs moet worden, wordt het nooit.

Bladz. 299 ſneld. 81.
Eerlick. D. i. in de taal van HUYGENS tijd: *Eer verſchaffende*, *tot Eer ſtrekkende.* Naderhand daalde de beteekenis af tot *beſtaanbaar met de Eer.* Toen werd het

by

Digitized by Google

by uitsluiting, *in koop en verkoop niet meer dan gebruikkijk is, bedriegen.* En eindlijk — een woord zonder stellige beduidenis, en afhangende van den waaienden wind.

Bladz. 299 sneld. 84.
Weidsch (of *weits* als wy thands schrijven) is van den *weiman*, d. i. *jager*. De Grooten alleen jagende, zoo was *weidsch gewaad* of *jachtgewaad* aanzienlijk, en by die 't zich aanmatigde was 't een dartelheid. — Van daar ook dat het *groen* van ouds zoo aanzienlijk plach te zijn, als zijnde een *weidsche* (een Jagers) dracht.

Bladz. 300 sneld. 88.
Schepen is van *scheppen*. Iemand *rechter scheppen*, zei men zoo wel als wy nu zeggen *rechter maken*, of *aanstellen*, en in 't Latijn *consulem creare*. *Schepen* is *geschapen* in de oude taal, die in 't participium passivum het augment wegliet. Ieder die iets maakte, inzonderheid een *schoenmaker*, hiet voorheen *schepper*. Men vergelijke mijne Verhand. over de Gesl. bl. 259. en 256. HUYGENS speelt hier met het woord.

Bladz. 300 sneld. 89.
Uw' blad'ren vallen ook. Ziende op de najaars ziekten hier te lande gewoon.

Bladz. 300 sneld. 90.
Predick haesje, Woord- of liever klankspeling met *Predikatie*. *Haesje* is wat wy nu *beunhaas* noemen. Waarvan zie mijne Geslachtlijst der Naamw. op dit woord.

Bladz. 301 sneld. 95.
Op mijn eigen houtje. Woordspeling. Men zegt; *iets op zijn eigen houtjen doen*, d. i. ter zijner eigen verandwoording. Door 't *houtjen* wordt dan *kerfstok* verstaan. Hier wordt het op de *houten kruk* toegepast.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 302 ſneld. 102.
Pass — past. Pasſen op iets in den tweederlei zin van *voegen*, (*aptare* of aptatus esſe) en *bezorgd zijn* voor iets.

Bladz. 302 ſdeld. 103.
Baert enz. Woordſpeling met *baren*, als razen, kijven, en als kindervoortbrengen.

Bladz. 303 ſneld. 107.
Maer hopen, ſlechts hopen, niet met zekerheid verwachten.

Bladz. 303 ſneld. 108.
Truyens — Teunens. Over zulke verkeerde genitiven hebben wy meer geſproken. Zie hiervoor III. D. XI. B. bl. 6. (Aant. bl. 128.)

Bladz. 304 ſneld. 110.
Men Vrouwen. Mijn vrouwen. Doch de byvoeging van de *n* ware niet noodig, ja is verkeerd. *Mevrouw* is *mijne vrouw*; dus *melief*, enz. Dat men *Men Heer* zegt, is met de *n* paragogicon om de *h*.

Bladz. 304 ſneld. 113.
Hoe ſiet gh 'er ſus uyt. Woordſpeling met *uitzien*. *Wel of kwalijk uitzien*, is een goed of ſlecht gelaat hebben. Dit behoort tot *zien* in den zin als verbum neutrum, waar in men zegt: *dat ding ziet groen*, *blauw*, *goed*, *ſlecht*, *verſleten*, enz. De aart van 't verbum neutrum is, dat de daad er door uitgedrukt in den dader pasſief, of liever louter hoedanigheid is. *Het ziet groen* is, het heeft de hoedanigheid van een *groen gezicht*. *Zy ziet er goed uit*, zy heeft de hoedanigheid van een *goed uitzicht*, dat is, *uiterlijk gezicht*. Het *er* is daar een louter pleonastisch enclyticon, en daarom moet men ook niet zeggen

gen ER *wel* of *kwalijk uitzien*, ſchoon men zegt, *hy ziet er wel uit.* Onze Taal is vol van enclytica, die men thands verwaarloost, maar die er de zoetvloeiendheid aan geven, welke geene andere der Hedendaagſche meer bezit; doch een enclyticum kan nooit een volzin beginnen.

Bladz. 304 ſneld. 115.
Den aenhouder. *Aenhouden*, in tweederlei beteekenis, *volharden* en *pal loopen*, als men zegt.

Bladz. 305 ſneld. 117.
Vraeght ghy. Woordſpeling met *vragen*, en *veel naar iets vragen*, waarvoor men ook zegt *veel om iets geven*, d. i. er van houden; waarvan zie hiervoor.

Bladz. 305 ſneld. 118.
My maer gedaen. Lees: *my maar te doen.* In dezen zin zegt men 't voor: *Ik wilde maar weten of* enz.

Bladz. 306 ſneld. 124.
En daer en is'es geen. D. i. *Daar en is des geen.* *Des* is *van dat:* namelijk *koren.* Nu zeggen wy *daar is er geen.* Dit verſtaan velen niet beter dan dat van HUYGENS. 't Is imperſonaliter in de oude phraſis: *Het en is daar geen.* *Het is* is volkomen het Franſche *il n'y a*, waarin *il* ons *het*, en *ne* ons negatief *en* is. Het Franſche *il* en ons oude *het* (nu *er*) zijn overtolligheden. Doch zie hiervoor over dit *het.* XIV. B. ſneld. 39. bl. 153. Aant. bl. 197.

Bladz. 306 ſneld. 127.
Geld in de hand. *Hem komt geld in de hand*, ten wiens bate het *ſaldo* van Rekening ligt. Dit is eene oude ſpreekwijze, en beteekent *hem komt het toe* (*ei debetur*). Vergelijk ſneld. 153, bl. 312. en B. XIX. ſneld. 79 en 114. IV. D. bl. 15 en 21.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 307 ſneld. 128.
Hoort — hoort. Hooren als *auſcultare*, en als *behooren.*

Bladz. 307 ſneld. 129.
Daer, in de laatſte regel, ziet op het *wijf.* In de eerſte is het een conjunctie, voor het oude *het* in de plaats gekomen, en zonder opzicht op iets. Zie hiervoor op ſneld. 124 en het daar aangehaalde.

Bladz. 307 ſneld. 133.
Ver-trouwen hier voor *hertrouwen* gebruikt, om een punt; maar kwalijk. Men zegt *hertrouwen. Vertrouwen* (in den zin van *verhuwelijken*,) zou niet zijn *andermaal trouwen*, maar alleen te pas komen als een man die een vrouw heeft, die vrouw met eene andere verruilde.

Bladz. 308 ſneld. 136.
Wat de Heeren wijſen, moeten de Gekken prijzen, zegt het oude Spreekwoord waar op dit ſneldicht ſtaat. 't Ziet op vonnisſen. Voor de Heeren, is voor de Rechtbank gaan; en *gekken* duidt in dit ſpreekwoord de twistende partyen aan, als dwaas doende met hun geſchil voor de Rechtbank te trekken. — HUYGENS woordſpeling is hier met *wijzen* als *vonnis wijzen*, en 't eenvoudige *wijzen* in den zin van *aanwijzen*.

Bladz. 308 ſneld. 137.
Omgebracht. Woordſpeling met *ombrengen.*

Bladz. 309 ſneld. 142.
By ſijn' vieren. Verſta: by zijn vuurſtoken op den haard. — 't Puntdicht beſtaat in de woordſpeling tusſchen dit *vieren* en het *feestvieren*, 'tgeen toch eigenlijk en in zijn oorſprong *vuur ontſteken* is.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 310 ſneld. 143.
Hoſen voor *kouſen*. Waarvan elders in den breede.

Bladz. 310 ſneld. 146.
Voor den dagh. Woordſpeling met *voor den dag*, doch die mank gaat: want *voor* als *ante* of *vroeger* heeft een ander en zwaarder accent en uitſpraak dan in eenigen anderen zin. Het ſcheelt veel of men zegt: *ik zal* VÓÓR *morgen t' huis zijn;* of *ik zal* VOOR *morgen zorgen. Ik heb dien toom* VOOR *mijn paard gekocht;* of *ik heb dien toom* VÓÓR *mijn paard gekocht*. Om ſlechts 't laatſte voorbeeld toe te lichten; het een is: *ten behoeve van* of *tot* het paard; het ander: *eer dan* het paard.

Bladz. 311 ſneld. 149.
Op de been, uit het ziekbed. — *Op de beenen*, tot op de beenderen uitgeteerd.

Bladz. 312 ſneld. 153.
U komt noch geld van my. Vergelijk ſneld. 127 bl. 306. (Aant. bl. 236).

Bladz. 313 ſneld. 159.
Enckel. Vergelijk B. XVI. ſneld. 201. bl. 280. (Aant. bl. 226).

EINDE DER AANTEEKENINGEN OP HET SEVENTIENDE BOECK.

AAN-

Digitized by Google

AANTEEKENINGEN

OP HET

DERDE DEEL,

ACHTIENDE BOECK.

SNELDICHT.

Bladz. 315 ſneld. 4.

Soo die my 't mijn onthoudt, enz. Daar is echter onderſcheid tusſchen de *nalatigheid* en den *moedwil:* en die even eens te ſtraffen, is een zonderling Recht. — Doch hoe 't daarvan zij, hoe past dit op de ondankbaarheid? — Kunnen we onzen naaſten ooit goed doen boven onzen plicht? of verdient plichtkwijting dank? Dit bedenke de Christen! De dank zij aan God, maken wy er geen aanſpraak op! — Dat eindeloos klagen over ondankbaarheid jegens ons is inderdaad een wel zondig vergrijp tegen God. Zie voorts IV. D. B. XIX. ſneld. 74. bl. 14.

Bladz. 315 ſneld. 6.

Dery, *deryen.* Verſta: *durf* en *duryen* (andere).

Digitized by Google

Bladz. 316 ſneld. 7.
Doorpeiſen — overpeiſen. Woordſpeling met den woordklank van *peiſen* en *peiſteren*, 't geen niets gemeens met elkander heeft. — *Peizen* is *denken*, ons *peinzen*; maar *peiſteren* is verbasterd uit het Lat. *paſcere*, voor een verkwikking van ſpijs of drank nemen onder weg.

Bladz. 318 ſneld. 16.
Sijn Franſch, enz. Zie boven. XVII. B. ſneld. 22. bl. 286.

Bladz. 318 ſneld. 17.
Van. Verſta: *uit*, of *wegens.*

Bladz. 318 ſneld. 19.
Vrouwen Broecken dragen. Zie boven over deze vrouwenonderkleeding, XIII. B. ſneld. 28. bl. 115. (Aant. bl. 189.)

Bladz. 319 ſneld. 21.
Fraeds, voor *fraais.* Hoe kan onze Dichter dus ſchrijven of ſpreken? Het is dat men in ſommige ſtreken het woord als *plaais* uitſprak, doch de ſpelling van *fraais* met een *d* is geheel belachlijk en onbeſtaanbaar.

Schortingh, in den zin van *gebrek.* Anders is *ſchorting* de ophouding die een voortgang ſtuit, en ook de ondervanging of onderſteuning van iets dat hangt.

Bladz. 319 ſneld. 23.
Wat light men 't hem en wijt. Zie hiervoor. (Aant. I. D. VI. B. bl. 268, 269.)

Bladz. 319 ſneld. 25.
Ducaten als werkwoord, voor *be-dukaten*; d. i. met dukaten beſchenken.

Bladz. 319 ſneld. 26.
Den Almanach, het *Dagwerk.*

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 320 ſneld. 27.
Jan hiel veel — nu houdt hy 'r veel meer af. Zie van deze Woordſpeling hiervoor, XVI. B. ſneld. 158. bl. 269. (Aant. bl. 222).

Bladz. 321 ſneld. 34.
Nieuw Jaer. Zie hiervoor II. D. IX. B. bl. 185.

Bladz. 321 ſneld. 36.
Meenen dat — Verſta: zy *meenen dat dat* gelaat — HUYGENS onderdrukt de *conjunctie*, op zijn Engelsch. Even zoo in de volgende regel, *'k wouw* (dat), *vellem ut.* En zoo doorgaands. — Doch daartegen drukt hy 't relatif uit, waar wy 't onderdrukken, als beſloten zijnde in een vorig pronomen, als: *wat* DAT, of *'t geen* DAT *ik zeg, is waar.* Zie b. v. XIX. B. ſneld. 7. (IV. D. bl. 3).

Bladz. 321 ſneld. 37.
Kan ick. Het *ik* moet met hevigheid uitgeſproken worden, om dit Epigramma zijn eisch te geven.

Bladz. 321 ſneld. 38.
Verlegen, verloren. Vergelijk IV. D. XXV. B. ſneld. 165. bl. 236.

Bladz. 321 ſneld. 39.
Nood', noode, moeilijk of gedwongen. — *Noot* in HUYGENS dialekt, *nooit.*

Bladz. 322 ſneld. 41.
Meer als een groote. Naamlijk: een *grootere.*

Bladz. 322 ſneld. 44.
M' heeft men — geſeght. Kwalijk. In een woordſchik-

 king

king waar de noemer achter den derden naamval komt, moet deze den heerſchenden toon hebben. 't Moest *my*, niet *me*, zijn, dat noodwendig toonloos is.

Bladz. 323 ſneld. 49.
Blauw' oogen. T. w. die hy vreesde dat hy (als zy zijn wijf geworden was) van haar beloopen mocht.

Bladz. 325 ſneld 60.
Den Text. Naamlijk: Laat uw woord *ja* en *neen* zijn.

Bladz. 325 ſneld. 62.
Wel gehangen. Dit zei men van iemands tong, als hy wel en veel ſprak, in navolging van 't Franſche: *il a la langue bien-pendue*, 't geen in HUYGENS tijd *en vogue* was. 't Neêrduitsch zegt: *hy heeft zijn tong wel tot zijn wil.*

Bladz. 325 ſneld. 65.
Soent je Moer. Al wederom dat zelfde ellendige woord van afjacht, van B. XVII, ſneld. 94. en B. XVIII, ſneld. 48. bl. 301, 323.

Bladz. 326 ſneld. 66.
Op ſijn' leeſten. Is dit op *zijn bedrijf*, van *leeſten*, praeſtare, in 't Hoogd. *leiſten?* — Of is 't op zijn vorm, zijn model waar hy op gemaakt is, en waaraan hy gelijk moest zijn? — Het eerſte niet, want dan zou de Dichter aan zijn' geen apoſtrophe gegeven hebben. — Maar is 't het tweede, zoo moest het in 't enkelvoudige, en derhalve *zijn leest* zijn. — 't Is zoo, doch daar ieder collectif in beteekenis gebruikt werd, als by HUYGENS, en niet *ſingulus* maar *ſinguli* uitdrukte, zoo conſtrueerde men 't dus met een meervoudig nomen.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 326 sneld. 69.
Paus-gesint — Woordspeling tusschen *paus* en *pause*.

Bladz. 328 sneld. 80.
Wijfjes. Zie in Hofwijck I. D. bl. 338 reg. 19 v. b. en de Aant. daarop. (Aant. I. D. VI. B. bl. 251).

Bladz. 328 sneld. 81.
Uyt, *buiten 's huis.* — *Of een fijn goed. Een* voor *iemand.* Zoo sprak men nog in HUYGENS vroeger tijd.

Bladz. 328 sneld. 82.
Kackerlack. Parasitus.

Bladz. 329 sneld. 85.
Aelwaerdigh. D. i. dartel, brooddronken, 't werd ook voor *geestig* genomen. Vergelijk IV. D. XIX. B. sneld. 175. bl. 30. Het is eigenlijk *oddelwordig*, van 't Engelsche *odd*; zijnde *waerdig* dezelfde uitgang als in *tegenwoordig*, van *worden*, voor *zijn*. Het wordt dus ook voor *gemelijk*, of *grillig* gebruikt, even als *wonderlijk*, wanneer men *een wonderlijk man* zegt.

Bladz. 329 sneld. 86.
Claer, eigen naam; doch als adjectivum gereed, en ook zuiver.

Bladz. 329 sneld. 87.
Onklaer. Ongereed. Versta: niet wel toegerust, als 't behoorde.

Bladz. 330 sneld. 90.
Versta je 't wel. Vergelijk B. XVI. sneld. 100. bl. 257.

Bladz. 330 sneld. 91.
Pietercelie. Vergelijke men den Pieterceliezang in den

Digitized by Google

Muzenalmanak 1825. SEWEL drukt dit Tweelingversjen eenigzins anders uit, achter zijne Spraakkonst.

Bladz. 330 ſneld. 93.
Deeghs, adjectif als *deugdelijk*, of *degelijk*, en 't ſubſtantif *deeg*.

Bladz. 330 ſneld. 95.
Voorbarigh is van *baren*, ſchreeuwen, en beteekent gerucht maken voor den tijd, en, by uitbreiding van beteekenis, in het algemeen, *te ſnel*, *te ſpoedig*. Trijn neemt hier en *voor*, en *baren*, in eene geheel andere beteekenis dan 't woord *voorbarig* met zich brengt.

Bladz. 331 ſneld. 103.
Hoe gaet dat, en *hoe komt dat?* — HUYGENS neemt by zijn andwoord in de twee laatſte regels deze twee verba in hare enge beteekenis van *gaan* (*incedere*), en van *komen* (*venire*). — Doch neemt het ook in een ruimer en afgetrokken zin; het een voor *geſchieden*, het ander voor *worden*, en beide komt dan overeen met *fieri*. Even zoo neemt men ook *procedere* in 't Latijn; en in dezen zin worden deze twee woorden by de vraag in de eerſte regel genomen. — Zulke dubbelzinnigheden heeten eene aartigheid, maar het zijn aartigheden die het juist denken allernadeeligst zijn, en waarvoor zich wie waarheid lieft, wachten moet. Anders krijgt men lichtelijk met den tijd Franſche herſenen, waar geene waarheid voor is, maar alle waarheid conventie. Vergelijk voorts ſneld. 136.

Bladz. 332 ſneld. 104.
'k Buig — mijn hout. 'k Wil liever een knecht zelf onderwijzen, dan een ervarenen nemen.

Bladz. 332 ſneld. 108.
Begrijpelick. *Begrijpen* had in HUYGENS tijd de beteekenis

Digitized by Google

nis van *berispen*, en hiervan was een *begrijpelijk* man, een *berisper*. — HUYGENS duidt het, tegen het gebruik, op die misdoet en berisping verdient. — In den passiven zin was het (als by ons tegenwoordig) *bevattelijk*, *comprehensibilis*; in den activen, *reprehendens*.

Bladz. 333 sneld. 112.
By manier van spreken. Zie XVI. B. sneld. 100. bl. 257. (Aant. bl. 217).
Van manieren is *manierlijk*.

Bladz. 334 sneld. 116.
Beswaerde voor *bezwarende*. Dergelijke had men meer.

Bladz. 334 sneld. 118.
Maeckt sestien. Maar geen *zestien vieren*. Zeker heeft HUYGENS geschreven:

Vieren? — Zestien, zegt ons Brant,
Worden in zijn huis gebrand. enz.

Bladz. 334 sneld. 119.
De gave Gods, dus noemde men de Pest. Zie hiervoor.

Bladz. 337 sneld. 135.
Brengh ick, enz. Vergelijk de Voorrede voor 't XII. Boek, bl. 83.

Bladz. 337 sneld. 136.
Hoe gaet dat toe? Woordspeling met *toegaan*, als *fieri*, of *in zijn werk gaan*, als men zegt, en als *claudi*, gesloten worden. Vergelijk sneld. 103.

Bladz. 337 sneld. 139.
Bouwen is een vrouwen tabbaart.

Digitized by Google

Haer' neus fien klouwen, in haer' hand fien fpouwen. — *Zijn hoofd klouwen* plach een gebaar van verlegenheid, maar *zijn neus klouwen*, van zelfverheuging over eene genoeglijke uitdenking te zijn. En *in de handen fpouwen*, en die dan tegens een wrijven, van zelftoejuiching. Het wrijven van de vingeren over en door elkander was dus het gebaar van innige verheuging, waar van ook de fpreekwijze *zich verkneukelen*, dat is, de *knokkels* heen en weêr wrijven. By fterker verheuging waar in de geheele arm met nek en fchouders deel nam, hiet het *fchurken*. — Het *handenwringen* der droefheid gefchiedt met geflotene vingeren afgewisfeld met wederzijdfche famenklemming in elkander. Het is niet onnut dit eenigzins te befchrijven, nu men zoo befchaafd is geworden van alle uiterlijke blijk van gevoel uit de famenleving weg te bannen.

Bladz. 338 fneld. 141.
De fteenen, de dobbelfteenen.

Bladz. 339 fneld. 144.
Wefens maken van iets. Dat is, werk maken daarvan, daar prijs op ftellen. Doch men zegt *wezen maken* van iets, of *veel wezens:* want *wezens* is een genitivus.

Mannetjens. Sparreboomen. Zie Hofwijk I. D. bladz. 338 reg. 18 v. o. (Aant. VI. B. bl. 251).

Bladz. 340 fneld. 152.
Ouden Wolf. *Wolf*, plach men van een *rapier* te zeggen, even als *aap* van een zak gelds. De oorzaak fchijnt dat men in dien tijd op reis veel wolfspelzen droeg, en de fcheden der zwaarden met dien zelfden huid overtrok, gelijk die der Oofterfche met *fabelvel*, waar van de naam van *fabel* aan het kromme zwaard zijnen oorfprong heeft, en in navolging waarvan, men by ons *fluweelen* fcheden had.

Ver-

Digitized by Google

Vergelijk IV. D. XXII. B. ſneld. 70. bl. 114. Zoo overtrok men kleine zwaarden- en mesſenſcheden ook met ſchapenwol, doch voor groote zwaarden, aan den regen blootgeſteld, koos men wolfshuid. Vergelijk mijne Verhand. over de Geſl. bladz. 168.

Bladz. 340 ſneld. 155.
Jan, enz. Jan heeft volkomen recht. En die liever een kind dan zijn geld zou misſen, is noch Christen noch Vader.

Bladz. 340 ſneld. 156.
Goed ſien in plaats van *goed te ſien*, of (gelijk men ſprak,) *goed t' zien*, waar by de *d* van goed zich niet van *t'* onderſcheidde.

Bladz. 340 ſneld. 157.
Barm, barbeel, een niet geachte visch.

EINDE DER AANTEEKENINGEN OP HET ACHTIENDE BOECK.

Digitized by Google

❊

AANTEEKENINGEN

OP HET

VIERDE DEEL,

NEGENTIENDE BOECK.

SNELDICHT.

Bladz. 1 ſneld. 1.
Van zijn. Af zijn, van verlost zijn. HUYGENS uitdrukking is onduitsch.

Bladz. 2 ſneld. 4.
Valt my 't voetpad te langh. Vergelijk III. D. XII. B. bl. 84. XVIII. B. ſneld. 135. bl. 337. IV. D. XIX. B. ſneld. 85. bl. 16.

Bladz. 3 ſneld. 7.
Wat dat. Zie III. D. XVIII. B. ſneld. 36. bl. 321. (Aant. bl. 243).
Lijdelick, verdraaglijk, duldbaar zonder tegenſpreken.

Bladz. 3 ſneld. 8.
Sitt — aen Goudeſtein en denck. Zit te denken aan Goudeſtein. Zie hiervoor (Aant. I. D. VI. B. bl. 268, 269.)

Ge-

Geven. Toegeven, toestemmen.

Paleisen-buerigh leven. D. i. leven als in een buurt van Paleizen.

Bladz. 4 sneld. 9.
De soete vocht. Zie van dit woord mijne Geslachtlijst.

Bladz. 4 sneld. 11.
Twee. Anders, gelijk men 't in mijn tijd uitdrukte:

Tweederlei aan *wederkant*,
T' samen toch maar *driederhand*.

Bladz. 4 sneld. 12.
Het woord, enz. HUYGENS zoekt hier een woordspeling, maar 't is eene Etymologie. Zie mijne Verh. over de Gesl. bladz. 196.

Bladz. 5 sneld. 15.
Slecht. Versta: eenvoudig; Van geen belang.

Gae te slaen. In acht te nemen. — Doch is dit geene *conclusio a particulari ad universale?* Neen, 't is een elenchus, waarvan de major is: *Verhoed wat in eenig geval schade kan doen.* — En deze *Praemissa* ligt in alle praktische lessen ten grond.

Bladz. 5 sneld. 17.
Om al sijn goed gekomen. Om iets komen is *het verliezen.* Zoo zeggen wy nog dagelijks, *om 't leven komen*; en 't is ook, *iets komen halen.*

Bladz. 5 sneld. 18.
't Staan gaat enz. Dit problema verdient oplossing. — *'t Staan*, of *zitten*, of *liggen*, of *dood zijn*, of *slapen* GAAT *my wel*, laat zich niet zeggen, om dat deze woorden strijdig zijn met de beweging door *gaan* uitgedrukt. Zoo zegt men ook niet: *dat kleed gaat my*

 wel.

Digitized by Google

wel. — Maar het *gaen ſtaet my wel*, ſchoon niet eigenlijk goed gezegd, ſluit minder om dat men aan 't woord *welſtand* en *welſtandig* gewoon is, waarby het denkbeeld van *ſtilſtaan* zich niet onmiddelijk opdoet, maar dat van *voeglijkheid.* Niemand zal daarom aanſtoot vinden in: *Het hard loopen ſtaat een vrouw kwalijk*; of, *het wijd ſtappen*; of, *het gaan met kromme knien ſtaat kwalijk.* Hiervan zegt men ook: *Dat hard loopen* STAAT *my niet aan.* 't Eigen denkbeeld van *ſtaan* is in al zulke uitdrukkingen verloren, en dat eener blijvende of eigen hoedanigheid aan de rust niet verbonden, neemt plaats. En daarom belachte men in mijn tijd iemand die aan zijn Studenten zei: *Hoc mihi non adſtat*, voor *mihi diſplicet*: want het was geene platte vertaling uit het Duitsch, als men van den man wel gewoon was, maar een valſche en ongerijmde. *Non tantum* inepta, *ſed* abſurda *oratio*, *ac plane* ἀνόητος.

Bladz. 6 ſneld. 20.
Gemaeckte ſpraeck, enz. Woordſpeling met *gemaakt*, in den eenvoudigen zin, en in dien van 't Franſche *affecté.* *Gemaakt*, in de laatſte beteekenis, is eigenlijk *aangemaakt*, en zoo ſprak men voorheen, by wijze van vertaling van dit Franſche woord, 'tgeen met de zaak-zelve van hun tot ons overkwam. Men zei echter ook *gemaakt*, voor 't Latijnſche *factitius.*

Bladz. 6 ſneld. 23.
Op mijn' Viool. De oude Vedels of Violen hadden aan 't eind van den ſteel, waar men nu den vorm van een kardoes aan geeft, een tronie geſneden.

Bladz. 6 ſneld. 26.
Een vloeck. Het is inderdaad zoo voor iemand die iets wezen wil. Liever wordt hy of zelf of in zijn werk gelaakt,

laakt, dan verouachtzaamd. Zelfs is een scherp hekelen hem zoeter dan een stilzwijgen. Rampzalig die dus aan den mond van zijn medeschepsel hangt!

Bladz. 7 sneld. 29.

Doen haer seer bedancken. 't Is, dat der Duitscheren *bedanken* eigenlijk ons *bedenken* is. *Ik bedank my* is by hen *Ik prent het in mijn geheugen;* en zoo is ons *dankbaar* ook *geheugenis der weldaad dragen*, den *dank* (denk, aandenking) *dragende.* — *Danken*, *denken*, *dinken*, *dunken*, zijn één zelfde woord, zoo in modificatie van 't denkbeeld als van de vokaal. — *Daën* met de harde, scherpe *a*, is *slaan* (*daaien* zei men van ouds), en hiervan *dank*, als *da-ing*, inprenting, inklopping. *Denken* geeft een zachter indruk te kennen. *Dinken*, een inniger, dieper gevoelenden, waar uit *dichten.* *Dunken* (donken) een doffer, duisterer. — Dit laat zich hier niet breeder ontwikkelen, maar vorderde eene opzettelijke behandeling. Men vergelijke intusschen 'tgeen van deze themata by de afleidingen, van *deeg*, *dicht*, *donker*, *dom*, *dood*, *dooi*, (alhoewel verstrooid en zonder samenhang) gezegd is in mijne Verhand. over de Geslachten, als b. v. bladz. 325, 267, 311, 250, enz. doch men neme daarby de tusschenklanken in acht die tusschen de vijf vokalen in liggen. Duizend woorden zijn hieruit op te helderen, en de denkbeelden daaraan verknocht, ontwikkelen zich daarin op de heerlijkste wijze.

Onze uitdrukking, *zich van iets bedanken*, is hier voor verklaard. (Zie ook Aant. III. D. XIII. B. sneld. 51. bl. 190.)

Bladz. 7 sneld. 31.

God help' u, was de uitdrukking waarmeê men den aalmoesvragende plach af te zetten. Voor lang reeds was dit Christelijk woord door een *ga voorby* verdrongen, en

 thands

Digitized by Google

thands vraagt men ook niet meer *om Gods wil.* — *Woorden* en *daden* waren by onze Voorvaders Christelijk.

Bladz. 7 sneld. 34.

Gekent. *Kennen* is oorspronklijk een Rechtswoord, en drukt uit, het *overstaan* of *gezag aan iets geven.* Zoo meent Nell het; doch haar man verstaat het in den gemeenen zin.

Bladz. 8 sneld. 37.

Metten and'ren. Met den anderen, met elkander; en *Metten and'ren.* Met den anderen man.

Bladz. 9 sneld. 41.

Genoegh. 't Was voorheen een andwoord van aanneming als, *ja*, *wel.* Eigenlijk, adverbium, van *genoegen* gemaakt, en dus *lubenter.* In dezen zin gebruikt HUYGENS het ook zesmaal achter één; maar den zevenden maal in den zin van *sufficit. Ohe! jam satis est.* — Ons *ja wel* by toestemming is een dubbel andwoord. *Ja*, toestemmende, en *wel*, goedkeurende. En wanneer wy tot afbreking van een rede of wat het zij, *het is zoo wel* zeggen, 't is even als, *het is zoo goed*; maar die spreekwijs geeft te verstaan dat *meer*, *te veel* zou zijn. — 't Onderscheid tusschen *'t is zoo wel* in goedkeurenden en in afbrekenden zin, ligt in den accent, naarmate die by de uitspraak sterker op *zoo*, of op *wel* rust. Iets 't geen men nu ook vergeten is. Het eenvoudig *'t is wel*, heeft dus vierderlei zeer verschillende beteekenis naar de accentuatie in de uitspraak, onafhanklijk nog van den verschillenden stemklank die van de verscheidenheid van 't gevoel in den spreker afhangt. Dit klinkt nu vreemd, want men spreekt niet meer, men rammelt zijn Hollandsch of 't een vreemde taal ware.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 9 sneld. 42.
Locken, *locken*. Woordspeling met *lokken*, hairvlechten, en *lokken*, aanhalen (allicere).

Bladz. 9 sneld. 43.
Rustigh. Woordspeling met *rustig*, als *toegerust*, en als *rust houdende*.

Bladz. 9 sneld. 45.
Geen' misdaed aen den dans. HUYGENS heeft gelijk, in den dans (in abstracto genomen) ligt er geen. Maar in den dans die tegenwoordig bestaat is 't een andere vraag. Ik voor my heb ten minste uit den dans meer zedelijk en lichamelijk jammer zien ontspruiten, dan (om iets te noemen) uit de kinderpokken. En zoo de heerschappy van den Boze ergens in kennelijk is, het is zeker in den dans. — Statige en zedige dansen kent men niet meer, en strijden met den Geest der eeuw. Alleen een processie naar de maat zou de dans zijn moeten om praktisch zedelijk te kunnen zijn.

Die regel houden. Dit hangt af van het goed of kwaad van den regel. Regelmatig kwaaddoen is zeker het slechtste.

Bladz. 10 sneld. 46.
Waschelickste voor meest uitgewassen. Kwalijk. 't Geen *groeit* of *wast* is niet *groeielijk* of *wasselijk*. De verba neutra lijden zulk een vorm van adjectiven niet. Het is byna nog zotter dan 't afschuwlijk *landelijk*, dat men nu dom genoeg is om den Duitscheren te ontleenen.

Op uw eigen houtje. Zie het aangeteekende op III. D. B. XVII. sneld. 95. (Aant. bl. 236.)

Bladz. 10 sneld. 47.
Tamelick. *Tamelijk* en *redelijk* houden naar de beteekenis der woor-

Digitized by Google

woorden een grooten lof. Maar met het gemeen worden van 't loftuiten en lof kwisten, is 't in de woorden als in 't geld, en alles verminderde in waarde. Men heeft dus nu ter tijd om eenige waardy van een daad of werk uit te drukken meer noodig te zeggen, dan wat met *reden* of *betamen* overeenkoomt.

Bladz. 10 sneld. 49.
Op zijn Wals — wat mals. HUYGENS drukt hier den oorsprong uit van het overgaar maken en van 't stoven der spijzen by ons, 't geen met andere tafelbereidingen en gerechten uit Frankrijk tot ons overkwam, en weldra algemeen werd, en in de Zeventiende eeuw nog dien naam droeg. — Oudtijds kookte en bakte men slechts, en even zoo by de Engelschen, die in LEICESTERS tijd ons stoven zeer onaangenaam vonden. — SHAKESPEAR neemt er in zijn *Merry wifes of Windsor* een walglijke vergelijking uit.

Bladz. 11 sneld. 52.
't Vell. Verachtende uitdrukking voor *het wijf.*
Haer hoofd gebroken. Engelsche uitdrukking; 'tgeen niet vreemd by HUYGENS is. Ons Hollandsch zegt, *het hoofd kwetsen*, *bezeeren*, enz. maar nooit *een hoofd breken*, dan in overdrachtigen zin.

Bladz. 11 sneld. 53.
Light aen uw' poort en dringht, en 6 regels lager. Zie hiervoor sneld. 8. bl. 3.
De koningh drinckt. D. i. Dat men er driekoningenfeest houdt.

Bladz. 11 sneld. 55.
Hebt ghy enz. Onhebbelijke spreekwijze van verachting, by 't gemeen: *Ik heb de ... van zoo'n karel die niet by zijn zaken is.*

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 11 sneld. 57.
Beste Ziel. Dubbelzinnigheid van de woorden *onderlijf*, en *ziel*, als kleedy, en in eigen beteekenis. Zie hiervoor III. D. B. XVI. sneld. 81. bl. 254.

Bladz. 13 sneld. 67.
Stelt — ontstelt de bancken. De banken stellen, is 't gezag oefenen. *De pijpen stellen*, zich dat op een woeste wijs aanmatigen en 't huis in roer brengen.

Bladz. 13 sneld. 70.
Vertrouwen, voor *hertrouwen*, andermaal trouwen. Zie III. D. XVII. B. sneld. 133. bl. 307. (Aant. bl. 239.)

Bladz. 14 sneld. 72.
Rinckelt. Rinkelen, of *rinkelrooien* is in 't rond dansen of springen. Van *ring*, *rink*, en 't laatste tevens van *ruien*, 't zelfde als *reien*.

Bladz. 14 sneld. 73.
Rispe, rupse.

Bladz. 14 sneld. 74.
Soo 't maer in uw gedacht is. — Is dit zelfs niet te veel gevorderd? Vergelijk Aant. III. D. XVIII. B. sneld. 4. bl. 241.

Bladz. 14 sneld. 75.
Tamelick. Zie hiervoor, sneld. 47. bl. 10.

Bladz. 14 sneld. 76.
Rinckelroyt. Zie hiervoor, sneld. 72.
Geroyt. Rooien, hier gebruikt, is 't zelfde als *roeien*, 1°. in den zin van berekenen by *afmeting* (waarvan de Wijn-

Digitized by Google

Wijnroeiers hun naam hebben); maar in 't gewoon gesprek, afmeten by den *gis*: en 2°. in den zin van een schuit met de riemen doen voortgaan.

Bladz. 15 sneld. 78.
T' eten noch te breken. Algemeene spreekwijze. 't Eerste ziet op de schotelspijs, 't laatste op het brood; als hetgeen in overouden tijd niet gesneden, maar doorgebroken werd, zijnde 't altijd, als nu de bollen te Amsterdam, in kleine aan een hangende aandeelen onderscheiden.

Bladz. 15 sneld. 79.
Komt — geld in de hand. Zie hiervoor III. D. B. XVII. sneld. 127. bl. 306. (Aant. bl. 238.)

Bladz. 15 sneld. 82.
Daer. Naamlijk in de Fransche komedie. Een Neêrduitsche was er niet in de Haag.

Verstaen in tweërlei zin. Hy *begrijpt* het spel niet, maar geeft zijn geld om in het parterre zoo lang te *staan*, en dus *verstaat* hy zijn geld.

Bladz. 16 sneld. 84.
Waerom. Waarom? 't Andwoord is gereed. Om dat de *degen* 't teeken van den Edelman is, 't spit niet van den kok; maar deze draagt een *lang mes* als teeken van zijn beroep, waarvan 't spreekwoord:

't Zijn al geen koks die lange messen dragen,

'tgeen niet op 't beroep ziet, maar op het *verstand van 't beroep*. Wat willen dan die zotte beschimpingen op den adel?

Bladz. 16 sneld. 85.
In soete bezigheid. Zie de Voorrede voor 't XII. Boek, III. D. bl. 85, XVIII. B. sneld. 135 bl. 337, en XIX. B. sneld. 4 bl. 2.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 16 ſneld. 86.
Klabets, buil. Van *klap* en *botſen* ſaamgetrokken; waarvan ook het werkwoord *klabotſen*.

Bladz. 17 ſneld. 92.
Op God na. En wat zondigs is er dan in de oude taal van Datheen? Dat men er den ſpot meê dreef, was zeker niet uit onkunde, en zoo dit ze eindelijk tot aanſtoot deed worden, is het waarlijk niet tot lof van de achttiende eeuw, *pejor avis* &c.

Wel hem die in eenvoud predikt en die in eenvoud God prijst; maar wee over hem die Rhetorica op den ſtoel der waarheid brengt, en zijn lofzang uit het hoofd in plaats van 't getroffen hart haalt!

Bladz. 18 ſneld. 97.
Haer hoofd is nog ſchier open. Haar herſens nog niet geſloten, zeggen wy thands.

Bladz. 18 ſneld. 100.
Een poignaert. Een fleſjen brandewijn of jenever noemde men gelijkerwijze naderhand een *kartouw*.

Bladz. 18 ſneld. 102.
Niet meer van all' mijn' leven. By 't afbidden van ſtraf: *Ik zal het mijn leven niet meer doen.*

Bladz. 19 ſneld. 104.
Papp-muts. Oude naam voor een kommetjen; waarvan ook de kleine wijn- en brandewijn maat *een mutsjen* genaamd is. — En even zoo is *klapmuts* een dergelijke kom, maar met een uitſtaanden rand.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 20 ſneld. 110.
Smaeckt — Zeker moet dit eerſte half vers dus gelezen worden:

Smaeckt dat na goed te doen —

om met het laatſte over een te ſtemmen. Nu hangt het niet ſamen, want het *goed doen* is oppoſitie van *kwaad doen* en niet van *kwaad te doen*, 'tgeen hier derhalve een andere beteekenis krijgt, naamlijk, die van *kwaad* of *moeilijk*, OM *te doen. Difficile factu.* Doch de geheele ſpeling is gedwongen.

Bladz. 20 ſneld. 112.
Kaeckel-bont. Dit is, eigenlijk gezegd, als de kleuren tegen elkander *ſchreeuwen*, gelijk men 't noemt, en niet ſamenſtemmen, en waarlijk van *kakelen* (rammelen) gezegd. Ook zeggen de Schilders even zoo van een ſtuk waarin geen algemeene harmonie van koloriet is, dat het *rammelt.*

Bladz. 20 ſneld. 113.
Geerne werden kunnen is gaarne *mogen* worden. Ik wenschte 't te worden.

Bladz. 21 ſneld. 114.
U komt noch wat van my. Zie ſneld. 79. bl. 15. en III. D. XVII. B. ſneld. 127. bl. 306.

Bladz. 22 ſneld. 123.
Met u — met u, in zin veranderd door den accent. *Mét u* is *nevens u*; *met ú* is *over u*. 't Gebrek van de kennis der accentueering, is wat onze taal voornaamlijk bedorven heeft, zoo door het verlies van vele enclytica, als verſcheiden andere verwaarlozingen der eerſte gronden harer uitſpraak, aan 't innige Logisch beſef der woorden en uitdrukkingen verknocht.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 22 ſneld. 123.
Te weten. Wel te verſtaan. De kwijtſchelding is niet anders dan *in caſu mortis.*

Bladz. 22 ſneld. 124.
Tot den Smit, voor, by den ſmit. Zoo ſchreef men in mijn tijd nog op de brieven: *Tot Amſterdam.*

Bladz. 22 ſneld. 125.
Schijnt een. Maar waarom ſchijnt het één? — Om dat men 't woord *wijs* niet verſtaat. — *Wijs* is ook vrij wat meer dan *ſapiens*, of *σόφος.*

Bladz. 22 ſneld. 129.
Verſnuiven. Wy hebben van dit woord thands over *ſnoeven*, doch in een gants anderen zin. *Verſnuiven* is verachting bewijzen met het ophalen van den neus. *Snoeven* is eigenlijk *ſnorken*, 't geen een ander ſoort van *ſnuiven* is.

Bladz. 23 ſneld. 130.
Woordſpeling met *zweeren.*

Bladz. 23 ſneld. 131.
Woordſpeling met *kloek*, als *gezond*, of eigenlijker *rap* en *ſterk* van leden, en als *verſtandig* of *wijs.* Maar 't beteekent bovendien nog *naarſtig*, en ook *dapper.* — De eigenlijke Etymologiſche beteekenis zit in 't Thema *klo*, waar door rondheid en voorts grijping wordt uitgedrukt. *Rond* is wiens ſpieren wel uit gezet zijn, als de gezonde. *Grijpen* is toepasſelijk op 't verſtandelijk *begrip*, en op de werkzame *hand*, en tevens ook op de ſtrijdende *vuist.* — Dit Thema-zelf hier te verklaren zou te verr' uitloopen, maar hy bedenke dit daar lust in heeft dat *kloek* ſamengeſteld is uit drie ſylben en eigenlijk *ge-lo-ig*, en vergelijke

't

't met *klok* dat ook eigenlijk *ge-lo-ig* is, maar met een anderen klank van de *o*. — *Kloek* is derhalve niet alleen *bevattende*, maar ook *licht hebbende* of *doorzichtig* in activen zin. Zoo is *prudens*, *porro videns* volgens ISIDORUS.

Bladz. 23 ſneld. 132.
Een ball. Hiervan is de oorſprong der ſpreekwijze, *hy ſtuit niet veel;* by overdracht naamlijk van den kaatsbal, die niet deugt dan naar mate hy *opſtuit.*

Bladz. 23 ſneld. 133.
Soo veel! D. i. *gelijk velen* —
Gellen. Zie hiervoor; III. D. B. XVI. ſneld. 76. bl. 253.

Bladz. 23 ſneld. 134.
Doortrapte Guyt. Woordſpeling. Doch *doortrapt* meent men van ouds *doortropt* te zijn, dat is, doortrokken, doordropen (pertinctus dolis vel malitia) van *trop* als *drop*, hetgeen oud is. Vergelijk KILIAEN op het woord.

Bladz. 24 ſneld. 136.
Veel ſpoocks. Spottende verbastering in nabaauwing van 't Engelsch voor *ſpraaks*. *Veel ſpraaks* is veel gepraats.

Bladz. 24 ſneld. 140.
Eerst. *Dan eerst.* *Hield* voor *zou houden.*

Bladz. 24 ſneld. 142.
De hand op 't rad leght. *Hand op leggen*, in den zin van vasthouden, doen ſtilſtaan, *arreſteeren.*

Bladz. 25 ſneld. 144.
Niet eens achterom en dacht. Is dit, die in de bruilofts nacht

nacht *memorieloos* (en dus kraukzinnig) wierd? Daar zijn voorbeelden van, maar God beware dat iemand dit zou wenschen te gebeuren. — Wat dan? de punt schuilt in den zin aan het *achterom* of *achteruitdenken* gehecht, naamlijk dien van *te rug wensching*, en dit behoort tot die eindelooze bespottingen van 't Huwelijk, die de verdorven eeuw kenteekenen. Ik weet wat een goed en wat een kwaad huwlijk zij, van naderby dan velen; maar zeg ronduit dat die *in dien zin*, te rug ziet, een flecht karel is, en geen Christen.

Bladz. 25 sneld. 146.
Dan — en niet eer. Het zy zoo, ten aanzien van het algemeene punt, of men 't uitgeven zal of niet? Maar verder of anders is dit volstrekt valsch. Hiervan is 't dat men nooit verbeteringen na geruimen tijds ligging van een dichtstuk gezien heeft, of 't werd daar meê bedorven, en koud en verwrongen. Aan de eerste opstellen van een vers, en de eerste schetsen of krabbelingen van een schilder, ken ik den man van genie allerbest.

Bladz. 26 sneld. 147.
Veel snaps uit. Veel snaps uit hebben is, veel buitens huis van zich doen praten.

Bladz. 26 sneld. 149.
Kloeck. Zie hier voor sneld. 132. (Aant. bl. 261.)

Bladz. 26 sneld. 151.
Spellewercks. Spellewerk, kant, *dentelle*, *entoilage*.
Wel anderhalf. Maar waarom zou hun *'t anderhalf* jaar levens niet genoeg zijn, wien 't toch bovendien geheel *ongenut*, en dus ongenoten, verloopt?

Bladz.

Bladz. 26 ſneld. 152.
Weerſien. Ik erken dit *quatrain* niet te verſtaan. Of het moest zijn dat *weêrzien* hier met *weêrzin* verward wierd.

Bladz. 27 ſneld. 153.
Gemaeckt, factitius. *Gemaekt*, factus.

Bladz. 27 reg. 156.
Wie will 's daaghs eens dood zijn. Dit Epigramma gaf aanleiding tot het volgende:

Men vraagt waarom ik my nooit vroeg te bed wil leggen?
In ſlaap, is dood zijn; 'k ſtel dit uit zoo lang ik mag. —
„ Doch waarom laat weêr op?" — Laat dat elk doode zeggen:
Zoo lang mijn dood-zijn duurt, is 't in mijn graf geen dag.

Bladz. 27 ſneld. 157.
Teekende de kaets. Boertige uitdrukking voor, *berekende de kans*, in de plaats gezegd.

Bladz. 28 ſneld. 161.
Acht op ſlaen. Vergelijk III. D. XVI. B. ſneld. 199. bl. 280. Was het der moeite wel waardig?

Bladz. 28 ſneld. 162.
Goede kloecke. Hy verſtaat hier zeker door *kloek*, wat men *doortrapt* noemt.

Bladz. 28 ſneld. 164.
Ouwbolligh is van 't Engelſche *odd*, zonderling, grappig, enz. 't Is *odbollig*, *bol* is *hoofd*. *Odhoofdig* zegt men als *ijlhoofdig*, *lichthoofdig*, *zwaarhoofdig*. — Dit *odd*, is het Neêrduitſche *ode*, licht (facilis) waarvan het tegengeſtelde *node*, moeilijk; welk *ode* ſaamgetrokken *ô* is, en met de zachter uitſpraak

Digitized by Google

ſpraak van *owe*, (gelijk *brewen* of *brouwen* voor *broden* of *brodden*, *kouwe* voor *koude*, *zouwen* voor *zouden*, enz.) *ow* of *ou*.

Bladz. 29 ſneld. 166.

Op ſtoel. Den predikſtoel.

Op ſteel. Een anderen ſtoel, *ſella* (*chaiſe percée*).

Bladz. 29 ſneld. 167.

Nam ik 't hem qualick af? — Ja, andwoordt de Wet. *Nam quod per judicem* &c. — „In eodem actu recuperare rem quae aufertur, licet, ſed non ſuccesſu temporis, ſive vi id fiat ſive aſtu." Dit zou de Rechtsgeleerde andwoorden.

Bladz. 29 ſneld. 168.

En —— *zijn.* Neen, zeker niet! maar laat hy *Gods* preekſtoel zijn, en niet die van menſchenwijsheid vel quaſi.

Bladz. 30 ſneld. 171.

Hedensdaeghs. Dit zou zijn *op den dag van heden*. Men zegt *hedendaags* in een ruimer zin. Doch HUYGENS meende *heden des daags* in twee woorden, dat is *heden ten dage*, en lijdt ruimer of enger beteekenis naar willekeur.

Bladz. 30 ſneld. 172.

Hoetelde. Lees: *tockelde*. *Hoetelen* heeft hier geenen zin. Zie van dit woord hiervoor. (Aant. III. D. XVI. B. ſneld. 168. bl. 223.)

Bladz. 30 ſneld. 175.

Aelwaerdigh. Vergelijk III. D. XVIII. B. ſneld. 85. bl. 329.

Digitized by Google

Bladz. 30 ſneld. 176.
Die, lees *dien.*
Onderhout — onder houwen. Zie hiervoor III. D. XVII. B. ſneld. 59. bl. 293. en mijne Verhand. over de Geſl. bladz. 102 en Aanteek. *iii.*

Bladz. 31 ſneld. 177.
Onthouwen. Speling met dit woord in den zin van *blijven herdenken*, en dien van *te rug houden.*

Bladz. 32 ſneld. 182.
Niet altoos beteekende voorheen *volſtrekt niet.* Even zoo gebruikte men *altkands*, doch niet zoo gewoonlijk. *Altoos* is *in 't minst.* Hierom gebruikt men 't voor *ten minſte.* 't Is ſaamgetrokken uit *al te oods*, van *ode*, licht, zacht, en drukt dus eigenaartig *lichtelijk* uit, en *zacht.* Ook nemen wy zacht in dien zin van *ten minſte*, wanneer wy b. v. zeggen: 't Is daar *zacht* goed genoeg toe; 't geen even zoo met *licht*, met *altoos*, en met *ten minſte*, gezegd wordt.

Bladz. 32 ſneld. 184.
Noch eens ſoo ryck, met den accent op *nóg*, is *nog eens*, t' eenigen tijd. Met den accent op *ééns*, is dit *nog eens*, dubbeld zoo rijk. (Vergelijk Nieuwe T. en D. Verſch. I. D. bl. 91.) En naar de heerſchende accent op *hoopt*, of op *zoo*, of op *rijk* valt, drukt het een gants verſchillende gemoedsgeſteldheid uit. In 't eerſte geval, ſtille en vredige hoop; in het tweede, een vurig en woelig verlangen; en in 't laatſte, een wensch met een zucht.

Bladz. 32 ſneld. 188.
Vidimus. 't Oude Fransch zei *vis* voor *viſage*, aangezicht. By rechterlijke Kollegien zette men ter authen-

ti-

Digitized by Google

tisatie van een stuk ook *vis*, en in 't Latijn *visa*, en wanneer men van eenig stuk een rechterlijk *attest* gaf, waarin 't geheel ingelast werd, begon dit met het woord *vidimus*. — Dit *vis*, *visa*, en *vidimus* werd door onkundigen verward, en zoo kwam het woord *vidimus* by den grooten hoop in omloop voor *aangezicht*.

Bladz. 33 sneld. 190.
Betweters. Hoe dit versjen, naar gezond menschenverstand, samenhangt, bevat ik niet, of hy moest *berispen* met *haat dragen* en herdenken van ontfangen beleediging verwarren. — Of is het een aanmaning van anderen te doen als wy ons gedaan wilden? — Of, een Waarschouwing: gy zult ook berispt worden?

Bladz. 33 sneld. 192.
Wel vier. Naamlijk: haar waren twee *blaauwe oogen* geslagen. Doch de uitdrukking is valsch. Blaauwe builen of plekken hiet men dus niet, maar de oogen-zelven, welke men elkander blaauw sloeg; en dan mochten die oogen binnen en buiten blaauw zijn, maar het waren geen *vier blaauwe oogen*.

Bladz. 33 sneld. 193.
Ongerijmt. Voor *niet by elkadr pasfende*.

Bladz. 33 sneld. 194.
Docht (voor dacht) als praeteritum van *denken*; en *Docht* als praeteritum van *deugen*.

Bladz. 34 sneld. 197.
Hier ben ick. Ja; en *de duivels Hoogmoed en Zelfzucht* met en in my, behoorde hierby. Zie III. D. XVIII. B. sneld. 4. bl. 315.

Digitized by Google

Bladz. 34 ſneld. 201.
Heſſelick is *leelijk*. 't Is het Hoogduitſche woord *häſslich*.

Bladz. 36 ſneld. 206.
En wel Vrinden enz. Dit *wel* beteekent *ſomtijds* in toevoeging. Men zegt meer volkomen, *ook wel* of *zelfs wel*. Het komt eenigzins overeen met het Latijnſche *quin et*.

Rappige. 't Zelfde als *ſchurfde* (ſcabioſi). *Rap* en *rappig* zijn zeer tegenſtrijdig in beteekenis. *Rap* is vlug en welgeſteld van lijf en leden; *rappig*, eigenlijk met *roeven* van uitſlag bedekt.

Bladz. 37 ſneld. 210.
Wat ſoeckt enz. Zie hier voor, III. D. XVIII. B. ſneld. 4. bl. 315.

Geen ſondaer. Neen: want hy zou geheel dankbaarheid jegens zijn God en Heiland zijn, en zijn daden zouden geen ander beginſel hebben dan dit.

Bladz. 37 ſneld. 211.
Wat light men — en leidt. Zie hiervoor. (Aant. I. D. VI. B. bl. 268, 269.)

Bladz. 38 ſneld. 214.
Op den aardkloot in den vloer — Dees aardkloot (van gekleurde ſteen,) was geſchikt voor den vloer der groote zaal ter wederzijde van 't middelvak, in 't welk een halve hemel-planiſfeer met de geſtarnten, uit koper ingelegd was, van welke laatſte de tegenhelft in 't gewelf vergeplaatst werd. Doch dit gewelf te hoog zijnde, verviel dit laatſte, en men ſchilderde het gewelf met beeldwerk. De hemiſfeer bleef op den grond in 't middenvak, en diende 't Gemeen tot een uitſpanning om daarin 't kleinſte ſterretjen te zoeken, 'tgeen in mijn kindsheid een algemeen geliefd voorwerp was. Maar de aardpla-

ni-

Digitized by Google

nisseeren, uit gekleurd marmer ingelegd, zijn in de zoogenaamde Krijgsraadkamer geplaatst, die onder Koning LODEWIJK ook tot een kunstmuseum diende. Deze verandering echter verbrak de oorspronklijke samenstelling van het geheel der zaal met haar gaanderyen, dat alles met die Kosmographie samenhing, en in ieder der prospecten van geheel die kapitale verdieping, een der Planeten tot rustpunt van 't oog had. Doch er is meer in den oorspronklijken; aanleg van dat gebouw veranderd, en steeds tot verwoesting van 't heerlijk *Concept* des Bouwmeesters. Waarvan 't wel verdiende dat eens een goed bericht werd gegeven. Want de *Afbeeldingen* zijn hier niet toe ingericht.

Wett. De *Wet* hiet van ouds in Amsterdam en ook elders de Vergadering van Burgemeesters met Schepenen vereenigd, en hebbende den Schout aan 't hoofd.

Bladz. 38 sneld. 217.

Deuren moeten aen. D. i. gelijk men anders zegt *op een keer*. *Aan*, en niet *in* de deurpost sluitende.

Bladz. 39 sneld. 221.

Stuyten was een spel met kleine ballen die men werpende tegen elkander deed stuiten, en die daarvan den naam van *stuiters* hadden. 't Werd in overdrachtigen zin voor *pochen* gebruikt als *jactare* in 't Latijn.

Tuyten. Ziende op de spreekwijze, *Van tuiten* (*toeten*) *noch blazen* weten.

Bladz. 40 sneld. 224.

Voor en voor. 't Eerste *voor* is klaarblijklijk *pro*; maar 't laatste? is dit *ante?* En in wat zin? Zeker niet op den aanslag ziende door Nassau zoo onachtzaam in 't werk gesteld; want de wrevel van Amsterdam was voor dien aanslag. — Of was het om dat de Prins *voor* Amsterdam in rang en gezag en aanzien was? Zoo zal het

Digitized by Google

niemand tegenspreken kunnen, wiens geslacht alles wat in Amsterdam zich iets aanmatigde, heeft zien opkomen, en verweelderigen.

Bladz. 40 sneld. 226.
Geteult. *Teulen* is bewerken, 't oud-Engelsche *to teil.*

Bladz. 40 sneld. 227.
Snapt. Woordspeling met *snappen* in den ouden zin van *berispen*, en dien van *veel praats hebben*, of 't hooge woord voeren. — Maar uit het eene en andere *snappen*, mag een *snapper* op iets, maar er kan geen *opsnapper* uit getrokken worden, dewijl het werkwoord eenvoudig *snappen*, niet *opsnappen* is.

EINDE DER AANTEEKENINGEN OP HET NEGENTIENDE BOECK.

AAN-

Digitized by Google

AANTEEKENINGEN

OP HET

VIERDE DEEL,

TWINTIGSTE BOECK.

S N E L D I C H T.

Bladz. 43 sneld. 8.

Waerdigh. Vergelijk hier onder, sneld. 78. bl. 55.

Bladz. 44 sneld. 12.

Hoe voor *waarom*, als in de uitdrukking: *Hoe gaat het hier zoo wild toe?* en in meer andere.

Baert. Van *baren.* Zie hiervoor (Aant. III. D. XVIII. B. sneld. 95. bl. 249).

Bladz. 44 sneld. 13.

Treckt gh' u die schoenen aen. Als een verwijt van traagheid, waarvan deze twee dieren het gewone *emblema* zijn.

 Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 44 fneld. 16.
Woordfpeling tusfchen *zien* en *gezien zijn*.

Bladz. 45 fneld. 20.
Lebib. 't Woord *Bibel* omgekeerd gefchreven. Ik denk niet dat onze Dichter juist om 't Hebreeuwfche לבב (het hart) gedacht heeft, 'tgeen men zoo zou kunnen lezen. Zeker is het bedorven menschlijk hart de omgekeerde *Bijbel* wel.

Bladz. 45 fneld. 23.
Monpeer. Dit *monpeer*, *monfreer*, *mafeur*, *kofijn*, en al dergelijke niet verftane of kwalijk uitgefproken Franfche benamingen van bloedverwantfchap waren by onze Overgrootouders even zoo gemeen als het woord *Tante* nog by ons. — Maar men zei deze woorden met *mon* of *ma* daarvoor als of 't eenvoudig *Vader*, *broeder*, enz. beteekende, en daarvan *uw monpeer*, *zijn monpeer*, *ik ben er de monpeer van*, enz. Trouwens, dit *mon* en *ma* gaf een foort van eerbied of belangftelling te kennen (nu is er befpotting aan verknocht); en men zei even zoo *de Monfieur*, *de Madame*, *de Mijnheer*, *de Mevrouw*. Vergelijk B. XXI. fneld. 155. bl. 97. B. XXII. fneld. 128. bl. 124.

Bladz. 46 fneld. 25.
Door fijn' tongh. Men zegt thands OVER *zijn tong*.
Een dingh en. Lees: *één dinghen* — Men fprak dus in 't enkelvoudige als zijnde een oude infinitivus. *Ik ding* was *ik doe*, zoo wel als *ik ftrijde*. — Dat *en* hier noch koppelwoord noch negatif zijn kan, en dat er dus kwalijk gedrukt ftaat: *Een dingh en keur ick af*, toont de zin. Men kon lezen, *Een dingh maer keur ick af;* doch dit zou in de taal van HUYGENS tijd niet beftaan, wanneer *maer* volftrekt het negatif *en* by zich vereischte. Zie mijne Taal- en Dichtk. Verfch. III. bl. 29. en volgg.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 46 ſneld. 28.
Okus Bokus voor eens gochelaars naam. Doch het woord is *Hocus pokus*, waarvan de verklaring in mijne T. en D. Verſch. II. D. bl. 145.

Bladz. 48 ſneld. 35.
Kaeckelaerſ'. *Kakelares* of *kakelaarſter* zou men thands zeggen; doch het woord van HUYGENS is oud en goed. Even zoo *koppelaerſ'*, B. XXIII. ſneld. 119. bl. 159. Zie mijne Verh. over de Geſl. §. 73, en 81. — Vergelijk by dit Dichtjen, ſneld. 108. bl. 61.

Bladz. 48 ſneld. 37.
Hangen — *Droogen*. De punt zit (als ieder lichtelijk ziet) in de dubbelzinnigheid van dit *hangen* en *droogen*, 'tgeen, als verba tranſitiva, even zoo als *waſſchen* en *ſtrijken*, op den *waſch* ſlaat, maar als verba neutra op de ſtraf van de galg. Doch ook *waſſchen* en *ſtrijken* is hier dubbelzinnig: *waſſchen* van *wasch* (cera) werd voor *bedriegen* (*fucare*), en *ſtrijken* (*uitſtrijken* zegt men thands) voor *uitſchudden*, bedrieglijk beſtelen, gebruikt. De zin is dus: Ik zou van bedriegen leven, en gy er de ſtraf voordragen, gelijk het met twee boeven in gemeenſchap zeer dikwijls gaat, wanneer de een ſchranderer dan de andere is.

Bladz. 49 ſneld. 38.
Woordſpeling met *ſtichten*. Vergelijk ſneld. 65, bl. 54. Doch inderdaad is 't eene en andere *ſtichten* het zelfde woord, en heeft de beteekenis van *bouwen*. In 't Latijn is beide *aedificare*, uit het Grieksch οἰκοδομεῖν.

Bladz. 49 ſneld. 39.
Steentje beentje. De naam van een oud ſpelletjen, een ſoort van koten.

Digitized by Google

Bladz. 49 fneld. 43.
Roefen, in beweging zijn. Hiervan is *roezemoezen*, zijnde *moezen* even zoo *moeren*, als *roezen*, *roeren* is. Vergelijk voorts, fneld. 87. bl. 57.

Bladz. 50 fneld. 44.
Swichten, tot zwijgen brengen. *Zwichten* is 't frequentativum van during van *zwijgen*, zoo wel als van *zwikken*, als zijnde beide *zwi-igen*, van *zw*, zwaaiïng, en dus ook *vallen* te kennen gevende. Zoo als *zwaar* ook *vallend* is, van *zwa-en*, zwaaien. Vergelijk mijne Verh. over de Gefl. § 110.

Bladz. 51 fneld. 49.
Soo fchoon. Met den accent op *zoo*. *Niet zóó* is *anders fchoon*. Doch valt de accent op *niet*, zoo is 't *minder fchoon*. Goed is het uitgedrukt in regel 4 van van 't volgende fneldicht, en ook in regel 8, waar *foo fchoon* op *roos fchoon* als fleepend op fleepend vers rijmt; alhoewel dat rijm-zelf niet na te volgen is, om het onderfcheid van de enkele en dubbele *s*. — Even het zelfde is het met *foo rijk zijn*, *maar niet fóó rijk*, beneden fneld. 103. bl. 59.

Bladz. 51 fneld. 51.
Hoe, enz. Het andwoord is gereed: Naamlijk, als zijn gaan volftandig even naby een onwrikbaar punt blijft. En zoo moet de Christen.

Bladz. 52 fneld. 54.
Light en droomt, ligt te droomen en te verdichten.
Ick fiet' er. Ik zie 't er.

Bladz. 52 fneld. 56.
Slacht. *Slachten*, voor eenvoudig *flaan*, voor *tot kuipvleesch dooden*, en voor *gelijken* naar iemand. In de twee

eer-

Digitized by Google

eerste beteekenissen is het het frequentativum van during van 't primitif *slaan*: in 't laatste geval is het *den stempel*, dat is, de gelijkenis, van iemand *dragen*. Zie mijne Geslachtlijst op *slag* en *geslacht*.

Bladz. 52 sneld. 58.
Ammy is 't Fransche *ami*, op zijn Neêrduitsch uitgesproken, 'tgeen by het *monpeer*, *maseur* en dergelijke onzer Overgrootouderen behoort. Zie hiervoor, sneld. 23. bl. 45.

Bladz. 53 sneld. 62.
Geslagen geck, d. i. wettig dien naam voerende en door ieder daarvoor erkend. 't Is een boertige toepasfing van *geslagen Ridder*. Even zoo zei het Gemeen in mijn tijd een *gepromoveerde gek*, op een *gepromoveerden Dokter* ziende, gelijk men toen sprak. — Doch toen men dit niet meer verstond en daarby aan *volkomen* dacht, is uit die twee woorden, in één denkbeeld vereenigd, het nieuwer *volslagen* ontstaan, dat nu veelal op alles, schoon kwalijk, toegepast wordt. Dus hoort men wel zeggen: *'t is een volslagen waarheid*. Doch een *volslagen* waarheid zou naar den aart van het woord, een volkomen *gemaakte* waarheid, dat is aangenomen verdichtsel zijn. Ongelukkig is het nu tegenwoordig *vol* voor zulke *volslagen waarheden*.

Bladz. 54 sneld. 65.
Stichtelick. Zie hiervoor, sneld. 38. bl. 49.

Bladz. 54 sneld. 66.
Fransfens. Lees: *Fransen*, de genitivus van *Frans*. Huygens misgrijpt zich telkens in deze genitiven.

Bladz. 54 sneld. 67.
Mijn' meeningh. Cats in den Spiegel:

Als lichte vrouwen schoone zijn
Zeg dan: Juweelen *by een* zwijn.

Vergelijk B. XXIV. sneld. 10. bl. 176. De plaats is uit *Salomons spreuken* genomen, XI. 24.

Bladz. 54 sneld. 69.
My komt interest. Is dan niet, het genoegen van iemand te mogen dienst doen, het hoogste *genot* van ons vermogen; en de *dank* daarvoor door ons-zelven te betalen? My dunkt zoo. Vergelijk XVIII. B. sneld. 4. en zie HUYGENS-zelven XX. B. sneld. 179.

Bladz. 54 sneld. 70.
Soo dickmael. Het andwoord slaat volstrekt niet op de vraag. Indien deze was: *waarom vijfmaal?* ware 't goed.

Bladz. 55 sneld. 73.
Door de vingeren. Het andwoord is: even als *door de tralien*, ja, *door het glas.* Men ziet met het lichaamlijk oog altijd door de tusschenwijdten, en nooit door een lichaam. Waar de lichtstraal doorschiet, en 't oog treft, ziet men. Ook beteekent *door* in deze uitdrukking niet anders dan *tusschen door.*

Bladz. 55 sneld. 74.
Niet derft berijden. Het aan te zien, en het denkbeeld daarvan aan zich te verknochten, is toch ook genoegen. Ik kan genoegen scheppen in een schoone *ananas*, al hou ik zelfs niet van haar te eten. De Hollandsche zindelijke vrouw verheugde zich in haar gladde geslepen en spiegelende schoorsteenplaten, al dorst zy ze met daarop te stoken niet verminderen; en even zoo is 't met den gierigaart ten aanzien van zijn geld. Daar is in die dwaasheden eene *consequentie*, die de geen die er aan vast is, gevoelt, en die moet men niet voorby zien. Inderdaad, zulke argu-

gumenten tegen de gierigheid zijn niet dan sofismen. Men moet haar geheel anders aantasten.

Bladz. 55 sneld. 78.
Op een haer. Dat is: *Tot op een hair toe*, zelfs tot in het minste ding. Vergelijk voorts sneld. 8 hiervoor, bl. 43.

Bladz. 56 sneld. 82.
Is het boose? Ja, altijd sedert den val. Maar kan er geen meer en minder in 't boze zijn? — Indien ja, zoo is 't Epigramma ongerijmd. De text van den Prediker (Pred. VII. 10.) wordt hier, en by meer lieden die met den Tijdgeest wel te vreden zijn, verdraaid. De vraag is dwaas, om dat de reden kennelijk is, en voor ieder, die wijs is en zien wil, open ligt.

Bladz. 56 sneld. 83.
Leght — en seght. Voor *ligt te zeggen.*

Bladz. 56 sneld. 84.
Van lachen — Dit onderstelt dat de Waarzeggers, even als de *Augures* van CICEROOS tijd, zelve aan hun kunst niet gelooven. Maar houdt dit ALTIJD streek? 't Is er met als met het Goudmaken, enz.

Bladz. 57 sneld. 86.
Plaets — voor de deughd. In 't hart, en zoo dat door 't *huis* verstaan wordt, goed! Anders is 't wildzang.

Bladz. 57 sneld. 87.
Geen beter Less. Vergelijk sneld. 48. bl. 49.

Bladz. 57 sneld. 91.
Houdt zijn geld te rae. Te rae houden. De spreekwijs bete-

teekent, *voor den nood gereed houden*; maar werd ook gebruikt voor *bewaren*, *wegsluiten*.

Sijn eigen, voor *zich zelf*. Als of hy 't *zelf*, of *zijn eigen lijf* ware.

Sijn eigen niet. *Eens anders* goed, 't welk hy niet mocht gebruiken.

Bladz. 57 sneld. 92.
Voelden hoe hy voer. Voelen hoe iemand vaart, is, hem de pols voelen slaan, en van daar, zijn meening voelen of bemerken.

Bladz. 58 sneld. 95.
Ten minsten. Vergelijk B. XXI. sneld. 48. bl. 79.

Bladz. 58 sneld. 96.
Geslagen geck. Zie hiervoor sneld. 62. bl. 53.

Bladz. 59 sneld. 103.
Soo rijk —, maer niet sóó rijk. Zie hiervoor sneld. 50. bl. 51.

Bladz. 60 sneld. 108.
'k Trad liever. Vergelijk hiervoor, sneld. 35. bl. 48.

Bladz. 60 sneld. 109.
Schrijvigh, *lesigh*. Eigen gemaakte adverbien of adjectiven van onzen Dichter. Wy zouden nu liever *schrijf-* of *leesachtig* zeggen; doch beter, met het gebruiklijke woord, *schrijf-* en *leesgraag*.

Bladz. 60 sneld. 112.
Verdraayde text. Even als nu. Thands verdraait men dezen text ook, maar in een anderen zin, wanneer men de geheele Godsdienst in louteren *Zedeleer* doet bestaan, en 'tgeen de *vervulling* is tot *beginsel* maakt.

Bladz.

Bladz. 62 fneld. 121.
Gefoden kaeckelaers. Deze naam is uit het Engelsch *cockle*, dat van 't Latijnſche *cochlea* is, en by ons eigenlijk *kokler* gezegd werd. De Hollandſche benoeming is *alikruik*, eigenlijk *aal-* of *alekruik*, voor *kruikaaltjens*, of *aal in kruiken*; d. i. ſchelpen.

Bladz. 62 fneld. 123.
Wel te vreden. Neen, zeer ſlecht; of hy moet zoo weinig van Schilderkunst weten als onze Dichter.

Bladz. 63 fneld. 128.
Zoo ruymen. Dat is *zoo ruim een* knoopgat.

Bladz. 63 fneld. 130.
Springen. Van plaats veranderen, verhuizen, en zoo ook gebruikt voor verkocht worden uit nood. — Voorts woordſpeling tusſchen *houden* en *houden*. In beide zinnen zegt men ook *het bed bewaren*, in 't Fransch *garder le lit*.

Bladz. 64 fheld. 137.
Tom. Engelſche naam voor *Thomas*. Dit versjen was in 't Engelsch aartig voor den tijd waarin het gemaakt was; maar 't *ſervant of the Lord* moest niet vertaald.

Bladz. 65 fneld. 140.
Wat drukker. Of *drokker*, als men nu meestal ſchrijft ter vermijding van dubbelzinnigheid. 't Is het zelfde met het Franſche woord *dru*, uit ons *druk* (dat is *dringend*) gemaakt, en verwant met *drukken* in den zin van *drijven*, en *op één dringen*.

Bladz. 65 fneld. 141.
Wel bekom 't mijn Heer. Dit deden eenvoudige lieden even als by 't *niezen*. ERASMUS waarſchuwt daar uitdruk-
lijk

Digitized by Google

lijk tegen, als zijnde eene onbeleefde beleefdheid, omdat de zaak eene onbeleefdheid is, die 't onbeleefd is op te merken. *Al te beleefd*, zegt hy: *Hominis plus satis urbani*, en hy verklaart het door *incivilius*, in 'tgeen hy er dadelijk byvoegt.

Bladz. 65 sneld. 143.
Na de leeringh. Namelijk, naar den regel van 't *Schependomsrecht*, 'tgeen het Zuid-Hollandsche was, in tegenstelling van het *Aasdomsrecht*. HUYGENS woonde onder dat Schependomsrecht.

Bladz. 65 sneld. 144.
Staet geen' menschen toe. — *Toestaan* is *toekomen*, betamen, *geoorloofd zijn*.

Bladz. 66 sneld. 149.
Een dingh is ons geluckt. D. i. *in dat ding zijn wy geslaagd.* Maar dit kan men zeggen van eigen daden, niet van eens anders doen, dat het ons gelukt is. Het moest dus zijn *is ons geluk*. Maar de *s* komt hier achter aan, als de dubbele *s* in plaats van de enkele in *verssen*. Beide, even kwalijk.

Bladz. 66 sneld. 153.
Men kander niet op staen. *Op iemand staan*, zei men oudtijds; nu, *staat maken*.

Bladz. 67 sneld. 157.
End, *ende*, 't koppelwoord. Doch lees eenvoudig: *en vreeten ende sleepen*.

Bladz. 67 sneld. 158.
Oneer is. Kwalijk. In de zelfstandige woorden valt, ook by

by de koppeling met *en*, de accent op de eerste sylbe der samenstelling. 't Is *ónaer*; niet *onáér*.

Bladz. 67 sneld. 162.
Die ick haet. Vergelijk hierboven, sneld. 138. bl. 64.

Bladz. 68 sneld. 163.
Verplanssen. *Planssen* is storten, en een Vlaamsch woord, samenhangende met ons Hollandsch *plengen*, en met het Fransche *plonger*, dat één met ons *plonsen* is.

Tijd van danssen. De wijze man zegt dit niet. Hy spreekt van *opspringen*, 't geen hy tegen 't *op de borst slaan* over stelt. Zie Pred. III, 4.

Bladz. 68 sneld. 164.
Op te liggen teeren. Waarom niet ronduit: *ze op te vreten?* — Neen, Jan-Hagel is verderf, 'tgeen ten jongsten dage een Regeering, die 't verval des volks had moeten voorkomen, in 't aanzicht zal springen; en de oorsprong van 't Jan-Hagel is gebrek aan Godsdienst, zeden, en winning. De laagste Volksklasse is achtenswaardig; maar 't Jan-Hagel is wat men het *Uitschot* van Volk noemt, d. i. 'tgeen als uitwerpsel, daar niet toe behoort.

Bladz. 68 sneld. 167.
Als wat hy — Versta: Nooit *dan 'tgeen* hy gaarn bezitten zou of wenschte te bezitten.

Bladz. 68 sneld. 168.
Schrobber is eigenlijk *reeuwer*, maar tot scheldwoord veranderd, past het zich toe op al wat verachtelijk is. Zie hiervoor XII. B. sneld. 125.

Bladz. 69 sneld. 172.
Magh yeder. Versta: *kan ieder*, heeft ieder in zijn macht, te deeren.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 70. sneld. 177.

DIEN *blaesbalcks doen*. Dit zou naar den echten zin des woords zijn: *het doen* of werk *van den eerstgenoemden*. Doch het schijnt wel dat HUYGENS DEZES *blaasbalgs* gemeend heeft, wiens werk hy hier ook in louter wind doet bestaan. *Quo jure, ipse videat.*

Bladz. 70. sneld. 180.

Nocht een meer, en noch een. Zie PERSIUS laatste Hekeldicht, in het laatste vers.

EINDE DER AANTEEKENINGEN OP HET TWINTIGSTE BOECK.

Digitized by Google

AANTEEKENINGEN

OP HET

VIERDE DEEL,

EEN-EN-TWINTIGSTE BOECK.

SNELDICHT.

Bladz. 71 fneld. 1.
Blixem-fchitter. Het woord *fchitter* is ongebruiklijk, en zoo is 't met meest al zulke woorden uit frequentativen op *eren* genomen. Men moet *fchittering* of *gefchitter* zeggen.

Quaed dat ftill light. Zonderling, dat dit woord op *goede, ftille* lieden moet flaan. Liever zei ik, dat het geen *gezond* is niet getergd moet worden.

Bladz. 72 fneld. 4.
Hem, naamlijk den Duivel.

Bladz. 72 fneld. 5.
D' oneenparigheit. Zeer wel! maar wat is de ware *eenparigheid?* — Die, welke niemand drukt, en hierin (als in al-

alles) is altijd gebleken, dat er niets *oneenpariger* dan de *eenparigheid* is.

Bladz. 72 ſneld. 6.
Uytnemend. Woordſpeling met *uitnemend* in pasſiven zin (eximius), en in actiyen zin (eximens).

Bladz. 72 ſneld. 7.
Een' Sess — of een Aes. Deze waarneming is letterlijk zoo wel als figuurlijk waar; en wel meest *een zes.* — En van waar dat? — SECHS, zei een Duitſcher, *umb daſz ſie zur* SECHSE (ſexe) *gehört.* Dit had HUYGENS een nieuw Sneldicht kunnen opleveren. — En gy beklaagt u van altijd *een aas* te werpen, andwoordde hem een ander, *becauſe you are but an aſs.* — Welk andwoord was het best gepast? — Vergelijk B. XXIV. ſneld. 154. bl. 199.

Bladz. 74 ſneld. 17.
Het leckt enz. Zinſpelende op de gelijkenis Spreuken XIX, 13. — Onze Hollanders noemen 't niet minder eigenaartig, *rooken. Het rookt er*, d. i. de vrouw is *ongalijk* en kijfachtig.

Bladz. 75 ſneld. 20.
Den Toom. Van het paard waarop hy den Rhijnwijn uit de ſtad halen zou.

Bladz. 75 ſneld. 23.
Om ſterryenstijd. De zin is: Het *leven* is niet anders dan *ſterven.*

Bladz. 76 ſneld. 29.
En, en. 't Eerſte *en* is negatif, 't tweede, copulatif.

Bladz. 76 ſneld. 31.
Staat en ciert enz. D. i. die daar uw gebeden *ſtaat op te ſie-*

fieren. — *Verijdeling* is bederving door *pronkery*, affectatie van kunst en fierlijkheid. Zeker, het alleronlijdelijkst ding op den preekftoel. Mocht ik daarby kunnen zeggen *het zeldzaamst!* — Vergel. hieronder fneld. 57.

Bladz. 76 fneld. 33.
Buis is een woord van zachter beteekenis dan *dronken*. Het beteekent eigenlijk *bevochtigd* of *dronken*.

Altoos, *altoos*. Woordfpeling. Vergelijk hiervoor 't aangeteekende op Boek XIX. fneld. 182. bl. 266.

Bladz. 77 fneld. 34.
Ontftelde. D. i. *verftoorde* of *moeilijk maakte*, naar de oude nu verouderde beteekenis. Thands is *ontfteld*, verfchrikt of verbaasd zijn.

Bladz. 78 fneld. 41.
Uyt d' oogen. Nijd ziet fcherp.

Bladz. 79 fneld. 48.
Dat ick — Vergelijk B. XX. fneld. 95. bl. 58.

Bladz. 79 fneld. 51.
In God den Heer. Schriklijke verdraaiing van Paulus woorden. 1 Kor. I, 31. Dit is recht Franfche *efprit*, maar geen Hollandfche geeftigheid.

Bladz. 81 fneld. 59.
Hy isser wel aen. *Er wel aan zijn*, is, gelukkig zijn. *Wel van* zijn Vrouw *af*, en *gelukkig zijn*, is waarlijk wel een misfelijk en jammerlijk relatif en privatif geluk.

Bladz. 81 fneld. 60.
De befte Advocaet. Valsch. De beste Advokaat zoekt *bevrediging* met recht en geweten.

Bladz.

Bladz. 81 fneld. 61.

Kopstock, voor iemand, met een ledig hoofd, gebruiklijk. Vergelijk fneld. 136. bl. 94.

Bladz. 82 fneld. 65.

Staet my t' onderfoecken. D. i. is my niet gebleken, maar zeer bedenklijk.

Bladz. 82 fneld. 66.

Verlangh, voor *langzaam*. Byzondere Idiotismus.

Bladz. 83 fneld. 70.

Heeft gegeten. De fpreekwijze vorderde *opgegeten*, of *verflonden*, niet het eenvoudige *gegeten*.

Bladz. 83 fneld. 73.

Een lutje. Een weinig. Dit woord plach dus in gebruikt te zijn, maar van geheel de verwantfchap daarvan hebben wy *luttel* alleen overig.

Bladz. 83 fneld. 74.

Overgeven, voor *braken* (vomere). Woordfpeling.

Bladz. 83 fneld. 75.

Magh ick 't fpreken. Mag ik 't zeggen, vordert de phrafis. *Uitfpreken*, *melden*, of dergelijke, ware goed. *Spreken* (fimpliciter) is een verbum neutrum, dat alleen als het met *fpraak*, *taal* of *woord* geconftrueerd wordt, het voorkomen van een tranfitivum heeft; maar niet anders dan op de wijze van *vivere vitam*, enz.

Bladz. 84 fneld. 76.

Geen foldaet. Heeft hy dan het recht des Edelmans niet? Behoorde HUYGENS dit niet te weten?

De pen — achter d' oor. Dit behoort tot den Notaris; niet

niet tot den Advokaat van een tijd waar in zy geen Prokureurs klerken, maar *patroni*, hunnen Clienten en meesters der Prokureurs waren.

Bladz. 84 sneld. 80.
's Herten. *Hart* wordt hier in den zin van *moed*, dapperheid genomen. En in dezen zin staat het niet geschreven. Ook wordt *overvleed* hier valschelijk toegepast.

Bladz. 84 sneld. 81.
Dat soud een Boer wel raeyen. Versta deze regel *in parenthesi.* *Raeyen* is voor *raden* op zijn Boersch gezeid.

Bladz. 85 sneld. 84.
Vliegen by wege van vertaling van 't Fransche *mouches.* Doch dit Fransche woord is niet anders dan het oude Neërduitsche *mose*, vlek. Zie B. XXV. sneld. 194. bl. 242.

Bladz. 86 sneld. 89.
Demper. *Dempen* is van *dampen.* *Dampen* is eigenlijk een verbum neutrum, van *damp*; *dempen*, is 't verbum transitivum daarvan, en beteekent derhalve *damp maken*, en zoo *in damp doen opgaan*, *tot damp maken*, en dus *lesschen.* Van daar bepaalder, *dorst lesschen*, en zoo, *weelderig drinken*, waarvan *flempen* en *dempen* byéén wordt gezegd.

Bladz. 86 sneld. 90.
Heb ick 's — D. i. *Heb ik des* (of *daarvan*), naamlijk *zoo veel geld.*

Bladz. 86 sneld. 91.
Noen- en Avondmaeltjens. *Noenmaal*, middagmaal. By CATS desgelijks voorkomende, als in zijn tijd nog gewoon.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 86 ſneld. 93.
Kleinhertigh. Zachtmoedig, πρᾶος, Matth. XI, 29, is iets anders dan *dit.* Doch men had in dien tijd nog oude uitdrukkingen van vroegere onnaauwkeurige vertalingen van ſommige Bijbelplaatſen in den mond.

Bladz. 87 ſneld. 96.
Quaed, voor *toornig.* Zie Efez. VI, 26.

Bladz. 87 ſneld. 98.
Berght niet. Als brengende het *bergen* noodzakelijk het *zorgen* meê.

Bladz. 88 ſneld. 101.
All' heet. D. i. al wat heet is. — *Waerder vier.* Indien er warme Liefde tot God ware.

Bladz. 88 ſneld. 102.
Om een' gangh. Een ſervituut van over iemands grond te mogen gaan.

Bladz. 88 ſneld. 103.
Roovers. Verkeerde vertaling of opvatting van Matth. XI. 12. — Men behoorde toch geen Bijbelplaatſen dus tot voorwerp van verdraaiende geeſtigheden te maken, waarvan deze Sneldichten overvloeien.

Bladz. 88 ſneld. 104.
Maerſſeveen. Zie hiervoor B. XIX. ſneld. 8. bl. 3.

Bladz. 89 ſneld. 107.
Niet als, voor *niets dan.*

Bladz. 91 ſneld. 116.
Om een ooge trooſten. Zy is derhalve de *Parthenius*, be-

jaar-

jaarde Maagd, aan wie de Oogentroost gericht is, die men zoo dwaaslijk aan de weduwlijke TESSELSCHADE wil opdringen. Sneld. III. ſpelt haar naam volkomen.

Mijne oogen. Déze hadden *met haar tweën* (in 't ſchreien om haar dood) haar trooſten zoo noodig, zegt hy.

Bladz. 91 ſneld. 117.

Nu de Mert. Moet hier niet gelezen: *na de Mert*, d. i. *naar de Markt?* Ik denk zoo.

Bladz. 92 ſneld. 124.

Light my en beſteelt. Ligt my te beſtelen.

Bladz. 92 ſneld. 128.

Seker, in den onbepaalden zin van *quidam*; en in den bepaalden van *certus.*

Bladz. 93 ſneld. 129.

Behalen. Van valschheid of onwaarheid *beſchuldigen.*

Bladz. 94 ſneld. 136.

Slechte. D. i. *eenvoudige.*

Vernufte, voor *vernuftige*; als *vochte* voor *vochtige*, enz. — *Kapſtock.* Zie boven, ſneld. 61. bl. 81.

Bladz. 94 ſneld. 137.

Lagh en las. Lag te lezen, voor 't eenvoudige *las.*

Bladz. 94 ſneld. 139.

Als Dirck enz. Dat is: grooter *dan* Dirk doet, *indien ik kon.* — Van deze imperfecta op *st*, zie mijne Verhandel. over de Geſlachten. § 77. Vergelijk B. XXVI. ſneld. 91 en 209. bl. 263 en 282.

Digitized by Google

Bladz. 94 ſneld. 140.
Smeeren. Eten en drinken.

Bladz. 94 ſneld. 141.
Kan leven. Dit *kan* bederft de punt van het dichtjen, omdat het de valschheid der toepasſing ontdekt. De Molenaar *leeft van den wind;* goed! de Wind is 't waardoor hy zijn beroep oefent. Maar hy KAN *leven van den wind* zegt: hy kan alles wat tot het leven behoort, ontberen, mits hy wind heeft. — Eenvoudiger ware:

Wat geeft zoo'n man om geld of goed;
De wind is 't immers, die hem voedt.

Bladz. 95 ſneld. 146.
Laet hem na. Woordſpeling met *nalaten* als *relinquere* en als *omittere.* Zeer oneigen.

Bladz. 96 ſneld. 152.
Sijn eigen werck. Moet dit niet *zijn eigen zelf* zijn? als werk van God. — Zie hiervoor.

Bladz. 96 ſneld. 153.
Noyt en. Moest dit niet zijn: *nooit* DAN mislukt verraad. Immers, zoo 't *gelukte* geen *verraad* is, moet het 't *mislukte* alleen zijn.

Bladz. 96 ſneld. 154.
Quijt. Zie B. XXII. ſneld. 34. bl. 108.

Bladz. 97 ſneld. 155.
Mon Fils. Zie *monpeer*, hier voor B. XX. ſneld. 23. bl. 45.

Bladz. 97 ſneld. 156.
Soetigheit. Ja met zoetigheid of zachtmoedigheid *onder-*

wij-

Digitized by Google

wijzende, zegt de Apostel; maar krachtig *wederstaande* den verleideren, die, een ander Euangelie predikende, door den Apostel vervloekt worden. Voege men deze twee plichten te ſamen! En beve wie onder dekmantel van 't eerſte het laatſte durft nalaten!

Bladz. 99 ſneld. 166.
Hy heeft het wel, *is hy is rijk*. Vergelijk ſneld. 168. bl. 99.

Bladz. 99 ſneld. 169.
Straf, voor *tucht*, leering, beſtraffing.
Houden van iets of *van* iemand. Zie hiervoor, Aant. XVI. B. ſneld. 158. bl. 222.

Bladz. 99 ſneld. 170.
Plas-danck is *plaisdank*; en *plaiſen* was by onze Ouden *vleien*. Men zegt, een *plaisdank* by iemand behalen door een vleiery, in tegenſtelling van dank voor een wezenlijke dienst. — HUYGENS ſpeelt hier wederom met het woord.

Bladz. 100 ſneld. 173.
Van ongierigheit. Naamlijk van geld. Ik geloof het. — Maar, ook ten aanzien van andere voorwerpen waar prijs op geſteld wordt? — Is *eergierigheid* (in wat vorm ook vermomd,) minder dan geldgierigheid? Dit vrage elk zich-zelven, die dit HUYGENS met zelfvoldoening na mocht zeggen! Een en ander (wel beſchouwd) is afgodery.

Bladz. 100 ſneld. 174.
Ronde reden. De oprechte reden, rond uit gezegd.
Weer komen. In den zin van een *tegenbezoek doen*.

EINDE DER AANTEEKENINGEN OP HET
EEN-EN-TWINTIGSTE BOECK.

Digitized by Google

❋

AANTEEKENINGEN

OP HET

VIERDE DEEL,

TWEE-EN-TWINTIGSTE BOECK.

SNELDICHT.

Bladz. 102 sneld. 1.

Geloofs — Ik geloof het niet. Het *zweeten* moet lang vooraf gegaan zijn. 't *Dichten* is plukken en oogsten van 'tgeen vooraf geploegd en gezaaid is.

Bladz. 103 sneld. 6.

Voetmaet, *Rijm*, *en Reden.* — Zeer goed. Maar zoo zal 't nog maar verzenmakenskunst zijn, en Oratorie in verzen brengen. *Dichtkonst* behoort toch ten minste een Dichtstuk, van wat soort dan ook, op te leveren. Daar moet derhalve nog geheel iets anders in zijn dan deze drie. Of — men moet zeggen, dat er geen *Dicht*KONST is, en dit zou ook te veel zijn. — Wat dan? HUYGENS heeft gelijk, maar hy onderstelt het Dicht, gelijk de Beeldhou-

wer

wer den steen, en de Spraakkunst de Taal, welke de konst bewerkt. — In een anderen zin is er *Dichtnabootsterskunst*, maar geen *Dichtkunst*.

Bladz. 104 sneld. 12.
'k Wouw enz. Dit doen immers de Universiteiten, en met het zelfde gevolg als de Prinsen Edellieden maken.

Bladz. 105 sneld. 16.
Sieth'er. Dwaze manier van apostrofeeren. Onze Ouders schreven, (en zoo spreekt men) *sieter* voor *ziet haar*. Vergelijk beneden sneld. 94. bl. 118.

Bladz. 105 sneld. 19.
Koorden; *passementen*, als men thands zegt.

Bladz. 106 sneld. 20.
Monden is den smaak behagen; en in nabootsing hiervan zegt hy *oogen* en *ooren*, voor aan 't gezicht en gehoor te behagen.

Bladz. 107 sneld. 29.
Wat — Ja; en hoeveel, dat hy beter miste!

Bladz. 108 sneld. 31.
Verteeren is de saeck. Namelijk, in eigen zelfstandigheid van 't lichaam veranderen, 'tgeen van eene juiste evenredigheid tusschen spijs en drank, en de hoedanigheid der maag- en galsappen zoo wel als de vezelkracht der ingewanden, afhangt.

Bladz. 108 sneld. 34.
Quijt, voor *verloren*, naar HUYGENS wijze van schrijven. Een proces kan niet *kwijt* zijn, maar men is het *kwijt*, als 't verloren is.

Digitized by Google

Bladz. 109 ſneld. 39.
Met all' de Leenen. Natuurlijk: want aan hem behooren zy. En in de ſchulden deelt hy met de *allodiale* Erfgenamen. — Vindt HUYGENS dat vreemd?

Bladz. 109 ſneld. 42.
Vier wijffens. In mijn jeugd viel dergelijk te Amſterdam voor.

Twee Franſche meisjens, zeer verlegen
By ſchielijk opgekomen regen,
Bedongen onder weg een ſleê
Voor half een ſchelling alle twee.
Zy ſtapten in; maar, vol van knepen,
Riep 't boze ſleepertj' onder 't ſleepen:
„Twee blanken 't ſtuk, twee blanken maar!
„Fransch goedtjen, (Burgers!) lichte waar!"

De ſleeper echter (als betaamde,) werd ernſtig beſtraft.

Bladz. 110 ſneld. 47.
Van gevoelen. D. i. door het zelf gevoeld (ondervonden.) te hebben. — HUYGENS haalt hier de plaats van Jezus Sirach aan, XXXI, 8.

Bladz. 111 ſneld. 50.
Gemarmer-vloert Salet. Zoo heeft men nog werkelijk enkele in Amſterdam overig; maar het was de algemeene ſtijl, toen de Italiaanſche wijze van bouwen door BOSBOOM, KEIZER, enz. zonder op 't onderſcheid van klimaat acht te ſlaan, in zwang was gebracht. Vergelijk B. XXV. ſneld. 137. bl. 231.

Bladz. 111 ſneld. 51.
Schijn van waer heit. Heit is een archaïsmus in de uitſpraak en volſtrekt Boersch, voor *heeft.*

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 111 ſneld. 52.
Op den dronck — geſlagen. Op den dronk ſlaan, zei men, als *op de vlucht ſlaan*, *op weg ſlaan*, *aan 't ſchreeuwen ſlaan*, enz.

Bladz. 112 ſneld. 55.
Krabt jooxel. Zie B. XXV. ſneld. 190, bl. 241.

Bladz. 112 ſneld. 57.
Tucht. Tuchten is tevens beſtraffen en onderwijzen.

Bladz. 113 ſneld. 61.
Een ſlecht geploegh. Thands zouden wy *gepleeg* zeggen, maar inderdaad is *ploegen* en *plegen* naauw verwant, en de *ploeg* is een bloot imperfectum van *plegen*, dat eigenlijk en van ouds *ik plege* is. Het woord *plegen* beteekent in zich zelfs *oefenen*, *exercere*.

Bladz. 113 ſneld. 63.
Hanger voor ons *houwer*. Engelsch.

Bladz. 113 ſneld. 65.
Het eene beeſt op 't ander. Iemand, uit Spanje te rug komende, roemde de muilezels als zeer nuttig, en, wanneer men hem zei, dat die hier te lande in 't geheel niet waren, zei hy met verwondering:

Geen muilen in dit land! dat vind ik wondre dingen,
Die zoo veel Ezels reeds op merries heb zien ſpringen.

Bladz. 114 ſneld. 67.
De kans keeren. ô Ja, HUYGENS had ſlechts tot onze dagen moeten wachten, nu de vrouwen mannen willen zijn, en de vrouwen te verachten *mode* is. — De achting voor de Kunne en 't Huwelijk moest wel vallen met die

die voor 't beloofde (en Gode zij dank! ook verschenen) *Vrouwenzaad*, waar zy meê samenhangt.

Bladz. 114 sneld. 70.
Fluweele Schee. Zie hiervoor, III. D. B. XVIII. sneld. 152. bl. 340.

Bladz. 115 sneld. 73.
Dat ghy d'er koopt. D. i. dat gy, *daarvan koopt. Daarvan* is *zulke*, *dat soort van goed;* namelijk *oude* kleêren.

Bladz. 115 sneld. 77.
Derft, voor *durft.*

Bladz. 116 sneld. 78.
Niet meer te pas. Eilieve! zoo ik een arm of been verloren heb, moet dit my dan ook niet harder vallen, dan of ik slechts met een arm of been geboren ware? — En eindelijk, zoo 't wenschen naar kinderen natuurlijk en van God is, moet dan het verliezen van die ons aan 't hart kleven en er een deel van zijn, ons niet duurzaam hard vallen? Weg met zulke sofismen van geestigheid!

Bladz. 116 sneld. 80.
Op Rente geeft. Maar zoo ik God leen, leen ik Hem toch van *het Zijne.* Hoe kan ik dan rente vragen? Zeker zoo ik die beoog, is mijn gift vervloekt. — Leen en geef uit plicht en dankbaarheid, Christen, en niet als op rente. Zoo God het ons ten goede toerekent, het is altijd uit genade en onverdiend. — Vergelijk sneld. 164, bl. 130.

Bladz. 117 sneld. 86.
Andriesens, Lees of verander 't in *Andriesen*, 't geen de Ge-

Digitized by Google

Genitivus van *Andries* is. Zie hiervoor. (Aant. III. D. XI. B. bl. 128).

Bladz. 117 ſneld. 87.
Dapper van, voor *geweldig*, in gewonen ſtijl by HUYGENS tijd niet zeldzaam, doch hier gebruikt voor *geweldig verr' af*.

Bladz. 117 ſneld. 88.
Gelogen. Zeker niet. 't Kon ſlechts gelogen zijn, zoo hy twee oogen had. Maar HUYGENS meent: *kwalijk gezegd*. — Vreemd is 't, dat een man, zoo fijn ſcherpzinnig op de innige woordbeteekenisſen, in deze Epigrammen zoo dikwijls onduidelijk denkt, en zich ſlordig uitdrukt. Men moet aannemen, dat hy (als hy zegt) zeer velen ſlechts *aliud agens* gemaakt heeft.

Bladz. 118 ſneld. 91.
Als ick — de booſe niet en haten. De meening is anders om: T. w. *Om dat zy niet, als ik, de bozen haten*.

Bladz. 118 ſneld. 94.
Kust h'er. Voor *kust haar*. Even zoo ſchrijft HUYGENS *d'er* voor *daer* (daar). Kwalijk: want de *a* kan niet geapoſtrofeerd in onze taal, en de *ae* is ook (als onze *aa*) geen tweeklank, en maakt geen twee ſylben. 't Is de eenvoudige *a* in zijn niet *zachte*, en niet helle, maar *ſcherpe* uitſpraak. — Dit moest ergens opgemerkt worden, en kon hier plaats vinden.

Groen. Verliefd of lustgraag. (Ook wel nieuw.)

Want. Heerlijke reden! Zoo offert de vrouw haar man en kind om haar Vader op, en haar kind om haar broeder. De rechte Heidenſche Wijsheid en Zedenleer, die men voor 't Euangelie ſtelt! Belial voor Christus!

Is dit ernst by HUYGENS, zoo is 't gruwelijk; en zoo het spot is, die spot is afgrijslijk.

Bladz. 119 sneld. 96.
Ick vrees heel averechts. *Averechts vreezen* is omgekeerd vreezen, vreezen wat niet gevreesd moet worden; maar HUYGENS meent hier *heel iets anders vreezen.* En dit drukt het niet uit.

Bladz. 119 sneld. 100.
Grager menschen, voor *van grage menschen.* Oud!

Bladz. 119 sneld. 101.
Qualick spreken. *Kwaad spreken* is niet het zelfde met kwalijk spreken. *Kwalijk willen spreken* is *naauwlijks willen spreken.* HUYGENS verwart dit hier moedwillig.

Bladz. 120 sneld. 105.
Een Joncker, enz. Laffe geestigheid! — Was een Jonker dus gehandeld, zoo was hy om een *misdaad van Staat* veroordeeld. — En wat zou dit? Deze heeft nooit iemands nagedachtenis gekrenkt, en is te beklagen, maar niet te bespotten: Ook de brave afstammelingen van OLDENBARNEVELD in ons land zijn altijd mijne vrienden geweest, en waren in mijn tijd algemeen weldenkend, en geacht.

Bladz. 120 sneld. 106.
Noch meer noch min. D. i. Even zoo.

Bladz. 120 sneld. 107.
Hy, ziet op *den Soldaat* als inhoudende dit woord 't geen daarvan gezegd wordt. — *Dat*, ziet op den *leeuw.*

Bladz. 121 sneld. 112.
Lees: *Wat! hebt ge een wijzen man bejegend —?*

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 121 fneld. 113.
Toch. Beter ware: *een Ezel zelfs.* En zekerlijk was dit des Dichters meening.

Bladz. 122 fneld. 120.
Trijn — Vergelijk XXIV. B. fneld. 25. bl. 178.

Bladz. 123 fneld. 121.
Van sijnen ouder. Geheel wanspraak. *Van zijne Oude*, ware oud en goed, en nog van HUYGENS tijd. Anders van zijnen *ouderdom.* — Ik twijfel of *ouder* hier drukfeil is, dan wel het adjectif *oude* voor het substantif genomen, en als adjectif naar den ouden trant gebogen.

Bladz. 123 fneld. 124.
Al wat men wil. Gebruiklijke uitdrukking, voor *alles*, simpliciter; doch hier dubbelzinnig genomen.

Bladz. 123 fneld. 126.
End'en. Dit vonden wy hier boven ook voor de eenvoudige copula *ende.* Zie XX. B. fneld. 157. bl. 67.
Bedruyft. Beschonken, dronken.

Bladz. 124 fneld. 128.
Monpeer. Zie XX. B. fneld. 23. bl. 45. — Stel tegen dit het fneld. 171. B. XXI. bl. 100.

Bladz. 124 fneld. 129.
Niet meer. 't Valt een Hollander bitter, dat men thands noodig heeft te melden, dat onze Voorouders naar Hollandsch recht in gemeenschap van goederen trouwden, en dus ieder deel voor de helft in alles, baat, en nadeel had. — Door de *Conquesten* verstaat HUYGENS hier boertende de schulden, zijnde alles wat ANTONI haar nalaat.

Digitized by Google

Bladz. 124 ſneld. 131.
Smeeren. Zie hiervoor (Aant. XXI. B. ſneld. 140. bl. 290.)

Bladz. 125 ſneld. 133.
Voor — Geck geſchoren. is een oude uitdrukking, en beteekent niet anders dan *voor gek gehouden.*
By alle Wijſen ghy. Naamlijk, wordt gy *voor gek gehouden.*

Bladz. 125 ſneld. 135.
Noot. Dat is *nooit.* Zie hiervoor, II. D. VIII. B. bl. 120. kol. 1. reg. 7 v. b.

Bladz. 125 ſneld. 136.
Gellen. Zie hiervoor. Aant. III. D. XVI. B. ſneld. 76. bl. 215. — *Soo isſe.* De zin is: Zoo is geen van al die guiten ze (naamlijk den prijs van de ſtrop) waard.

Bladz. 126 ſneld. 138.
Met eenen ſlagh. D. i. met deze eenige aanmerking, uit Matth. XIX. 8.

Bladz. 126 ſneld. 140.
Keurt, beoordeelt het. *Om en om*, dat is, van alle kanten.
Verſloegh. Verbaasde.

Bladz. 126 ſneld. 141.
Niemand niet. Dus ſprak men in HUYGENS tijd, wanneer men het negative *en* onderdrukte. Anders was het: *'k* EN *hoef niemand te noemen.*

Bladz. 128 ſneld. 153.
Tabacker. Dus noemde men een *rooker;* en 't rooken, *tabakken.* — *Achternaetje.* Nagerecht, desſert.

Bladz. 128 ſneld. 154.
Achterwaerts. Zie hiervoor. III. D. XII. B. ſneld. 87. bl. 99.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 129 ſneld. 159.
Van die hem d'ed'len naem eerst gaf. Neen, van die, wiens bloed in hem ſtraalt.

Bladz. 130 ſneld. 166.
Niet vergaet. Zie hiervoor. Aant. III. D. XVI. B. ſneld. 25. bl. 243. *Vergaan*, voor *voortgaan*, *loopen*, als in HUYGENS tijd niet zeldzaam gezegd werd.

Bladz. 130 ſneld. 167.
Lappers. 't Amſterdamſche gemeen noemde in mijn kindsheid een Chirurgijn by verachting en als met een ſcheldwoord, een *lapper*. By HUYGENS is 't een bloote vernoeming.

Bladz. 131 ſneld. 170.
Te ſamen. Kwalijk. 't Een en ander gaat zeer wel aan; maar HUYGENS misbruikt hier het woord *te ſamen* voor *te gelijk*.

Bladz. 131 ſneld. 173.
Toeſtaan voor *toekomen*. Zie hiervoor XX. B. ſneld. 144. bl. 65.

Bladz. 131 ſneld. 175.
Verde. Voor *verre*. Men ſprak dus in HUYGENS tijd.

Bladz. 132 ſneld. 176.
Neemt voor *onderneemt*.

Bladz. 132 ſneld. 177.
En ſtricks. Lees: *Wat — een ſtriks*, dat is, *wat een gaſtrik.* — *Lijs quick* is de naam.
Na mijn' ſin. D. i. naar mijn behagen of goedvinden; maar hier moet het beteekenen naar mijn meening.

Bladz. 133 ſneld. 182.
De Tafel enz. Dus *lebib* hiervoor. B. XX. ſneld. 20. bl. 45.

EINDE DER AANTEEKENINGEN OP HET
TWEE-EN-TWINTIGSTE BOECK.

Digitized by Google

✻

AANTEEKENINGEN

OP HET

VIERDE DEEL,

DRIE-EN-TWINTIGSTE BOECK.

SNELDICHT.

Bladz. 134 sneld. 1.
Hoe datse schooner wordt. Leefde onze Dichter thands nog, hy zou het voorzeker niet zeggen. Helaas!

Bladz. 134 sneld. 2.
Graswinckel enz. Een belemmerd lofdicht op een doorflecht boek van een Geleerde wien de ware kennis des Rechts ontbrak.

Bladz. 135 sneld. 3.
Doet soo veel. D. i. verkrijg zoo veel op u-zelven.

Bladz. 136 sneld. 7.
Overspel is *buiten-spel*, maar *spel* in den zin van *coïre* ge-

Digitized by Google

genomen, gelijk men 't woord *spelen* nog voor de dieren gebruikt. — Hier neemt HUYGENS 't woord *overspel* in den zin van *andermaal* of *op nieuw* spelen, en zoo in den zin van *musiceeren.*

Bladz. 136 sneld. 8.
Hupsche. Gezochte woordspeling door middel van een Germanismus. *Hups* is 't Hoogduitsch *schoon* en wordt van een vrouw of meisjen gezegd, maar in 't Hollandsch beteekent het *van een goed gedrag*, en niets anders.

Bladz. 136 sneld. 10.
Te vroeg, te laet. 't Wijst een uur, dat *te vroeg* is, en 't slaat het uur dat het is, *te laat.*

Bladz. 136 sneld. 12.
De loop. Diarrhoea.

Bladz. 137 sneld. 14.
Studien. Men leze het woord, *studie.* De bygevoegde *n* is om de *h* die er volgt, 't geen HUYGENS schrijfwijze is, maar hier geen nieuwe sylbe met de *e* maakt.

Bladz. 138 sneld. 16.
Muyse-caal. D. i. kaal als een muis, volstrekt van alles ontbloot.

Bladz. 138 sneld. 18.
Geburen. De Naburen met wie wy in oorlog zijn. — *Scimus, et hanc veniam damus petimusque vicissim.* En het kan niet wel anders.

Bladz. 138 sneld. 21.
Theodore. Neen vooral niet. 't Zou *Theoderica* moeten zijn, en dit onderscheid verstond HUYGENS zoo min als de fabrikeurs van gewaande oude penningen die den naam

van

Digitized by Google

van onze *Diederijken Theodoricus* spelden, en zoo zich zelven verrieden.

Bladz. 139 sneld. 23.
Hondsche dagen, voor *Hondsdagen*. Kwalijk. *Hondsch* is *als een hond.* Hier in ligt een wezendlijke onderscheiding; welke plaats zou houden al schreef men *hondse.* — Iets anders is *Vaderlandsliefde* en *Vaderlandsche liefde*, *Rhijnsburg* en *Rhijnsche burg*, enz.

Bladz. 140 sneld. 26.
Den Adel — Neen Vader HUYGENS 't is omgekeerd:

't Email verbeeldt de deugd; het goud is 't aadlijk bloed.
De deugd is bros als glas, hoe blinkend ze ook moog wezen.
Maar de Adel is 't metaal, dat, onvermengd behoed,
Voor mot noch roest noch tijd noch dampsmet heeft te vreezen.

Bladz. 140 sneld. 31.
't Werck, voor het uitwerksel. Kwalijk.

Bladz. 140 sneld. 32.
Men wil — Ja men wil, maar wie?

Daar is verbasterde Adeldom,
Van bloed, en dus van deugd, vervallen;
Maar die door 't geld tot aanzien klom
Waar zal die nieuwling toch meê brallen?
Gelijken wil hy d' Adel, ja;
En aapt, om elk in 't oog te steken,
Hetgeen hy kan, doldriftig na:
Geen deugd of grootheid, maar gebreken.
Met d' Adeldom uit gunst of geld
Is 't zeker anders niet gesteld:
By laagheid uit het slijk gerezen,
Moet alles wel bemodderd wezen.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 141 ſneld. 33.
Vierden. Vieren is hier warmen met de beddepan. — *'t Zoo noest hebben*, is *'t zoo drok hebben.*

Bladz. 141 ſneld. 37.
Derven, voor *duryen*, als dikmaals.
Ontſtaen, misſen, ontbreken.

Bladz. 141 ſneld. 39.
Weiman. Jager.

Bladz. 143 ſneld. 44.
Goed-doen. Even zoo zei men: zijn woord (of belofte) goed doen, d. i. tot ſtand, of ten uitvoer brengen. Ook: zijn vertelling goed doen. De eigenlijke beteekenis in dit al, is *bewijzen*; en in dezen zin zegt men nog *goed maken.*

Bladz. 143 ſneld. 47.
Bewijſt ghy my daer op. Iemand *op iets bewijzen* is hem iets tot betaling (of ook tot zekerheid van betaling) aanwijzen. Hiervan zegt men, dat een moeder of vader by 't hertrouwen zijn voorkind *bewijs moet doen.* Bewijs van des geſtorven vaders of moeders goed. 't Woord is *aan-* of *toewijzen*, gelijk BE*toonen*, AAN*toonen.* — Doch welk een gelijkenis! Een vertaler keert hetgeen hy vertaalt niet om, hy toont het niet averechts. Maar hy drukt misſchien in *klei*, of *nat zand* wat in *wasch* gedrukt was. HUYGENS Epigramma is dus geheel valsch en onbeſtaande met zich-zelf.

Bladz. 144 ſneld. 48.
Wat raeſt ghy — Zeker, niet om te droomen, maar om gerust te ſlapen. Ook niet om het ſlapen als doel, maar als middel ter ververſching des vermoeiden lichaams. —
Al-

Digitized by Google

Alle zulke Sofismen maken de ziel der Puntdichtjens, maar men moet ze opmerken. 't Is Fransche *Esprit;* dat is, (met den rechten naam genoemd zijnde) misbruik van 't verstand. — *Razen* is ongeduldig naar iets zijn.

Bladz. 144 sneld. 52.
Sacramenten. Vloeken, zweeren. Hy troost zich met *Wat sacrament* te roepen, een gewone vloek in HUYGENS tijd.

Bladz. 144 sneld. 53.
Tot my. „Die u uit de overmaat der goede werken, welke de Heiligen gepleegd hebben, en waarvan de onmetelijke schat aan de kerk behoort, jegens God in 't gelijk zal stellen." — Behoorde zoo iets ooit in een Christen kerk geleerd te zijn? — Neen, zal menig een zeggen, maar waarom niet? Omdat er geen *verdienste* in goede werken zijn kan. Begrijpt elk dit even zeer? — Zoo ja, dan is hy rechtzinnig Christen.

Bladz. 145 sneld. 57.
By u, ter plaatse waar gy woont.

Bladz. 145 en 146 sneld. 59, 60 en 61.
Woordspeling met *kruis.* — *Verbloemen* beteekent in den gewonen schoon overdrachtigen zin, iets kwaads wat bewimpelen. Hier is 't eigenaartig. In zulke woordspelingen ligt de kracht van HUYGENS.

Bladz. 146 sneld. 62.
Questiers. Voor die 't niet weet (want men kent thands de Fransche Dichteressen beter dan de Hollandsche) merk ik op, dat deze Juffer in haar tijd een geachte Dichteresse was, en, naar dien tijd, niet zonder verdienste.

Bladz. 146 sneld. 63.
Wijde Broecken. Zie hiervoor, III. D. B. XVIII. sneld. 19. bl. 318.

Digitized by Google

Bladz. 146 ſneld. 64.
De wijſe geckt en lacht. — Ja een Wijze als Democritus, een materialist. Maar de Christen betreurt er den afval in.

Bladz. 147 ſneld. 65.
't Nieuwe jaer. Vergelijk II. D. B. IX. bladz. 185.

Bladz. 148 ſneld. 69.
Aen de beter hand, is aan *de beter zij'*, even als men *de hooger*, en *lager hand* zegt. 't Beteekent *de zij' van beterſchap*, en dat is: *het keert zich ten beste.* — *De erger hand* noemt HUYGENS de *gebrande.*

Bladz. 148 ſneld. 70.
Woordſpeling met *doorgaans.*

Bladz. 148 ſneld. 71.
Apocryph. Naamlijk Jezus Syrach, XLII, 14.

Bladz. 149 ſneld. 75.
Light ghy my en plaeght. Zie hier voor, Aant. I. D. VI. B. bl. 268, 269.

Verſchieten in den zin van *verſchrikken*, en van *voorſchieten.*

Bladz. 149 ſneld. 78.
Komt u toe. Toekomen in den zin van *aankomen*, en van *toebehooren.*

Bladz. 150 ſneld. 79.
Geraegh. Aant. III. D. XVI. B. ſneld. 2. bl. 208.

De oorſprong van dit woord is in 't thema *ra*, waarvan zie ons vertoog over *vragen* in de T. en D. Verſch. III. D. bladz. 186 en 204. 't Beteekend verlangen, begeerig zijn, en is verwant beide met *neiken* en met *gretig.*

Op-

Oprechte wandelaers. In den zin van leegloopers, anders echte ſtraatſlijpers, te verſtaan.

Bladz. 150 ſneld. 80.
De dochters. D. i. *de parelen.*

Bladz. 150 ſneld. 82.
Citers, Citroenen. Zie in Tryn Cornelis.
Geſcheid. Afſcheidſel.

Bladz. 151 ſneld. 86.
Crom wel. Laffe woordſpeling. Ruim zoo goed nog was die van den jammerlijken OVERBEEK:
Wie niet erkent met my dat daar een rechte Hel is,
Waar m' oli *doet in 't* vier, *en ieder een 't* krom wel *is?*
Vergelijk ſneld. 124. bl. 161.

Bladz. 152 ſneld. 89.
Wekelicke Courante. In 't Vrouwelijke. 't Is dat er als Fransch woord een Fransch-ſubſtantif onder verſtaan wordt. Men zei *feuille courante*, gelijk *feuille volante*, loopblad. Maar wy gebruiken het thands mannelijk, als daar het woord van *maar* (tijding) onder verſtaande. — Doch zie mijne Geſlachtlijst. — *Courante* in 't vrouwelijke was oudtijds by ons de naam van een dans.

Bladz. 152 ſneld. 91.
Eerbaer, hier ten uiterſte kwalijk met den accent op de laatſte ſylbe gebruikt.
Vertrouwen, in tweederlei zin, als boven.

Bladz. 153 ſneld. 92.
Moet van den wegh. Ja, even als die zijn paard niet verſtaat te rijden. De echte Rijder houdt het in 't ſpoor, en 't heeft voor hem zelfs geen nukken. Dit is 't onderſcheid mede tusſchen Verzenmaker en Dichter.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 153 ſneld. 95.
Waar-achtigh. Zie mijne Verhand. over de Geſlachten § 15, en Aanteek. *III.* — Doch ons *waarachtig* is dit woord niet. Het is een verloop van *waarhaftig* en *waarhechtig*, dat is: zeker *waar*, 't waar *vasthoudende*, aan 't ware *verknocht.* (Vergelijk aldaar bladz. 134.) en onze Gelderſchen zeggen daarom met geheel Duitschland volſtandig *waarhaft.* Zie ook aldaar bladz. 308. — Ik heb dit elders breeder uitgelegd.

Bladz. 153 ſneld. 96.
Niet wel gaen, met den accent op *wél.*

Bladz. 154 ſneld. 100.
d'Oude Roemers. HUYGENS ſpeelt hier met het woord van *Romer* en *roemer.* *De oudo Roemers* zijn by hem *de oude Romeinen,*

Bladz. 155 ſneld. 103.
't Straffen dat misſtaet. D. i. 't Straffen *van 'tgeen dat* misſtaat.

Bladz. 156 ſneld. 105.
Verdienen dat. T. w. *uitgelezen* (en niet ſlechts gelezen) te worden.

Bladz. 156 ſneld. 106.
Schijn. Glimp, voorwendſel, verſchooning.

Bladz. 156 ſneld. 110.
Door u vergulde ſes. Valſche, onhollandſche, en onbeſtaanbare conſtructie. *Zes*, en dus alle talwoord, is een adjectif, en lijdt dus geen adjectivum als zoodanig voor zich, ten zij het duidelijk als ſubſtantivum gekenteekend wordt. — 't Moest dus zijn: *zes, door u verguld*, of *de door u verguldo zes.*

Bladz.

Bladz. 156 sneld. 111.

Hy kuste sich. Hy zou eerder van zich verschrikken. Een WESTERBAAN een VIRGILIUS overbrengen! Ohe!

Bladz. 157 sneld. 112.

Wevenaer. Vermenging van dit woord met *weeuwenaar*, als in HUYGENS tijd gemeen was. Zoo zei men in mijn kindsheid, wanneer de kaars niet helder brandde: *daar loopt een wever om de deur.* De oorspronklijke spreekwijze was *een weeuwenaar*, om dat eens weduwnaars aanzoek by een jong meisjen treurig gerekend werd.

Bladz. 157 sdeld. 114.

Twee. Namelijk, ziel en lichaam.

Bladz. 157 sneld. 115.

Belendt. Belenden was voorheen niet *aanlanden*, maar in ruimer zin *pervadere*, als KILIAEN zeer wel opmerkt, die het van *belanden* onderscheidt.

Al dat lesen liest, in 't enkelvoudig, en 't werkwoord in 't meervoudig getal. Te recht, om dat *al* een collectief is. Zie mijne Verh. over de Gesl. Aanteek. *a.* — Integendeel

Al de naer-eeuw met het verbum in 't enkelvondige, om dat dit *al* als een adjectivum is, en *geheel* beteekent, geen meerderheid, maar volkomenheid van 'tgene waarop het slaat.

Bladz. 158 sneld. 116.

Wachtender-na, is *wachtende er na.* Anders zou het *wachtede* zijn moeten, als ieder weet. *En*, dat er volgt, is 't negatif.

Collatie. De punt ligt in de woordspeling met *Collatie*, in den zin van vergelijking eens afschrifts met zijn oorspronklijk, en in dien van tusschenmaaltijd of versnapering, *collation* zeggen wy met een Fransch woord.

Schuim-

Digitized by Google

Schuimde is lachte. — *Had het op een glaasjen.* Had het op een morgendronk met een biscuit of stuk koek daarby gemunt.

Bladz. 159 sneld. 117.
Zullen leven. Een afgezaagde aartigheid, maar hier nog valsch voorgesteld. *Hoe wy langer leven* waar goed, maar in aanzien van het leven moet geen byzondere futuriteit door het woord *zullen* vastgemaakt worden aan het stellige *drinken.* Zy moet beide en gelijkerhand van 't *drinken* en 't *leven* uitgedrukt worden.

Bladz. 159 sneld. 118.
Maecke-nieuw. Maak nieuw zei men in HUYGENS tijd voor *nieuw gemaakte*, even als men b. v. ook plach te zeggen, *strijkzalf*, voor een kwaal die niet genezen, maar slechts met zalf gestreken was; en zoo eenige meer; schoon anders en eigenlijk dergelijke woorden een *active* (geen *passive*) beteekenis hebben.

Bladz. 159 sneld. 119.
Koppelaers'. D. i. *koppelares.* Zie hiervoor, B. XX. sneld. 35. bl. 48.
Snuysteringh. HUYGENS neemt dit woord hier zichtbaar buiten zijne beteekenis. Zie mijne Geslachtlijst der Naamw. op 't woord *snuistery.*
Maers, mars, kraam.

Bladz. 160 sneld. 120.
Aenvang', kwalijk, voor *vang* het *aan.* Doch de naam van MARIA KASEMBROOT eischt hier ongelukkig een *a* om een Akrostichon tot stand te brengen.
Op mijn enden. Hy meent aan 't Hoofd van mijn rijmregels.

Bladz. 161 sneld. 123.
Geven en houwen. Vergelijk sneld. 125. bl. 161. — Doch

zijn

Digitized by Google

zijn woordhouden is eigenlijk *'t vast houden*, *niet laten vervallen*, maar *bevestigen* door de daad. In sneld. 125. bl. 161. is het *houden* in den zin van *niet geven* te verstaan.

Bladz. 161 sneld. 124.
Oly goot in 't vier. Zie hiervoor sneld. 86. bl. 151. (Aant. bl. 305).

Het katjen van de baen. Allergemeenste uitdrukking, uit de laagste klasse van 't slechste geboefte genomen. — 't Beteekend eigenlijk de *hoer* om welke in een openbaar speelhuis gedanst werd; *de baen* was de ruimte waar binnen dit dansen in de zoogenoemde speelhuizen geschiedde. — In zulke lage uitdrukkingen werd in HUYGENS nog niet zeer beschaafde tijd een naïviteit gesteld: doch zy zijn recht walglijk.

Bladz. 161 sneld. 127.
Hoe na. Kwalijk geaccentueerd naar de versmaat. De toon moest op *na* vallen, gelijk in de volgende regel op *ver*.

Bladz. 162 sneld. 130.
Sus. Woordspeling tusschen *sus* by verkorting voor *zuster* gezegd, en *sus* voor *dus* in tegenstelling van *zoo*. Vergelijk B. XXVI. sneld. 135. XXV. sneld. 192. bl. 271, 242.

Bladz. 162 sneld. 132.
Na sijn Hert. D. i. na 't hert *van hem*, die enz. Of door 't eerste *Heere* moet, het zij *dichter*, het zij *koning* verstaan worden, welke woorden dezen zin verstaanbarer zouden maken.

Bladz. 165 sneld. 143.
Ondanckbaer Jan, in vocativo. Wien stuit dit niet? En echter schrijft men met fier pedantismus dagelijks *Wel Edel*

Edel Heer! — Men zie de oplossing in mijne T. en D. Verscheidenh. I. D. bladz. 74. — *Ondankbaar man* ware goed, om dat dit als een klasse begrepen kan worden; maar *de ondankbare Jan* of *Piet*, of *Klaas* is altijd individueel. — Dus zegt men: *grootmoedig koning*, maar niet *Grootmoedig koning Willem*, of hoe hy heeten mag: 't moet *grootmoedige* zijn.

Bladz. 166 sneld. 145.
Woels, voor *woelens*, of voor *gewoels*. In beide gevallen kwalijk. 't Zelfde ontmoet men B. XXVII, in een vertaling uit VIRGILIUS.

Bladz. 167 sneld. 151.
Die ayerechtse geest. Dit bywoord breekt het geheele versjen. Dirk spaart, men spreekt het hem ter eeren: 't is dus *consequent* en verstandig, alles, en vooral het kostelijkst meest te sparen. — Liever las ik:
Wat minst (of *wat nooit*) *gespaard moest zijn.*

Bladz. 167 sneld. 152.
Light m'er op en muytt. Zie van deze spreekwijze hiervoor. Aant. I. D. VI. B. bl. 268, 269. *Muytt* is *fluistert.*

Bladz. 167 sneld. 153.
Een overvloed. Zeker niet, maar een verwringing. — Wat aartigheid steekt er toch in zulke verwarring van denkbeelden? Zeker is de verbuiging geen toevoeging.

Bladz. 168 sneld. 155.
Stellingh, voor *gestaltegeving*, teekening.

Bladz. 168 sneld. 156.
Sat den mishoop en beweend'. D. i. zat den mishoop te beweenen, enz. Zie hiervoor. Aant. I. D. VI. B. bl. 268. En dus te meermalen en wederom beneden, sneld. 163. bl. 169.

Digitized by Google

Bladz. 168 fneld. 157.
Besteedt. *Zijn maag besteden*, is een wonderlijke uitdrukking; doch de meening is, aan dit *gerecht* te werk stellen.

Bladz. 169 fneld. 162.
Bekruysen. *Bemorsen*, van *kroos* of *kroes* (krôse). Zie mijne Geslachtlijst der Naamw.

Bladz. 169 fneld. 163.
Ghy light my — en begrijpt. Zie hiervoor Aant. I. D. VI. B. bl. 268, 269. De woordspeling van dit Epigramma bestaat in *begrijpen* als *berispen*, en als *verstaan*. Dus lazen wy hiervoor een *begrijpelijk man*.

Bladz. 170 fneld. 166.
Vaetse. Verlegen, van *vat*. Ontleend van bier of wijn die, lang onafgetapt gelegen hebbende, *muf* naar het vat smaakt.

Bladz. 170 fneld. 169.
Een Huys quijt van vijven. Een huis *kwijt* TE ZIJN van vijf, die men bezat, is zulk een verdriet niet, maar 't *kwijt* TE WORDEN. 't Is 't gemis niet, maar 't verlies dat men beschreit. En zoo is 't meest altijd in alles.

Bladz. 171 fneld. 171.
Een Luys. Gruwlijk! — Zoo heb ik van Ouderen gehoord die hun kind *als een verrot lid* (zeiden zy) affneden. Men kan Vaderschap en menschlijkheid uitschudden, maar (bedenke men dit en beve!) niet dan met het Christendom.

Bladz. 171 fneld. 173.
Vergasten. *Iemand vergasten* is hem te gast hebben. Doch HUYGENS gebruikt dit woord ook voor by iemand te gast gaan, en in dezen zin hier. Men moet het dan verstaan als *overgasten* of (ware 't woord gebruiklijk,) *begasten*.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 171 fneld. 174.
Daer overleggen, voor, *daar op toeleggen.* Kwalijk uitgedrukt. Vergel. B. XXIV. fneld. 156. bl. 200.

Bladz. 172 fneld. 175.
Sijn eigen lof. De man deed derhalve wel. Anders was 't met hem, van wien 't volgende versjen fpreekt:

Dat *eigen lof* wat ftinkt, dit wil ik niet verbloemen,
Maar toch begrijp ik niet hoe dat op ... ziet.
De lof die hy zich geeft wanneer hy zit te roemen,
Behoort hem zeker niet.

Bladz. 173 fneld. 179.
Woordfpeling met *gelijken*, als te pas komen of vlijen, en als gelijk zijn.

Bladz. 172 fneld. 177.
Niet — aen, *maer ingeboren.* Recht. En dit zal zich altijd bewijzen, in fpijt van de Geld- en de Waandienst die de wareld heeft ingenomen.

EINDE DER AANTEEKENINGEN OP HET DRIE-EN-TWINTIGSTE BOECK.

Digitized by Google

❋

AANTEEKENINGEN

OP HET

VIERDE DEEL,

VIER-EN-TWINTIGSTE BOECK.

S N E L D I C H T.

Bladz. 174 ſneld. 1.
Molſter. D. i. *maalſtof.* — Kwalijk verklaart KILIAEN dit woord.

Bladz. 175 ſneld. 5.
Stond veel getiers en maeckt'. Zie hiervoor.

Bladz. 175 ſneld. 7.
Schaep in 't gulden Vlies. Intenda chi potè. Beter zei men: De *boom* of *tronk* waar 't gulde vlies aan hangt. In allen geval zou het *de ram* moeten zijn om verſtaanbaar te wezen; doch dan veellicht tot verkeerde opvatting ſtrekken.

Bladz. 175 ſneld. 8.
Te rade houden. In acht nemen. Zie hiervoor. Aant. IV. D. XX. B. ſneld. 91. bl. 277.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 176 ſneld. 10.
Verckens muylen enz. Zie hiervoor, B. XX. ſneld. 67. bl. 54.

Bladz. 176 ſneld. 14.
Kiest of deelt. Deze zeer algemeene ſpreekwijze is hier kwalijk toegepast. *Gy moet kiezen of deelen* wordt meermalen dus verkeerdelijk gebruikt, waar niets te *deelen*, maar alleen een deel te *kiezen* is, even als of ('t geen de onderſcheidende copula-zelve tegenſpreekt) *kiezen* en *deelen* eenerlei was. De grond dezer uitdrukking ligt in het oude Hollandſche Recht, volgens 't welke by een ſcheiding van erfenis of andere gemeenſchap tusſchen twee perſonen, de een de verdeeling maakte, en de ander de keuze had; maar deelen en kiezen niet in de zelfde hand mocht zijn. Dit beteekent het *kies of deel*; doch *God* en de *wareld* zijn uit den aart *gedeeld*, en er valt ſlechts te *kiezen*.

Bladz. 176 ſneld. 16.
Gestort. Ingestort zegt men van gebouwen. Huygens opſchrift is verkeerd.

Bladz. 177 ſneld. 18.
Sal roepen enz. Denken wy liever aan Lucas XIII, 1—5.

Bladz. 177 ſneld. 19.
Treffelick, d. i. *trefbaar.* — *Voortreflijk*, uitſtekend. Doch men gebruikt *treffelijk* ook wel in den laatſten zin, alhoewel kwalijk.

Bladz. 177 ſneld. 20.
Gemannen is *medemannen.* Zie Verhand. over de Geſlachten, § 88. en Aant. *y.*
Berichten voor *berechten*, d. i. te recht wijzen. Doch

Digitized by Google

met ons *bericht* en *berichten* is 't even zoo. 't Is alles van *recht*.

Bladz. 177 ſneld. 21.
Moet. Zou men hier niet lezen moeten: *ſnoert?*

Bladz. 178 ſneld. 24.
Bedijdt. Bedyen is eigenlijk groot worden, van *dijen* of *dijgen*, dat verwant is met *dik*, hetgeen uit *dij-ig* is ſaamgetrokken. Doch het wordt voor allen *bloei* en welvaart gebruikt.

Bladz. 178 ſneld. 25.
De Vrouw. Zie hiervoor B. XXII. ſneld. 120. bl. 122.

Bladz. 179 ſneld. 33.
Het is wat ſchoons. Men gebruikt deze ſpreekwijze altijd ter beſpotting by 't prijzen eener zaak.

Bladz. 180 ſneld. 35.
Dit Epigram rust op het oude afgeſleten Neerduitſche praatjen; *Een goede Vrouw is een Vrouw zonder hoofd*, 'tgeen by ons van ouds zelfs in de uithangborden verbeeld werd. — Doch waar de vrouw een *hoofd* heeft, ſcheelt het altijd daaraan, dat de man er *geen* heeft; en dan moet de vrouw wel zijn plaats innemen. Vergelijk B. XXV. ſneld. 138. bl. 231.

Bladz. 180 ſneld. 39.
Wat. Verſta: Waarom? De zaak verdient verwondering, daar het, als HUYGENS zegt, een dracht naar de mode is.

Bladz. 181 ſneld. 42.
Kaker. Kakelaar. Zie hiervoor. III. D. XII. B. ſneld. 64. bl. 96.

Bladz.

Bladz. 182 ſneld. 45.
Veil voor *veilig*, als by HUYGENS gewoon is.

Bladz. 182 ſneld. 48.
Gefommelt, ingewonden, ingeſtuwd, gepakt. — *Fommelen* (fommelen) is van 't Latijnſche *fovere* en *fomentum*, in den zin van ſtoven, koeſteren, en zoo, van *bewinden* ter verwarming; 'tgeen ook verder op verſtoppen wordt uitgeſtrekt. Het wordt kwalijk verward met *frommelen*, dat in één wrijven of verkreukelen is, van *frommel*, 't welk eigenlijk *vrongel* voor *wrongel* is, van *wringen*.

Bladz. 183 ſneld. 50.
Seker voor *quidam*, en voor *certus*. Zie hiervoor. XXI. B. ſneld. 128. bl. 92.

Bladz. 183 ſneld. 53.
Oorbren. Ten nutte maken. Vroeger zei men *oorboren* voor gebruiken.

Bladz. 184 ſneld. 59.
Toe geſeten. Ergens *toe zitten* wordt gezegd ten aanzien van eenigen arbeid die oplettendheid vordert, en in tegenſtelling van iets in 't voorbygaan (tanquam aliud agens) te doen.

Bladz. 184 ſneld. 60.
School, voor *ter ſchool*, of *te ſchool*. De *t* ſmolt in de volgende harde *ſch*. — De woordſpeling tusſchen *lui* en *luis* mag juist zijn, maar zy mocht wel gemist worden.

Bladz. 185 ſneld. 67.
Schoon. Woordſpeling met *ſchoon* als *zuiver* en als *behaaglijk*.

Bladz. 186 ſneld. 69.
Hardt-kloppingh. Woordſpeling, maar gedwongen. Want

Digitized by Google

eene *ongemeene hartklopping* verschilt op het gehoor te veel van eene *ongemeen harde klopping*.

Bladz. 186 sneld. 73.
Moeten leegh zijn. Integendeel, zy moeten vol zijn om by 't doorzien te vergrooten. 't Zij dan massief glas, 't zij met vocht gevuld.

Bladz. 187 sneld. 80.
Dan — Ja. Want dan koomt ook die dorst welke de vorige glazen by den drinker verwekken.

Bladz. 188 sneld. 83.
Gallig. D. i. galachtig, bitter. Zie hiervoor.

Bladz. 190 sneld. 93.
Met rijs, d. i. met roeden, met geesseling.

Bladz. 190 sneld. 96.
Zie van het onderscheid tusscheid *altijd* en *altoos* hiervoor. Aant. IV. D. XIX. B. sneld. 182. bl. 266.

Bladz. 191 sneld. 100.
Blad, kaartenblad. — *Steen*, dobbelsteen. — *Snuyten* is bedriegen, doch eigenlijk met afpersing van geld.

Bladz. 191 sneld. 101.
Vergelijk B. XXVI, sneld. 94 en 220. bl. 264 en 285.

Bladz. 192 sneld. 104.
Treusneus. Verbasterd uit het Engelsche *trueness*, 'tgeen beide getrouwheid en eenvondigheid beteekent; en zoo by ons voor geringe dienst gebruikt.
Men zegt ook een *treusneusjen* voor een jong klentertjen, als trouwhartige eenvond.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 193 ſneld. 108.
Ouderlingh. *Oude*, even als *jongeling*, *jonge* is. Doch door 't gebruik als beteekenende eene Kerkelijke waardigheid, by ons in den gemeenen zin verouderd.

Bladz. 193 ſneld. 109.
Gebreken in den onhollandſchen en valſchen zin van *gebrek lijden* en van *gemist worden.*

Bladz. 194 ſneld. 116.
Geſeten, voor *bene moratus*, (*gezedet*) gelijk men plach te zeggen, als ware 't *gezedelijkt*; en, als *zittende.*

Bladz. 194 ſneld. 121.
In de Marmer. Wanſpraak. Het *marmer* drukt de ſtof uit. Zie mijne Verhandeling over de Geſlachten, § 48.

Bladz. 196 ſneld. 132.
Argewaenen. 't Woord *argwaan* heeft geen meervoudig, gelijk 't ook met meer woorden van verſtandelijke abſtractie is. Doch huygens neemt hier *argwaan* voor *argwaner*, en zekerlijk ware *argwaners* beter geweest.

Bladz. 197 ſneld. 141.
Betrecken, voor *verlokken.*

Bladz. 198 ſneld. 144.
Linden, voor *linnen.* Idiotismus van 's Gravenhage, nog in mijn tijd.

Bladz. 198 ſneld. 145.
Voor ſijn eigen hoofd. Voorheen gebruiklijk, voor, *wat hem belangt.*

Digitized by Google

Bladz. 198 ſneld. 146.
Glimpen, voor *glimmen*. Oud. Van daar *glimp*, dat eigenlijk glim, glans, ſchijn is, en thands nog alleen in dezen laatſten zin gebruikbaar. HUYGENS neemt het nog in den eerſten. II. D. bl. 71 reg. 16 v. b.

Bladz. 198 ſneld. 147.
Ontgellen. Zie hiervoor, XVI. B. ſneld. 76. bl. 117.
Geboorn, voor *geboren*. Waarom deugt deze ſamentrekking niet? Immers, men zegt *hoorn*, *doorn*, *toorn*, enz. — In de Infinitiven en Participien duldt men haar nergens, om dat zy plomp Hoogduitsch is, ten zij er de *e* achter volgt; als in: *de verlorene ſchapen*, waar voor men *verloorne* kan zeggen; en het is om de zelfde reden dat men *toorn*, enz. zegt, als zijnde oorſpronklijk *toorne*. De *rn* laat zich niet uitſpreken, maar *toorn* en dergelijke wordt met de *ſcheva* by de *n* uitgebracht, of deugt ook niet. Uit dien zelfden hoofde kan men ook niet *gevoelg*, en dergelijke zeggen, maar wel, by voorbeeld, *gevoelge ziel*. — Sommige letters verſtikken die ſcheva geheel wanneer zy daar op volgen, in andere daartegen ſmelt zy ongevoelig; en dit is een tweede opmerking, doch die in haar toepasſing ons buiten 't beſtek zou voeren, en daarom elks byzondere overweging wordt aanbevolen.

Bladz. 199 ſneld. 151.
Op een duyt. Men weet thands (hoop ik) dat deze uitdrukking is *op ende uyt*; d. i. in volkomenheid, door en door.

Bladz. 199 ſneld. 154.
Een ſes werpt of een aas — Zie hiervoor B. XXI. ſneld. 7. bl. 72. 't Beteekent *tot uiterſten vervallen*. En inderdaad, in de vrouw is niets middelbaar. Zy is de hoogſte zegen

voor

Digitized by Google

voor den man of de zwaarste bezoeking; en zy is den man of zijne eenigste zucht en genoegen, dat aan alle overige de waarde geeft, of zy is hem niets.

Bladz. 200 sneld. 156.
Daer over leggen. *Over iets leggen* is *daar over denken.* De zin is: Wie zou dat (of wie zou daar op) denken. Vergel. B. XXIII. sneld. 174. bl. 171. Doch dit gebruik van het woord is verouderd.

Bladz. 201 sneld. 163.
Vermaen, herinnering, of aandenken. Dus zeiden onze Oude lieden in mijne kindsheid, *iemands geboortedag vermanen*, voor, met een gelukwensch gedenken.

Bladz. 201 sneld. 165.
Waer? — By PLATO, van wien anderen 't als een fabeltjen overnamen, vindt men de mensch dubbel geschapen, borst aan borst, en vervolgens van één gesneden. Dit leverde meer dan éénen de stof op voor een verdichtseltjen betreffende de uitvinding van het toerijgen, enz.

Bladz. 202 sneld. 166.
Vergelijk B. XXV. sneld. 199. bl. 243. en B. XXVI. sneld. 101. bl. 265.

Bladz. 202 sneld. 170.
De gecken moeten 't erven. Ziende op het oude Zuidhollandsche Versterfrecht, anders het Schepensdoms recht genaamd, stellende tot grondslag der erfenis ab intestato: *Het goed keert weêr, daar het van daan kwam;* in tegenstelling van het Noordhollandsch of Aasdoms Versterfrecht, 'tgeen den regel volgde: *Het naaste bloed erft het goed.*

Digitized by Google

Bladz. 203 ſneld. 174.
De voorpoort van den Haegh. Zeer kwalijk. De Haag heeft noch voor- noch achterpoort; 't Is de *Voorpoort van 't Hof van Holland*, dat is geheel iets anders.

Men weet, wat men in Amſterdam met de *poort van den Haag* plach te beteekenen, en waarom? — Weet men 't niet, daar wordt weinig by verloren.

Bladz. 203 ſneld. 177.
'k Doen emmers. *'k Doen* is *ik doe*, met de *n* paragogicon van wege de volgende vokaal. — Verouderde ſpreekwijze voor: *Ja toch! Ik weet het wel*, enz.

Bladz. 205 ſneld. 188.
Te bedde gaen, in den zin van *ſteryen.*

Bladz. 206 ſneld. 193.
Sit en kniele, d. i. *zit te knielen*, gelijk men plach te ſpreken. Waarvan meermalen.

Bladz. 207 ſneld. 195.
Luydt wel. Men ſtelle den heerſchenden toon op *wel*, 't is *wél luiden.* — *Wél*, als *benè*, *rectè*, niet als *quidem.*

EINDE DER AANTEEKENINGEN OP HET VIER-EN-TWINTIGSTE BOECK.

AAN-

Digitized by Google

❊

AANTEEKENINGEN

OP HET

VIERDE DEEL,

VYF-EN-TWINTIGSTE BOECK.

SNELDICHT.

Bladz. 208 ſneld. 4.
Quam. Komen voor *toekomen.* Zie hiervoor als Aant. III. D. XVII. B. ſneld. 127. bl. 238, en op meer plaatſen.

Bladz. 209 ſneld. 5.
Almanackt. Almanakken als verbum, voor tijdberekenen.

Bladz. 209 ſneld. 6.
Woordſpeling tusſchen *hopen op* iets, en *ophoopen.*

Bladz. 210 ſneld. 12.
Verbeenen, verbazen. Zie hiervoor in Hofwijk I. D. bl. 366. reg. 5 v. o. (Aant. VI. B. bl. 270.)

Digitized by Google

Steenen. Woordſpeling tusſchen den zin van ſteenen voor *juweelen*, en ſteenen voor *dobbelſteenen*. Vergelijk ſneld. 48, bl. 216. waar nog een derde *ſteen* by gemeld wordt.

Bladz. 210 ſneld. 13.
Geern eens zien. Ik las eenmaal in den zelfden zin en toepasſing:

Die niet gezien wil zijn, bemaskert zich 't gelaat,
En 't oogmerk is, ter ſluik en ongezien te wandelen;
En groet men 't vrouwtjen dan by name, dat daar gaat?
Foei onbeſchaafde liên! dat 's onbeſcheiden handelen.

Vergelijk voorts ſneld. 58. bl. 218 en XXVI. B. 163. bl. 274.

Bladz. 210 ſneld. 15.
Vermaeck. Woordſpeling met *vermaken*, als vreugde of genoegen doen, en in zijne eigenaartige beteekenis van *anders maken.*

Bladz. 210 ſneld. 17.
Aen onbeſchaemtheit. Een oud afſchrift van dit versjen zegt, *uit onbeſchaamdheid.* Scherp, doch niet in den geest van dit Epigramma.

Bladz. 210 ſneld. 18.
Overleggen. Zie hiervoor B. XXIV. ſneld. 156. bl. 200.

Bladz. 211 ſneld. 22.
Langs heen. Verkeerde Conſtructie. *Heen* is 't adverbium dat by *treden* behoort, en moet daarom achter *Dijk* ſtaan.

Bladz. 213 ſneld. 30.
Nieuw Schavot. Dat *voor 't Haegſche Raedhuys* werd toen op-

Digitized by Google

opgericht en afgebroken; maar *dit*, voor het Hof van Holland, was in die tijd vast, en met gemetselden doch vervallen muurtjens, en werd *het groene zoodtjen* genaamd. Thands na de slechting van die hoogte, recht men ook voor dit Hof een houten schavot naar vereisch op, en wordt het ook weggenomen.

Bladz. 213 sneld. 31.
Slepen in den zin van *talmen*.

Bladz. 213 sneld 33.
De Rijm. Het Rijm zegt men; doch zie mijne Geslachtlijst der Naamw. op het woord.

Bladz. 214 sneld. 35.
Een Hond. A French dog hoort men er ieder oogenblik. Doch die navolging is sedert volmaakt omgekeerd, en Engelsche smaak, Engelsche Logica, Engelsch Deïsmus, Engelsche Constitutie, en verder, met één woord alle Engelsche dwaasheden geven in Frankrijk, sedert de nieuwe Filozofen opstonden, de wet. Ondanks alle Nationale vijandschap, maken Frankrijk en Engeland thands een zelfde Rijk, gelijk zy het eenmaal waren, maar in een gants anderen zin, dan toen.

Bladz. 214 sneld. 37.
Halsen. Deze verwarring van *hals en boezem*, in overeenstemming van de Franschen die *cou* voor beide zeggen, was HUYGENS gemeenzaam uit de half Fransche Hofspraak onder FREDRIK HENDRIK, en men vindt deze verwarring meer by hem. Zie b. v. hiervoor III. D. XII. B. sneld. 36. bladz. 92.

Bladz. 214 sneld. 40.
Vrouwen Kousebanden. Garter noemt men dezen kousen-

Digitized by Google

ſtenband; maar men noemde zoo ook een *ſtrop*. En hierin ligt de punt.

Bladz. 216 ſneld. 47.
Een Koninck. Naamlijk Koning KAREL DEN EERSTE van Engeland. Dit middel is naderhand in verſcheiden boeken van Geografie aangegeven om de evenredigheid tusſchen land en zee op onzen aardbol te vinden. — Doch men bedriegt zich, of men moet geen (platte) kaart, maar de kaartribben die men op een globe plakt, nemen. — HUYGENS ſpreekt ook niet van betreklijke grootte der landen op den aardbodem, maar van die op de kaart, en zoo zy daar geſteld zijn.

Bladz. 216 ſneld. 48.
Steenen. Vergelijk hiervoor, ſneld. 12. bl. 210.

Bladz. 216 ſneld. 50.
Dobbelaer. Woordſpeling tusſchen *dobbelen* (ſpelen), en *dobbelen* (verdubbelen).

Bladz. 217 ſneld. 54.
Groener. Zie hiervoor Aant. XXII. B. ſneld. 94. bl. 297. — De ontucht of zoogenoemde *galanterie* in Engeland onder KAREL DEN II. heeft HUYGENS meer geroerd, en hiertoe ſchijnt dit ſneldicht t' huis te brengen, Want dat de ſneldichten niet naar tijdorde hunner wording verzameld zijn, blijkt genoeg. Ook ſneld. 5 van het XXVI. B. ſlaat hier op.

Bladz. 216 ſneld. 55.
Scheel, voor *verſchil.*

Bladz. 218 ſneld. 58.
Het masker. Vergelijk hier boven ſneld. 13. bl. 210.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 218 ſneld. 60.
Befocht, voor *beproefd*, of liever *ondervonden*.

Bladz. 218 ſneld. 61.
Krullen, voor *kuren*, *eigenzinnigheden*, en *luimen*.

Bladz. 218 ſneld. 62.
Altijd even haerigh, in den zin als ſaamgetrokken van 't oude *haderig*, twiſtig, van *hader*, twist.

Bladz. 219 ſneld. 63.
Als de beest. Dat het woord *beest* oudtijds Vrouwelijk was, dient men te weten, en de uitgang brengt het mede. — Men zie mijne Geſlachtl. der Naamw. § 78.

Bladz. 219 ſneld. 67.
Brengen, toedrinken. Zie hiervoor. Aant. III. D. XV. B. ſneld. 30. bl. 204.

Bladz. 220 ſneld. 70.
Ontgaen. Voor *zich ontgaan* zeggen wy thands in den zelfden zin, *zich misgaan*.

Bladz. 220 ſneld. 71.
Woordſpeling met *om 't lijf hebben*, naar de gewone ſpreekwijze *niet beteekenen* of *van geen belang zijn*; en naar den letterlijken zin waarin het *flecht* of *niet* gekleed zijn te kennen geeft, en dus op Bedelaars ſlaat.

Bladz. 220 ſneld. 73.
Vonnis van uw Dicht. *Over* een zaak ſpreekt men vonnis, en 't is een vonnis *van* die het *velt*; niet *van* de zaak.

Bladz. 221 ſneld. 75.
In Dicht, enz. Dat is, in de algemeene verklaring, *minder dan men wil*. Maar neen, het is inderdaad *meer* dan men wil: want niemand *wil* of gevoelt al wat hy *kan*, ten zij in de verheffing van geestdrift.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 221 ſneld. 77.

Van, voor geſlachtnaam (gebruikelijk in mijn kindſchen tijd, toen velen er geen voerden; daar er nu zeer velen zijn die er twee aannamen,) is niet anders dan de particula, en men zegt even zoo een *van*, als een *maar*, een *waarom*, enz. Het beteekent dus een *afkomst*, gelijk een *maar* eene *zwarigheid*, en een *waarom* eene *reden*. Een *van* is dus juist niet een naam van een ſtamhuis, maar even zoo goed van de plaats *waarvan* iemand afkomſtig is; en die b. v. van of uit Heusden afkomſtig is, mag zich uit dezen hoofde even zoo wel (ſchoon in een geheel anderen zin) JAN VAN HEUSDEN noemen als een mijner Voorouderen. Doch dat men zich naar een aangekocht goed vermeet te noemen, als thands de mode is, is Ariſtokratiſche Burgerdomheid en overmoed.

Bladz. 221 ſneld. 79.

Eener heiligen. Volſtrekte wanſpraak en *contradictio in terminis*. *Eens heiligen* meent hy; maar aan eene aartigheid wordt alles opgeofferd.

Bladz. 221 ſneld. 81.

't Was Engelsch. Still is in 't Engelsch *nog*, en ſomtijds zelfs, *altijd* of *gedurig voort*.

Bladz. 221 ſneld. 83.

Slagh, voor ſoort. Zie hiervoor. XX. B. ſneld. 62. bl. 53.

Bladz. 222 ſneld. 84.

Dan — Zoo is 't inderdaad geweest. Na zijn dood eerst is 't weggebroken. — Doch gewoonlijk en in 't algemeen helpt eene aanmaning ten goede niet, zoo lang die haar doet, aanwezig is. Dit is meer opgemerkt. Hetgeen kwaad is daartegen, maakt dadelijk opgang. — Van waar dit een en ander? — Hiervan op een andere plaats. Intusſchen ſtrekke deze waarneming eenen ieder tot prikkel om met goede aanmaningen te volharden!

Bladz.

Bladz. 223 fneld. 88.
Schenden, voor *bederven*.

Bladz. 223 fneld. 89.
Sijn' hand. Zijn hand aan iets *fchenden* is, zijn handen *onteeren* met het aan te grijpen. Doch *fchennen*, 'tgeen dikwijls in *fchenden* verbasterd is, is eigenlijk *aanranden*, en zoo zegt men nu, *iets aanfchennen.* — 't Woord is verwant met ons *fcheen* (tibia) en 't Engelfche *fkin*, huid. *Schennen* is dus 't zelfde als *vechten*, dat met *vacht* (mede *huid* beteekenende) verwant is. — Doch hier heeft de kladder 't werk *gefchonden* en tevens zijn hand.

Bladz. 223 fneld. 91.
Hesfelick. Zie hiervoor. XIX. B. fneld. 201. bl. 34.

Bladz. 224 fneld 95.
Twee. T. w. zich-zelven en den genen wiens hair zy dragen. Want men kamde toen de pruiken op elks hoofd.

Bladz. 224 fneld. 99.
Gebeent'. Hier ter plaatfe van *beenen* (crura) gezegd, in plaats van *beenderen* (osfa) 'tgeen het woord eigenlijk beteekent. De Onzijdige woorden dus van fubftantiven gemaakt, zijn collectiven, maar bevatten geen bloot tweetal. Wie zal het *geoorte*, het *gearmte*, het *geoogte* voor het paar *ooren*, *armen*, of *oogen* zeggen?

Een' — *'t paer. Een hoze* is een broek. *Een paar hozen* of *de hozen* is de koufen. Doch zie mijne Aant. op den Muis- en Kikvorschkrijg.

Bladz. 225 fneld. 100.
Koocketten. Koket is kookfel, kokery.

Hier. T. w. in de Tabakswinkels, waar men in dien tijd een pijp ging rooken. t' Huis zou niemand dit gedaan hebben. Zie hiervoor. Aant. III. D. XIV. B. fneld. 50. bl. 198.

Bladz.

Bladz. 225 en 226 sneld. 101—106.
De geestigheid van deze zes stukjens dient niet opgeluisterd.

Bladz. 225 sneld. 108.
Goedertieren is *goed van aart.* — HUYGENS verwart den uitgang des woords, die van *tier* is (eigenlijk *trek*), opzettelijk met het werkwoord *tieren.*

Bladz. 227 sneld. 112.
Leght en loopt. Nu *ligt te loopen.* — Een wonderlijke drukfout heeft in mijn Ondergang der Eerste Wareld, V. Zang, 169. bladz. deze belachlijke uitdrukking doen insluipen, waar zy een volmaakten *contrasens* maakt, en *gilt* (geeft een gil) geschreven en ter drukkery ook gezet was, maar by 't uitvallen van dit woord by het afdrukken tot *ligt* gemaakt is. Zulke slordigheden worden met het verval van zeden steeds menigvuldiger.

Bladz. 227 sneld. 116.
De wegh ten Hemel. Joh. XIV, 6.

Bladz. 229 sneld. 125.
Verbaest, verbaast. Zie hiervoor sneld. 12. bl. 210.

Bladz. 229 sneld. 127.
Mael, *maaltijd.*

Bladz. 230 sneld. 131.
Op blijven. Zie de zelfde schoone vergelijking hiervoor B. XXIV. sneld. 188. bl. 205.

Bladz. 231 sneld. 135.
Weddingh. To wed. — *Over Zee* is in Engeland. *Het woord*, naamlijk van *wedding* als Hollandsch woord.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 231 fneld. 136.
Brengen. Oudtijds, iemand toedrinken. Vergelijk fneld. 67.

Bladz. 231 fneld. 137.
Marmer-fteenen. Zie hiervoor B. XXII. fneld. 90. bl. 112.
Beter kamer. Het kantoor namelijk, waar de geldkas is, en dat gy gefloten houdt.

Bladz. 232 fneld. 143. en 144.
Wijn. Van daar het andwoord op de vraag: Wat het beste drinkwater was? — 't Geen door een rank van de wijngaard *gedeftilleerd* is.

Bladz. 232 fneld. 144.
Bot is *plat*, en ook *plomp*, en desgelijks *ftomp*; doch werd (ook in mijn tijd nog) als adverbium gebruikt voor *t' eenenmaal*; als bot *ftil ftaan*, iets *bot affla an*, *bot weigeren*, waarvoor men ook *plat* zei.

Bladz. 232 fneld. 146.
Doe — Vergelijk I. D. IV. B. bl. 195. reg. 9 v. o. (Aant. bl. 152.)

Bladz. 233 fneld. 151.
Beftelt, bezorgd.

Bladz. 234 fneld. 153.
Geneert. Zich geneeren, voor *zich gedragen.* Doch 't is eigenlijk zich voeden, onderhouden, van 't Hoogduitfche *nähren.*

Bladz. 234 fneld. 156.
Anapæfti noemt HUYGENS deze verzen; doch het zijn *tribracheis.* Alleen de derde regel kon anapaeftisch heeten, zoo men *maer* aldaar kort en toonloos uitfprak. Van de broeken der Vrouwen, zie hiervoor Aant. XIII. B.

Digitized by Google

B. sneld. 28. bl. 189. Doch hier is de ware reden uitgedrukt van het invoeren dezer dracht by ons. 't Is door de Doktoren, die de zwavelachtige uitwaseming der turfkolen voor de Vrouwen zeer nadeelig oordeelden, dat zy oorspronklijk in gebruik zijn gebracht.

Bladz. 235 sneld. 157.
Schrickelt. Maar zoo mocht er ook geschrikkeld worden voor den moord van LODEWIJK den XVI, en zoo voor alle de revolutiegruwelen, die van gelijken aart zijn, en die wy beleefd hebben. Het jaar zou dus zeer kort worden, en een man van tachtig jaren een jongman zijn, zoo zulke dagen niet meê telden. — Doch *schrikkelen*, hier als inkrimpen te verstaan, is inderdaad een dag tusschen inschuiven.

Bladz. 235 sneld. 159.
Hy wister geen' Mouwen aen te setten. *Geen mouwen weten aan te zetten.* Gemeene spreekwijze voor: Geen raad in een zaak weten.

Bladz. 235 sneld. 160.
Genieten is *genutten.* HUYGENS onderstelt het hier als met *niet* verwant; kwalijk.

Bladz. 235 sneld. 161.
Bemin ick. Ja, gelijk de boer een rijmtjen bemint. Maar HUYGENS heeft daarmeê even zoo weinig besef van de Schilderkunst, als die boer van de Poëzy.

Door gewoonheit — ongevoel van schoonheit. Bewijs, dat HUYGENS alleen met het oog zag; de ziel wordt van 't schoon nooit verzadigd. — Doch het is een zonderlinge waarneming, dat die byzonder veel aan het genot van reuken gehecht is, (en dit was HUYGENS by uitstek,) altijd weinig vatbaar voor 't schoon is, hoewel men dit

niet

niet omkeeren kan. Men vindt dit by geheele volken, als by enkele perfonen.

Bladz. 236 fneld. 162.
Faillien. 't Woord *falie* is niets anders dan verbastering van 't Franfche *voile*, dat van 't Latijnfche *velum* is. 't Moest dus *falie* gefchreven en uitgefproken worden, maar niet door fpelling verfranscht. En zoo 't Fransch moest zijn, kwam dan immers nog de *i* achter de *l* niet te pas, waarmeê onze Dichter de Franfche *l mouillé* heeft willen uitdrukken. Om dit te doen ware *lj* geen *lli* noodig. — Doch HUYGENS fchrijft dus, en zoo b. v. *Indiën* in twee fylben, zie fneld. 189. bl. 241. hier na, en *Orlegien* in drie, B. XXVI. fneld. 140. bl. 270.

Hoere-loerery. Zie Genefis XXXVIII, 14, 15.

Bladz. 236 fneld. 164.
Madame. Zie hiervoor, B. XX. fneld. 23. bl. 49. — De punt van dit Epigramma ligt in het zeggen *uit den hoofde van zijn Vrouw*, in tweederlei zin opgevat.

Bladz. 236 fneld. 165.
Verlegen. Vergelijk D. III. B. XVIII. fneld. 38. bl. 321.

Bladz. 237 fneld. 169.
Van de Religie, d. i. Gereformeerd. 't Is een Franfche uitdrukking.

Vol, met fijn' voeten. D. i. de beurs zoo vol als zijn voeten, naamlijk met asch.

Bladz. 238 fneld. 171.
Wat Reden en wat Recht? — Die reden en dat recht, 't geen in eigen belang edelmoedigheid voorfchrijft, en dus, zich van geene meerderheid in middelen te bedienen; maar in tegendeel, waar het het belang van Rijk of Volk geldt,

de

den Vorst, verplicht om het uit al zijn kracht en met alle middelen mooglijk te handhaven. Zeer kwalijk noemt HUYGENS dit *onrecht*; 't is *recht*, dewijl het *plicht* is.

Bladz. 238 fneld. 172.
Van de Religie. Zie hiervoor fneld. 169.

Bladz. 238 fneld. 173.
Heldre logenen. 't Is het Latijnfche *fplendide mentiri*. Maar wy zeggen een *klinkende*, of een *klinkklare logen*.

Bladz. 238 fneld. 175.
Knijght, d. i. *riddert*, maakt Ridder. 't Engelfche *knight*.
Souder, voor *zouden er*.

Bladz. 239 fneld. 177.
Biffchop. Groot Teekenaar en van wien men Afbeeldingen der Antique ftandbeelden en andere plaatwerken heeft.

Bladz. 239 fneld. 178.
En dan. Naamlijk hangende, als een Ham aan de zolder.

Bladz. 239 fneld. 179.
Loppen, als nemen en als verbum.

Bladz. 240 fneld. 182.
Soo haest. De punt zit in de tweederlei opvatting van dit *zoo haast kan ick*; naar mate men het als uitdrukking van fchielijkheid neemt, en de kracht derhalve in het *kunnen* is, of, als de daad-zelve te kennen gevende, en en de kracht derhalve in *draaien* is. 't Verfchil is, *zoo haast ik het* KAN, en *wanneer ik het* DOE.

Bladz.

Bladz. 240 ſneld. 183.
In als, d. i. *in alles*.

Bladz. 240 ſneld. 184.
Voornemen, in tweederlei zin. Naamlijk die van *reprehendere* (*entreprendre* zeggen de Franſchen), en *beſluit nemen* tot iets, 'tgeen zoo dikwijls van geen daad gevolgd wordt.

Bladz. 240 ſneld. 186.
Tegen-woordigh, voor *tegenſprekend*, als hiervoor *tegenwoordigheid*, B. XVI. ſneld. 150. bl. 267.

Bladz. 240 ſneld. 188.
't Is wel gedaen en *wel niet gedaen*. Dubbelzinnig, doch de zin is: 't is niet *wel gedaan*, maar 't is *wel nagelaten*.

Bladz. 241 ſneld. 190.
Jooxel. Vergelijk B. XXII. ſneld. 55. bl. 112.

Bladz. 242 ſneld. 194.
Bemeuſelen, eigenlijk *bemozelen*, bemorſen, van *moſe*, *vlek*, van 't welk het Franſche *mouche* voor kinplaaſtertjen is.

Bladz. 242 ſneld. 195.
Op — *op*. *Op* als beveſtigend, (zoo zegt men *op iets zweeren*, *ſterven*, enz.) en als *naar vereisch van*, (gelijk in *op de maat*, *op 't bevel*, enz.)

Bladz. 243 ſneld. 197.
Slaeter nå. Vergelijk hiervoor: *Ik ſla er ook maar na*.

Bladz. 243 ſneld. 199.
Zie B. XXVI. ſneld. 101. bl. 265.

Digitized by Google

Bladz. 243 fneld. 201.
Verwarring van *laat op blijven* en *laat op ftaan*, onder de zelfde uitdrukking van *laat op* ZIJN.

Bladz. 244 fneld. 204.
Masfeur. Zie B. XX. fneld. 23. bl. 45.

Bladz. 244 fneld. 206.
Dan — Oud fpreekwoord en oude gewoonte, ook elders te Lande bekend. 't Was dien dag van ouds het feest der zotten. — Hetgeen uit de waarneming der werking van de Lentezon op de zwakke herfenen, ontftaan was.

Bladz. 245 fneld. 209.
Luypaerd en *luy paerd.* Zie wat hiervoor gezegd is van 't onderfcheid in den accent en quantiteit dezer woorden. Aant. III. D. XVI. B. fneld. 142. bl. 221. en fneld. 118. bl. 218.

Bladz. 245 fneld. 210.
Ick fou d' uw vleefch niet meugen. D. i. Ik verklaar u voor een *varken.*

Bladz. 245 fneld. 211.
Dienftmaeghd —— *dienftmeit.* Zie hiervoor. III. D. XVII. B. fneld. 85. bl. 299.

EINDE DER AANTEEKENINGEN OP HET VIJF-EN-TWINTIGSTE BOECK.

AAN-

Digitized by Google

*

AANTEEKENINGEN

OP HET

VIERDE DEEL,

SES-EN-TWINTIGSTE BOECK.

SNELDICHT.

Bladz. 247 ſneld. 1.
Toeſtaet. Betaamt. Zie hiervoor. XX. B. ſneld. 144. bl. 65.

Bladz. 248 ſneld. 5.
Half Venus, zie B. XXV. ſneld. 54. bl. 217. — *Half haer' Man.* Vulkaan. Ziende op den vreeslijken brand van Londen onder KAREL den II.

Bladz. 249 ſneld. 9.
Mon fils. Zie B. XX. ſneld. 23. bl. 45.

Bladz. 249 ſneld. 11.
De Duyvel haet' mijn wijf. Hy zwoer dus van zich af. Zoo doen de Engelſchen in hun vloeken ook, en zeg-

 gen:

gen: *God dem your soul.* Een Hollander zou zeggen, *my soul;* maar wat van beide Christelijker zij, laat ik daar.

Bladz. 249 sneld. 15.
Manmachtige. Men zegt *manbaar*, maar HUYGENS kiest deze vertolking van 't Latijnsche *viri potens*, zekerlijk om dat zy zoo naar *man-achtige* (d. i. mangraâge) zweemt.

Wat langer. T. w. de negative voorsylbe meer. D. i. *ongetrouw zijn.*

Bladz. 250 sneld. 16.
Af — kerven, voor *afrekenen.* Zie hiervoor. III. D. XVI. B. sneld. 205. bl. 280. (Aant. bl. 227.)

Bladz. 250 sneld. 17.
Pot van allerhanden. De maag of buik.

Bladz. 250 sneld. 19.
Een jongh paer. Lang voor HUYGENS en sedert oneindige malen afgezaagde ingebeelde geestigheid, waarvan zie mijn andwoord in mijne Krekelzangen, II. D. bl. 139.

Bladz. 250 sneld. 20.
De mijn'. D. i. mijne vrouw. — Versta door *merkt* het *marktgeraas.*

Bladz. 251 sneld. 22.
Alsoo waer. In mijne jonkheid was 't nog een ernstige bevestiging, die by zedelijke lieden de plaats van den vloek eens woestaarts had: *zoo waar. Ik heb zoo waar geen schuld. Ja, zoo waar*, enz. Doch *zoo* houdt een vergelijking, en met wien of wat? Dit bedacht men niet, of men verzweeg het uit Godsdienstigen eerbied.

Bladz.

Bladz. 251 ſneld. 23.
Die 't hare, voor *wier*. Wier verſtand niet gemeen is.
Soet heeten wy dat kleen is. MARTIALIS L. I. Epigr. 10: *qui bellus — puſillus.* —

Bladz. 251 ſneld. 24.
Kost voor *koste*. Zie het onderſcheid in mijn Geſlacht-lijst der Naamwoorden.

Bladz. 252 ſneld. 27.
Verbeent, verlegen, bedwelmd. Zie I. D. VI. B. bl. 366. reg. 5 v. o. (Aant. bl. 270.)

Bladz. 252 ſneld. 33.
Het ſelfde niet. Vergelijk hiervoor. B. XV. ſneld. 131. bl. 230.

Bladz. 253 ſneld. 34.
Wat beſliepen. Zich op een zaak beſlapen, wordt gezegd voor *tijd van beraad nemen*; hier is 't in dubbelen zin te verſtaan.

Bladz. 253 ſneld. 36.
De wijze niet. Bouwen zegt niets anders hiermeê, dan dat hy een zot is. En zeker, een zot berouwt al wat hy doet.

Bladz. 253 ſneld. 39.
Staende houden. Zie hiervoor. III. D. XIV. B. ſneld. 46. bl. 154.

Bladz. 254 ſneld. 43, en 44.
Overgaet. Overkomt, zegt men thands. Doch zie hiervoor. Aant. III. D. XVI. B. ſneld. 132. bl. 220.

Bladz. 254 ſneld. 45.
In ſijn volle wapen, d. i. uit al zijn macht.

Digitized by Google

Bladz. 255 ſneld. 47.
Neen — Wat geeſtigheid ſteekt hier in? Of is *dood* vernietiging van dic leven ontfingen? — Een Christelijk Vader ondervindt het anders.

Bladz. 255 ſneld. 51.
Niet licht, d. i. niet lichtvaardig. Een eed buiten noodzake is lichtvaardig, en waar de zaak blijkt, is hy niet noodig.

Bladz. 256 ſneld. 53.
Sneven, d. i. *zwichten*. Doch eigenlijk is het *vallen*, en in dezen zin wordt het voor *ſterven* genomen.

Bladz. 256 ſneld. 56.
Blixemen, voor *blikaarzen*, d. i. de billen bloot hebben. Zie mijne Verhand. over de Geſlachten bladz. 345.

Bladz. 257 ſneld. 59.
Lollaers. Zangers.

Bladz. 258 ſneld. 62.
Niet altoos. Zie hiervoor. XIX. B. ſneld. 182. bl. 266.

Bladz. 258 ſneld. 65.
Als oyt, ens. De geeſtigheid moet hier in den tweederlei zin ſchuilen; of, het was zoo vroom een man als ooit *man* in 't algemeen, of wel, zoo vroom als ooit *Bakker*, die ten eenenmaal by brood leeft. De grond ligt in het oude vooroordeel tegen Bakkers en Molenaars als altijd dieven zijnde. Vergelijk b. v. hiervoor XXI. B. ſneld. 141, bl. 94; XXII. B. ſneld. 171. bl. 131; en in dit zelfde Boek ſneld. 41. bl. 109.

Bladz. 259 ſneld. 68.
Stinckend-vuyle voeten. Ziende op de morſige ſtraten die in Londen plachten te zijn als in Parijs.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 259 ſneld. 70.
Vergelijk hier achter, ſneld. 170. bl. 275.

Bladz. 260 ſneld. 71.
Verſtaejet wel. Zie hiervoor, III. D. XVI. B. ſneld. 100. bl. 257.

Bladz. 260 ſneld. 76.
Der luiden — die de eerſte tael enz. HUYGENS meent de Hebreeuwen; van wie de ſpreuk, hier vermeld, ontleend is.

Bladz. 261 ſneld. 78.
Schoon vergeten is volkomen vergeten, zoo dat er geen overblijfſel van is. HUYGENS verwart dit *ſchoon* opzettelijk met *fraai.*

Bladz. 262 ſneld. 83.
Eén is hier *iemand.* — *Den meeſter maken*, is den meeſter *ſpelen.*

Bladz. 262 ſneld. 85.
Net by daegh. Men leze *nacht* voor *net.* Het ziet op de enge ſtraten en hooge woonhuizen, die 't toen donker maakten.

Bladz. 262 ſneld. 88.
Kost ik niet. Voor *al kost ik niet;* offchoon ik niet kost of kon.

Bladz. 263 ſneld. 89.
Dat eerſte. Namelijk: *mijn geld.*

Bladz. 263 ſneld. 90.
Te begaen. Met *gaan te behalen.* Nu verouderd in dezen zin.

Digitized by Google

Bladz. 263 ſneld. 91.
Als ick koſt. Even zoo hiervoor, B. XXI. ſneld. 131. bl. 93. — Zie ook hier beneden, ſneld. 209. bl. 282.

Bladz. 263 ſneld. 93.
Was wat. Lees: *was 't wat deegs.*

Bladz. 264 ſneld. 94.
Wanneer ick enz. Zie hiervoor, B. XXIV, ſneld. 101. bl. 191. en hier achter, ſneld. 220. bl. 285.

Bladz. 264 ſneld. 97.
Niets als — Verſta *niets dan 't gevaer.* Gelijk HUYGENS veelal ſpreekt.

Bladz. 264 ſneld. 98.
Zeffens voor *teffens*, Engelſche uitſpraak.
Loopen en leggen. Zie hiervoor, B. XXV. ſneld. 112. bl. 227. Zie ook hier achter, ſneld. 100. bl. 265. Wy hebben dit elders breeder behandeld.

Bladz. 264 ſneld. 99.
Welck is het zekerſte? Zekerlijk, waar de beste ſamenhang in is.

Bladz. 265 ſneld. 101.
Vergelijk B. XXV. ſneld. 199. bl. 243.

Bladz. 265 ſneld. 103.
Recht voor recht; dienst voor dienst; vergelding.
Scheidt uyt prijſen. Oud. Nu voegt men er *met* by: *Scheid uit met prijzen.*

Bladz. 266 ſneld. 105.
Beter. Men zou het tegendeel mogen beweren.

Digitized by Google

Bladz. 266 sneld. 107.
Dat houtje ben ick self. Vergelijk de ernstiger toepassing van dit zinnebeeld by CATS, Invall. Gedachten, 48.

Bladz. 267 sneld. 115.
Vallende fieckte. In den zin van *epilepsie*, en in dièn van een gezonde ziekte, namelijk: van neêr te *vallen* uit dartelheid.

Bladz. 267 sneld. 117.
Sonder praten. Oude en gewone schimpscheut op de praatziekte der Baardscherers in alle landen. Vergelijk hiervoor. XXIV. B. sneld. 5. bl. 175.

Bladz. 267 sneld. 119.
Zie hiervoor. XXII. B. sneld. 11. bl. 104. HUYGENS moet dit byzonder geestig geacht hebben.

Bladz. 268 sneld. 123.
Derst voor *durst*, als meermalen.

Bladz. 268 sneld. 125.
Probatum est. 't Koomt er op aan, wat HUYGENS en Dirk door *Minnevier* verstaan.

Bladz. 270 sneld. 136.
Neel enz. Het verhaal is hier zeer verward. 't Schijnt te verstaan, dat de Vader van 't kind ter goeder trouw deze Neel voor zijn vrouw had gehouden, als by 't slapen van verscheiden huisgezinnen in één zelfde vertrek in het donker of wel eens by dronkenschap gebeurd is.

Of 't van een vreemde — Versta: *Schoon* het dan ook van een vreemde was. *Wel* is hier ter goeder trouw; en *ter degen meenen* is desgelijks ter goeder trouw handelen. Dus zou ik 't opvatten.

Digitized by Google

Bladz. 270 ſneld. 137.
Geen leegh. Grondſtelling van de oude Phyſica, die men nu verworpen heeft. Waarom? Omdat zy aan 't verklaren der verſchijnſelen in den weg ſcheen te zijn. En waarom ſchijnt het dus? Om dat wy geen ſtellig denkbeeld hebben van 'tgeen wy *lichaam*, of *ledigheid*, *plaats*, of *beweging*, noemen, maar ſlechts betrekkelijk of ontkennende.

Bladz. 271 ſneld. 142.
Paſt. Iets pasſen te doen is *zich toeleggen om iets te doen*; anders, *trachten te doen*; doch eigenlijkst: *acht geven* of *waarnemen.* En dus is dit woord verwant met ons *pasſen op iets*, en zoo ook met *oppasſen* voor *zich wel gedragen.*

Bladz. 271 ſneld. 144.
Als had hy 't my geſpaert. Als of hy dat andwoord vooraf voor my gereed gemaakt had en klaar hield.

Bladz. 272 ſneld. 148.
Borſt, voor *barst.* Dus meermaal.

Bladz. 272 ſneld. 149.
Den Oorber. Het nuttig gebruik. Tot het te pas koomt.

Bladz. 273 ſneld. 156.
Mijn Knecht enz. Deze aartigheid kostte een Romein in den bloei der zoogenaamde vrijheid, zijn ridderſtand, als men weet. Doch minder dan dit kostte in een andere zoogenaamde Republiek het leven wel. Zoo kostte in mijn tijd een Oranjenkleurig koffypapiertjen, vrijheid en beſtaan, en veroordeeling tot Rasphuisarbeid; waarvan het onherſtelbaar verderf van huis en kinderen het gevolg was. Zie daar wat zoogenaamde Republiek en factie-

re-

Digitized by Google

regeering is, en wat al voor Vrijheid doorgaat! En nog veel erger heb ik gezien dan deze voorbeelden.

Bladz. 273 ſneld. 158.
Op — op. *Op* als overeinde, en *op*, als niet meer. *Op de been*, in tegenſtelling van liggende, en tevens, als tot op de beenen uitgeteerd. De vierde regel verklaart alles.
Opgegeten. T. w. van de wormen in 't graf.

Bladz. 273 ſneld. 159.
Heeſter dry. Naamlijk in plaats van twee. (Scil. δίδυμοι).
Landsknecht. Lees: *lansknecht.* 't Epigramma zal ſommigen duiſter zijn, maar verdere verklaring is onnoodig. Dirks gelijkenis gaat ook niet volſtandig door.

Bladz. 274 ſneld. 162.
Als ghy nieſt. Vergelijk hiervoor, XXIV. B. ſneld. 169. bl. 202.

Bladz. 274 ſneld. 163.
Masker. Zie hiervoor, B. XXV, ſneld. 13, bl. 210.

Bladz. 274 ſneld. 164.
Copy zijn. Zie hiervoor. XXI. B. ſneld. 3. bl. 72.

Bladz. 274 ſneld. 166.
Of 't yemand — Dat is met weinige woorden: Alle vleesch is *drek.*

Bladz. 274 ſneld. 167.
T'einden 't jaer. Naamlijk tegen Paasch, de tijd der algemeene Biecht, en der Voorbereiding ten Avondmaal. Men herinnere zich, dat voorheen het jaar met het Paaschfeest begon.

Bladz. 275 ſneld. 170.
Vergelijk hiervoor ſneld. 70. bl. 259.

Digitized by Google

Bladz. 276 fneld. 174.
Als een menfch. Alles wilde HUYGENS aan wederzijde even eens hebben. Zeker is dit fchoon voor het oog, maar voor het gebruik even zoo weinig vereischt, als dat het hart recht in onze borst zou liggen of de lever, milt, enz. verdubbeld in getal zijn. — Wat is dit anders dan oppervlakkigheid van inzicht, en vooroordeel? — Doch wie heeft tot nog het ware fchoon der Bouwkunst ingezien? Ik zeg veilig: Niemand; ook de Italianen niet. De Romeinen kenden het nooit, en alleen de Grieken hadden er in PERIKLES eeuw gevoel voor.

Bladz. 277 fneld. 176.
Ruym noch reden. Plaats noch reden, zou men thands zeggen. Doch wellicht kan HUYGENS gefchreven hebben: *rijm noch reden*, gelijk men in 't Fransch zegt, *ni rime ni raifon.*

Bladz. 277 fneld. 178.
Nooder. Comparativus van 't adverbium *noode*, d. i. ongaarne.

Bladz. 277 fneld. 179.
Opperhoofd. Hoogfte hoofd zou het voor ons duidelijker doen zijn.

Bladz. 277 fneld. 180.
Is alle dingen — Zie hiervoor. Aant. B. XX. fneld. 25. bl. 272.
Waer door enz. Wat bewijst dit? Dit alleen dat de kennis der ftraalbreking door doorfchijnende middenlichamen niet algemeen was, en niet algemeen aangewend werd. — Maar dat die kennis beftond, weten wy, al ware 't flechts door onzen naam van *bril*, die Grieksch Latijn is.

Bladz. 277 fneld. 182.
Water maken. Zeker is dit misbruik. Men zegt *wateren*, dat is: *water uitftorten.* Ook zegt men by ons met een Deenfche uitdrukking: *zijn water* AFSLAAN, 'tgeen het zelf-

Digitized by Google

zelfde is. — *Pisſen* zou (voor velen) beleefder zijn, want het is der Franſchen *pisſer*, maar dan mochten wy ook wel even zoo hun eeuwig *cul* overal en by alles in den mond hebben; en dit zou ook met de onbeſchaamdheid, die men van hun nabootst, zekerlijk zeer wel overeenkomen. Ik ontken ook niet dat men er hier groote vorderingen in maakt, en welhaast hun in alles gelijk zal kunnen worden, mits men zoo voortgaat.

Bladz. 279 ſneld. 189.
De wijſte weſen. De wijſte wordt gezegd, die 't eerſte uit een woelig en wild-vrolijk gezelſchap opſtaat om te vertrekken, even als die 't eerst een twist of gekijf afbreekt. — Op beide ſlaat dit Epigram.

Bladz. 279 ſneld. 193.
Coronel, voor *Kolonel*. — *Slecht Soldaet is gemeen Soldaat*, Soldaat zonder eenigen rang. HUYGENS neemt het hier in den algemeenen zin van *ſlecht*, als niet deugend tot zijn beroep.

Bladz. 280 ſneld. 195.
Poppen voor *proppen*. Nog gebruiklijk in dien zin.

Bladz. 280 ſneld. 196.
Hoed'er. Verkeerd apoſtrofeeren van *hoe daar*. — *Zijn vijand breken* is ook geen Neêrduitsch. Deze laatſte werken van HUYGENS zijn ſlecht in taal.

Bladz. 280 ſneld. 198.
Vochte levende, naamlijk *darmen*. Daar hoort men zekerlijk weinig liefelijks uit. Maar de uitdrukking is dubbelzinnig.

Bladz. 281 ſneld. 201.
Simpelen. Dubbelzinnigheid, in de beteekenis van ver-

Digitized by Google

ſtandelooze, en in die van (gelijk men thands volſtandig zegt) *ſimplicia* (ſcilicet *medicamenta.*)

Bladz. 281 ſneld. 203.
Maer mijn ſchrift. Andries kende toen nog den middelweg niet, die eens ingeſlagen werd: „Ik kan my de zaak niet voorſtellen of herinneren;" doch die niet baten mocht, daar het naar rechten de handteekening voor erkend moest doen houden. Ik kan verzekeren, dat het echter geen *Mennisten* ſtreek was.

Bladz. 282 ſneld. 204.
Verdragen is hier *toegeſtaan*, vergund.

Bladz. 282 ſneld. 206.
Tom, naamlijk *Thomas Morus*, als bekend is.

Bladz. 282 ſneld. 207.
Niet wel geſchoren zijn, zegt men ook voor in geen goed humeur zijn; maar *ſcheren* is ook afſnijden.

Bladz. 282 ſneld. 209.
Ick ſou wel. Vergelijk hiervoor, ſneld. 91. bl. 263, en B. XXI, ſneld. 139. bl. 94.

Bladz. 283 ſneld. 212.
Post, voor *paal*, ſtaak. Zie hiervoor. III. D. XIV. B. ſneld. 70. bl. 166.

Bladz. 283 ſneld. 213.
Spreewer, gemaakt woord. Men zegt eenvoudig een *ſpreeuw*, en noch *ſpreeuwen* noch *ſpreeuwer.*

Bladz. 284 ſneld. 215.
Daer gaet men 't vonnis halen. Ja, zoo was het ten platten Lande; en deze vonnisſen waren uit dien hoofde meestal welgewezen; doch in de Steden was het zoo niet, waar elk Lid eener rechtbank naar zijn eigen verſtand

wees,

Digitized by Google

wees, of voor zijn perſoon afzonderlijk te rade ging. Men kon dit ook ſomtijds de vonnisſen aanzien.

Wees en Weduwen enz. Deze hatelijkheid had HUYGENS zeer wel kunnen ſparen, want zy was geen gevolg van *advijs halen*, maar beſtond buiten dat.

Bladz. 284 ſneld. 218.

Met Reden en met Rechten. Even of dit aan ons hing, wanneer de tegenparty een onverſtand is die gevecht wil.

Booſe Lien of ſlechten. Ik durf hier gerustelijk, by wege van *parodie*, op andwoorden:

't Zijn boze liên of ſlechten,
En die aan de eer niet hechten,
Die dus hun naaſten rechten,
Als ze uit geweten vechten,
Waar 't recht niets uit kan rechten.

Bladz. 285 ſneld. 220.

Ontkleedts' in uw gedaeht. Vergelijk hiervoor. XXIV. B. ſneld. 101. bl. 191. en in dit Boek, ſneld. 94. bl. 264.

Daer voor ghy ſchricken ſoudt. En wat verſchrikkelijks is er dan in het geraamte? Zeker 't menſchelijk geraamte is in alle betrekkingen een allervolmaakst werkſtuk, en in alles van een bewonderenswaardige gedaante.

Bladz. 285 ſneld. 223.

Thien nag'len, enz. Ziende op de gewone ſpreekwijs ter uitdrukking van een verdriet dat men ter harte neemt: *'t Is een nagel aan mijn doodkist.*

Bladz. 286 ſneld. 227.

Twee halve. Half het gezicht en half het gehoor. Zie hiervoor, ſneld. 178. bl. 277.

Stade, duur (waarvan *geſtadig*, gedurig,) ſamengetrokken, *ſtae*, als volgt.

EINDE DER AANTEEKENINGEN OP HET SES-EN-TWINTIGSTE BOECK.

AAN-

Digitized by Google

✻

AANTEEKENINGEN

OP HET

VIERDE DEEL,

SEVEN-EN-TWINTIGSTE BOECK.

VERTALINGEN.

Dat de Vertalingen van HUYGENS vrij flecht zijn, behoeft wel niet opzettelijk aangewezen. Dit loopt in het oog, zoo door al de gedwongen en zinlooze uitdrukkingen waarmeê zy doorgaans vervuld zijn, als door den onlijdelijken dwang zijner versificatie daarin; en zeker, wel beschouwd, zijn zijne Vertalingen der Psalmen vrij flechter dan die van Datheen, waar hy zoo tegen uitvaart, als of God er niet mede *te vreden* kon zijn dat men ze in eenvoudigheid des harten by de Kerkgemeente zong. Wat is toch, om van zijn eersten proef (de XVI. Psalm) alleen te spreken: *den Heere toespreken* voor *tot Hem spreken*, het geen hemelsbreedte verscheelt? Wat is zijn *alle macht behouwen?* Hoe kwalijk is daar *mijn opzet*, d. i. eigen besluit, hoe kwalijk het *lof verdienen?* Hoe het lot dat

by

Digitized by Google

by geluk gevallen is? Het *lachen*, de tong toegefchreven, is hem en Datheen beiden gemeen; maar wat is het *verouwen* van 't *leven* in 't graf? maar wat is het *voelen van de verrotting*? En eindelijk, welke ftijve verzen! Die van Datheen waren nog verzen in de toen algemeene Franfche manier, die toen aan de vereischten van hare foort voldeden, en hare eigenaartige welluidendheid hadden, waarvan het II. Deel mijner Nieuwe T. en D. Verfcheidenheden; maar die van HUYGENS Vertalingen, welke in tegendeel maat of accent willen betrachten, ftuiten telkens, en hebben bovendien den minften zang niet. Men gevoelt er telkens by, dat de woorden buiten het vers gedacht zijn en daarna tot verzen gefatfoeneerd.

Bladz. 290 reg. 14 v. o.
Yfigh, ijsachtig. Niet anders dan het volgende *glad*. Het glad boenen van vloeren, trappen, en matten, waarin groote pracht en netheid gefteld werd, en waar dan, om ze te fparen, weêr andere matten over gelegd werden, behoorde tot de oud-Hollandfche zindlijkheid, die ik nog in hare kracht gekend heb, fchoon by mijn kindsheid reeds aanmerklijk gematigd. Echter hebben deze gladde matten en vloeren my toen menig een buil in het hoofd gekost. Jonkvr. DE LANNOY gedenkt ze ook recht geeftig in haar *Gastmaal*. Zie hare Dichtk. Werken.

Bladz. 290 reg. 13 v. o.
Gelad, voor ons *glad*, even als *gelas*, voor ons *glas*. Oud en oorfpronklijk. Het thema van al deze woorden is *la*, als effenheid. *Gela-en* is effenen, en hier van *gelad*, *gelat*, en *gelaten*, voor onberoerd in het onheil. *Gelat*, of *glad* als men thands zegt, is geëffend. — Tot deze verwantfchap behoort ook *plat*, als zijnde *belat*, *flat* in eene andere dialekt, en zelfs is *vlak* (dat is *vla-ig*) van den zelfden ftamwortel.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 290 reg. 9 v. o.
Met de voeten in den schoen. Daar de zolen van schoenen en muilen glad zijn, was 't natuurlijk, dat men in de pronkkamers, om niet op de gladde matten en trappen te glijden, daar liever op de kousen over ging. Dit had, zoo wel als de vrees voor het vuil dat aan de schoenen mocht kleven, deel aan dat op de kousen loopen, waar HUYGENS hier ter plaatse op doelt.

Bladz. 290 reg. 7 v. o.
Longer zegt HUYGENS voor *long.* Zie mijne Geslachtlijst op 't woord. Den longer *boenen* (voor schoonmaken gezegd) is *spuwen.* HUYGENS verklaart het in de volgende regel. Men meende in vroeger tijd dat het speeksel der mondklieren uit de long voortkwam, en verwarde 't met de fluimen der borstziekten.

Bladz. 291 reg. 12 v. b.
Verwandelen, d. i. hier, om het dus uit te drukken, *wegwandelen*, met wandelen verdrijven.

Bladz. 291 reg. 15 v. b.
Slobber. Slabbe, *slibbe*, *slobbe*, zijn slijmige, aanéénhangende, vochtige zelfstandigheden, en verschillen naar de uitdrukking der vokaal in soort. *Slabbe* is blanke slijm; *slibbe*, zwarte, taaie modderigheid; *slobbe*, grove, plomper en losser gemengelde. En hiervan dan ook *slabben*, en *slabberen*, kwijlen; *slibben*, glad zijn als *slib*, en *slobben* en *slobberen* in vuiligheid plassen, hetgeen ook op een gulsige en morsige wijs van eten toegepast is.
Gonnen, *vergunnen.*

Bladz. 291 reg. 19 v. b.
Gesonder, geen comparativus hier, maar oude ablativus in 't vrouwelijke, van *gezond.*

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 291 reg. 13 v. o.
Krakende servet. Zoodanig gesteven (gelijk het gebruik by onze Overgrootouders was) dat zy eer kraakten dan kreukten. — Deze stijfheid der servietten maakte ze ook bekwaam, om er niet alleen de figuur van lauriertakken in te plooien, als algemeen was, maar ook om ze tot allerlei gevogelte, als *duiven*, *paauwen*, te plooien, die by plechtige maaltijden de tafels versierden; welk laatste eene byzondere kunst was, door de zoogenaamde *versiersters* (vrouwen, die by de Bruiloften den opschik van kamers en tafel bezorgden,) geoefend.

Bladz. 291 reg. 12 v. o.
Dunne Tafel-vellen. Allerfijnste tafellakens, over welke, om ze voor bemorsen te bewaren, men dan een wat zwaarder servet heen lei, waar men met den duim een schakeering of door één vlechting van lauriertakken in drukte; hetgeen ieder linnenmeid zoo wel als elke huislijke vrouw toen verstond.

Bladz. 292 reg. 9 v. b.
Alle micken zijnder staken. Woordspeling, door werkwoorden tot naamwoorden te bezigen. *Mikken* is toeleggen op iets, en, by uitbreiding van beteekenis, voornemen. — *Staken* is ophouden, aflaten. Hiervan was als een geestigheid ingevoerd, voor *van al wat men voorneemt moet men afzien*, (als hier onze Dichter) te zeggen, *alle mikken zijn hier staken.*

Bladz. 292 reg. 14 v. b.
Korsten braken. Zouden willen braken. — *Ongerief*, honger. — *Woont ghy niet.* Hoe wel is het huis, 'tgeen gy *niet bewoont*, maar ten pronk houdt.

Dit stukjen is juist in HUYGENS geestigen trant en recht schoon uitgevoerd. Maar het is ook geene vertaling.

Bladz.

Bladz. 293 reg. 5 v. b.
Gaest. De tweede persoon in het enkelvoudige, nu verouderd. Voor DU, *die* GAEST, zeggen wy nu: GY, *die* GAAT.

Bladz. 293 reg. 19 v. b.
Verleeght, *verledigt*.

Bladz. 293 reg. 15 v. o.
Klinck, voor *slag*, bots.

Bladz. 293 reg. 5 v. o.
't Gedacht, in 't onzijdige. Verouderd en Hooglandsch. Wy zeggen *gedachte* in 't vrouwelijke. Zie mijne Geslachtlijst.

Bladz. 293 reg. 1 v. o.
Derft is *durft*, als dikwijls.

Bladz. 294 reg. 8 v. b.
Gewilligheit van Nood. Zoo zeggen wy nog dagelijks: *Men moet van den nood een deugd maken*. — *Cupias quodcumque necesse est*, heeft het Latijn, dat ieder van buiten kent. Ook beteekent *deugd* in dit ons zeggen niets anders dan *genoegen*. Nog zeggen wy zoo b. v. verhit zijnde, by een koelen dronk: *Dat doet my deugd*. In een anderen zin zou *van den nood een deugd maken* een vervloekte huichelary zijn.

Bladz. 294 reg. 14 v. o.
Belegeren. Het omzet zijn van 't schip, door de Pompejaansche vloot.

Bladz. 294 reg. 13 v. o.
Voor te doen, te geven. Onderpand of bewijs te geven. *Tanti quae pignora damus amoris*.

Bladz. 294 reg. 9 v. o.
Licht ter Dood. Gewillig. *Morti faciles animos*. Verkeerde nabootsing van het Latijn.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 294 reg. 8 v. o.
Sie met vreughden aen. Verheug' er zich aan. Wensch' zich geluk, dat wy niet meer in getal zijn.

Bladz. 294 reg. 7 v. o.
Sleepen, meêsleepen, verleiden.

Bladz. 294 reg. 5 v. o.
Van dagh. Van 't leven.

Bladz. 294 reg. 1 v. o.
Ten darm in. Men wijte deze onhebbelijke uitdrukking aan den tijd, wanneer zy niet zoo gemeen, noch ook zoo walgelijk was.

Bladz. 295 reg. 5 v. b.
Gemannen, (comites) medemannen, lotgenooten. Zie mijne Verh. over de Gesl. § 88, en Aanteek. *y*.

Bladz. 295 reg. 6 v. b.
Ick raeser na. Ik ben er *heet verlangende* naar.

Bladz. 295 reg. 14 v. o.
Ontsteent, van steenen beroofd.

Bladz. 295 reg. 1 v. o.
Schettrigh, van *schateren*, waarvan *schetteren* even zoo in uitdrukking en beteekenis van de soort van klankgeving verschilt, als *kletteren* van *klateren*. Minder verschilt (doch ook even eigenaartig,) *kleppen* van *klappen*, *snep-pen* van *snappen*, enz.

Bladz. 296 reg. 11 v. b.
Woels, voor *gewoels*. Verouderd. Zie hiervoor XXIII. B. sneld. 145. bl. 166.

Bladz.

Bladz. 269 reg. 16 v. o.
In Mars fijn veld. In 't veld van MARS. Zie over deze uidrukking mijne Nieuwe T. en D. Verfcheidenh. III. D. bladz. 175 en volgg.

Bladz. 296 reg. 14 v. o.
Lycken. Lijkdienften, lijkplechtigheden, denk ik.

Bladz. 296. reg. 11 v. o.
Hoôp (fpes). HUYGENS fchrijft dit woord beftendig met het teeken van famentrekking, ten einde te toonen dat het eene contractie uit *hope* is. Hy had derhalve (hoezeer dit denkbeeld in zijnen tijd verduifterd was) wel eenig befef van een wezendlijk onderfcheid tusfchen de enkele en dubbele *o* in onze taal.

Bladz. 296 reg. 8 v. o.
Hemel vruchtigheit. Als God-vruchtigheid. *ô Pietas!*
Van alle. Lees: *van oude* Tijden. *Prisca fides.*

Bladz. 297 reg. 3. v. b.
Een' gift van niet. Munus inane. Men moet erkennen, dat HUYGENS niet gelukkig in 't vertalen was.

Bladz. 297 reg. 8 v. b.
Mael (*neo*), moedermaal, wrat. — Lelijke wrat, waar hair uit groeït. Welk hair hy (als blond zijnde,) *gulden draad* noemt. — Wat heeft men zulke walglijke voorwerpen in vertaling te brengen?

Bladz. 297 reg. 17 v. o.
Lapte. Gemeene, lage uitdrukking, zelfs reeds in HUYGENS tijd. — Doch men denke echter juist niet dat het *lappen* is waar men een kleed meê verftelt, fchoon daar zekerlijk meê verwant. — *Lappen* is in dezen zin *ftooten.* Zoo zei men voor *eten* of *drinken*, *door de keel lappen*, en dergelijke, even als het *in de maag* of *in*

de darmen ſtooten. — *Lappen* in dezen zin, *leppen* en *lippen* zijn zeker van elkander afhanklijk. Edoch het andere *lappen* is een gat *ſtoppen*, en dit zegt men ook voor *ſtooten.* — Zoodat het denkbeeld van het een op het ander invloeit.

Bladz. 297 reg. 16 v. o.
Stael. *'t Stael.* Onze Dichter ſchijnt de ware uitſpraek van *tſ* en *ſt* niet gevoeld, en hiervan het *'t* met *ſt* kwalijk ſaamgeſmolten te hebben.

Bladz. 297 reg. 1 v. o.
t' Samen, voor *teſſens*, te gelijk.

Bladz. 299 reg. 3 v. o.
Derft is hier weder *durft.*

Bladz. 300 reg. 13 v. o.
Swaeninne. De *Zwaan* is van 't vrouwlijk geſlacht, dus kan men om te vervrouwelijken geen *zwaanin* zeggen. Maar wanneer men een man *zwaan* heet, 't zij als eigen naam, 't zij by wege van toepasſing, gaat het aan, hoewel niet in den aart onzer Taal. Niet in den aart onzer taal, zeg ik: want als men een Dichter of Geleerde een *zwaan* of een *zon* noemt, blijft dat woord *zwaan* of *zon* zijn eigen geſlacht behouden (Zie KLUIT op HOOGSTRATENS Geſlachtlijst, by 't artykel *min*), en eigenlijk kan men even weinig *zwaanin* als *zonnin* zeggen.

Bladz. 302 reg. 6 v. b.
Scherp onrecht. Neen, ſcherp en zuiver Recht. Het *Verzwijgen* was misdaad, en zijn plicht was geweest, de Hooge Regeering door waarſchouwing tot voorkoming op te wekken en (zoo veel of weinig hy kon) in ſtaat te ſtellen. — Maar *'t betrouwen van Vrienden?* —

Die

Die my zijn aanſlag of voorgenomen ſchelmſtuk betrouwt, is mijn vijand, en verwikkelt my in zijn ſchuld, en ik ben Vorst en Vaderland, en my-zelven, en ook allen den mijnen, verſchuldigd, hem als algemeenen en byzonderen vijand te fnuiken, te beſtrijden, en langs den weg van wettige middelen, te keer te gaan. — 't Mag in eenig geval hard zijn, maar plicht is 't.

Bladz. 303 reg. 7 v. o.
Geen ſoo algemeinen Vonnis. Kwalijk. *Soo algemeinen* is *zoo algemeen een Vonnis*, en dat *een* is reeds in *geen* uitgedrukt. Men kan wel twee negativen hebben, maar 't lidwoord (hier reeds in dat *geen* beſloten,) niet verdubbelen by een zelfde hoofdwoord.

Bladz. 305 reg. 3 v. b.
Onvertaelde. Verſta: 't oorſpronklijke, waarvan het vertaling is.

Bladz. 306 reg. 7 v. b.
Toonen. Lees: *toomen.* — Het ziet op hare Vertaling van TASSOOS Jeruzalem; doch waarvan wy 't verlies juist niet zwaar te beſchreien hebben.

Bladz. 306 reg. 9 v. b.
Die huer. Dit ſlaat op het *voeren* van Romes zoet naar herwaart, figuurlijk gezegd voor 't overbrengen van TASSOOS Heldendicht in onze taal. Maar wat is dan dit woord *huer*? — Oude uitdrukking, toegepast op al wat langzaam ging. *Hoe langſaam loopt die huer*, zei men, met de oude Vlaamſche uitſpraak van *huer*, voor *uur* of *tijd.*

Bladz. 306 reg. 10 v. b.
Bekeeren, veranderen. Van 't eene lichaam in 't andere kon Circe dit, maar niet van de eene taal in de andere; doch

doch TESSELSCHA kon het (als hy zeggen wil,) door haar werk aan haar ſtadgenoot (den Alkmaarder) leeren.

Bladz. 306 reg. 12 v. b.
De Schaduw 't Lijf. De taal noemt hy de ſchaduw van de gedachte des Dichtſtuks (even zoo in zijne *Voormaning* voor de Vertaling uit Guarini,) maar de taal van TESSELSCHADE zal meer waardig zijn dan 't oorſpronklijk Dichtſtuk, en dit daarby verduiſteren. — ô Arme HUYGENS!

Bladz. 306 reg. 13 v. b.
Noordweſt. TESSELSCHA zocht haar letterarbeid in 't Zuiden, in Italie; HUYGENS zoekt ze (op haar aandrijven) in Engeland, en dus Noordwestelijk van ons.

Bladz. 306 reg. 10 v. o.
De hand die Tesſels — die door TESSELS hand beſtierd werd, als de ſchrijfmeeſter de hand van een knaapjen wel eens in het ſchrijven met de zijne omvat, en zoo beſtiert. Wat al verwarring van denkbeelden in de toepasſing dier uitdrukkingen?

Bladz. 307 reg. 6 v. b.
Buyten, externè. *Buiten* is hier adverbium, geen praepoſitie. *Van buiten* zouden wy zeggen.

Bladz. 307 reg. 19 v. o.
Een deel in dit verwijt. Naamlijk, om dat gy 't gewild hebt: *die taak*, zegt hy in 't vorige vers, *gaf my uw bevel.* — En hieruit blijkt dat de *ſchoone weduwe*, aan wie dit ſtukjen zich richt, TESSELSCHADE is, aan wie HUYGENS (gelijk ook uit BARLAEUS is af te nemen,) op nieuw zijn Hof maakte.

Digitized by Google

Bladz. 307 reg. 12 v. o.
Liggen en verwenschen. Liggen te verwenschen, d. i. simpliciter, *die 't verwenschen*, (wy merkten dit reeds dikwijls op,) of liever, die 't *gestadig verwenschen*.

Bladz. 307 reg. 1 v. o.
Uw' schoone huyd. In HUYGENS tijd was dit woord van *huid* zoo aanstootelijk niet als tegenwoordig by ons, gelijk het ook nog by de Duitschers niet is, wien in tegendeel het woord *vel* in deze toepassing stuiten zou.

Bladz. 308 reg. 1 v. b.
Gewaten. Oud; van het nog oudere *wat*, voor *kleed*. Thands zeggen wy *gewaden*. — Dit *wat* nemen wy thands voor boomwol, maar zeggen in het meervoudige *watten*, ook met de *t*. Beter waar *waten*, zoo men, dus schrijvende, de *a* niet te scherp deed uitspreken.

Bladz. 308 reg. 17 v. b.
Past — Geef acht (als in alles, en zoo doe ook de Lezer in deze Vertalingen,) *op de kern*, de gedachte, de meening, en *niet op de schelken*, niet op de omkleeding daaraan gegeven.

Bladz. 309 reg. 8 v. b.
Beider bloed in eene vloy. Men vergelijke 't aartige versjen van CATS op dit onderwerp, in zijne Rhodope.

Bladz. 309 reg. 19 v. b.
Gett, glinstrend zwart. Zie hiervoor. I. D. VI. B. bladz. 350 reg. 6 v. o. (Aant. bl. 259.) Thands zeggen wy (kwalijk), *git*. Eigenlijk is 't woord met ons *agaath* het zelfde, schoon op een koraalsoort toegepast.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 310 reg. 4 v. b.
Verwachten. Verſta: *verwachten zult* en zoo ook *meenen zult.*

Bladz. 310 reg. 8 v. o.
Dan die ghy noyt beminden. Erger dan de mijne.

Bladz. 310 reg. 16 v. b.
Ryelingh, d. i. ſiddering. Van *ryelen*, dat is *rillen*, 'tgeen er een ſamentrekking van is. — *Quick-ſilver-wijs.* Niet onaardige vergelijking, ware zy niet te laag en dus belachlijk.

Bladz. 310 reg. 9 v. o.
Schildery. De ſpiegeling van mijn aangezicht, in uw oog en ook in een opgewelde traan.

Bladz. 311 reg. 16 v. b.
Een ſtemmigh Vorſt. Lees of verſta: *een ſtemmige.* Want Vorst in het Mannelijke en vorst in het Vrouwelijke geſlacht zijn geheel iets anders. Zie van dezen uitgang mijne Verh. over de Geſl. § 78. Ook is *vorst* (vriezing) eigenlijk *vrost.*

Bladz. 311 reg. 13 v. o.
't Gewas van menſchen-weſen; Alruin, *mandragora* in 't Latijn, in welke men, om zijn ruige bovenbol met geſpleten punt, een menſchelijke gedaante meende te vinden. Zie hiervan de Aanteekening op mijnen Perzius.

Bladz. 311 reg. 1 v. o.
Dobbel van gewis. Valſche kopy van verzekering. *Dobbel* is *kopy.*

Digitized by Google

Bladz. 312 reg. 1 v. b.
Twee Geslachten, tweederlei kunne.

Bladz. 312 reg. 3 v. b.
Op haer na, die se houdt. D. i. ontbloot van alle trouw, behalven die trouw, die zy aan een ander houdt, om my daar door te grieven.

Bladz. 312 reg. 7. v. b.
Wortel-mensch. Alruin. Zie in 't vorige stukjen: *gewas van menschen-wesen.*

Bladz. 313 reg. 9 v. b.
Schroeven. Voor bedwingen, intoomen, inperken.

Bladz. 313 reg. 10 v. b.
Verduyv'len. Lees of versta: *verdeuvelen*, dat is *verdoven.*

Bladz. 313 reg. 17 v. o.
Overhand, voor *overwinning* of *overmacht.* Voor beide werd het gebruikt.

Bladz. 313 reg. 12 v. o.
Powre. Nu zegt en schrijft men *to pour*, d. i. storten, gieten, enz.

Bladz. 313 reg. 7 v. o.
Den traen, die van u swanger was. D. i. de traan, die u (naamlijk uw beeltenis) bevatte. Zie hiervoor bladz. 310 reg. 9 v. o. op *schildery*, en ook hier zes regels lager.

Bladz. 313 reg. 6 v. o.
Ontdaen, voor *gescheiden.*

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 313 reg. 5 v. o.
Op verscheiden oever. Namelijk met een tranen*stroom* tusschen ons.

Bladz. 314 reg. 6 v. b.
Leert de Zee geen' leer. Geeft haar geen onderwijs.

Bladz. 315 reg. 18 v. o.
Hebt Flavia, enz. Zie hiervoor III. D. XVIII. B. sneld. 21. bl. 318.

Bladz. 315 reg. 15 v. o.
Get, git. Zie hiervoor bl. 309. reg. 19. v. b.

Bladz. 316 reg. 17 v. o.
Capoen, Eunuchus.

Bladz. 316 reg. 3 v. o.
Toovenaers, toovenaarse. Zie mijne Verh. over de Gesl. § 81, en vergelijk hiervoor XII. B. sneld. 141. bl. 107.

Bladz. 317 reg. 4 v. b.
Gescheedt. Als in een schede gestoken. Dus ook in 't Engelsch oorspronklijk; maar waarlijk niet Dichterlijk, en veeleer burlesk.

Bladz. 317 reg. 10 v. b.
Wielingh, draaikolk.

Bladz. 317 reg. 18 v. b.
De voer, Voor *den kil* der rivier.

Bladz. 317 reg. 9 v. o.
Neeren, golvingen, deiningen der golven, schoon 't woord eigenlijk vlakten, of benedenvlakten beteekent.

Digitized by Google

Bladz. 318 reg. 8 v. b.
Sterlincks. Lees: *sterlings*, d. i. starender wijze.

Bladz. 318 reg. 10 v. b.
Getwernt, voor *vereenigd.* Dus hiervoor, III. D. XVI. B. sneld. 33. bl. 248. *Twernen* is draaien, en met *dwerlen* of *dwarlen* verwant, waarvan zie mijne Geslachtl. op *dwarl.*

Bladz. 318 reg. 11 v. b.
Entende gelaet. Gelaat (d. i. voorkomen) van in elkaâr geënt (ingetakt) te worden, om in één te groeien.

Bladz. 318 reg. 15 v. b.
Poppiens, popjens, poppetjens, afspiegelingen van elkander in de oogen wederzijds. Zie hiervoor, bl. 310 reg. 9 v. o. en 313 reg. 7 v. o.

Bladz. 318 reg. 11 v. o.
Lam-lijcks-gelijck. D. i. Even als van *beweging* (en) van *leven* beroofd. Eigenlijk, als gelijk aan een vertoon van lamheid.

Bladz. 319 reg. 5 v. b.
An leidt. Aanleggen of aanleiden was oudtijds ook aanlokken, en in dezen zin alhier te verstaan. De spreekwijs is ontleend van het aanleggen van een schuit aan den wal.

Bladz. 319 reg. 12 v. o.
Eerste klein. Ondeel zeggen wy thands (*atomus*).

Bladz. 319 reg. 1 v. o.
't Gewist. De vergewissing, bewustheid. Woord van HUYGENS making.

Digitized by Google

Bladz. 320 reg. 1 v. b.
Sterre-vloeden. Invloed der Hemelsterren.

Bladz. 320 reg. 3 v. b.
Of printen enz. D. i. zy doen dat niet, *zonder eerst zich-zelf te printen*, of, niet *dan door zich eerst te printen. Printen* is *drukken.*

Bladz. 320 reg. 4 v. o.
Van bijds. D. i. *van naby.* Zie hiervoor. II. D. VIII. B. bl. 58 reg. 17 v. b.

Bladz. 321 reg. 16 v. o.
Haer onbewegen, de stijve onbeweeglijkheid *van dien boom-stam*, naamlijk *boom* hier in 't vrouwlijke. Wien dit bevreemt, die zie mijne Geslachtlijst op dit woord. — Doch door dezen *verboden*, of (zich) *verbiedenden boom* verstaat de Dichter eene Vrouw naar wier gunst of liefde men staat.

Bladz. 321 reg. 11 v. o.
Soo se gaet. Namelijk, *ten ondergang.* Sterven.

Bladz. 323 reg. 1 v. b.
Maen-suchtighste. Veranderlijkste, veranderingzieke in den hoogsten graad.

Bladz. 323 reg. 4 v. b.
Wilt, dat is *wil 't.*

Bladz. 323 reg. 7 v. o.
Het scheid, voor *het afscheiden.* De daad van dit scheiden is de reden der smart.

Digitized by Google

Bladz. 324 reg. 2 v. b.
Locht van bladen, 't aanzien ('t uiterlijk) van bladen. *Lochten* is *zien*, waarvan 't oude *lochter* (luchter), voor *kandelaar*, enz. Hiervan zeggen wy ook: *iemand mogen luchten noch zien*, 'tgeen men thands kwalijk als *rieken noch zien* opvat.

Bladz. 324 reg. 11 v. o.
School-ſchijter. D. i. *School-Pedant*, van 't Latijnſche *pedere.* — Uitdrukking die men in HUYGENS tijd zich niet ſchaamde. — Zie mijne Geſlachtlijst op het woord *pedant.*

Bladz. 324 reg. 9 v. o.
Hoofſche Wey-luy. Die op de gunst des Konings jacht-maken. *Weiman* is by CATS en HUYGENS een *jager.*

Bladz. 324 reg. 4 v. o.
Stuyten, is hier *roemen*, *te laten voorſtaan*, *pochen.*

Bladz. 325 reg. 9 v. b.
Spelen ons, bootſen ons (in 't geluk te genieten) ſlechts na.

Bladz. 325 reg. 11 v. o.
Die, enz. Hieruit heeft POOT het bekende:

Die om geen nacht te bedde ging,
Heeft om geen dag te rijzen.

Bladz. 326 reg. 1 v. b.
Lijdt de Min. D. i. de Min duldt die; laat die alle tot zich toe.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 326 reg. 10 v. o.
't Onderlingh, in fubftantiven zin. De *reciprociteit*, als men zegt.

Bladz. 326 reg. 9 v. o.
Of, voor *indien*. 't Engelfche *if*. Zie HORN TOOCKE, in zijne Epea pteroënta.

Bladz. 327 reg. 9 v. o.
Toegeraemt. Dat is *toegefchikt*, toegepast.

Bladz. 328 reg. 13 v. b.
Oppertocht, voornaamfte koers.

Bladz. 328 reg. 13 v. o.
My te fwaren wicht. D. i. *'t gewicht* dat *my te zwaar* is, om niet, daar het tegen my aanftoot, van den ftreek dien ik houden wil, afgedrongen te worden.

Bladz. 329 reg. 3 v. b.
Sijn, t. w. zijne ziel.

Bladz. 331 reg. 7 en 8 v. b.
Het bitter van uwen naem. Van 't Latijnfche *amarus* (Italiaansch *amaro*) leidt Guarini den naam van Amarilli af.

Bladz. 331 reg. 7 v. o.
Schelden is hier *roepen*, niets meer. 't Italiaansch heeft eenvoudig *fpreken*.

Bladz. 331 reg. 4 v. o.
Oyt, altijd.

Digitized by Google

Bladz. 332 reg. 9 v. b.
Te schoonen. Niet te beleedigen, niet te verstooren.
Offesi me, per non offender lei.

Bladz. 332 reg. 9 v. o.
Voor-raed, voor *voorbeschik*, 't noodlot.

Bladz. 332 reg. 5 v. o.
Bewaerdighde. Verwaardigde, my by mijn laatste zucht haar schoone oogen te laten zien, en my te zeggen: *sterf.*

Bladz. 333 reg. 4 v. b.
Looningh, Ital. *merce*, hier *gunst.*

Bladz. 333 reg. 9 v. b.
Vuyl viel'. Foei! Beschuldigd wierd, zegt het Italiaansch. (*Fosse accosata.*) —

Bladz. 333 reg. 10 v. b.
Van u verloopt. Neen, *u schuwt.*

Bladz. 333 reg. 12 v. o.
Lusten. Onkiesch! Wenschen ware beter. 't Ital. *Desiar* en *desio* is zoo sterk niet.

Bladz. 333 reg. 16 v. o.
Of, indien. Zie hiervoor bl. 326 reg. 9 v. o. (Aant. IV. D. bl. 368.) (*O si*, och of!)

Bladz. 333 reg. 12 v. o.
Sterren-vriend. Zulk een gunsteling der sterren.
Felice tanto, e delle stelle amico.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 334 reg. 12 v. b.
All' haer' liefde. Kwalijk. *Alle minnegeaadtjens.* (*Tutti gli amori.*)

Bladz. 334 reg. 16 v. b.
Dat versam'len. Dat huwelijk.

Bladz. 334 reg. 19 v. b.
Schat-schuld. Schattingschuld.

Bladz. 334 reg. 5 v. o.
Vertrecken, verhalen.

Bladz. 335 reg. 11 v. b.
Sy'n weeck. Of zy week. Zie hiervoor. I. D. III. B. bl. 162 reg. 1 v. b. (Aant. bl. 125.)

Bladz. 335 reg. 11 v. o.
Met onbevleckter handen. Ablativus singularis numeri.

Bladz. 336 reg. 2 v. b.
Soort en ouder. Van alle kunne en ouderdom. (*d'Ogni sesso e d'ogni etate.*)

Bladz. 336 reg. 3 v. b.
De baet was — De geneesmiddelen waren — (*Vani erano i remedi.*)

Bladz. 336 reg. 5 v. b.
De Meester. De Arts. (*Il Medico.*)

Bladz. 337 reg. 18 v. o.
Syner trouwen. Oude genitivus.

Digitized by Google

Bladz. 337 reg. 16 v. o.
Uytgeſteekte. Stervende, of beter *bezwijkende* menigte. (*La cadente turba.*)

Bladz. 337 reg. 11 v. o.
Inval. Inſtorting, te rug keer van de kwaal.

Bladz. 338 reg. 2 v. b.
Onbetrachtelicke, d. i. onuitvoerbare. *Inosſervabile.*

Bladz. 338 reg. 13 v. b.
Voorſchreven. Neen, voorgeſchreven. Zie 't onderſcheid dezer twee woorden in mijne Verhandel. over de Geſlachten der Naamw. Aanteek. *iii.*

Bladz. 338 reg. 26 v. b.
Hemelicke. Verouderd woord. Wy zeggen *hemelſche.*

Bladz. 338 reg. 4 v. o.
Aller ghy ellendighſte. Onlijdelijke wanſpraak.

Bladz. 339 reg. 8 v. b.
Macht. Neen, Verſtand. (*Ingegno*). Huygens meende *al mijn vermogen*, 'tgeen hier draaglijk zou zijn, maar *macht* en *vermogen* zijn geene volkomen ſynonymen.

Bladz. 339 reg. 12 v. b.
Na uw behagen. Neen; naar uw meening. (*Come a te pare*).

Bladz. 339 reg. 17 v. b.
Meeſtendeel. Altijd en gedurig. (*Sempre.*)

Onſtuime ſtormwindvlagen,
Die in den brand de vlam ten hemel jagen,
En ſtorten ſteeds een wolkenbreuk van ſmarte
En tranenregenen op 't jamm'renswaardig harte.

Bladz.

Bladz. 339 reg. 14 v. o.
Voorsinnen. Voorbestemming. 't Italiaansch zegt, naar de echte lezing: *boezem.*

Bladz. 339 reg. 6 v. o.
Vernieten, voor *vernietigen.*

Bladz. 339 reg. 3 v. o.
Gaet — groot. *Grootgaan* is zwanger zijn.
Wijse. D. i. *wy haar.*

Bladz. 340 reg. 3 v. b.
Sijn selven deeligh maeckt. D. i. zich - zelven daaraan medodeelt.

Bladz. 340 reg. 4 v. b.
Ons gegeven. Ons *van daar* gegeven. (*Indi.*)

Bladz. 340 reg. 7 v. b.
Haer' kalen kop. Wat uitdrukking! en hoe valt en kruipt alles! En hoe heerlijk is 't oorspronklijk daartegen! Daar is geen vergelijken tusschen. — Neen, HUYGENS had de gaaf van 't Dichterlijk vertalen niet.

Bladz. 340 reg. 17 v. o.
Voorseggen. Neen; *detto* is hier *besluit*, bestemming, uitspraak.

Bladz. 340 reg. 16 v. o.
In uw beleid. Neen, *zoo gy 't zoo bestemd hebt.* *Concette* heeft hier dezen zin.

Bladz. 340 reg. 9 v. o.
Noodelotsche. Welk een taal! Neen, door 't noodlot voorbestemde. (*Fatali.*)

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 340 reg. 6 v. o.
Knecht, Herdersknaap.

Bladz. 340 reg. 5 v. o.
Aller minnen rouw. Neen. Een hardvochtige en wreede knaap, vijand van liefde en tederheid. Doch wellicht ſchreef HUYGENS: ALLEN *minnen rouw*, voor onvatbaar of vreemd en *weêrſtrevig* AAN *alle min*; of moet men *aller minnen* hier als ouden dativus in 't enkelvoudige opvatten?

Bladz. 340 reg. 4 v. o.
En ſtrijdt'er tegen. En tegen den Hemel ſtrijdt.

Bladz. 340 reg. 3 v. o.
't Hert. Een kuisch (eerbaar) gemoed. (*Un cor pudico.*)

Bladz. 340 reg. 2 v. o.
Dat hy enz. — Vruchtloos getrouw zijnde.

Bladz. 340 reg. 1 v. o.
Stooren. Neen, *tegendruiſchen*; met uw wil in tegenſtrijdigheid zijn.
Met ſijn bewegen. Door zijn liefdevlammen.

Bladz. 341 reg. 2 v. b.
Verkrijght. Neen, *verwacht.*

Bladz. 341 reg. 5 v. b.
Te hoon heit. Schuwt en veracht. (*Fugge e ſprezza.*) *Heit* is een verbastering van *heeft*, en behoort tot de boeren- en laagſte volkstaal. De uitdrukking van *te hoon hebben* is ontleend van 't verouderd *ten ſpot hebben.*

Bladz. 341 reg. 8 v. b.
Rent. Worſtelt.

Bladz. 341 reg. 16 v. b.
Den Stern-dwang. Neen, het geſternde Rijk. Doch dit

alles

alles is hier zoo flaauw, zoo van verre, zoo half begrepen, en geheel zonder gevoel overgezet, dat het ieder jammeren moet.

Bladz. 341 reg. 1 v. o.
Niet eens ter vlucht getilt. Zonder my tot de vlucht op te heffen, daar ik toch de vleugelen heb.

Senza levar mi a volo, avend' io l'ale.

Bladz. 342 reg. 3 v. b.
Soo tegens uwen sin. Wel flaauw voor het *indegni ed empi* van den deftigen PETRARCA.

Bladz. 342 reg. 8 v. b.
Altoos met eeren magh vertrecken. Mijn affcheid van hier echter betaaamlijk zijn moge.

Bladz. 343 reg. 14 v. b.
Met stae. Niet zoo haastig. Daar behoort tijd toe om u dat te doen vatten.

Bladz. 343 reg. 8 v. o.
Kindsbien, kwalijk geaccentueerd. De toon moet op de eerste fylbe staan, waardoor de laatste kort wordt.

Bladz. 344 reg. 6 v. b.
Sommes, saamgetrokken *soms*. Somtijds.

Bladz. 344 reg. 12 v. b.
Mèn. Me (my) met de *n* wegens de volgende *h*. Dus sprak men in mijn jongen tijd nog, wanneer men Hollandsche ooren had.

Bladz. 344 reg. 15 v. b.
Brullofte. D. i. bruiloften, infinitivus; *bruiloft houden.* Hiervan in 't onzijdige geslacht.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 344 reg. 21 v. b.
Verslaen. Van dit verouderd werkwoord, *vertellen* te kennen gevende, hebben wy nog ons *verslag*.

Bladz. 344 reg. 3 v. o.
Jonghvolck in één woord, even als *jongman*, *jongspel*, enz. Doch men zegt zoo niet *jongwijf* in den zelfden zin. Dit vordert twee woorden. Tot één woord saamgetrokken, beteekende 't in 't gebruik onzer Groot- of Overgrootouderen, een schoonmaakster of huiswerkster.

Bladz. 345 reg. 20 v. o.
Heckelingh, jong beest, voor jongeling, even gelijk men ook *een kalf* in dezen zin plach te zeggen.

Bladz. 345 reg. 16 v. o.
Van duysend raeckje slaeghs. D. i. 't Is van duizend ééne kans, dat gy koomt te slagen, dat het u gelukt.

Bladz. 345 reg. 14 v. o.
Vriend an vrienden. Zoo krijgt ge vriend by vriend.

Bladz. 345 reg. 8 v. o.
Van der tijt. Dus gebruiklijke uitspraak voor *van er tijd*, d. i. *van haar tijd*. Doch de *d* behoort dan niet tot *er* maar tot *van*, waarvan de *n* daarmeê versterkt wordt. Even als men meer *nd* voor een vokaal uitsprak in plaats van de breede of dubbelde *n*. In *eender soort* by voorbeeld voor *eener soort*, *paander* voor *paner* van *panier*, broodkorf. En zoo zeggen wy *minder*, zoo *onder*, enz.

Bladz. 345 reg. 2 v. o.
Sen (voor *zijn*) *kost*. Op de Hoogduitsche wijs op 't geslacht van *dingetjen* slaande, in plaats van *haar kost*. Zie hiervan mijne Verhand. over de Gesl. § 62.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 345 reg. 1 v. o.
Reu, fmadelijke uitdrukking, in mijn jongen tijd nog gemeen, voor een onkuisch of onbefchaamd mansperfoon.

Bladz. 346 reg. 1 v. b.
Redentjes die klincke. Voor *geld.*

Bladz. 346 reg. 7 v. b.
Men, voor *mijn.* Dit is de ware uitfpraak als 't pronomen geen accent heeft. — *Lagh*, voor *gelag.* (Commesfatio e fymbolis collatis.)

Bladz. 346 reg. 8 v. b.
't Slagh. De val, de knip. Men zegt het van een duivenknip.

Bladz. 346 reg. 18 v. b.
Monfeur, voor *monfieur.* Eenvoudige oude lieden fpraken voor dezen dit woord wel op deze wijs uit. Men verftond toen de Franfche uitfpraak nog niet beter dan de Hollandfche.

Bladz. 346 reg. 9 v. o.
Waterpasje. Voor *gelijkmatigheid* van karakter.

Bladz. 346 reg. 4 v. o.
Snaer, zoons vrouw.

Bladz. 346 reg. 2 v. o.
Ick doetje. D. i. *Ik doe 't je.* Dus bl. 347 reg. 15 v. b. *'k faght* voor *ik zag 't.*

Bladz. 347 reg. 15 v. o.
Te groef. Oud. Mijne Overgrootmoeder fprak nog wel eens zoo, als zy met een oud bestjen in gefprek raakte.

Bladz.

Digitized by Google

Bladz. 347 reg. 8 v. o.
By de werck. Voor *by de werken*, als men zei, d. i. tegenwoordig. *By de hand zijn*, zei men even zoo, maar dit laatste in meer dan eenen zin.

Bladz. 348 reg. 10 v. b.
De kelder. Men heeft hier juist aan geen gemetselde grafkelder te denken. Men noemde dus de grafkuil in 't algemeen. *Die man is reeds lang naar de kelder*, zei men, al was hy op 't gemeenste kerkhof onder gestopt, en 't gaf eenvoudig te kennen, *die is lang begrayen.*

Bladz. 350 reg. 17 v. b.
Die knecht. Hy meent zijn zoon Lieve. *Knecht* was toen *knaap*, *jongeling*. Van het woord *knecht* zie men hiervoor, III. D. XVII. B. fneld. 10. bl. 284.

EINDE DER AANTEEKENINGEN OP HET SEVEN-EN-TWINTIGSTE BOECK EN OP HET GEHEELE WERK.

Ik

Digitized by Google

* * *

Ik heb in deze Aanteekeningen getracht den text van den zinrijken HUYGENS op te helderen, zoo wel in bedoeling des Dichters als in woorden en uitdrukkingen; en ik durf my beloven hem voor een ieder verstaanbaar te hebben gemaakt, en ook den woorden genoegzaam (ja, misschien, meer dan ieder begeerde of noodig zou achten) toegelicht. Met dat alles begrijpe men, dat deze Noten geen volkomene innige en grondige verklaring opleveren konden, het zij in het vak van de Taal het zij in het Dichterlijke. Die er dit in zoeken mocht, zal in beiderlei opzicht na de doorlezing van HUYGENS met vergelijking van het aangemerkte, wel hier en daar iets ontmoet hebben, van dien aart dat hy het daar zelfs niet verwachtede; doch zy konden niet te min voor geene doorgaande lezing geschikt gemaakt worden, noch alles omvatten, wat ik in een zoogenaamd Kollegie over dezen Schrijver, zoo omtrent Taal als Poëzy, zou achten te behooren, en ook hier gaarne gewenscht zou hebben voor oogen te stellen. En even zoo is het met een aantal toespelingen onzes Dichters op plaatsen van oude Schrijvers, van welke in zijnen Algemeenen Quartodruk eene menigte zijn aangewezen, doch die nog aanmerkelijk te vergrooten was. HUYGENS, van de studie der Ouden doorvoed, en boven dien met veel wetenschappelijke kennis vervuld, was in alles veel meer, en veel hooger te schatten, dan hy mooglijk ooit beschouwd werd. Maar om hem op zijn waren prijs te stellen, moet men even zoo bekend zijn met den staat der Wetenschappen voor en in zijn tijd, als, om zijne schriften wel te

waar-

Digitized by Google

waardeeren, met dien der taal en zeden zijns leeftijds en hare veranderingen gedurende die zoo hoogst merkwaardige jaren, waarvan onze zoogenaamde Historiefchrijvers (want eigenlijk hebben wy er geen) zoo gebrekkige en zoo averechtfche denkbeelden geven. Van dit alles kon niets in deze Noten een plaats nemen; en even weinig kon ik daarin tot het zielkundige opklimmen, buiten 't welke alle Gefchiedenis ons flechts als een wakende droom is, Poëzy eene foort van dronkenfchap, en de Taal-zelve een onding, en louter verwarring. Doch wie wil tegenwoordig van hooger beginfels hooren, of eenheid vinden, daar men alles tot bloote verbintenis van overéénkomst en geval brengt, fchoon de honderdduizendfte zich niet verklaren kan hoe de overéénkomst verbindend kan zijn, en hoe het geval iets meer dan een woord in de lucht is! — Met byzonder genoegen intusfchen heb ik zeer onlangs gezien dat een achtenswaardig Genootfchap zich op HUYGENS Dichtwerken heeft toegelegd, waarvan ik de gegeven proef niet anders dan hartelijk toejuichen kan.

Hy beuzelde niet zelden in den vrolijken geest van zijn tijd, en hier dragen zijne Sneldichten vooral blijken van, die het beter geweest ware dat hy-zelf onderdrukt hadde; doch het *dulce desipere* is eigen aan elk, ja in oogenblikken van afgewerktheid een behoefte; en de afkeuring of afkeer van de vrucht van zoodanige oogenblikken moet niets aan de hoogachting benemen waarmede zijn geest, zijn karakter, en zijne voortreflijke fchriften elken brave die hem heeft leeren verftaan en erkennen, noodwendig moeten doordringen.

B.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google